SMART AGE

SMART AGE KURIKULUM

Medijska osviještenost i otpornost starijih osoba u digitalnom dobu

Sufinancira Europska unija

SMART AGE

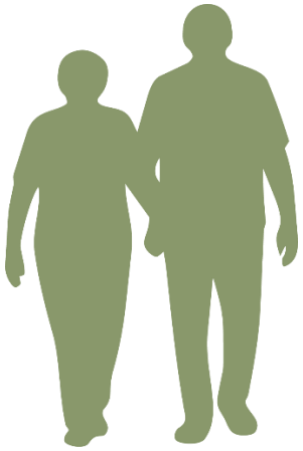
CC BY NC

2025-1-AT01-KA220-ADU-000354002

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

SMART AGE KURIKULUM

Broj projekta: 2025-1-AT01-KA220-ADU-000354002
Radni paket: WP2 Razvoj kurikuluma

Organizacija: Pučko otvoreno učilište Čakovec
Država: Hrvatska

IMPRESUM

Naslov	SMART AGE KURIKULUM
Sažetak	SMART AGE kurikulum predstavlja strukturirani put učenja kroz 10 modula, osmišljen za jačanje medijske pismenosti, digitalne otpornosti i samostalnog sudjelovanja starijih osoba u digitalnom okruženju. Utemeljen na okviru DigComp 3.0 i načelima UNESCO-ove medijske i informacijske pismenosti, kurikulum obuhvaća vrednovanje informacija, dezinformacije, sadržaje generirane umjetnom inteligencijom, algoritme, sigurnost na internetu, privatnost, digitalnu dobrobit, odgovornu komunikaciju, građansko sudjelovanje i refleksivnu digitalnu autonomiju. Kurikulum ujedno predstavlja obrazovnu osnovu za SMART AGE MOOC i njegov put učenja koji vodi do stjecanja mikrokvalifikacije.
Datum publikacije	Kolovoz 2026.
Autor publikacije	Miljenko Hajdarović (Pučko otvoreno učilište Čakovec)

Informacije o projektu

Naziv	Medijska osviještenost i otpornost starijih osoba u digitalnom dobu
Akronim	SMART AGE
Referentni broj	2025-1-AT01-KA220-ADU-000354002
Program financiranja	Erasmus+ KA220-ADU
Trajanje projekta	1. 12. 2025. – 30. 11. 2027. (24 mjeseca)
Mrežna stranica projekta	smartage.retzhof.at
Prijavitelj projekta	Bildungshaus Retzhof GmbH
Projektni partneri	Pučko otvoreno učilište Čakovec Ljudska univerza Ormož

Informacija o isporučevini

Radni paket	WP2 Razvoj kurikuluma
Aktivnost	A2.2 Izrada kurikuluma
Nositelj aktivnosti	Pučko otvoreno učilište Čakovec
Suradničke organizacije	Bildungshaus Retzhof GmbH Ljudska univerza Ormož

Izjava o odricanju od odgovornosti

Financiranje EU-a	Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.
Autorska prava	Ova je publikacija dostupna javnosti pod licencijom Creative Commons Imenovanje autora–Nekomercijalno 4.0 Međunarodna (CC BY-NC 4.0) licence. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

Tablica sadržaja

Dio A – Projektni okvir i struktura kurikuluma 12
1. Uvod 12
2. Odnos kurikuluma i MOOC-a 13
3. Ciljna skupina i obrazloženje obrazovnog pristupa 14
4. Kompetencijski okvir i SMART AGE skupine ishoda učenja 16
5. Načela oblikovanja učenja za starije polaznike 18
6. Logika mikrokvalifikacije, priznavanje i prenosivost 20
7. Načela oblikovanja kurikuluma i osiguravanje kvalitete 22
Dio B – SMART AGE kurikulum za stjecanje mikrokvalifikacije 25
8. Pregled kurikuluma 25
8.1 Svrha Dijela B 25
8.2 Pregled puta učenja kroz deset modula 25
8.3 Kompetencije na razini programa ostvarene završetkom cjelovitog SMART AGE MOOC-a 26
8.4 Zajednička struktura modula 27
8.5 Logika opterećenja 28
8.6 Logika vrednovanja unutar modula 28
8.7 Primjena u MOOC-u i drugim prilagodbama 29
9. Put učenja i struktura opterećenja 29
10. Vrednovanje 31
11. Modul 1: Informacijska i medijska pismenost 34
11.1 Sažetak modula 34
11.2 Kontekst modula 35
11.3 Ključna pitanja za polaznike 35
11.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju 35
11.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje 36
11.6 Smjernice za jedinice 37
11.7 Vrednovanje 38
11.8 Praktični postupak za polaznike: Osobni postupak provjere vjerodostojnosti 38
11.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini 39
11.10 Kriteriji završetka 39
11.11 Poveznica sa sljedećim modulom 40
12. Modul 2: Osviještenost o dezinformacijama i manipulaciji 41
12.1 Sažetak modula 41
12.2 Kontekst modula 42
12.3 Ključna pitanja za polaznike 42
12.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju 42
12.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje 43
12.6 Smjernice za jedinice 44
12.7 Vrednovanje 45

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

12.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak Zastani–Provjeri–Usporedi 45
12.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini 46
12.10 Kriteriji završetka 46
12.11 Poveznica sa sljedećim modulom 47
13. Modul 3: Osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom 48
13.1 Sažetak modula 48
13.2 Kontekst modula 49
13.3 Ključna pitanja za polaznike 49
13.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju 50
13.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje 51
13.6 Smjernice za jedinice 51
13.7 Vrednovanje 52
13.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak pažljive provjere sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom 53
13.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini 54
13.10 Kriteriji završetka 54
13.11 Poveznica sa sljedećim modulom 55
14. Modul 4: Osviještenost o algoritmima i izloženosti informacijama 56
14.1 Sažetak modula 56
14.2 Kontekst modula 57
14.3 Ključna pitanja za polaznike 57
14.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju 58
14.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje 58
14.6 Smjernice za jedinice 59
14.7 Vrednovanje 60
14.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak za raznolikost izvora informacija 61
14.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini 61
14.10 Kriteriji završetka 61
14.11 Poveznica sa sljedećim modulom 62
15. Modul 5: Digitalna sigurnost i prepoznavanje internetskih prijevara 63
15.1 Sažetak modula 63
15.2 Kontekst modula 64
15.3 Ključna pitanja za polaznike 64
15.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju 65
15.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje 65
15.6 Smjernice za jedinice 66
15.7 Vrednovanje 67
15.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj 68
15.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini 68
15.10 Kriteriji završetka 69

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

15.11 Poveznica sa sljedećim modulom 69
16. Modul 6: Privatnost i zaštita podataka 70
16.1 Sažetak modula 70
16.2 Kontekst modula 71
16.3 Ključna pitanja za polaznike 71
16.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju 72
16.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje 72
16.6 Smjernice za jedinice 73
16.7 Vrednovanje 74
16.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak zaštite osobnih podataka 75
16.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini 75
16.10 Kriteriji završetka 76
16.11 Poveznica sa sljedećim modulom 76
17. Modul 7: Digitalna dobrobit i emocionalna otpornost 77
17.1 Sažetak modula 77
17.2 Kontekst modula 78
17.3 Ključna pitanja za polaznike 78
17.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju 79
17.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje 79
17.6 Smjernice za jedinice 80
17.7 Vrednovanje 81
17.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak za digitalnu dobrobit 82
17.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini 82
17.10 Kriteriji završetka 82
17.11 Poveznica sa sljedećim modulom 83
18. Modul 8: Odgovorno dijeljenje sadržaja i komunikacija 84
18.1 Sažetak modula 84
18.2 Kontekst modula 85
18.3 Ključna pitanja za polaznike 85
18.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju 86
18.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje 86
18.6 Smjernice za jedinice 87
18.7 Vrednovanje 88
18.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak Razmisli prije dijeljenja 88
18.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini 89
18.10 Kriteriji završetka 89
18.11 Poveznica sa sljedećim modulom 90
19. Modul 9: Građansko i demokratsko sudjelovanje na internetu 91
19.1 Sažetak modula 91

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

19.2 Kontekst modula 92
19.3 Ključna pitanja za polaznike 92
19.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju 93
19.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje 93
19.6 Smjernice za jedinice 94
19.7 Vrednovanje 95
19.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak odgovornog građanskog sudjelovanja 96
19.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini 96
19.10 Kriteriji završetka 96
19.11 Poveznica sa sljedećim modulom 97
20. Modul 10: Refleksivna digitalna autonomija i prijenos naučenoga 98
20.1 Sažetak modula 98
20.2 Kontekst modula 99
20.3 Ključna pitanja za polaznike 99
20.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju 100
20.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje 100
20.6 Smjernice za jedinice 101
20.7 Vrednovanje 102
20.8 Praktični postupak za polaznike: Osobni plan digitalne autonomije 103
20.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini 103
20.10 Kriteriji završetka 104
20.11 Povezanost sa završetkom puta učenja 104
21. Završetak puta učenja za stjecanje mikrokvalifikacije 104
21.1 Svrha završnog dijela 104
21.2 Pozicija na putu učenja 105
21.3 Predložene aktivnosti završnog dijela 105
21.4 Pregled ključnih postupaka za polaznike 105
21.5 Završna refleksija 106
21.6 Uvjeti za završetak 107
21.7 Priznavanje završetka 107
21.8 Napredak po modulima bez djelomičnog priznavanja mikrokvalifikacije 108
21.9 Nastavak učenja i podrška 109
21.10 Završna poruka polaznicima 109
Dio C – Smjernice za provedbu, prilagodbu i MOOC 111
22. Provedba SMART AGE MOOC-a 111
22.1 Svrha ovog poglavlja 111
22.2 MOOC struktura 111
22.3 Asinkroni model učenja vlastitim tempom 112
22.4 Automatizacija i neposredne povratne informacije 112

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

22.5 Dizajn platforme prilagođen starijim polaznicima 113
22.6 Minimalni elementi modula MOOC-a 113
22.7 Uloga videozapisa u MOOC-u 114
22.8 Praćenje napretka i logika završetka 115
22.9 Transparentnost priznavanja u MOOC-u 116
22.10 Beta-testiranje sa starijim polaznicima 116
22.11 Minimalni kontrolni popis za provedbu 117
22.12 Sažetak 117
23. Pretvaranje kurikuluma u sadržaj MOOC-a 118
23.1 Svrha ovog poglavlja 118
23.2 Od modula kurikuluma do modula MOOC-a 118
23.3 Preporučena struktura modula MOOC-a 119
23.4 Preporučena struktura jedinice MOOC-a 119
23.5 Jezik prilagođen polaznicima 120
23.6 Pretvaranje ishoda učenja u ciljeve prilagođene polaznicima 120
23.7 Pretvaranje konteksta modula u motivaciju za učenje 120
23.8 Realistični primjeri i scenariji 121
23.9 Aktivnosti za polaznike 121
23.10 Kvizovi i povratne informacije o odgovorima 122
23.11 Videozapisi i scenariji 122
23.12 Materijali za preuzimanje i ispis 123
23.13 Opseg sadržaja i tempo učenja 123
23.14 Pristupačnost sadržaja tijekom izrade 124
23.15 Lokalizacija tijekom razvoja sadržaja 124
23.16 Sažetak 124
24. Smjernice za prevođenje kurikuluma i lokalizaciju MOOC-a 125
24.1 Svrha ovog poglavlja 125
24.2 Zajednički elementi svih lokaliziranih inačica 125
24.3 Elementi za lokalizaciju na razini MOOC-a i njegovih sadržaja 126
24.4 Načela prevođenja 126
24.5 Lokalizacija primjera i scenarija 127
24.6 Lokalizacija sadržaja o građanskim pitanjima i javnim informacijama 127
24.7 Lokalizacija primjera prijevara i sigurnosnih rizika 128
24.8 Lokalizacija primjera sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom 128
24.9 Lokalizacija primjera povezanih s privatnošću i zaštitom podataka 129
24.10 Lokalizacija praktičnih postupaka za polaznike i materijala za preuzimanje 129
24.11 Lokalizacija vrednovanja i povratnih informacija 130
24.12 Lokalizacija i pristupačnost 130
24.13 Provjera lokalizacije prije objave 131

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

24.14 Sažetak 131
25. Smjernice za daljnju primjenu kurikuluma 132
25.1 Svrha ovog poglavlja 132
25.2 Status otvorenih obrazovnih resursa i navođenje izvora 132
25.3 Mogući oblici daljnje primjene 133
25.4 Primjena cjelovitog puta učenja 133
25.5 Primjena odabranih modula ili njihovih kombinacija 134
25.6 Priznavanje u različitim oblicima daljnje primjene 135
25.7 Prilagodba sadržaja lokalnim polaznicima 135
25.8 Korištenje materijala projekta SMART AGE u radionicama i vođenom učenju 136
25.9 Lokalni mrežni tečajevi temeljeni na kurikulumu SMART AGE 136
25.10 Minimalne informacije o prilagođenim aktivnostima 137
25.11 Etična daljnja primjena 137
25.12 Česte pogreške koje treba izbjegavati 138
25.13 Sažetak 138
26. Kriteriji kvalitete za prilagodbu, priznavanje i održivost 139
26.1 Svrha ovog poglavlja 139
26.2 Temeljno načelo kvalitete 139
26.3 Kontrolni popis za provjeru usklađenosti s kurikulumom 140
26.4 Kontrolni popis za provjeru kvalitete prilagođenosti starijim polaznicima 140
26.5 Kontrolni popis za provjeru pristupačnosti 141
26.6 Kontrolni popis za provjeru kvalitete vrednovanja i povratnih informacija 141
26.7 Kontrolni popis za provjeru transparentnosti priznavanja 142
26.8 Kontrolni popis za provjeru daljnje primjene i navođenja izvora 142
26.9 Kontrolni popis za provjeru kvalitete lokalizacije 143
26.10 Kontrolni popis za provjeru održivosti 143
26.11 Kontrolni popis za provjeru rizika 144
26.12 Minimalna provjera kvalitete prije objave ili provedbe 144
26.13 Sažetak 145
Literatura 146
Prilozi 147
Prilog 1 – Povezanost skupina ishoda učenja s okvirom DigComp 3.0 147
A1.1 Svrha priloga 147
A1.2 Povezanost skupina ishoda učenja kurikuluma SMART AGE s okvirom DigComp 3.0 147
A1.3 Zašto SMART AGE ne preuzima izravno strukturu okvira DigComp 148
A1.4 Međupredmetna uloga rješavanja problema 149
A1.5 Povezanost s medijskom i informacijskom pismenošću 149
A1.6 Od skupina ishoda učenja do modula, kompetencija i ishoda 150
A1.7 Sažetak 150

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Prilog 2 – Izvršni sažetak vanjske recenzije ishoda učenja 151
A2.1 Svrha priloga 151
A2.2 Kontekst recenzije 151
A2.3 Profil recenzenata 151
A2.4 Ukupni rezultati recenzije 152
A2.5 Glavne prepoznate prednosti 152
A2.6 Glavne preporuke recenzenata 153
A2.7 Kako su rezultati recenzije utjecali na kurikulum 153
A2.8 Prikaz 100 ishoda učenja 154
A2.9 Sažetak dorada provedenih na temelju recenzija 154
A2.10 Opći zaključak 155
Prilog 3 – Izvršni sažetak vanjske recenzije kurikuluma 156
A3.1 Svrha priloga 156
A3.2 Profil recenzenata 156
A3.3 Ukupni kvantitativni rezultati 156
A3.4 Glavne prednosti koje su prepoznali recenzenti 157
A3.5 Glavne preporuke 157
A3.6 Od rezultata recenzije do zajedničkog oblikovanja MOOC-a 158
A3.7 Projektni pokazatelji uspješnosti i zaključak 158
Prilog 4 – Matrica integracije primjera dobre prakse 159
A4.1 Svrha priloga 159
A4.2 Pristup integraciji 159
A4.3 Matrica integracije primjera dobre prakse 160
A4.4 Glavni učinci na oblikovanje kurikuluma 161
A4.5 Primjeri konkretnog utjecaja na kurikulum 161
A4.6 Doprinos oblikovanju procesa učenja prilagođenog starijim polaznicima 162
A4.7 Doprinos oblikovanju MOOC-a 163
A4.8 Doprinos vrednovanju i dokazima o učenju 163
A4.9 Doprinos lokalizaciji i ponovnoj uporabi 164
A4.10 Ograničenja integracije dobrih praksi 164
A4.11 Sažetak 165
Prilog 5 – Matrica usklađenosti s ključnim pokazateljima uspješnosti (KPI) 166
A5.1 Svrha priloga 166
A5.2 Sažeta matrica usklađenosti s ključnim pokazateljima uspješnosti (KPI) 166
A5.3 Dokazi prikupljeni tijekom provedbe 168
A5.4 Ključni rizici provedbe 168
A5.5 Minimalni kontrolni popis prije objave MOOC-a 169
A5.6 Završna napomena 169

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Dio A – Projektni okvir i struktura kurikuluma

1. UVOD

Erasmus+ projekt **SMART AGE**, *Medijska osviještenost i otpornost starijih osoba u digitalnom dobu*, odgovara na sve izraženiju potrebu za pružanjem podrške starijim osobama u snalaženju u digitalnim i medijskim okruženjima s većim samopouzdanjem, sigurnošću i kritičkom osviještenošću. Digitalne usluge, informacije na internetu, društvene mreže, javna komunikacija, prijevare, personalizirani sadržaji i medijski sadržaji generirani umjetnom inteligencijom sve više utječu na svakodnevnu samostalnost, pristup uslugama, komunikaciju s drugima i sudjelovanje u društvu. Za starije osobe te promjene stvaraju mogućnosti za veću autonomiju i uključenost, ali i rizike povezane s dezinformacijama, manipulacijom, prijevarama, privatnošću, digitalnim stresom i gubitkom samopouzdanja.

SMART AGE kurikulum definira strukturirani put učenja za stjecanje mikrokvalifikacije namijenjen starijim osobama, osobito polaznicima u dobi od 60 i više godina. Usmjeren je na medijsku pismenost, digitalnu otpornost i samostalno sudjelovanje u digitalnom životu. Kurikulum je namijenjen polaznicima koji se mogu suočavati s preprekama povezanima sa životom u ruralnim područjima, ograničenim pristupom organiziranom digitalnom obrazovanju, manjim samopouzdanjem u korištenju digitalnih tehnologija ili nedostatkom redovite podrške. Istodobno, starije osobe ne promatra kao pasivne polaznike niti polazi od njihovih navodnih nedostataka. Umjesto toga, oslanja se na njihovo životno iskustvo, praktično prosuđivanje, poznavanje vlastitih zajednica i sposobnost uspoređivanja novih situacija s prethodnim iskustvima.

SMART AGE ne zamjenjuje osnovne tečajeve korištenja računala, pametnih telefona ili interneta. Polazi od pretpostavke da polaznici već imaju osnovnu razinu samostalnosti u korištenju uređaja povezanog s internetom te da mogu izvesti jednostavne radnje na internetu, poput otvaranja mrežne stranice, čitanja poruke ili korištenja poznate digitalne usluge. Kurikulum se nadovezuje na tu početnu razinu i usmjeren je na kompetencije potrebne za razumijevanje, vrednovanje i odgovarajuće reagiranje u svakodnevnim digitalnim i medijskim situacijama. Pritom nije riječ samo o tehničkim problemima. Takve situacije zahtijevaju tumačenje, prosuđivanje i donošenje sigurnijih odluka.

Temeljni SMART AGE kurikulum sastoji se od deset modula s ukupnim okvirnim opterećenjem od 75 sati, što odgovara približno 3 ECTS boda, gdje je primjenjivo. Službena SMART AGE mikrokvalifikacija dodjeljuje se tek nakon završetka cijelog puta učenja koji obuhvaća svih deset modula i ispunjavanja svih definiranih zahtjeva vrednovanja. Svaki pojedini modul uključuje značku modula kojom se označava napredak unutar puta učenja, ali značke modula ne predstavljaju zasebne SMART AGE mikrokvalifikacije.

Kurikulum koristi **DigComp 3.0** kao glavni europski referentni okvir za kompetencije, a dodatno je obogaćen načelima medijske i informacijske pismenosti. DigComp 3.0 pruža priznatu strukturu digitalnih kompetencija, dok **UNESCO-ova medijska i informacijska pismenost** dodaje kritičku, građansku i interpretativnu perspektivu. U okviru SMART AGE-a ti se okviri prilagođavaju svakodnevnim digitalnim situacijama, potrebama učenja i snagama starijih osoba.

> *Napomena: Iako se izvorna projektna prijava pozivala na DigComp 2.2, kurikulum koristi DigComp 3.0 jer je riječ o ažuriranom Europskom okviru digitalnih kompetencija koji snažnije obuhvaća umjetnu inteligenciju, dezinformacije, kibersigurnost, digitalna prava, odgovornost i digitalnu dobrobit. Ova izmjena ne mijenja izvorno usmjerenje projekta, nego dodatno jača njegovu usklađenost s aktualnim europskim standardima kompetencija.*

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

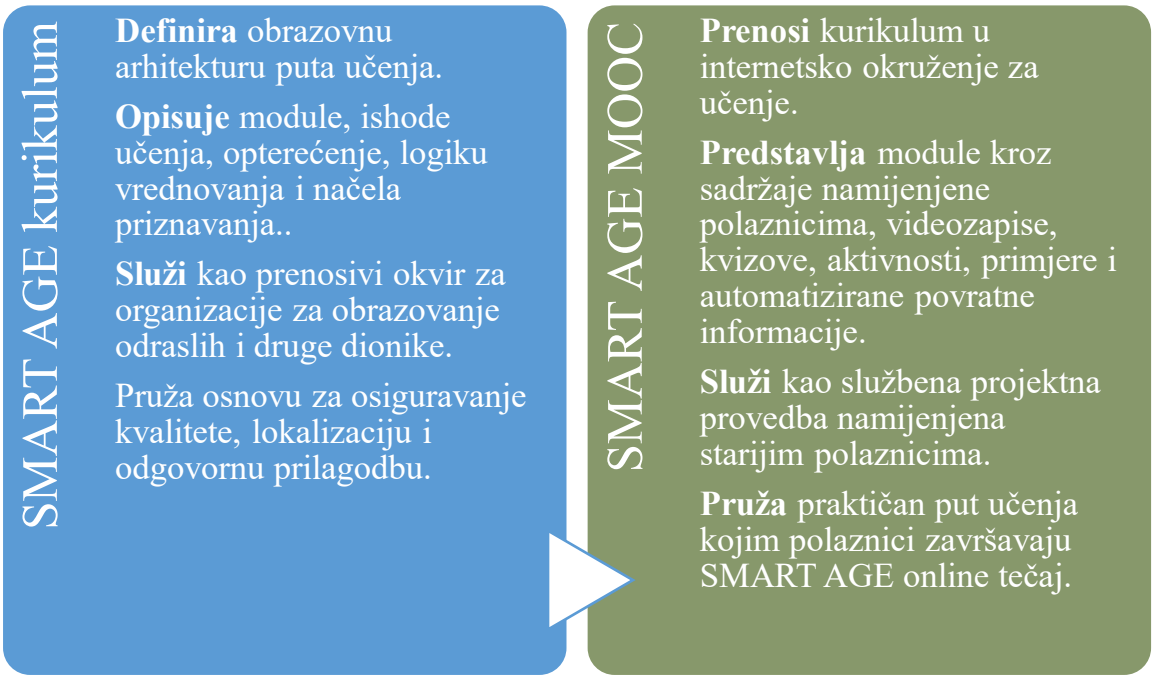
Kurikulum predstavlja obrazovnu osnovu za službeni SMART AGE MOOC. MOOC će ovaj kurikulum prenijeti u pristupačno, asinkrono internetsko okruženje za samostalno učenje vlastitim tempom. Kurikulum je također zamišljen kao prenosivi otvoreni obrazovni resurs za organizacije za obrazovanje odraslih, knjižnice, udruge starijih osoba, nevladine organizacije, centre u zajednici i druge dionike, pod uvjetom da se u prilagođenim inačicama jasno navede SMART AGE kao izvor te da se takve inačice ne predstavljaju kao službeni SMART AGE MOOC ili SMART AGE mikrokvalifikacija, osim ako za to postoji odgovarajuće odobrenje.

Svrha kurikuluma stoga je istodobno praktična i strateška. Konzorciju SMART AGE pruža koherentnu osnovu za razvoj MOOC-a, vrednovanje, lokalizaciju i priznavanje. Istodobno, širem području obrazovanja odraslih nudi okvir koji se može ponovno koristiti za jačanje medijske pismenosti i digitalne otpornosti starijih osoba. Njegov je širi cilj pružiti podršku starijim polaznicima kako bi u digitalnom životu sudjelovali sigurnije, kritičnije, samouvjerenije i samostalnije.

2. ODNOS KURIKULUMA I MOOC-A

SMART AGE kurikulum razvijen je kao obrazovna osnova za SMART AGE MOOC. MOOC neće biti oblikovan kao zaseban ili paralelan obrazovni proizvod, nego kao digitalna provedba ovoga kurikuluma. To znači da kurikulum definira obrazovnu strukturu, dok će MOOC tu strukturu prenijeti u pristupačno iskustvo učenja na internetu namijenjeno starijim polaznicima.

Kurikulum i MOOC usko su povezani, ali imaju različite funkcije. Kurikulum odgovara na obrazovna pitanja: što polaznici uče, zašto je to važno, kako je učenje strukturirano, koji se ishodi učenja ostvaruju, koje se opterećenje očekuje i koji su dokazi o učenju potrebni. MOOC će odgovoriti na pitanje provedbe: kako će stariji polaznici proći kroz taj put učenja u virtualnom, asinkronom internetskom okruženju za samostalno učenje vlastitim tempom?

Zbog toga je kurikulum oblikovan kao **strukturiran, ali prenosiv okvir**. On usmjerava oblikovanje i izradu SMART AGE MOOC-a, ali nije ograničen na jednu tehničku platformu, jedno rješenje korisničkog sučelja niti jedan unaprijed utvrđen skup materijala namijenjenih polaznicima. Kurikulum može poslužiti i drugim organizacijama za obrazovanje odraslih, knjižnicama, udrugama starijih osoba, nevladinim organizacijama, centrima u zajednici ili lokalnim inicijativama koje žele osmisliti vlastite aktivnosti učenja za starije osobe.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Ta je prenosivost važna jer digitalni izazovi kojima se SMART AGE bavi nisu ograničeni na jednu državu ili jedan institucionalni kontekst. Starijim polaznicima u različitim zajednicama može biti potrebna podrška u vrednovanju informacija na internetu, prepoznavanju manipulacije, razumijevanju sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom, reagiranju na prijevare, zaštiti osobnih podataka, upravljanju digitalnim stresom i odgovornom sudjelovanju na internetu. **Kurikulum stoga nudi zajedničku obrazovnu strukturu koja se može prilagoditi različitim jezicima, medijskim primjerima, nacionalnim kontekstima i načinima provedbe.**

Istodobno, ponovna uporaba i prilagodba zahtijevaju jasna pravila. Korištenje SMART AGE kurikuluma kao izvora ne znači automatski da neki drugi tečaj, radionica, potvrda, značka ili mrežni program postaje SMART AGE proizvod. SMART AGE MOOC bit će službena projektna provedba razvijena unutar projektnog konzorcija i povezana s definiranim zahtjevima za završetak, postupcima osiguravanja kvalitete i logikom priznavanja.

Druge organizacije mogu koristiti kurikulum za razvoj vlastitih aktivnosti učenja te izdavati vlastite potvrde, potvrde o sudjelovanju, lokalne značke ili druge oblike priznavanja. Međutim, u takvim prilagodbama mora biti jasno navedena organizacija koja ih izdaje, opseg, opterećenje, ishodi učenja, način vrednovanja i oblik sudjelovanja. Također mora biti jasno naznačeno da se aktivnost temelji na SMART AGE kurikulumu ili je iz njega prilagođena, pri čemu se ne smije stvarati dojam da je riječ o SMART AGE MOOC-u ili SMART AGE mikrokvalifikaciji, osim ako je za to izdano odgovarajuće odobrenje.

Ta razlika štiti i prenosivost i vjerodostojnost. Omogućuje da kurikulum funkcionira kao otvoreni obrazovni resurs koji se može ponovno koristiti i prilagođavati, uz očuvanje integriteta SMART AGE puta učenja. Ujedno podupire transparentnost za polaznike, ustanove i druge dionike koji trebaju razumjeti što je naučeno, kako je učenje vrednovano i koja je organizacija odgovorna za izdavanje potvrde ili drugog oblika priznavanja.

3. CILJNA SKUPINA I OBRAZLOŽENJE OBRAZOVNOG PRISTUPA

SMART AGE kurikulum namijenjen je prvenstveno starijim osobama, osobito polaznicima u dobi od 60 i više godina. Ta je ciljna skupina raznolika. Neke starije osobe redovito koriste pametne telefone, aplikacije za razmjenu poruka, društvene mreže, internetsko bankarstvo ili mrežne stranice javnih usluga. Druge digitalne alate koriste samo kada je to nužno, oslanjaju se na pomoć članova obitelji ili izbjegavaju određene digitalne usluge jer ih smatraju zbunjujućima, stresnima ili nesigurnima. Kurikulum stoga ne polazi od jednog zajedničkog početnog stupnja ni od jedinstvenog profila starijeg polaznika. Namijenjen je starijim osobama koje već imaju osnovnu razinu samostalnog pristupa uređajima povezanima s internetom. Osoba može znati koristiti uređaj, a ipak biti nesigurna pri procjeni je li neka poruka sigurna, je li izvor pouzdan, je li objava manipulativna ili su slika, videozapis ili tekst možda generirani ili izmijenjeni pomoću umjetne inteligencije.

U okviru SMART AGE-a **medijska pismenost** znači sposobnost razumijevanja načina na koji se informacije i medijske poruke stvaraju, oblikuju, distribuiraju i tumače u digitalnim okruženjima. Ona uključuje prepoznavanje različitih vrsta sadržaja, procjenu vjerodostojnosti izvora, prepoznavanje uvjeravajućih ili manipulativnih strategija, uspoređivanje informacija te donošenje odgovornih odluka o dijeljenju sadržaja, reagiranju na njega ili njegovu zanemarivanju. Medijska pismenost stoga nije ograničena na čitanje vijesti ili prepoznavanje netočnih informacija. Ona uključuje i razumijevanje načina na koji digitalne platforme, formati, emocije, slike, naslovi, komentari, algoritmi i društveni odnosi oblikuju naše tumačenje sadržaja.

Digitalna otpornost znači sposobnost sudjelovanja u digitalnom životu uz veću sigurnost, samopouzdanje, kritičko prosuđivanje i autonomiju. Ona uključuje prepoznavanje neizvjesnosti i rizika, zaštitu osobnih podataka i dobrobiti, oprezno reagiranje na prijevare, dezinformacije i sadržaje generirane umjetnom inteligencijom, traženje pomoći kada je potrebna te prilagođavanje usvojenih postupaka novim digitalnim situacijama. U tom smislu digitalna otpornost nije pojedinačna tehnička

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

vještina. To je praktična kombinacija znanja, vještina i stavova koja podupire sigurnije i odgovornije sudjelovanje u digitalnom društvu.

Obrazovno polazište SMART AGE-a odbacuje pristup koji starije polaznike promatra prvenstveno kroz njihove nedostatke. Mnoge starije osobe u proces učenja već donose važne prednosti: životno iskustvo, praktično prosuđivanje, poznavanje vlastitih zajednica, sjećanje na prethodne medijske sustave i sposobnost uspoređivanja novih situacija s ranijim društvenim, političkim i tehnološkim promjenama. Te su prednosti važni resursi za razvoj medijske pismenosti i digitalne otpornosti. Kurikulum stoga nastoji aktivirati iskustvo polaznika, umjesto da ga promatra kao zastarjelo.

Istodobno, starije osobe mogu se suočavati sa specifičnim preprekama u digitalnom životu. Neke su praktične, poput ograničenog pristupa organiziranom obrazovanju, nepoznate terminologije, promjenjivih korisničkih sučelja, malih zaslona, manjeg samopouzdanja u korištenju digitalnih tehnologija ili nedostatka strpljive podrške. Druge su društvene i emocionalne, poput straha od pogrešaka, nelagode pri traženju pomoći, nepovjerenja prema digitalnim uslugama, prethodnih negativnih iskustava ili ovisnosti o drugima pri obavljanju digitalnih zadataka. Takve prepreke mogu smanjiti samostalnost čak i kada osoba ima osnovni pristup digitalnim alatima.

Ti izazovi mogu biti izraženiji u ruralnim, udaljenim ili nedovoljno obuhvaćenim zajednicama, u kojima su strukturirano digitalno obrazovanje i redovita podrška manje dostupni. Kako se sve više javnih usluga, zdravstvenih informacija, financijskih transakcija, komunikacijskih kanala i informacija važnih za građansko sudjelovanje premješta na internet, ograničeno digitalno samopouzdanje može povećati ovisnost o drugima i rizik od isključenosti. Zbog toga **SMART AGE medijsku pismenost i digitalnu otpornost promatra kao sastavni dio socijalne uključenosti**, a ne samo kao pitanje individualnog poboljšanja tehničkih vještina.

Potreba za ovim kurikulumom povezana je i s promjenama u samom digitalnom okruženju. Digitalni život više nije ograničen samo na korištenje uređaja ili pronalaženje mrežne stranice. Starije osobe susreću se s vijestima na internetu, objavama na društvenim mrežama, proslijeđenim porukama, digitalnim oglašavanjem, internetskim obrascima, pokušajima prijevare, personaliziranim preporukama, sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom i automatiziranom komunikacijom. SMART AGE stoga se **usredotočuje na praktične situacije** koje starije osobe mogu prepoznati: provjeru sumnjive poruke, uspoređivanje zdravstvenih informacija, prepoznavanje emocionalne manipulacije, uočavanje moguće prijevare, odlučivanje o tome treba li podijeliti neku objavu, zaštitu osobnih podataka, upravljanje digitalnim stresom ili odgovorno sudjelovanje u raspravama na internetu. Ti se primjeri ne promatraju kao izolirani slučajevi, nego kao situacije učenja kroz koje polaznici uvježbavaju prenosive postupke.

Cilj nije učiniti polaznike sumnjičavima prema svim digitalnim sadržajima niti ih učiniti ovisnima o fiksnim uputama koje mogu brzo zastarjeti. Umjesto toga, kurikulum potiče navike pažljivog digitalnog prosuđivanja: zastati prije reagiranja, provjeriti izvor, usporediti informacije, prepoznati pritisak, zaštititi osobne podatke, zatražiti pomoć kada je potrebna i donositi informirane odluke. Ti se postupci ponavljaju kroz različite module kako bi ih polaznici mogli primjenjivati u različitim digitalnim kontekstima.

Obrazovno polazište SMART AGE-a stoga je praktično, uključivo i usmjereno na autonomiju. Kurikulum podupire starije osobe u korištenju vlastitog iskustva kao prednosti, istodobno im pružajući strukturiranu podršku za digitalne izazove s kojima se danas susreću. Njegov je cilj smanjiti digitalnu isključenost, ojačati samopouzdanje, unaprijediti kritičko razumijevanje i poduprijeti aktivno sudjelovanje u svakodnevnom digitalnom životu.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

4. KOMPETENCIJSKI OKVIR I SMART AGE SKUPINE ISHODA UČENJA

SMART AGE kurikulum temelji se na priznatim europskim i međunarodnim kompetencijskim okvirima. Ti okviri pomažu definirati što se od polaznika očekuje da znaju, razumiju i mogu učiniti. Ujedno olakšavaju objašnjavanje, uspoređivanje, prenošenje i prilagodbu kurikuluma u različitim kontekstima obrazovanja odraslih. Glavni referentni okvir za SMART AGE jest DigComp 3.0, Europski okvir digitalnih kompetencija. DigComp 3.0 opisuje **digitalnu kompetenciju** kao kombinaciju znanja, vještina i stavova potrebnih za svakodnevni život, sudjelovanje u društvu, učenje i rad. To je važno jer su starijim polaznicima potrebne kompetencije koje ostaju korisne i kada se digitalne tehnologije mijenjaju.

U ovom se kurikulumu DigComp 3.0 koristi kao referentni okvir, a ne kao unaprijed gotova struktura tečaja. On pomaže prepoznati važna područja digitalnih kompetencija, dok SMART AGE ta područja organizira u put učenja prilagođen starijim osobama i njihovim svakodnevnim digitalnim situacijama. Takva je prilagodba potrebna jer starije osobe digitalne izazove najčešće doživljavaju kao složene situacije iz stvarnog života, a ne kao odvojene tehničke zadatke. Primjerice, sumnjiva poruka može istodobno uključivati pitanje vjerodostojnosti izvora, emocionalni pritisak, moguću prijevaru, rizik za privatnost, zaštitu osobnih podataka te potrebu za odlukom hoće li osoba kliknuti, odgovoriti, podijeliti sadržaj, ignorirati poruku ili zatražiti pomoć.

Drugu osnovu čini medijska i informacijska pismenost. Ta je perspektiva potrebna jer mnogi digitalni izazovi nisu samo tehničke prirode. Polaznici ne trebaju samo znati koristiti digitalne alate. Trebaju razumjeti i kako se informacije i medijske poruke stvaraju, oblikuju, distribuiraju, promoviraju, tumače i dijele. Medijska i informacijska pismenost objedinjuje informacijsku pismenost, medijsku pismenost i digitalnu pismenost.

Informacijska pismenost	Podupire pronalaženje, pristup, uspoređivanje, procjenjivanje i odgovornu uporabu informacija. U SMART AGE-u to je povezano s provjerom izvora, prepoznavanjem dokaza, uočavanjem neizvjesnosti i donošenjem informiranih odluka.
Medijska pismenost	Podupire razumijevanje medijskih poruka, formata, publike, svrhe, načina oblikovanja i utjecaja. U SMART AGE-u to je povezano s prepoznavanjem naslova, narativa, emocionalnog uokvirivanja, manipulacije i društvenih posljedica medijskih poruka.
Digitalna pismenost	Podupire korištenje digitalnih tehnologija i svijest o digitalnom identitetu, pravima, sigurnosti, privatnosti, komunikaciji i dobrobiti. U SMART AGE-u to je povezano sa sigurnijim sudjelovanjem na internetu, odlukama o privatnosti, prepoznavanjem prijevara, odgovornim dijeljenjem sadržaja i digitalnom autonomijom.

Za SMART AGE ključna je kombinacija okvira DigComp 3.0 i medijske i informacijske pismenosti. DigComp 3.0 pruža priznatu strukturu digitalnih kompetencija, dok medijska i informacijska pismenost dodaje kritičku, građansku i interpretativnu perspektivu. Zajedno podupiru kurikulum koji nadilazi tehničko korištenje alata i obuhvaća vjerodostojnost, manipulaciju, sadržaje generirane umjetnom inteligencijom, algoritamski utjecaj, privatnost, sigurnost, dobrobit, odgovornu komunikaciju i građansko sudjelovanje.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

SMART AGE ne slijedi područja kompetencija iz DigComp-a jedno po jedno. Umjesto toga, **odabrane digitalne kompetencije prevodi u deset praktičnih skupina ishoda učenja koje je lakše primijeniti u kurikulumu za starije osobe**. Te skupine djeluju kao poveznica između okvira DigComp 3.0, medijske i informacijske pismenosti i SMART AGE puta učenja. Na taj način kurikulum ostaje povezan s priznatim kompetencijskim okvirima, a istodobno postaje razumljiviji, primjenjiviji i relevantniji za starije polaznike.

SMART AGE kurikulum organiziran je u deset skupina ishoda učenja:

Skupina ishoda učenja	Glavni fokus
1. Informacijska i medijska pismenost	Razumijevanje digitalnih informacija, medijskih poruka, izvora, vjerodostojnosti i načina oblikovanja sadržaja.
2. Osviještenost o dezinformacijama i manipulaciji	Prepoznavanje obmanjujućih sadržaja, emocionalnog pritiska, strategija manipulacije i obrazaca dezinformiranja.
3. Osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom	Razumijevanje da tekst, slike, zvuk i videozapisi mogu biti generirani ili izmijenjeni umjetnom inteligencijom te da zahtijevaju pažljivo vrednovanje.
4. Osviještenost o algoritmima i izloženosti informacijama	Prepoznavanje činjenice da platforme, tokovi sadržaja i sustavi preporuka utječu na ono što korisnici učestalo vide na internetu.
5. Digitalna sigurnost i prepoznavanje internetskih prijevara	Prepoznavanje rizičnih digitalnih situacija, prijevara, sumnjivih poveznica, lažnog predstavljanja i taktika pritiska.
6. Privatnost i zaštita podataka	Razumijevanje osobnih podataka, opreznog dijeljenja, digitalnih tragova i osnovne zaštite privatnosti.
7. Digitalna dobrobit i emocionalna otpornost	Upravljanje digitalnim preopterećenjem, emocionalnim reakcijama, neizvjesnošću, stresom i strahom u internetskim okruženjima.
8. Odgovorno dijeljenje sadržaja i komunikacija	Komuniciranje s poštovanjem, provjeravanje sadržaja prije dijeljenja i razumijevanje posljedica djelovanja na internetu.
9. Građansko i demokratsko sudjelovanje na internetu	Sudjelovanje u digitalnom javnom prostoru uz svijest o vjerodostojnosti, manipulaciji, polarizaciji i odgovornosti.
10. Refleksivna digitalna autonomija i prijenos naučenoga	Primjena naučenih strategija u novim digitalnim situacijama i razvijanje osobnih postupaka za sigurnije sudjelovanje u digitalnom okruženju.

Zajedno, ove skupine čine konceptualnu osnovu SMART AGE kurikuluma za stjecanje mikrokvalifikacije. **Svaka skupina postaje jedan modul kurikuluma** u Dijelu B. **Svaki modul uključuje deset jasno operacionaliziranih ishoda učenja** izvedenih iz pripadajuće skupine. Ova struktura jedan-na-jedan podupire transparentnost, usklađenost vrednovanja i priznavanje mikrokvalifikacije: jedna skupina definira područje kompetencija, jedan modul osigurava put učenja, a deset ishoda na razini modula određuje što se od polaznika očekuje da zna, razumije ili može učiniti nakon završetka tog modula.

Struktura od deset ishoda također podupire koherentnost kurikuluma. Ona olakšava provjeru odnosa između kompetencijskog okvira, sadržaja modula, aktivnosti učenja i vrednovanja. To ne znači da se svaki ishod mora poučavati zasebno ili vrednovati posebnim ispitnim zadatkom. Ishodi se ostvaruju kroz nastavne cjeline, primjere, scenarije, ustaljene postupke, kvizove, poticaje za refleksiju i primijenjene zadatke. Međutim, svaki od deset ishoda mora ostati jasno vidljiv, razumljiv i operacionaliziran unutar strukture modula.

Moduli stoga nisu izolirane teme, nego dijelovi progresivnog puta učenja koji vodi od razumijevanja digitalnih informacija prema djelovanju s većom samostalnošću, sigurnošću i odgovornošću. Kurikulum započinje pitanjima vjerodostojnosti, vrednovanja izvora i tumačenja medijskih sadržaja. Zatim prelazi na dezinformacije, sadržaje generirane umjetnom inteligencijom, algoritamsku izloženost, prijevare, privatnost i dobrobit. Kasniji moduli usredotočeni su na odgovorno dijeljenje, građansko sudjelovanje i prijenos naučenoga na nove i nepoznate digitalne situacije.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Rješavanje problema tretira se kao transverzalna kompetencija prisutna u svim skupinama. U SMART AGE-u rješavanje problema nije ograničeno na otklanjanje tehničkih poteškoća. Ono uključuje i prepoznavanje neizvjesnosti, odabir sigurnijeg načina reagiranja, uspoređivanje informacija, zaustavljanje prije klika, traženje pomoći kada je potrebna te prijenos naučenih strategija na nove situacije. Time se odražava stvarnost u kojoj su starijim osobama često potrebni praktično prosuđivanje i donošenje odluka, a ne samo proceduralne tehničke upute.

Kurikulum se također oslanja na odabrane primjere dobre prakse u području medijske pismenosti, digitalne pismenosti, osviještenosti o umjetnoj inteligenciji, sigurnosti na internetu i obrazovanja starijih osoba, prikupljene u SMART AGE Kompendiju dobrih praksi. Ti primjeri pomažu prevesti kompetencijske okvire u praktičan dizajn učenja koji uključuje kratke korake, poznate primjere, vođenu refleksiju, jednostavan jezik, ponavljanje postupaka i podršku polaznicima.

Ova kombinacija kompetencijskog okvira i strukture skupina ishoda učenja podupire i koherentnost i prenosivost. Kurikulumu daje jasan obrazovni slijed, a drugim organizacijama omogućuje razumijevanje glavnih područja učenja bez potrebe za izravnim radom s cjelovitim okvirom DigComp 3.0. Detaljnije povezivanje SMART AGE skupina s okvirom DigComp 3.0 prikazano je u Prilogu 1.

5. NAČELA OBLIKOVANJA UČENJA ZA STARIJE POLAZNIKE

SMART AGE kurikulum oblikovan je u skladu s obilježjima učenja, potrebama i snagama starijih osoba. Ne slijedi pristup koji polazi prvenstveno od digitalnih alata niti školski način organizacije učenja. Umjesto toga, započinje prepoznatljivim digitalnim i medijskim situacijama, povezuje ih s iskustvom polaznika, podupire tumačenje i prosuđivanje te tek potom prelazi na praktično digitalno djelovanje.

Ovaj se pristup oslanja na *Taksonomiju medijsko-digitalnog učenja utemeljenog na iskustvu* (*Experience-Driven Media–Digital Taxonomy – EMDT*). Taksonomija polazi **od ideje da stariji polaznici u proces učenja donose životno iskustvo, sposobnost kontekstualnog prosuđivanja i refleksivnog promišljanja**. Učenje stoga započinje situacijama koje polaznici mogu prepoznati, usporediti i protumačiti, a ne tehničkim uputama ili apstraktnim definicijama. Digitalno djelovanje slijedi nakon razumijevanja.

U SMART AGE-u starije polaznike ne promatra se kao početnike u životnom iskustvu, prosuđivanju ili društvenom razumijevanju. U nekim digitalnim okruženjima mogu biti početnici, ali često već posjeduju snažne sposobnosti uspoređivanja, etičkog prosuđivanja, opreza, poznavanja zajednice i refleksije. Kurikulum te snage koristi kao resurse za učenje.

Zbog toga SMART AGE primjenjuje pristup učenju utemeljen na geragogijskim načelima. Ovdje se koristi izraz „načela oblikovanja učenja" kako bi se izbjeglo svođenje učenja starijih osoba na pedagogiju tipičnu za školski kontekst. Naglasak je na tome kako organizirati učenje tako da starije osobe mogu razumjeti, uvježbati, promišljati i prenijeti naučeno u svakodnevni digitalni život.

Načelo oblikovanja učenja	Značenje za oblikovanje SMART AGE kurikuluma i MOOC-a
Poštovanje iskustva polaznika	Starije osobe u proces učenja donose osobno, društveno i profesionalno iskustvo. To se iskustvo promatra kao resurs za učenje, a ne kao nešto zastarjelo ili nevažno.
Relevantnost za svakodnevni život	Učenje započinje situacijama koje polaznici mogu prepoznati: primanjem sumnjive poruke, čitanjem zdravstvenih informacija na internetu, korištenjem javnih usluga, komunikacijom s obitelji, susretanjem s emocionalno obojenim objavama na društvenim mrežama ili odlučivanjem treba li neku informaciju podijeliti.
Jednostavan i jasan jezik	Teme digitalne i medijske pismenosti često uključuju stručne i tehničke pojmove. Ti se pojmovi objašnjavaju jednostavnim jezikom, uvode postupno i ponavljaju kada je potrebno. Cilj nije izbjegavati važne pojmove, nego učiniti ih razumljivima i primjenjivima.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Načelo oblikovanja učenja	Značenje za oblikovanje SMART AGE kurikuluma i MOOC-a
Pažljivo određivanje tempa	Starijim polaznicima može biti potrebno više vremena za čitanje, uspoređivanje, promišljanje i ponavljanje. Učenje je podijeljeno u kratke i izvedive korake. Svaki korak ima jasnu svrhu i izbjegava nepotrebno opterećenje.
Jačanje samopouzdanja	Mnogi stariji polaznici ne usvajaju samo nove sadržaje, nego istodobno jačaju povjerenje u vlastitu sposobnost samostalnog djelovanja u digitalnim situacijama. Učenje izbjegava strah, posramljivanje i pritisak. Pomaže polaznicima prepoznati rizike, ali i razumjeti što mogu poduzeti.
Vođeno ponavljanje	Ključni postupci ponavljaju se kroz cijeli put učenja. Polaznici iznova uvježbavaju zastati prije klika, provjeriti izvor, usporediti informacije, prepoznati emocionalni pritisak, zaštititi osobne podatke i zatražiti pomoć kada je potrebna.
Učenje kroz realistične scenarije	Medijsku i digitalnu pismenost lakše je razumjeti kada polaznici rade na konkretnim situacijama, a ne samo na definicijama. Scenariji su kratki, prepoznatljivi i prilagodljivi nacionalnim i lokalnim kontekstima.
Refleksija prije djelovanja	SMART AGE nema cilj poučavati automatskim reakcijama, nego jačati prosuđivanje. Polaznike se potiče da postave jednostavna pitanja: Tko je ovo izradio? Zašto ovo vidim? Što se od mene želi? Kako se osjećam dok ovo čitam? Koje informacije nedostaju? Trebam li provjeriti još neki izvor?
Pristupačnost	Materijali za učenje oblikuju se tako da budu laki za čitanje, jednostavni za snalaženje i prilagođeni različitim potrebama polaznika. To uključuje jasan raspored, čitljiv tekst, dobar kontrast, titlove ili transkripte za videozapise, jednostavne upute, predvidivu strukturu i mogućnost sporijeg tempa učenja.
Autonomija uz podršku	Digitalna autonomija ne znači samostalno rješavanje svakog problema. Ona znači dovoljno razumijevanja za donošenje informiranih odluka, uključujući odluku da se zastane, provjeri, usporedi ili zatraži pomoć od osobe ili organizacije kojoj se vjeruje.
Lokalna i kulturna prilagodba	Stariji polaznici lakše razumiju digitalne teme kada su primjeri povezani s njihovim svakodnevnim okruženjem. Javne usluge, medijske navike, uobičajene prijevare, komunikacijski kanali i konteksti građanskog sudjelovanja razlikuju se među državama i zajednicama. Primjeri se stoga odgovorno lokaliziraju u jezičnim i nacionalnim prilagodbama partnerskih zemalja.
Pozitivno digitalno sudjelovanje	Kurikulum digitalni svijet ne prikazuje samo kao prostor opasnosti. Digitalni mediji mogu podupirati komunikaciju, pristup uslugama, učenje, kreativnost, život zajednice i građansko sudjelovanje. SMART AGE zato uravnotežuje svijest o rizicima sa samopouzdanjem, autonomijom i smislenim sudjelovanjem.

Ova su načela osobito važna za asinkrono učenje na internetu. U MOOC-u koji polaznici pohađaju vlastitim tempom uz njih nije uvijek nastavnik koji može objasniti nejasne pojmove, smanjiti osjećaj nesigurnosti ili provjeriti jesu li razumjeli zadatak. Zbog toga podrška mora biti ugrađena izravno u strukturu tečaja. To uključuje kratke nastavne cjeline, jasne upute, ponavljanje ključnih postupaka, realistične primjere, neposredne povratne informacije, materijale za preuzimanje i podsjećanje, jednostavnu navigaciju te mogućnosti za refleksiju prije djelovanja.

Ta načela usmjeravaju i vrednovanje. Vrednovanje ne stvara nepotreban pritisak niti nalikuje formalnom ispitu. Ono pomaže polaznicima pokazati da mogu sigurnije i odgovornije prepoznati, protumačiti i odgovoriti na digitalne situacije. Primjerene metode vrednovanja uključuju kratke kvizove, pitanja temeljena na scenarijima, pitanja točno/netočno, zadatke nadopunjavanja, poticaje za refleksiju i primijenjene zadatke donošenja odluka. Povratna informacija objašnjava zašto je neki odgovor sigurniji ili manje siguran, pouzdaniji ili upitniji.

Ista načela primjenjuju se i na svaku organizaciju koja kurikulum prilagođava radionicama, kombiniranom učenju, obrazovanju u zajednici, lokalnim mrežnim tečajevima ili drugim oblicima provedbe. Način izvođenja može se mijenjati, ali pristup učenju ostaje uvažavajući, praktičan, pristupačan i usmjeren na autonomiju starijih polaznika.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Cjelokupna logika učenja može se sažeti na sljedeći način: krenuti od poznatog iskustva, usporediti situaciju, protumačiti značenje i namjeru, donijeti informiranu prosudbu, odabrati sigurno i svrhovito djelovanje te prenijeti usvojeni postupak na nove digitalne situacije. Ta logika povezuje načela oblikovanja učenja s cjelokupnim putem učenja SMART AGE kurikuluma.

6. LOGIKA MIKROKVALIFIKACIJE, PRIZNAVANJE I PRENOSIVOST

SMART AGE kurikulum oblikovan je kao put učenja za stjecanje mikrokvalifikacije. To znači da nije riječ samo o popisu tema, nego o strukturiranom programu učenja s definiranim ishodima učenja, okvirnim opterećenjem, načelima vrednovanja i priznavanjem završetka. Njegova je svrha učiniti usmjereno i smisleno iskustvo učenja vidljivim, razumljivim i prenosivim.

Kurikulum slijedi **europski pristup mikrokvalifikacijama**. Prema tom pristupu, mikrokvalifikacija bilježi ishode učenja koje je polaznik stekao nakon manjeg opsega učenja. Ti se ishodi učenja vrednuju prema transparentnim i jasno definiranim standardima. Tečajevi koji vode do stjecanja mikrokvalifikacija pružaju specifična znanja, vještine i kompetencije koje odgovaraju na društvene, osobne, kulturne potrebe ili potrebe tržišta rada. Ujedno polaznicima, pružateljima obrazovanja i drugim dionicima pružaju transparentne informacije o tome što je naučeno, kako je učenje vrednovano i kakav je oblik priznavanja izdan.

Jednostavno rečeno, mikrokvalifikacija pokazuje da je polaznik završio jasno definirano iskustvo učenja i dokazao ostvarenje očekivanih ishoda učenja. Znatno je kraća od tradicionalne cjelovite kvalifikacije, ali i dalje mora biti jasna i vjerodostojna. Ona objašnjava što je naučeno, koliko je vremena bilo potrebno za učenje, kako je učenje vrednovano, na koji je način obrazovna aktivnost provedena te koja je organizacija izdala odgovarajuće priznanje.

U SMART AGE kurikulumu struktura mikrokvalifikacije organizirana je oko sljedećih obveznih elemenata:

Obvezni element	Primjena u SMART AGE kurikulumu
Identifikacija polaznika	SMART AGE MOOC identificira polaznika koji završi put učenja i dobije odgovarajuće priznanje.
Naziv mikrokvalifikacije	SMART AGE mikrokvalifikacija iz medijske pismenosti i digitalne otpornosti za starije osobe
Država/regija izdavatelja	U priznanju se navodi država ili regija organizacije koja izdaje potvrdu ili drugi odgovarajući zapis.
Tijelo koje dodjeljuje mikrokvalifikaciju	U priznanju se navodi organizacija odgovorna za njegovo izdavanje. U službenoj provedbi SMART AGE-a to je povezano s modelom priznavanja koji je usuglasio konzorcij. U prilagođenim inačicama za to je odgovorna organizacija koja provodi prilagodbu.
Datum izdavanja	U priznanju se navodi datum na koji je polaznik završio propisani put učenja i stekao priznanje.
Ishodi učenja	Kurikulum je strukturiran u deset modula. Svaki se modul temelji na jednoj skupini ishoda učenja i uključuje deset jasno operacionaliziranih ishoda učenja.
Okvirno opterećenje potrebno za ostvarivanje ishoda učenja	Priznato opterećenje kurikuluma iznosi 75 sati, što odgovara približno 3 ECTS boda, gdje je primjenjivo. To se opterećenje odnosi isključivo na deset kurikulumskih modula. Uvodni orijentacijski dio i završni dio podupiru iskustvo učenja u MOOC-u, ali se ne uračunavaju u ukupno opterećenje kurikuluma od 75 sati.
Vrsta vrednovanja	Vrednovanje uključuje kvizove na kraju modula, pitanja temeljena na scenarijima, pitanja točno/netočno, zadatke nadopunjavanja, poticaje za refleksiju, praćenje završetka aktivnosti ili druge odgovarajuće zadatke vrednovanja usklađene s ishodima učenja.
Oblik sudjelovanja u aktivnosti učenja	SMART AGE MOOC bit će asinkron, dostupan na internetu i prilagođen samostalnom učenju vlastitim tempom. Kurikulum se također može prilagoditi

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Obvezni element	Primjena u SMART AGE kurikulumu
	kombiniranom, vođenom ili učenju u zajednici, pod uvjetom da je oblik sudjelovanja jasno naveden.
Vrsta osiguravanja kvalitete na kojoj se temelji mikrokvalifikacija	Osiguravanje kvalitete temelji se na usklađenosti s okvirom DigComp 3.0 i načelima medijske i informacijske pismenosti, vanjskom stručnom vrednovanju ishoda učenja, partnerskom pregledu, integraciji dobrih praksi, beta-testiranju sa starijim polaznicima i reviziji na temelju povratnih informacija.

Gdje je primjenjivo, osobito u formalnim nacionalnim prilagodbama, izdavatelj može navesti i razinu iskustva učenja u odnosu na odgovarajući kvalifikacijski okvir, poput Europskog kvalifikacijskog okvira (EQF) ili nacionalnog kvalifikacijskog okvira. U provedbi projekta SMART AGE kurikulum se ne predstavlja kao formalno registrirana nacionalna kvalifikacija. Stoga se za osiguravanje transparentnosti koriste podaci o opterećenju, ishodima učenja, vrednovanju i osiguravanju kvalitete, dok je formalno povezivanje s kvalifikacijskim okvirima odgovornost ovlaštenih pružatelja u nacionalnim ili institucionalnim prilagodbama.

U SMART AGE-u cjeloviti put učenja za stjecanje mikrokvalifikacije sastoji se od deset modula koji se vrednuju. Okvirno opterećenje iznosi 75 sati, što odgovara približno 3 ECTS boda, gdje je primjenjivo. Uvodni orijentacijski dio i završni dio bit će uključeni u SMART AGE MOOC kako bi podržali snalaženje, motivaciju, refleksiju i završetak tečaja, ali nisu dio priznatog opterećenja kurikuluma od 75 sati. Detaljna struktura opterećenja prikazana je u Dijelu B.

Glavna jedinica priznavanja u provedbi SMART AGE-a jest cjeloviti put učenja. Polaznici koji u SMART AGE MOOC-u završe sve obvezne module i aktivnosti vrednovanja dobivaju priznanje o završenoj mikrokvalifikaciji. To se priznanje ne temelji samo na vremenu provedenom u tečaju. Polaznici pokazuju ostvarivanje predviđenih ishoda učenja kroz kvizove, zadatke temeljene na scenarijima, poticaje za refleksiju, praćenje završetka aktivnosti ili druge odgovarajuće aktivnosti vrednovanja.

Vrednovanje ostaje jasno, pristupačno i primjereno starijim polaznicima. Njegova svrha nije stvaranje pritiska sličnog formalnom ispitu, nego pružanje dokaza da polaznici mogu prepoznati rizike, protumačiti digitalne situacije, donositi sigurnije odluke i primjenjivati kritičko prosuđivanje. Povratne informacije podupiru učenje objašnjavajući zašto je određeni odgovor sigurniji ili manje siguran, pouzdaniji ili upitniji.

Modularna struktura omogućuje i jasno praćenje napretka tijekom učenja. SMART AGE MOOC koristit će značke modula za označavanje završetka pojedinih modula te za poticanje motivacije i lakše snalaženje u asinkronom putu učenja. Značke modula bit će jasno razlikovane od završetka cjelovite SMART AGE mikrokvalifikacije. Značka modula označavat će napredak unutar puta učenja, dok će završno priznanje potvrđivati završetak cjelovitog puta učenja.

Kurikulum je također prenosiv. Organizacije za obrazovanje odraslih, knjižnice, udruge starijih osoba, centri u zajednici, nevladine organizacije i drugi dionici mogu koristiti kurikulum za osmišljavanje radionica, oblika kombiniranog učenja, vođenih grupnih aktivnosti ili lokalnih mrežnih tečajeva. Ovisno o kontekstu i potrebama polaznika, mogu koristiti cjeloviti put učenja, pojedinačne module ili kombinacije modula.

SMART AGE kurikulum i drugi obrazovni dokumenti razvijeni u okviru projekta otvoreni su obrazovni resursi. Dostupni su za uporabu i prilagodbu pod uvjetima Creative Commons licence navedene u projektnim materijalima. Organizacije koje koriste ili prilagođavaju kurikulum moraju navesti SMART AGE kao izvor te jasno istaknuti da se njihova aktivnost temelji na SMART AGE kurikulumu ili je iz njega prilagođena.

Međutim, korištenje kurikuluma kao izvora ne znači automatski da neki drugi tečaj, radionica, potvrda, značka, platforma ili program postaje SMART AGE proizvod. SMART AGE mikrokvalifikacija

povezana je s cjelovitim putem učenja, definiranim opterećenjem, zahtjevima za završetak, logikom vrednovanja i modelom osiguravanja kvalitete usvojenim u provedbi projekta. Druge organizacije mogu izdavati vlastite potvrde, potvrde o sudjelovanju, značke ili druge oblike priznavanja, ali u tim se dokumentima moraju jasno navesti organizacija izdavatelj, opseg učenja, opterećenje, ishodi učenja, način vrednovanja i oblik sudjelovanja.

Ovakav pristup uravnotežuje dvije potrebe. SMART AGE MOOC-u daje jasnu strukturu mikrokvalifikacije, a istodobno omogućuje da kurikulum ostane koristan i izvan samog projekta. Podupire ponovnu uporabu, lokalizaciju i prilagodbu, ali ujedno štiti transparentnost i vjerodostojnost. Mikrokvalifikacija ostaje jednostavna, transparentna i usmjerena na polaznika. Njezina je svrha učiniti smisleno učenje vidljivim i pomoći starijim osobama da naučeno primjenjuju u svakodnevnom digitalnom životu.

7. NAČELA OBLIKOVANJA KURIKULUMA I OSIGURAVANJE KVALITETE

SMART AGE kurikulum oblikovan je kao strukturirani i ponovno upotrebljiv kurikulum za stjecanje mikrokvalifikacije. On je više od popisa tema. Predstavlja jasan put učenja, logičan slijed modula, definirane ishode učenja, načela vrednovanja, logiku opterećenja, kriterije kvalitete i smjernice za kasniju provedbu.

Kurikulum istodobno mora biti razumljiv različitim skupinama: starijim polaznicima, obrazovateljima odraslih, razvojnim timovima MOOC-a, projektnim partnerima, organizacijama koje ga prilagođavaju i dionicima zainteresiranima za mikrokvalifikacije. Zbog toga kurikulum koristi transparentnu strukturu. Dio A objašnjava polazišta i okvir. Dio B donosi cjeloviti kurikulum za stjecanje mikrokvalifikacije. Dio C objašnjava provedbu, prilagodbu i ponovnu uporabu.

Kurikulum se temelji na sljedećim načelima oblikovanja i kvalitete:

Načelo	Značenje za SMART AGE kurikulum
Koherentnost	Svi dijelovi kurikuluma međusobno su povezani. Ishodi učenja, moduli, aktivnosti polaznika, vrednovanje i priznavanje podupiru istu obrazovnu svrhu: pomoći starijim osobama da u svakodnevnom digitalnom životu postanu samouvjerenije, kritičnije i autonomnije.
Usklađenost s ishodima učenja	Svaki od deset modula temelji se na jednoj skupini ishoda učenja. Svaki modul uključuje deset jasno operacionaliziranih ishoda učenja. Sadržaj modula, primjeri, aktivnosti i zadaci vrednovanja ostaju usklađeni s tim ishodima.
Progresija	Kurikulum započinje poznatijim zadacima, poput razumijevanja informacija i medijskih poruka. Zatim prelazi na složenije izazove, uključujući dezinformacije, sadržaje generirane umjetnom inteligencijom, algoritamski utjecaj, prijevare, privatnost, digitalnu dobrobit i građansko sudjelovanje. Završni dio puta učenja usmjeren je na prijenos naučenoga: pomaganje polaznicima da ono što su naučili primijene u novim digitalnim situacijama.
Praktična relevantnost	Učenje je povezano sa situacijama s kojima se starije osobe doista mogu susresti. Kurikulum pomaže polaznicima nositi se s porukama, mrežnim stranicama, objavama, videozapisima, prijevarama, odlukama o privatnosti, emocionalnim pritiskom, sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom i raspravama na internetu koje se pojavljuju u svakodnevnom digitalnom životu.
Oblikovanje učenja usmjereno na starije polaznike	Kurikulum koristi jednostavan jezik, pažljivo određivanje tempa, ponavljanje, realistične scenarije, jačanje samopouzdanja, pristupačnu strukturu i poštovanje iskustva polaznika. Izbjegava patronizirajući jezik, nepotrebnu tehničku složenost i učenje temeljeno na strahu.
Dokazi o učenju	Budući da je SMART AGE kurikulum namijenjen stjecanju mikrokvalifikacije, polaznici imaju priliku pokazati da je učenje ostvareno. Ti su dokazi povezani s ishodima učenja i uključuju kvizove, kratke zadatke, aktivnosti refleksije, scenarije,

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Načelo	Značenje za SMART AGE kurikulum
	ustaljene postupke polaznika, praćenje završetka aktivnosti ili druge odgovarajuće elemente vrednovanja. Vrednovanje ostaje jasno, pristupačno i podržavajuće.
Transparentnost opterećenja i priznavanja	Kurikulum jasno navodi opterećenje, zahtjeve za završetak, osnovu vrednovanja i oblik priznavanja. Opterećenje od 75 sati odnosi se na deset kurikulumskih modula. Uvodni i završni dijelovi MOOC-a mogu podupirati iskustvo učenja, ali se ne uračunavaju u to opterećenje.
Prenosivost	Kurikulum mogu ponovno koristiti organizacije za obrazovanje odraslih, knjižnice, udruge starijih osoba, nevladine organizacije, centri u zajednici i drugi dionici. Odgovorna ponovna uporaba čuva temeljne ishode učenja, logiku opterećenja, usklađenost vrednovanja i pristup usmjeren na starije polaznike.
Odgovorna prilagodba	Lokalne i nacionalne prilagodbe mogu mijenjati primjere, medijske slučajeve, poveznice za podršku, načine provedbe i jezik. Međutim, ne smiju ukloniti temeljnu logiku kompetencija niti prilagođene aktivnosti predstavljati kao SMART AGE proizvode bez odgovarajućeg odobrenja.
Održivost	Kurikulum ostaje koristan i nakon završetka projekta. Njegovi najodrživiji elementi nisu upute vezane uz određenu platformu, nego ishodi učenja, ustaljeni postupci, scenariji, logika vrednovanja i prenosive strategije prosuđivanja.

Osiguravanje kvalitete nije samo završna provjera na kraju procesa. Ono je ugrađeno u razvoj kurikuluma kroz usklađivanje s priznatim okvirima, integraciju dobrih praksi, suradnju partnera, vanjsko stručno vrednovanje, reviziju i naknadno testiranje sa starijim polaznicima.

Prvu razinu osiguravanja kvalitete čini usklađenost s referentnim okvirima. SMART AGE koristi DigComp 3.0 kao glavni europski referentni okvir za digitalne kompetencije te ga obogaćuje načelima medijske i informacijske pismenosti. Time se osigurava povezanost kurikuluma s priznatim jezikom kompetencija, uz istodobnu prilagodbu svakodnevnim potrebama starijih osoba.

Drugu razinu osiguravanja kvalitete čini jasnoća ishoda učenja. Kurikulum koristi deset skupina ishoda učenja i pretvara ih u deset modula. Svaki modul sadrži deset jasno operacionaliziranih ishoda učenja. Takva struktura omogućuje provjeru odgovaraju li sadržaj modula, aktivnosti i zadaci vrednovanja planiranom učenju.

Treću razinu osiguravanja kvalitete čini vanjsko stručno vrednovanje. Ono je provedeno u dvije faze. Najprije je SMART AGE okvir ishoda učenja vrednovalo 12 vanjskih stručnjaka i dionika s iskustvom u obrazovanju odraslih, medijskoj pismenosti, digitalnom obrazovanju, e-učenju, socijalnom radu, podršci u zajednici, kulturi, knjižničnoj i informacijskoj znanosti, obrazovanju starijih osoba, uključivosti i pristupačnosti. Njihove su povratne informacije potvrdile prilagođenu strukturu ishoda učenja i usmjerile razvoj kurikuluma od deset modula.

Cjeloviti SMART AGE kurikulum zatim je vrednovalo pet vanjskih recenzenata sa stručnim iskustvom u obrazovanju odraslih, obrazovanju starijih osoba, medijskoj i informacijskoj pismenosti, digitalnim kompetencijama, razvoju kurikuluma, pristupačnosti, uključivosti i mrežnom učenju. Vrednovanjem su obuhvaćeni okvir kurikuluma, put učenja kroz deset modula, ishodi učenja, opterećenje, vrednovanje, spremnost za provedbu u obliku MOOC-a i prikladnost za starije osobe. U ukupno 65 ocjena na Likertovoj ljestvici prosječna ocjena iznosila je 4,57 od 5, a 93,8 % svih ocjena bilo je pozitivno. Svih pet recenzenata ocijenilo je kurikulum dobrim i primjerenim njegovoj ciljnoj skupini. Vrednovanjem je potvrđena temeljna arhitektura kurikuluma, uz istodobno utvrđivanje praktičnih prioriteta za provedbu MOOC-a.

Četvrtu razinu osiguravanja kvalitete čini praktična prilagodba. Kurikulum je oblikovan tako da se može prenijeti u asinkroni MOOC, ali i odgovorno ponovno koristiti u drugim okruženjima obrazovanja odraslih. To zahtijeva strukturu koja je dovoljno jasna razvojnim timovima mrežnih tečajeva, a istodobno dovoljno fleksibilna edukatorima koji rade u lokalnim kontekstima. Kvaliteta stoga ovisi i o dosljednosti i o prilagodljivosti.

Petu razinu osiguravanja kvalitete čine testiranje s polaznicima i revizija. Provedba MOOC-a bit će testirana sa starijim polaznicima kako bi se provjerili upotrebljivost, pristupačnost, jasnoća, tempo, doprinos jačanju samopouzdanja i prikladnost vrednovanja. Povratne informacije polaznika koristit će se za unapređenje konačnog iskustva učenja.

Preporuke iz vrednovanja kurikuluma tretiraju se kao smjernice za oblikovanje sljedeće faze projekta, a ne kao zahtjev za restrukturiranje kurikuluma. Arhitektura od deset modula, kompetencije na razini programa i ishodi učenja ostaju nepromijenjeni. Svi partneri projekta SMART AGE zajednički će uključiti nalaze vrednovanja u oblikovanje MOOC-a, razvoj sadržaja, lokalizaciju i beta-testiranje. Ta će se suradnička provedba posebno usredotočiti na jednostavan jezik namijenjen polaznicima, terminološku podršku gdje je potrebna, fleksibilno napredovanje vlastitim tempom, autentične i lokalno prepoznatljive primjere, predvidivu navigaciju, pristupačne materijale za učenje te jasne načine pristupa pomoći ili podrški. Beta-testiranje sa starijim polaznicima provjerit će stvarno vrijeme potrebno za izvršavanje zadataka, razumijevanje, snalaženje u sadržaju, potrebu za ponavljanjem i razinu potrebne podrške.

Osiguravanje kvalitete znači i smanjivanje rizika koji se mogu izbjeći. U SMART AGE-u glavni su rizici preopterećenost sadržajem, pretjerana tehnička složenost, apstraktan jezik, slaba povezanost sa svakodnevnim životom, nejasno vrednovanje, nepristupačan dizajn, zastarjeli primjeri i pretjerano prikazivanje vrijednosti ili statusa priznavanja. Ti se rizici smanjuju pažljivim slijedom sadržaja, jednostavnim jezikom, praktičnim primjerima, podržavajućim povratnim informacijama, provjerama pristupačnosti, smjernicama za lokalizaciju i transparentnim zahtjevima za završetak.

Kurikulum se stoga vrednuje kroz sljedeća praktična pitanja kvalitete:

Pitanje kvalitete	Svrha
Je li kurikulum razumljiv starijim polaznicima?	Provjerava jezik, strukturu, čitljivost i pristupačnost.
Je li relevantan za svakodnevni digitalni život?	Provjerava praktičnu korisnost i povezanost sa stvarnim situacijama.
Je li svih deset modula povezano s pripadajućim skupinama ishoda učenja?	Provjerava strukturnu koherentnost.
Operacionalizira li svaki modul jasno deset ishoda učenja?	Provjerava transparentnost ishoda i spremnost za vrednovanje.
Jesu li ishodi učenja, sadržaj modula, aktivnosti polaznika i vrednovanje međusobno usklađeni?	Provjerava koherentnost kurikuluma i valjanost mikrokvalifikacije.
Je li opterećenje od 75 sati jasno povezano s deset modula?	Provjerava transparentnost opterećenja i priznavanja.
Je li vrednovanje podržavajuće, pristupačno i razmjerno?	Provjerava prikladnost za starije polaznike.
Podupire li kurikulum provedbu u obliku asinkronog MOOC-a?	Provjerava provedbenu vrijednost za SMART AGE MOOC.
Može li se kurikulum odgovorno prilagoditi za uporabu u drugim organizacijama?	Provjerava prenosivost i održivost.
Je li priznavanje opisano točno i transparentno?	Provjerava vjerodostojnost logike mikrokvalifikacije.

Ova načela oblikovanja i kvalitete usmjeravaju ostatak dokumenta. Dio B pretvara ih u cjeloviti SMART AGE kurikulum za stjecanje mikrokvalifikacije s deset modula, deset skupina ishoda učenja i deset operacionaliziranih ishoda učenja po modulu. Dio C objašnjava kako će se kurikulum provesti kroz SMART AGE MOOC te kako se može prilagoditi za širu uporabu.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Dio B – SMART AGE kurikulum za stjecanje mikrokvalifikacije

8. PREGLED KURIKULUMA

8.1 Svrha Dijela B

Dio B predstavlja SMART AGE kurikulum kao strukturirani put učenja za stjecanje mikrokvalifikacije. Kompetencijski okvir opisan u Dijelu A prenosi u deset modula kurikuluma, od kojih je svaki povezan s jednom skupinom ishoda učenja.

Kurikulum je namijenjen starijim osobama, osobito polaznicima u dobi od 60 i više godina, koji već imaju osnovnu razinu samostalnog pristupa uređajima povezanima s internetom. Ne zamjenjuje uvodne tečajeve o korištenju računala, pametnog telefona ili interneta. Umjesto toga, podupire razvoj medijske pismenosti, digitalne otpornosti, kritičkog prosuđivanja i sigurnijeg sudjelovanja u digitalnim okruženjima.

Kurikulum se temelji na SMART AGE skupinama ishoda učenja. Te su skupine razvijene prilagodbom okvira DigComp 3.0 i načela medijske i informacijske pismenosti potrebama starijih polaznika. Vrednovalo ih je 12 vanjskih stručnjaka i dionika iz relevantnih područja, uključujući obrazovanje odraslih, medijsku pismenost, digitalno obrazovanje, e-učenje, socijalni rad, podršku u zajednici, kulturu, knjižničnu i informacijsku znanost, obrazovanje starijih osoba, uključivost i pristupačnost. Postupak vrednovanja potvrdio je relevantnost, praktičnu usmjerenost i prikladnost ishoda učenja za SMART AGE kurikulum i MOOC.

Nakon izrade cjelovitog kurikuluma provedeno je drugo vanjsko vrednovanje. Pet vanjskih recenzenata procijenilo je cjeloviti kurikulum i potvrdilo njegovu ukupnu kvalitetu, relevantnost i prikladnost za starije osobe. Njihove preporuke nisu zahtijevale promjene strukture od deset modula, nego pružaju praktične smjernice za oblikovanje, lokalizaciju i testiranje SMART AGE MOOC-a. Sažetak tog drugog vrednovanja nalazi se u Prilogu 3.

Dio B pruža obrazovnu strukturu za SMART AGE MOOC. Istodobno podupire i odgovornu ponovnu uporabu od strane pružatelja obrazovanja odraslih, organizacija koje rade sa starijim osobama, knjižnica, centara u zajednici i pružatelja neformalnog obrazovanja koji žele prilagoditi SMART AGE materijale vlastitim kontekstima.

8.2 Pregled puta učenja kroz deset modula

SMART AGE kurikulum sastoji se od deset modula. Svaki modul odgovara jednoj skupini ishoda učenja i sadrži deset operacionaliziranih ishoda učenja. Zajedno, svih deset modula čini cjeloviti SMART AGE put učenja za stjecanje mikrokvalifikacije.

Modul	Naziv modula	Glavni fokus učenja
1	Informacijska i medijska pismenost	Razumijevanje digitalnih informacija, medijskih poruka, izvora, vjerodostojnosti i načina oblikovanja sadržaja.
2	Osviještenost o dezinformacijama i manipulaciji	Prepoznavanje obmanjujućih sadržaja, emocionalnog pritiska, strategija manipulacije i obrazaca dezinformiranja.
3	Osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom	Razumijevanje teksta, slika, zvuka i videozapisa generiranih umjetnom inteligencijom, prepoznavanje povezanih rizika i primjena pažljivih strategija provjere.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Modul	Naziv modula	Glavni fokus učenja
4	Osviještenost o algoritmima i izloženosti informacijama	Prepoznavanje činjenice da platforme, tokovi sadržaja i sustavi preporuka utječu na ono što korisnici učestalo vide na internetu.
5	Digitalna sigurnost i prepoznavanje internetskih prijevara	Prepoznavanje rizičnih digitalnih situacija, prijevara, sumnjivih poveznica, lažnog predstavljanja i taktika pritiska.
6	Privatnost i zaštita podataka	Razumijevanje osobnih podataka, opreznog dijeljenja, digitalnih tragova i osnovne zaštite privatnosti.
7	Digitalna dobrobit i emocionalna otpornost	Upravljanje digitalnim preopterećenjem, emocionalnim reakcijama, neizvjesnošću, stresom i strahom u internetskim okruženjima.
8	Odgovorno dijeljenje sadržaja i komunikacija	Komuniciranje s poštovanjem, provjeravanje prije dijeljenja te razumijevanje posljedica djelovanja na internetu.
9	Građansko i demokratsko sudjelovanje na internetu	Sudjelovanje u digitalnom javnom prostoru uz svijest o vjerodostojnosti, manipulaciji, polarizaciji i odgovornosti.
10	Refleksivna digitalna autonomija i prijenos naučenoga	Primjena naučenih strategija u novim digitalnim situacijama i razvijanje osobnih postupaka za sigurnije sudjelovanje u digitalnom okruženju.

Redoslijed modula namjerno je osmišljen. Put učenja započinje osnovnim prosuđivanjem informacija i medijskih sadržaja, a zatim prelazi na složenije rizike poput manipulacije, sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom, algoritamske izloženosti, prijevara i pitanja privatnosti. Kasniji moduli usmjereni su na dobrobit, odgovornu komunikaciju, građansko sudjelovanje i prijenos naučenoga na nove digitalne situacije.

Takav slijed podupire postupno napredovanje. Polaznici najprije razvijaju navike provjeravanja, a zatim ih primjenjuju u sve složenijim i realističnijim digitalnim situacijama.

8.3 Kompetencije na razini programa ostvarene završetkom cjelovitog SMART AGE MOOC-a

SMART AGE kurikulum organiziran je oko deset kompetencija na razini programa. Svaki modul razvija jednu široko definiranu kompetenciju i operacionalizira je kroz deset detaljnih ishoda učenja. Zajedno, tih deset kompetencija opisuju očekivani profil polaznika koji uspješno završi cjeloviti SMART AGE MOOC.

Tablica u nastavku daje sažet pregled kompetencija povezanih sa svakim modulom. Te kompetencije podupiru transparentnost kurikuluma, dokumentiranje mikrokvalifikacije i komunikaciju s polaznicima, partnerima i dionicima. One ne zamjenjuju detaljne ishode učenja pojedinih modula. Detaljni ishodi učenja i dalje predstavljaju osnovu za aktivnosti učenja, zadatke vrednovanja i dokaze o učenju.

Modul	Naziv modula	Kompetencija na razini programa koja se razvija kroz modul
1	Informacijska i medijska pismenost	Polaznik može kritički procijeniti digitalne informacije i medijske poruke prepoznavanjem vrste sadržaja, provjerom izvora, uočavanjem načina oblikovanja sadržaja i uspoređivanjem informacija prije nego što im povjeruje ili ih podijeli.
2	Osviještenost o dezinformacijama i manipulaciji	Polaznik može prepoznati obmanjujuće ili manipulativne digitalne sadržaje, uočiti emocionalni pritisak te odabrati sigurniju strategiju provjere ili reagiranja prije nego što na sadržaj reagira ili ga podijeli.
3	Osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom	Polaznik može prepoznati da digitalni sadržaj može biti generiran ili izmijenjen umjetnom inteligencijom te kritički procijeniti sadržaj generiran ili potpomognut umjetnom inteligencijom prije nego što mu povjeruje, upotrijebi ga ili podijeli.
4	Osviještenost o algoritmima i	Polaznik može prepoznati da internetske platforme personaliziraju i preporučuju sadržaje, razumjeti kako ponovljena izloženost može

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Modul	Naziv modula	Kompetencija na razini programa koja se razvija kroz modul
	izloženosti informacijama	oblikovati percepciju te primijeniti jednostavne strategije za proširivanje izloženosti različitim informacijama.
5	Digitalna sigurnost i prepoznavanje internetskih prijevara	Polaznik može prepoznati uobičajene znakove upozorenja na digitalne prijevare te primijeniti sigurnije načine reagiranja prije klikanja, odgovaranja, plaćanja ili dijeljenja osobnih podataka.
6	Privatnost i zaštita podataka	Polaznik može prepoznati osobne podatke, donositi informirane odluke o privatnosti te primjenjivati osnovne strategije zaštite podataka u svakodnevnim digitalnim situacijama.
7	Digitalna dobrobit i emocionalna otpornost	Polaznik može prepoznati kako digitalni sadržaji i interakcije na internetu utječu na raspoloženje, stres i samopouzdanje te primijeniti jednostavne strategije samoregulacije radi održavanja zdravijih digitalnih navika.
8	Odgovorno dijeljenje sadržaja i komunikacija	Polaznik može donositi odgovorne odluke prije dijeljenja, prosljeđivanja, komentiranja ili odgovaranja na internetu, uz svijest o točnosti, privatnosti, emocionalnom učinku i mogućim društvenim posljedicama.
9	Građansko i demokratsko sudjelovanje na internetu	Polaznik može prepoznati pouzdane izvore građanskih informacija, uočiti manipulaciju u digitalnoj javnoj komunikaciji te sudjelovati u građanskim prostorima na internetu na informiran, uvažavajući i odgovoran način.
10	Refleksivna digitalna autonomija i prijenos naučenoga	Polaznik može promišljati o vlastitom digitalnom učenju, odabrati prikladne obrasce prosuđivanja te ih s povjerenjem i uz odgovarajuću podršku prenijeti na nepoznate ili promjenjive digitalne situacije.

Tih deset kompetencija povezano je s cjelovitim SMART AGE putem učenja. Pojedinačni moduli pridonose razvoju određenih kompetencija, ali završetak pojedinog modula ne predstavlja zasebnu SMART AGE mikrokvalifikaciju. SMART AGE mikrokvalifikacija dodjeljuje se tek nakon uspješnog završetka cjelovitog MOOC-a, uključujući svih deset modula i sve obvezne aktivnosti vrednovanja.

Potvrda ili drugi odgovarajući dokument o priznavanju treba sadržavati upućivanje na tih deset kompetencija na razini programa te na detaljne ishode učenja pojedinih modula koji čine osnovu za vrednovanje SMART AGE mikrokvalifikacije.

8.4 Zajednička struktura modula

Svih deset modula slijedi zajedničku strukturu. Time se podupiru transparentnost, usporedivost i jednostavnija provedba u MOOC-u.

Svaki modul uključuje:

Element modula	Funkcija
Sažetak modula	Pruža sažet pregled modula, opterećenja, glavnog fokusa, kompetencije, skupine ishoda učenja, praktičnog postupka i pristupa vrednovanju.
Kontekst modula	Objašnjava zašto je modul važan starijim polaznicima i kako je povezan sa svakodnevnim digitalnim životom.
Ključna pitanja za polaznike	Predstavlja modul kroz praktična pitanja koja polaznici mogu prepoznati iz stvarnih situacija.
Ishodi učenja i dokazi o učenju	Navodi deset operacionaliziranih ishoda učenja i moguće dokaze da ih je polaznik ostvario.
Predložena struktura jedinica i opterećenje	Dijeli modul na izvedive jedinice učenja i određuje okvirno opterećenje.
Smjernice za jedinice	Objašnjava svrhu svake jedinice i u tabličnom obliku prikazuje predložene aktivnosti za polaznike.
Vrednovanje	Opisuje što se vrednuje i koje su vrste pitanja prikladne za MOOC.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element modula	Funkcija
Praktični postupak za polaznike	Pruža kratak praktičan postupak koji polaznici mogu primjenjivati i izvan tečaja.
Prilagođeni pristup ciljnoj skupini	Objašnjava kako je modul prilagođen starijim polaznicima.
Kriteriji završetka	Navodi što završetak modula potvrđuje.
Poveznica sa sljedećim modulom	Pokazuje kako se modul povezuje sa sljedećim dijelom puta učenja.

Ova zajednička struktura pomaže osigurati da svi moduli budu usklađeni s logikom mikrokvalifikacije na kojoj se kurikulum temelji. Ujedno olakšava prijenos kurikuluma u MOOC okruženje, u kojem su polaznicima potrebni predvidiva navigacija, jasne upute i ponavljajući obrasci.

8.5 Logika opterećenja

Cjeloviti SMART AGE put učenja za stjecanje mikrokvalifikacije sastoji se od deset modula s ukupnim opterećenjem od 75 sati, što odgovara približno 3 ECTS boda, gdje je primjenjivo.

Svaki modul ima okvirno opterećenje od 7,5 sati. Jednaka raspodjela podupire jasnoću, usporedivost i transparentnost. Ujedno polaznicima, partnerima i organizacijama koje provode program olakšava razumijevanje strukture puta učenja.

Opterećenje od 75 sati odnosi se isključivo na deset modula kurikuluma. Uvodni i završni dio podupiru orijentaciju, tehničku pripremu, završnu refleksiju i priznavanje, ali se ne računaju kao dodatni moduli kurikuluma.

Opterećenje se ne odnosi samo na vrijeme provedeno u čitanju ili gledanju videozapisa. Ono uključuje i aktivnosti polaznika kao što su provjeravanje primjera, odgovaranje na pitanja u kvizovima, uspoređivanje izvora, primjena usvojenih postupaka, promišljanje o vlastitim navikama, pregledavanje povratnih informacija i izvršavanje zadataka vrednovanja.

Detaljnije smjernice o opterećenju prikazane su u Poglavlju 9.

8.6 Logika vrednovanja unutar modula

Vrednovanje je sastavni dio svakog modula. Osmišljeno je kako bi se potvrdilo da su se polaznici aktivno bavili ishodima učenja te da ključne ideje mogu primijeniti u praktičnim situacijama.

Pristup vrednovanju razmjeran je i pristupačan. Ne oponaša formalno školsko ispitivanje. Umjesto toga, starijim polaznicima omogućuje uvježbavanje prosuđivanja i dobivanje neposrednih povratnih informacija.

Prikladni oblici vrednovanja uključuju:

Oblik vrednovanja	Primjena u kurikulumu
Višestruki izbor	Odabir sigurnijih postupaka, prepoznavanje znakova upozorenja, utvrđivanje prikladnih izvora ili odabir odgovarajućih postupaka.
Točno/netočno	Provjera razumijevanja ključnih pojmova, čestih zabluda i osnovnih načela sigurnosti.
Zadatak nadopunjavanja	Utvrđivanje ključnih pojmova i jednostavnih postupaka.
Pitanja temeljena na scenarijima	Primjena prosuđivanja u realističnim digitalnim situacijama.
Poticaji za refleksiju	Razvijanje svijesti o vlastitim navikama, samopouzdanju i budućoj primjeni naučenoga.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

U SMART AGE MOOC-u, gdje god je to tehnički moguće, koristit će se aktivnosti s automatskom provjerom i neposrednim povratnim informacijama nakon odgovora. Time će se poduprijeti asinkrono učenje i omogućiti polaznicima napredovanje bez čekanja na nastavnika.

Vrednovanje je detaljnije objašnjeno u Poglavlju 10 i u opisima pojedinih modula.

8.7 Primjena u MOOC-u i drugim prilagodbama

SMART AGE MOOC provodit će cjeloviti put učenja kroz svih deset modula. Cjelovita SMART AGE mikrokvalifikacija povezana je isključivo sa završetkom cjelovitog MOOC-a, uključujući svih deset modula i sve obvezne aktivnosti vrednovanja.

Kurikulum se može koristiti i u drugim kontekstima obrazovanja odraslih. Organizacije mogu koristiti cjeloviti kurikulum, odabrane module ili kombinacije modula za radionice, kombinirano učenje, lokalne programe osposobljavanja, obrazovanje u zajednici ili aktivnosti neformalnog učenja. Takve prilagodbe mogu biti osobito vrijedne u radu sa starijim polaznicima u različitim lokalnim, jezičnim ili kulturnim kontekstima.

Međutim, prilagodbe moraju biti jasno i transparentno opisane. Ako se koristi samo jedan modul, nekoliko modula ili skraćena verzija kurikuluma, to se ne smije predstavljati kao završetak SMART AGE mikrokvalifikacije. Takva se aktivnost može opisati kao prilagođena aktivnost učenja, radionica, tečaj ili osposobljavanje utemeljeno na SMART AGE materijalima.

Organizacije koje koriste ili prilagođavaju kurikulum moraju navesti SMART AGE projekt kao izvor i pridržavati se licence Creative Commons navedene u projektnim materijalima. Također moraju izbjegavati predstavljanje prilagođenih verzija kao SMART AGE proizvoda, osim ako za to nisu dobile odobrenje projektnog partnerstva.

Kurikulum je stoga istodobno strukturiran i prenosiv. Definira cjelovit put učenja za stjecanje mikrokvalifikacije u okviru SMART AGE MOOC-a, a istodobno omogućuje odgovornu ponovnu uporabu i prilagodbu u široj praksi obrazovanja odraslih.

9. PUT UČENJA I STRUKTURA OPTEREĆENJA

SMART AGE kurikulum za stjecanje mikrokvalifikacije organiziran je kao okvirni put učenja u trajanju od 75 sati, što odgovara približno 3 ECTS boda, gdje je primjenjivo. Opterećenje od 75 sati predstavlja zajedničku okvirnu referentnu vrijednost za očekivani angažman u učenju i transparentno dokumentiranje mikrokvalifikacije; ono ne predstavlja fiksno vrijeme završetka koje se očekuje od svakog polaznika. Stvarno vrijeme učenja može se razlikovati ovisno o prethodnom digitalnom iskustvu, brzini čitanja, samopouzdanju, potrebi za ponavljanjem, tehničkoj upućenosti i korištenju dodatne podrške. SMART AGE MOOC stoga će zadržati kurikularnu referentnu vrijednost od 75 sati, uz mogućnost da polaznici napreduju tempom koji sami odaberu.

Priznato opterećenje od 75 sati odnosi se isključivo na deset modula kurikuluma. Uvodni orijentacijski dio i završni dio bit će uključeni u iskustvo učenja u SMART AGE MOOC-u, ali se ne računaju u 75-satno opterećenje mikrokvalifikacije. Oni podupiru snalaženje u tečaju, motivaciju, refleksiju i završetak učenja, dok deset modula čini vrednovanu jezgru kurikuluma.

Element kurikuluma	Okvirno opterećenje
Modul 1: Informacijska i medijska pismenost	7,5 sati
Modul 2: Osviještenost o dezinformacijama i manipulaciji	7,5 sati
Modul 3: Osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom	7,5 sati
Modul 4: Osviještenost o algoritmima i izloženosti informacijama	7,5 sati
Modul 5: Digitalna sigurnost i prepoznavanje internetskih prijevara	7,5 sati

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Element kurikuluma	Okvirno opterećenje
Modul 6: Privatnost i zaštita podataka	7,5 sati
Modul 7: Digitalna dobrobit i emocionalna otpornost	7,5 sati
Modul 8: Odgovorno dijeljenje sadržaja i komunikacija	7,5 sati
Modul 9: Građansko i demokratsko sudjelovanje na internetu	7,5 sati
Modul 10: Refleksivna digitalna autonomija i prijenos naučenoga	7,5 sati
Ukupno priznato opterećenje kurikuluma	**75 sati**

Jednaka okvirna raspodjela od 7,5 sati po modulu podupire transparentnost i planiranje kurikuluma. Ona pruža zajedničku referentnu vrijednost za usklađivanje deset ishoda učenja, sadržaja, aktivnosti i vrednovanja u svakom modulu. Međutim, to ne znači da će svaki polaznik u svakom modulu provesti točno 7,5 sati. Neki će polaznici brže prolaziti kroz poznate teme, dok će drugima biti potrebno dodatno vrijeme za čitanje, ponavljanje, primjere, refleksiju ili snalaženje u sadržaju. Tijekom razvoja i beta-testiranja MOOC-a projektni partneri pratit će stvarno vrijeme provedeno u učenju te će dobivene nalaze koristiti za doradu smjernica o tempu napredovanja, uz zadržavanje ukupnog okvirnog opterećenja puta učenja od 75 sati.

To ne znači ni da svaka jedinica unutar modula mora biti jednako duga. Neke jedinice mogu zahtijevati više vremena jer uključuju uspoređivanje primjera, donošenje odluka na temelju scenarija, provjere privatnosti ili primjenu praktičnih postupaka. Druge jedinice mogu biti kraće i usmjerene na ključne pojmove, kratka objašnjenja ili jednostavne zadatke prepoznavanja. Opterećenje modula razumije se kao ukupni očekivani angažman u učenju potreban za ostvarivanje deset ishoda učenja pojedinog modula.

Opterećenje se ne odnosi samo na vrijeme provedeno pred zaslonom. Smisleno učenje može uključivati čitanje, gledanje, slušanje, uspoređivanje primjera, rješavanje kvizova, promišljanje o vlastitom iskustvu, provođenje jednostavne provjere, korištenje praktičnog postupka dostupnog za preuzimanje, razgovor o scenariju s osobom od povjerenja ili primjenu određene strategije u svakodnevnom životu. Sve te aktivnosti dio su procesa učenja kada pridonose ostvarivanju ishoda pojedinog modula.

U SMART AGE MOOC-u uvodni orijentacijski dio pomoći će polaznicima da razumiju kako koristiti platformu, kako je tečaj strukturiran, kako se prati napredak i kako funkcionira vrednovanje. Uključivat će kratki element dobrodošlice, smjernice za snalaženje, jednostavno objašnjenje puta učenja i jednostavnu orijentacijsku aktivnost bez pritiska. Taj je dio važan za pristupačnost i jačanje samopouzdanja polaznika, ali ostaje izvan priznatog opterećenja kurikuluma od 75 sati.

Završni dio trebao bi pomoći polaznicima da pregledaju vlastiti napredak, promisle o naučenome i razumiju što njihovo priznanje znači. Uključuje kratku završnu refleksiju, smjernice za nastavak učenja i podsjetnik na ključne praktične postupke. Gdje je primjenjivo, uključuje i Osobni plan digitalne autonomije ili odgovarajuću aktivnost za objedinjavanje i učvršćivanje naučenoga. Kao i uvodni dio, podupire cjelokupno iskustvo učenja u MOOC-u, ali se ne uračunava u 75-satno opterećenje kurikuluma.

Struktura opterećenja također podupire pristupačnost. Umjesto da se kurikulum predstavlja kao jedan opsežan tečaj, put učenja podijeljen je na deset izvedivih modula. To pomaže polaznicima da razumiju gdje se nalaze u procesu učenja, što su već završili i što slijedi. Istodobno obrazovateljima i organizacijama olakšava planiranje učenja u manjim koracima, osobito kada se kurikulum prilagođava za vođene skupine, kombinirano učenje ili obrazovanje u zajednici.

Ukupno opterećenje od 75 sati odražava obrazovnu ambiciju kurikuluma. SMART AGE nema za cilj ponuditi samo kratku kampanju podizanja svijesti. Umjesto toga, pruža strukturirani put učenja koji starijim osobama omogućuje dovoljno vremena za razumijevanje, vježbanje, refleksiju i izgradnju samopouzdanja u svakodnevnom digitalnom životu.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

10. VREDNOVANJE

Budući da je SMART AGE osmišljen kao kurikulum za stjecanje mikrokvalifikacije, učenje mora biti povezano s dokazima. Polaznici ne dobivaju priznanje samo zato što su otvorili materijale, pogledali videozapise ili proveli određeno vrijeme u tečaju. Oni izvršavaju aktivnosti vrednovanja koje pokazuju njihovu uključenost u ostvarivanje ishoda učenja te potvrđuju da mogu primijeniti sigurnije, kritičnije i odgovornije digitalno prosuđivanje.

Dokazi o učenju podrazumijevaju vidljive pokazatelje da je do učenja došlo. U SMART AGE-u ti su dokazi praktični, pristupačni i primjereni starijim polaznicima. Uključuju rezultate kvizova, odgovore na pitanja temeljena na scenarijima, izvršene praktične postupke, kratke poticaje za refleksiju, kontrolne popise, vođene zadatke, praćenje završetka aktivnosti u MOOC-u ili druge odgovarajuće dokaze o učenju. Dokazi su povezani s ishodima učenja pojedinog modula, a ne samo s apstraktnim ispitivanjem znanja.

Svrha vrednovanja nije stvaranje pritiska niti oponašanje školskog ispitivanja. Vrednovanje pomaže polaznicima da potvrde što razumiju, dobiju povratne informacije, prepoznaju vlastiti napredak i primjenjuju sigurnije digitalno prosuđivanje. Ono podupire učenje umjesto da ga prekida.

Vrednovanu jezgru cjelovitog SMART AGE puta učenja čini deset modula kurikuluma. Svaki se modul temelji na jednoj skupini ishoda učenja i uključuje deset jasno operacionaliziranih ishoda učenja. Vrednovanje u svakom modulu usklađeno je s tim ishodima. To ne znači da svaki ishod treba imati zaseban formalni test, nego da vrednovanje na razini modula pruža dovoljno dokaza da se polaznik aktivno uključio u ostvarivanje cjelokupnog skupa ishoda.

Uvodni orijentacijski dio i završni dio mogu uključivati orijentacijska pitanja, poticaje za refleksiju ili smjernice za završetak, ali ne funkcioniraju kao vrednovani moduli kurikuluma. Deset modula čini glavnu osnovu za praćenje napretka i završno priznavanje.

Vrednovanje je usmjereno na praktično prosuđivanje. Od polaznika se traži da prepoznaju sumnjivu poruku, usporede dva izvora, uoče emocionalni pritisak, odaberu sigurniji način reagiranja, zaštite osobne podatke, odluče hoće li podijeliti određeni sadržaj ili primijene jednostavan postupak provjere. Takvi su zadaci za SMART AGE prikladniji od samostalnog provjeravanja apstraktnih definicija ili tehničkog nazivlja.

U SMART AGE MOOC-u vrednovanje mora biti prilagođeno asinkronom mrežnom okruženju. Polaznici će kroz tečaj napredovati samostalno i vlastitim tempom. Zbog toga vrednovanje mora biti jednostavno, transparentno, automatski ocijenjeno gdje god je to tehnički moguće te popraćeno neposrednim povratnim informacijama. Polaznici neće morati čekati nastavnika kako bi razumjeli je li njihov odgovor bio prikladan i zašto. Neposredne povratne informacije učinit će MOOC pristupačnijim jer će polaznici moći učiti u bilo koje vrijeme, s bilo kojeg mjesta i vlastitim tempom.

Preporučene vrste pitanja za SMART AGE MOOC su:

Vrsta pitanja	Glavna primjena u SMART AGE-u
Višestruki izbor	Prepoznavanje, uspoređivanje, odabir sigurnijih postupaka, prepoznavanje pokazatelja vjerodostojnosti, znakova upozorenja i prikladnih načina reagiranja.
Točno/netočno	Provjera osnovnog razumijevanja ključnih pojmova, čestih zabluda i jednostavnih tvrdnji povezanih sa sviješću o rizicima.
Zadatak nadopunjavanja	Ključni pojmovi, jednostavni postupci, znakovi upozorenja i kratka načela za donošenje odluka.

Svako pitanje u kvizu uključuje povratne informacije i za točne i za netočne odgovore. Povratna informacija nakon točnog odgovora objašnjava zašto je odgovor prikladan. Povratna informacija nakon

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

netočnog odgovora ne svodi se samo na to da polazniku kaže da je pogriješio. Ona jednostavnim jezikom objašnjava nesporazum te usmjerava polaznika prema sigurnijem, točnijem ili odgovornijem tumačenju.

Korisna struktura povratnih informacija je:

Vrsta povratne informacije	Funkcija
Povratna informacija nakon točnog odgovora	Potvrđuje polaznikov odabir i ukratko objašnjava razloge.
Povratna informacija nakon netočnog odgovora	Objašnjava zašto je odgovor manje siguran, nepotpun ili netočan, bez posramljivanja polaznika.
Povratna informacija usmjerena na sigurnost	Učvršćuje praktične postupke poput zastani, provjeri, usporedi, potvrdi vjerodostojnost, zaštiti osobne podatke ili zatraži pomoć.
Povratna informacija usmjerena na prijenos naučenoga	Pomaže polazniku primijeniti istu ideju u drugoj digitalnoj situaciji.

Svaki modul uključuje nekoliko manjih jedinica učenja. U SMART AGE MOOC-u svaka bi jedinica u pravilu trebala završiti kratkim kvizom ili odgovarajućom provjerom znanja. U većini slučajeva kviz na kraju jedinice trebao bi sadržavati 3–5 pitanja. Veće ili složenije jedinice mogu sadržavati 5–8 pitanja, ali treba izbjegavati duge blokove testiranja. Kraće provjere prikladnije su za starije polaznike i podupiru postupno jačanje samopouzdanja.

Vrednovanje je raspoređeno kroz cijeli modul, umjesto da bude koncentrirano samo na njegovu završetku. Time se polaznicima omogućuje da korak po korak provjeravaju svoje razumijevanje. Takav pristup također smanjuje osjećaj nelagode i olakšava povratak na određeni sadržaj ako su potrebna dodatna pojašnjenja.

Vrednovanje temeljeno na scenarijima osobito je važno. Stariji polaznici ne trebaju samo pamtiti definicije, nego uvježbavati donošenje odluka u realističnim situacijama. Primjerice, polazniku se može prikazati kratka poruka u kojoj se traže osobni podaci, objava na društvenoj mreži s emocionalno obojenim jezikom, slika generirana umjetnom inteligencijom, proslijeđena tvrdnja o zdravlju ili sumnjiva poveznica. Zadatak zatim može tražiti od polaznika da odabere najsigurniji način reagiranja, prepozna znak upozorenja ili primijeni postupak provjere.

Poticaji za refleksiju također se koriste kao dokaz o učenju kada podupiru samoprocjenu, prijenos naučenoga ili učvršćivanje znanja. U asinkronom MOOC-u takvi se poticaji ne moraju uvijek detaljno ocjenjivati, ali mogu poduprijeti samoprocjenu i prijenos naučenoga. Polaznike se može potaknuti da razmisle o sličnoj poruci koju su primili, izvoru kojem vjeruju, situaciji u kojoj su osjetili digitalni pritisak ili osobnom postupku koji žele primjenjivati u budućnosti.

Oblikovanje vrednovanja trebalo bi slijediti ova načela:

Načelo vrednovanja	Značenje za SMART AGE
Utemeljeno na ishodima	Svaka aktivnost vrednovanja povezana je s jednim ili više ishoda učenja pojedinog modula.
Praktično	Zadaci se temelje na realističnim situacijama, a ne samo na apstraktnoj teoriji.
Pristupačno	Pitanja su kratka, jasna i napisana jednostavnim jezikom.
Podržavajuće	Povratne informacije mirno i konstruktivno objašnjavaju odgovor.
Razmjerno	Vrednovanje je usklađeno s opterećenjem modula i ne preopterećuje polaznike.
Dovoljno raznoliko	Vrednovanje uključuje prepoznavanje, uspoređivanje, odabir sigurnijih postupaka, refleksiju i jednostavnu primjenu.
Nekazneno	Vrednovanje treba izbjegavati posramljivanje, strah i nepotreban pritisak.
Transparentno	Polaznicima je jasno što je potrebno za napredovanje i završno priznavanje.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Dokazi o učenju mogu se razlikovati ovisno o obliku provedbe. U MOOC-u će se uglavnom temeljiti na završavanju kvizova, automatskim provjerama, praćenju napretka, poticajima za refleksiju i zapisima o završetku modula. U kombiniranim ili vođenim prilagodbama dokazi mogu uključivati i opažanja voditelja, grupne rasprave, tiskane radne listove, usmene odgovore, vođene vježbe ili lokalno osmišljene zadatke. U svim oblicima provedbe dokazi ostaju povezani s ishodima učenja i opisuju se transparentno.

Minimalni zahtjev za vrednovanje u svakom modulu jest da polaznici izvrše obvezne aktivnosti modula i pokažu uključenost u ostvarivanje deset ishoda učenja kroz kratke kvizove, odluke temeljene na scenarijima, poticaje za refleksiju ili odgovarajuće zadatke. Završno priznavanje cjelovite SMART AGE mikrokvalifikacije povezano je sa završetkom svih deset modula i svih pripadajućih obveznih aktivnosti vrednovanja.

Vrednovanje u SMART AGE-u stoga treba razumjeti kao sastavni dio učenja. Ono polaznicima pruža priliku za uvježbavanje prosuđivanja, dobivanje povratnih informacija, prepoznavanje vlastitog napretka i jačanje samopouzdanja. Njegova je svrha učiniti učenje vidljivim, istodobno podupirući starije osobe u primjeni naučenoga u svakodnevnom digitalnom životu.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

11. MODUL 1: INFORMACIJSKA I MEDIJSKA PISMENOST

11.1 Sažetak modula

Element	Opis
Naziv modula	Informacijska i medijska pismenost
Okvirno opterećenje	7,5 sati
Glavni fokus	Razumijevanje digitalnih informacija, medijskih poruka, izvora, vjerodostojnosti i načina oblikovanja sadržaja
Glavna kompetencija ostvarena u ovom modulu	Polaznik može kritički procijeniti digitalne informacije i medijske poruke prepoznavanjem vrste sadržaja, provjerom izvora, uočavanjem načina oblikovanja sadržaja i uspoređivanjem informacija prije nego što im povjeruje ili ih podijeli.
Odgovarajuća skupina ishoda učenja	Skupina 1: Informacijska i medijska pismenost
Glavni praktični postupak	Osobni postupak provjere vjerodostojnosti
Glavni pristup vrednovanju	Kratki kvizovi, scenariji provjere izvora, zadaci uspoređivanja i primjena postupka provjere vjerodostojnosti

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

11.2 Kontekst modula

Starije osobe svakodnevno se susreću s digitalnim informacijama: internetskim vijestima, objavama na društvenim mrežama, proslijeđenim porukama, obavijestima javnih službi, zdravstvenim savjetima, oglasima, videozapisima, rezultatima pretraživanja i komentarima. Dio tih informacija koristan je i pouzdan. Dio je nepotpun, pretjeran, obmanjujući ili predstavljen na način koji utječe na njihovo tumačenje.

Ovaj modul predstavlja temelj cjelokupnog SMART AGE puta učenja. Prije nego što polaznici mogu prepoznati dezinformacije, sadržaje generirane umjetnom inteligencijom, prijevare ili manipulaciju, potrebne su im jednostavne strategije za razumijevanje vrste informacije koju vide, utvrđivanje tko ju je izradio, zašto je možda podijeljena i može li joj se vjerovati.

Modul polaznike ne promatra kao pasivne primatelje informacija. Starije osobe u proces učenja unose životno iskustvo, poznavanje lokalnog konteksta, sjećanja na ranije medijske sustave i praktično prosuđivanje. Te prednosti mogu pridonijeti provjeri vjerodostojnosti, ali ih treba kombinirati s pažljivim vrednovanjem izvora, uspoređivanjem informacija i osviještenošću o načinu oblikovanja sadržaja.

Cilj nije učiniti polaznike sumnjičavima prema svemu što vide na internetu. Cilj je pomoći im da zastanu, provjere i usporede informacije prije nego što im povjeruju, na njih reagiraju ili ih podijele.

11.3 Ključna pitanja za polaznike

Ovaj modul pomaže polaznicima odgovoriti na sljedeća pitanja:

Pitanje za polaznika	Svrha
Koju vrstu informacije upravo gledam?	Pomaže razlikovati vijest, mišljenje, oglas, osobnu priču, poruku javne službe, zabavni sadržaj ili objavu na društvenoj mreži.
Tko je izradio ili podijelio ovu informaciju?	Podupire osviještenost o izvoru i pomaže polaznicima razlikovati izvorni izvor od osobe koja je sadržaj poslala ili podijelila.
Je li ovo činjenica, mišljenje, tumačenje ili narativ?	Podupire jasnije razumijevanje medijskih poruka.
Koji su dokazi navedeni?	Pomaže polaznicima tražiti potporu za iznesene tvrdnje.
Što u poruci nedostaje?	Potiče obraćanje pozornosti na kontekst, datum, izvor, dokaze i izostavljene informacije.
Kako drugi izvori prikazuju isto pitanje?	Podupire uspoređivanje i smanjuje oslanjanje na samo jedan izvor.
Kako moje vlastito iskustvo utječe na način na koji ovo tumačim?	Potiče promišljanje o vrijednosti i ograničenjima osobnog iskustva.
Trebam li prije dijeljenja vjerovati, provjeriti, pričekati, zanemariti ili zatražiti pomoć?	Povezuje informacijsku pismenost sa sigurnijim ponašanjem u digitalnom okruženju.

11.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju

Do završetka ovog modula polaznici bi trebali moći:

Ishod učenja	Formulacija prilagođena polaznicima	Mogući dokaz o učenju
1. Prepoznati temelji li se internetski sadržaj na činjenicama, mišljenju ili narativu.	Mogu prepoznati prenosi li poruka uglavnom činjenice, izražava li mišljenje ili prikazuje priču iz određenog kuta gledanja.	Polaznik razvrstava kratke primjere objava, naslova ili poruka.
2. Prepoznati uobičajene medijske formate i njihove tipične svrhe.	Mogu prepoznati različite vrste digitalnih sadržaja i razumjeti zašto su možda izrađeni.	Polaznik povezuje primjere s formatima kao što su vijest, oglas, javna obavijest, objava s

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Ishod učenja	Formulacija prilagođena polaznicima	Mogući dokaz o učenju
		mišljenjem, osobna priča ili zabavni sadržaj.
3. Razlikovati naslove kojima je svrha informirati od onih kojima je svrha privući pozornost.	Mogu uočiti kada me naslov prvenstveno želi informirati, a kada me uglavnom želi potaknuti da kliknem, reagiram ili podijelim sadržaj.	Polaznik uspoređuje dva naslova i prepoznaje izraze kojima se nastoji privući pozornost.
4. Procijeniti vjerodostojnost izvora informacija pomoću kontekstualnih pokazatelja.	Mogu provjeriti tko je objavio informaciju, kada je objavljena, koji se dokazi navode i djeluje li izvor pouzdano.	Polaznik primjenjuje kratak postupak provjere vjerodostojnosti na jednom primjeru.
5. Usporediti kako različiti mediji oblikuju prikaz istog događaja ili teme.	Mogu uočiti da različiti izvori mogu isto pitanje prikazati na različite načine.	Polaznik uspoređuje dva kratka primjera i prepoznaje razlike u formulacijama, naglascima ili informacijama koje nedostaju.
6. Objasniti kako osobno iskustvo utječe na tumačenje medijskih poruka.	Mogu prepoznati da mi vlastito iskustvo može pomoći u razumijevanju informacija, ali i utjecati na to što ću prvo primijetiti ili čemu ću lakše povjerovati.	Polaznik odgovara na kratki poticaj za refleksiju o tome kako prethodno iskustvo može oblikovati tumačenje.
7. Procijeniti relevantnost informacija za osobno i građansko donošenje odluka.	Mogu odlučiti je li informacija dovoljno korisna, pouzdana i važna za donošenje osobne ili građanske odluke.	Polaznik na jednom primjeru objašnjava bi li informaciji vjerovao, dodatno je provjerio, pričekao, zanemario je ili zatražio pomoć.
8. Prepoznati suptilne načine oblikovanja poruke koji utječu na njezino tumačenje.	Mogu uočiti kada riječi, slike, izostavljene informacije ili naglasci utječu na način na koji razumijem poruku.	Polaznik u kratkom primjeru prepoznaje emocionalno obojen jezik, jednostrano naglašavanje ili nedostatak konteksta.
9. Uputiti druge u primjenu provjera vjerodostojnosti na nepoznatim izvorima.	Mogu drugoj osobi na uvažavajući način objasniti jednostavan postupak provjere.	Polaznik odabire ili oblikuje jednostavan savjet za osobu koja želi provjeriti nepoznat izvor.
10. Prilagoditi strategije vrednovanja novim medijskim okruženjima i formatima.	Mogu primijeniti ista osnovna pitanja za provjeru kada se susretnem s novom platformom, formatom ili vrstom digitalne poruke.	Polaznik primjenjuje Osobni postupak provjere vjerodostojnosti na nepoznat primjer, poput objave na novoj društvenoj platformi, sadržaja koji izgleda kao da je generiran umjetnom inteligencijom ili nepoznate mrežne stranice.

11.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Jedinica 1	Što se smatra digitalnom informacijom?	1 sat
Jedinica 2	Činjenice, mišljenja, tumačenja i narativi	1 sat
Jedinica 3	Izvori, autori, pošiljatelji i pokazatelji vjerodostojnosti	1,5 sati
Jedinica 4	Naslovi, oblikovanje sadržaja i nedostatak konteksta	1,5 sati
Jedinica 5	Uspoređivanje izvora i odlučivanje o tome čemu vjerovati	1,5 sati
Jedinica 6	Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	1 sat
Ukupno		**7,5 sati**

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

11.6 Smjernice za jedinice

Jedinica	Smjernice	Predložena aktivnost za polaznike
Jedinica 1: Što se smatra digitalnom informacijom?	Ova jedinica upoznaje polaznike s različitim oblicima digitalnih informacija s kojima se mogu susresti u svakodnevnom životu. Primjeri mogu uključivati internetske vijesti, objave na društvenim mrežama, zdravstvene savjete, obavijesti javnih službi, proslijeđene poruke, videozapise, oglase, komentare i rezultate pretraživanja. Fokus treba biti jednostavan: nemaju svi digitalni sadržaji istu svrhu. Neki informiraju, neki uvjeravaju, neki zabavljaju, neki prodaju, neki upozoravaju, a neki pokušavaju utjecati na ponašanje.	Polaznici pregledavaju nekoliko kratkih primjera i određuju kojoj vrsti sadržaja svaki od njih pripada.
Jedinica 2: Činjenice, mišljenja, tumačenja i narativi	Ova jedinica pomaže polaznicima razlikovati različite vrste tvrdnji. Činjenica se može provjeriti. Mišljenje izražava nečiji stav. Tumačenje objašnjava što nešto znači. Narativ prikazuje događaje kao priču s određenim naglaskom. Svrha nije da polaznici pamte definicije. Cilj je pomoći im razumjeti da poruke na internetu mogu istodobno sadržavati činjenice, mišljenja i tumačenja.	Polaznici označavaju kratke tvrdnje kao činjenice, mišljenja ili tumačenja te određuju što bi bilo potrebno učiniti kako bi ih provjerili.
Jedinica 3: Izvori, autori, pošiljatelji i pokazatelji vjerodostojnosti	Ova jedinica uvodi jednostavnu provjeru vjerodostojnosti. Polaznici trebaju razlikovati izvorni izvor, autora i osobu koja je poruku proslijedila ili podijelila. To je važno jer poruka može stići od prijatelja ili člana obitelji kojem vjeruju, a ipak potjecati iz nepouzdanog izvora. Pokazatelji vjerodostojnosti mogu uključivati naziv izvora, datum, dokaze, podatke o autoru, transparentnost, službeni status, usklađenost s drugim pouzdanim izvorima i izostanak pretjeranog emocionalnog pritiska.	Polaznici na primjer poruke primjenjuju četiri pitanja: Tko je ovo izradio? Kada je objavljeno? Koji su dokazi navedeni? Gdje još to mogu provjeriti?
Jedinica 4: Naslovi, oblikovanje sadržaja i nedostatak konteksta	Ova jedinica pomaže polaznicima razumjeti kako način predstavljanja utječe na tumačenje. Naslovi, slike, izbor riječi i izostavljene informacije mogu oblikovati način na koji ljudi razumiju sadržaj. Neki naslovi prvenstveno služe informiranju. Drugi su ponajprije osmišljeni kako bi privukli pozornost, izazvali emociju ili potaknuli na klik. Jedinica treba izbjegavati apstraktnu medijsku teoriju i koristiti jednostavne usporedbe: dva naslova o istoj temi, dvije slike s različitim opisima ili dvije objave koje naglašavaju različite dijelove iste priče.	Polaznici uspoređuju dva naslova i prepoznaju riječi koje stvaraju emociju, osjećaj hitnosti ili vrijednosni sud.
Jedinica 5: Uspoređivanje izvora i odlučivanje o tome čemu vjerovati	Ova jedinica uvodi uspoređivanje kao praktičnu naviku. Polaznici se ne bi trebali oslanjati samo na jednu poruku, jedan naslov ili jednu proslijeđenu objavu kada je tema važna. Informaciju bi trebali usporediti s drugim pouzdanim izvorom, osobito kada se odnosi na zdravlje, novac, javne usluge, sigurnost ili građanska pitanja. Uspoređivanje ne znači čitanje velikog broja izvora za svako manje pitanje. Znači prepoznati kada je tema dovoljno važna da je treba dodatno provjeriti.	Polaznici uspoređuju dva kratka izvora o istoj temi i određuju što je u njima slično, što se razlikuje i što još treba provjeriti.
Jedinica 6: Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	Završna jedinica objedinjuje sadržaj modula. Polaznici uvježbavaju Osobni postupak provjere vjerodostojnosti i primjenjuju ga na jednom realističnom primjeru. Također rješavaju kratak kviz ili odgovarajuću aktivnost vrednovanja.	Polaznici odabiru jedan primjer i odgovaraju na pitanje: Bih li mu vjerovao, dodatno ga provjerio, pričekao, zanemario ga ili nekoga zamolio za pomoć? Zašto?

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

11.7 Vrednovanje

Vrednovanjem u ovom modulu treba provjeriti mogu li polaznici primijeniti jednostavno prosuđivanje vjerodostojnosti na realistične primjere. Ono ne bi trebalo biti prvenstveno usmjereno na pamćenje definicija.

Vrednovanje treba biti usmjereno na:

Fokus vrednovanja	Primjer dokaza
Prepoznavanje vrste sadržaja	Polaznik prepoznaje je li poruka vijest, mišljenje, oglas, javna obavijest, osobna priča ili zabavni sadržaj.
Razlikovanje činjenice, mišljenja, tumačenja i narativa	Polaznik označava tvrdnje kao činjenične, utemeljene na mišljenju, interpretativne ili narativno oblikovane.
Provjera izvora i konteksta	Polaznik prepoznaje nedostatak izvora, datuma, dokaza ili kontekstualnih informacija.
Prepoznavanje načina oblikovanja poruke	Polaznik uočava emocionalno, selektivno ili pažnju privlačeće formuliranje.
Uspoređivanje izvora	Polaznik nakon usporedbe dvaju primjera odabire sigurniji način reagiranja.
Primjena postupka provjere vjerodostojnosti	Polaznik koristi kratak kontrolni popis prije odluke hoće li sadržaju vjerovati ili ga podijeliti.
Objašnjavanje postupka provjere drugima	Polaznik odabire uvažavajući savjet za osobu koja pita može li se vjerovati nepoznatom izvoru.
Prijenos naučenog postupka	Polaznik primjenjuje ista pitanja za provjeru na novu ili nepoznatu vrstu digitalnog sadržaja.

Preporučene vrste pitanja za MOOC:

Vrsta pitanja	Primjena u ovom modulu
Višestruki izbor	Odabir najsigurnijeg načina provjere vjerodostojnosti, prepoznavanje vrste sadržaja, odabir pouzdanog pokazatelja vjerodostojnosti izvora ili odluka o tome što učiniti prije dijeljenja sadržaja.
Točno/netočno	Provjera osnovnog razumijevanja činjenica, mišljenja, izvora, naslova i pokazatelja vjerodostojnosti.
Zadatak nadopunjavanja	Utvrđivanje ključnih pojmova kao što su izvor, dokaz, kontekst, mišljenje, naslov, oblikovanje sadržaja ili uspoređivanje.

Svaki odgovor uključuje povratnu informaciju. Povratna informacija objašnjava zašto je određeni odgovor sigurniji ili zašto je poruku potrebno dodatno provjeriti.

Primjer obrasca povratne informacije:

Vrsta odgovora	Primjer povratne informacije
Povratna informacija nakon točnog odgovora	„Ovo je sigurniji odgovor jer prije nego što povjerujete poruci provjeravate izvor i datum.”
Povratna informacija nakon netočnog odgovora	„Ovaj odgovor podrazumijeva prebrzu reakciju. Sigurniji je korak provjeriti tko je izradio poruku i potvrđuje li je neki drugi pouzdani izvor.”

11.8 Praktični postupak za polaznike: Osobni postupak provjere vjerodostojnosti

Na kraju modula polaznici se upoznaju s kratkim postupkom koji mogu primijeniti kada se susretnu s emocionalnim, hitnim ili iznenađujućim digitalnim sadržajem.

Prije nego što povjeruju digitalnoj informaciji ili je podijele, trebaju zastati i zapitati se:

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Korak	Pitanje
Izvor	Tko je ovo izradio ili objavio?
Svrha	Informira li, uvjerava, prodaje, upozorava ili provocira?
Dokazi	Koji su dokazi ili potpora navedeni?
Kontekst	Jesu li datum, situacija i širi kontekst jasni?
Usporedba	Mogu li ovo provjeriti u drugom pouzdanom izvoru?

U materijalima MOOC-a namijenjenima polaznicima može se koristiti i kraća verzija za lakše pamćenje: **Izvor. Svrha. Dokazi. Kontekst. Usporedi**.

11.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini

Ovaj modul treba se provoditi uz korištenje poznatih primjera i jednostavnog jezika. U ovoj se fazi od polaznika ne bi trebalo očekivati analiziranje složenih medijskih sustava. Cilj je izgraditi njihovo samopouzdanje u postavljanju jednostavnih, ali korisnih pitanja.

Primjeri trebaju biti povezani sa svakodnevnim situacijama: proslijeđenom zdravstvenom porukom, lokalnom obavijesti javne službe, naslovom na društvenoj mreži, oglasom, objavom o mirovinama ili socijalnim pravima, vremenskim upozorenjem, obavijesti o javnom prijevozu ili porukom podijeljenom u obiteljskoj grupi.

Materijali MOOC-a i voditelji trebaju izbjegavati posramljivanje polaznika zbog toga što su u prošlosti povjerovali nepouzdanoj informaciji ili je podijelili. Mnoge su obmanjujuće poruke namjerno oblikovane tako da djeluju uvjerljivo. Fokus učenja treba biti: „Što mogu provjeriti sljedeći put?"

Modul također treba uvažiti vrijednost osobnog iskustva. Stariji polaznici često mogu prepoznati pretjerivanje, društveni pritisak ili nepouzdane tvrdnje jer su se sa sličnim obrascima već susreli u drugim kontekstima. Istodobno, osobno iskustvo treba kombinirati s provjerom izvora i uspoređivanjem informacija, osobito kada se one odnose na zdravlje, novac, sigurnost, javne usluge ili građanska pitanja.

11.10 Kriteriji završetka

Ovaj je modul uspješno završen kada je polaznik prošao sve obvezne jedinice modula, izvršio sve obvezne provjere znanja ili aktivnosti u kvizu te pokazao sposobnost primjene Osobnog postupka provjere vjerodostojnosti na najmanje jednom realističnom primjeru. U službenom SMART AGE MOOC-u uspješan završetak zahtijeva izvršavanje svih obveznih aktivnosti modula i ostvarivanje propisanog praga prolaznosti u vrednovanju modula, uz mogućnost više pokušaja.

Završetak ovog modula pokazuje da je polaznik:

Element uspješnog završetka	Dokaz
Završio jedinice modula	Napredovanje kroz sve jedinice modula ili odgovarajuće aktivnosti učenja.
Obradio ključne pojmove	Kratki kviz, aktivnost ili refleksija o činjenicama, mišljenjima, izvorima, dokazima, načinu oblikovanja sadržaja i uspoređivanju.
Primijenio postupak provjere vjerodostojnosti	Primjena Osobnog postupka provjere vjerodostojnosti na jednom realističnom primjeru.
Dovršio vrednovanje	Uspješno završen kviz modula ili odgovarajući zadatak.
Promislio o osobnoj primjeni	Kratka refleksija o jednoj situaciji u kojoj polaznik provjerava informaciju prije nego što joj povjeruje ili je podijeli.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

11.11 Poveznica sa sljedećim modulom

Ovaj modul pomaže polaznicima razviti osnovnu naviku provjeravanja informacija. Modul 2 nadovezuje se na taj temelj usmjeravanjem na dezinformacije, manipulaciju i emocionalni pritisak. Polaznici prelaze s pitanja „Mogu li vjerovati ovoj informaciji?" na pitanje „Pokušava li me ova poruka obmanuti ili manipulirati mnome?"

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

12. MODUL 2: OSVIJEŠTENOST O DEZINFORMACIJAMA I MANIPULACIJI

12.1 Sažetak modula

Element	Opis
Naziv modula	Osviještenost o dezinformacijama i manipulaciji
Okvirno opterećenje	7,5 sati
Glavni fokus	Prepoznavanje obmanjujućih sadržaja, emocionalnog pritiska, strategija manipulacije i obrazaca dezinformiranja
Glavna kompetencija ostvarena u ovom modulu	Polaznik može prepoznati obmanjujuće ili manipulativne digitalne sadržaje, uočiti emocionalni pritisak te odabrati sigurniju strategiju provjere ili reagiranja prije nego što na sadržaj reagira ili ga podijeli.
Odgovarajuća skupina ishoda učenja	Skupina 2: Osviještenost o dezinformacijama i manipulaciji
Glavni praktični postupak	Postupak Zastani–Provjeri–Usporedi
Glavni pristup vrednovanju	Kratki kvizovi, scenariji emocionalnog pritiska, zadaci prepoznavanja obrazaca manipulacije i donošenje odluka o sigurnijem načinu reagiranja

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

12.2 Kontekst modula

Modul 1 upoznao je polaznike s provjerom izvora, vjerodostojnošću i načinima oblikovanja sadržaja. Modul 2 nadovezuje se na taj temelj usmjeravanjem na obmanjujuće i manipulativne sadržaje. Starije osobe mogu se susresti s dezinformacijama putem objava na društvenim mrežama, proslijeđenih poruka, internetskih videozapisa, dramatičnih naslova, zdravstvenih tvrdnji, političkih sadržaja, glasina povezanih s kriznim situacijama, upozorenja nalik prijevarama ili emocionalno nabijenih poruka koje dijele osobe kojima vjeruju.

Dezinformacije i manipulaciju nije uvijek lako prepoznati. Obmanjujući sadržaj često djeluje poznato, hitno, moralno, domoljubno, korisno ili emocionalno uvjerljivo. Može koristiti stvarne činjenice na iskrivljen način, izostavljati važan kontekst, preuveličavati opasnost, zloupotrebljavati slike, oponašati glas pouzdanih izvora ili poticati ljude da sadržaj podijele prije nego što ga provjere. Zato polaznicima nisu dovoljne samo definicije. Potrebne su im praktične strategije prosuđivanja.

Svrha ovog modula nije učiniti polaznike sumnjičavima prema svim informacijama. Cilj je pomoći im uočiti znakove upozorenja: snažne emocije, osjećaj hitnosti, nejasan izvor, nedostatak dokaza, pojednostavljeno pripisivanje krivnje, pozive poput „podijeli odmah", lažni autoritet ili tvrdnje koje djeluju previše jednostavno, previše zastrašujuće ili previše prikladno. Modul također podupire odgovorno reagiranje. Polaznici ne uče samo kako zaštititi sebe, nego i kako izbjeći daljnje širenje obmanjujućih sadržaja.

Ovaj se modul provodi pažljivo i bez okrivljavanja. Mnoge obmanjujuće poruke osmišljene su tako da djeluju uvjerljivo. Na svakoga može utjecati emocionalni pritisak, osobito kada se poruka odnosi na zdravlje, sigurnost, obitelj, novac, zajednicu, politiku ili osobni identitet. Fokus učenja treba biti praktičan: „Što sljedeći put mogu uočiti, provjeriti i učiniti?"

12.3 Ključna pitanja za polaznike

Ovaj modul pomaže polaznicima odgovoriti na sljedeća pitanja:

Pitanje za polaznika	Svrha
Pokušava li me ova poruka navesti da reagiram brzo?	Pomaže polaznicima uočiti hitnost i pritisak.
Koju emociju ova poruka izaziva u meni?	Podupire prepoznavanje straha, ljutnje, krivnje, šoka ili snažnog slaganja.
Tko je izradio poruku, a ne samo tko mi ju je poslao?	Pomaže razlikovati pouzdanog pošiljatelja od izvornog izvora.
Koji su dokazi navedeni?	Potiče provjeravanje umjesto brzog reagiranja.
Koje informacije možda nedostaju?	Potiče obraćanje pozornosti na kontekst i izostavljene informacije.
Je li riječ o netočnoj informaciji podijeljenoj pogreškom ili o namjernoj manipulaciji?	Uvodi praktičnu razliku između pogrešne informacije i dezinformacije.
Što ova poruka želi da učinim?	Pomaže prepoznati pritisak na ponašanje: kliknuti, podijeliti, donirati, glasati, kupiti, bojati se ili izgubiti povjerenje.
Može li ova poruka nekome naštetiti ako je podijelim?	Povezuje medijsko prosuđivanje s odgovornošću.
Kako ovo mogu provjeriti bez osjećaja preopterećenosti?	Podupire jednostavne i izvedive postupke provjere.
Kako mogu smireno reagirati ako netko drugi podijeli obmanjujući sadržaj?	Podupire uvažavajuću komunikaciju s drugima.

12.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju

Do završetka ovog modula polaznici bi trebali moći:

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Ishod učenja	Formulacija prilagođena polaznicima	Mogući dokaz o učenju
1. Prepoznati emocionalno obojen jezik koji se koristi za utjecanje na publiku.	Mogu uočiti riječi ili slike kojima me se pokušava navesti da osjetim strah, ljutnju, šok, krivnju ili hitnost.	Polaznik prepoznaje emocionalno obojen jezik u kratkoj poruci ili naslovu.
2. Uz usmjeravanje prepoznati očite primjere pogrešnih informacija.	Mogu prepoznati jasne primjere netočnih ili obmanjujućih informacija kada su mi prikazani jednostavni znakovi upozorenja.	Polaznik odabire koji je primjer obmanjujući i navodi jedan razlog.
3. Objasniti zašto određene obmanjujuće poruke djeluju uvjerljivo.	Mogu objasniti zašto poruka može djelovati uvjerljivo čak i kada je nepotpuna ili netočna.	Polaznik prepoznaje obilježja kao što su poznati pošiljatelj, izgled koji oponaša službenu komunikaciju, djelomično točna informacija, emocionalna priča ili učestalo dijeljenje.
4. Razlikovati pogrešne informacije od namjernih dezinformacija.	Mogu razumjeti razliku između netočne informacije podijeljene pogreškom i netočne informacije kojom se ljude namjerno želi obmanuti.	Polaznik jednostavne scenarije razvrstava kao pogrešne informacije ili dezinformacije.
5. Prepoznati ponavljajuće obrasce manipulacije u političkim sadržajima ili sadržajima na društvenim mrežama.	Mogu prepoznati uobičajene obrasce kao što su strah, okrivljavanje, lažni autoritet, jezik „mi protiv njih”, hitnost ili selektivno prikazivanje dokaza.	Polaznik povezuje primjere s obrascima manipulacije.
6. Analizirati emocionalne okidače koji se koriste u obmanjujućim kampanjama.	Mogu uočiti koje emocije obmanjujuća poruka koristi i zašto te emocije mogu utjecati na ljude.	Polaznik objašnjava koristi li poruka strah, ljutnju, ponos, sram, krivnju ili šok.
7. Procijeniti motive koji stoje iza stvaranja manipulativnog sadržaja.	Mogu promisliti zašto bi netko mogao stvarati ili širiti manipulativni sadržaj.	Polaznik odabire moguće motive kao što su novac, utjecaj, privlačenje pozornosti, politička korist, društvene podjele ili prijevara.
8. Primijeniti strategije prosuđivanja u dvosmislenim ili graničnim slučajevima.	Mogu odlučiti što učiniti kada nisam siguran je li poruka pouzdana ili obmanjujuća.	Polaznik odabire sigurniji postupak: zastati, provjeriti, usporediti, pričekati, zanemariti ili zatražiti pomoć.
9. Pružiti podršku drugima u prepoznavanju manipulacije na primjerima iz stvarnog života.	Mogu drugoj osobi pomoći provjeriti sumnjivu poruku na smiren i uvažavajući način.	Polaznik odabire uvažavajući savjet za osobu koja želi podijeliti upitan sadržaj.
10. Razviti odgovore prilagođene kontekstu za nove taktike dezinformiranja.	Mogu prilagoditi svoj postupak provjere novim vrstama obmanjujućeg sadržaja, platformama ili formatima.	Polaznik primjenjuje postupak Zastani–Provjeri–Usporedi na novom ili nepoznatom primjeru.

12.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Jedinica 1	Što su pogrešne informacije, dezinformacije i manipulacija?	1 sat
Jedinica 2	Emocionalni pritisak i hitne poruke	1 sat
Jedinica 3	Zašto obmanjujuće poruke mogu djelovati uvjerljivo	1,25 sati
Jedinica 4	Uobičajeni obrasci manipulacije	1,5 sati
Jedinica 5	Provjeravanje, reagiranje i izbjegavanje štetnog dijeljenja	1,5 sati
Jedinica 6	Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	1,25 sati
Ukupno		**7,5 sati**

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

12.6 Smjernice za jedinice

Jedinica	Smjernice	Predložena aktivnost za polaznike
Jedinica 1: Što su pogrešne informacije, dezinformacije i manipulacija?	Ova jedinica jednostavnim jezikom uvodi osnovnu razliku između pogrešnih informacija i dezinformacija. Pogrešne informacije mogu biti netočne ili obmanjujuće informacije koje se dijele bez namjere nanošenja štete. Dezinformacije su netočne ili obmanjujuće informacije koje se namjerno stvaraju ili šire radi obmanjivanja, utjecanja ili manipuliranja ljudima. Jedinica ne bi trebala preopterećivati polaznike velikim brojem kategorija. Dovoljna je praktična razlika: Je li ovo podijeljeno pogreškom ili netko namjerno pokušava obmanuti ljude?	Polaznici čitaju tri kratka scenarija i odlučuju radi li se o nenamjerno podijeljenoj netočnoj informaciji, namjernoj manipulaciji ili situaciji koja nije dovoljno jasna.
Jedinica 2: Emocionalni pritisak i hitne poruke	Ova jedinica pomaže polaznicima uočiti kako poruke stvaraju pritisak. Manipulativni sadržaj često koristi strah, ljutnju, šok, krivnju, ponos ili osjećaj hitnosti. Može pozivati ljude da „odmah podijele", „otvore oči", „zaštite svoju obitelj", „ne vjeruju nikome drugome" ili „reagiraju prije nego što bude prekasno". Jedinica treba povezati emocionalne reakcije s praktičnim zastajanjem prije reakcije. Snažna emocija nije dokaz da je poruka netočna, ali je znak da treba usporiti i provjeriti.	Polaznici prepoznaju glavnu emociju u kratkim primjerima i odlučuju trebaju li odmah reagirati ili zastati i provjeriti.
Jedinica 3: Zašto obmanjujuće poruke mogu djelovati uvjerljivo	Ova jedinica objašnjava zašto obmanjujući sadržaji mogu djelovati uvjerljivo. Mogu sadržavati dio točnih informacija, koristiti poznati logotip, biti podijeljeni od osobe kojoj vjerujemo, sadržavati dramatičnu sliku, odnositi se na stvarni događaj, koristiti jezik koji zvuči službeno ili ponavljati nešto što su polaznici već čuli. Jedinica treba pomoći polaznicima razumjeti da biti obmanut nije osobni neuspjeh. Obmanjujuće poruke često su namjerno oblikovane tako da iskorištavaju povjerenje i osjećaj poznatosti.	Polaznici analiziraju jednu poruku koja djeluje uvjerljivo i prepoznaju koji detalji pridonose dojmu vjerodostojnosti, a koje još treba provjeriti.
Jedinica 4: Uobičajeni obrasci manipulacije	Ova jedinica uvodi ponavljajuće obrasce manipulacije u društvenim i političkim medijskim sadržajima. Primjeri mogu uključivati pojednostavljeno pripisivanje krivnje, oblikovanje poruke kroz „mi protiv njih", lažni autoritet, selektivne dokaze, tvrdnje zavjereničkog tipa, slike izvučene iz konteksta, emocionalne osobne priče, hitne pozive na dijeljenje i tvrdnje da samo jedan izvor govori istinu. Fokus treba ostati praktičan: polaznici trebaju prepoznavati obrasce, a ne pamtiti teoriju.	Polaznici povezuju kratke poruke s obrascima manipulacije kao što su strah, okrivljavanje, lažni autoritet, hitnost ili nedostatak konteksta.
Jedinica 5: Provjeravanje, reagiranje i izbjegavanje štetnog dijeljenja	Ova jedinica povezuje prepoznavanje s djelovanjem. Polaznici uvježbavaju što učiniti prije dijeljenja sadržaja ili reagiranja na njega: zastati, provjeriti izvorni izvor, potražiti dokaze, usporediti s drugim pouzdanim izvorom, pričekati ako nisu sigurni, ne prosljeđivati sadržaj pod pritiskom i zatražiti pomoć kada je potrebna. Jedinica također treba uključivati uvažavajući način reagiranja prema drugima. Ako prijatelj ili član obitelji podijeli obmanjujući sadržaj, polaznici mogu postaviti smireno pitanje za provjeru umjesto da započnu raspravu.	Polaznici odabiru najsigurniji odgovor na proslijeđenu poruku: podijeliti, zanemariti, provjeriti, zatražiti izvor, usporediti s drugim izvorom ili odgovoriti na uvažavajući način.
Jedinica 6: Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	Ova završna jedinica objedinjuje postupak Zastani–Provjeri–Usporedi. Polaznici primjenjuju postupak na jednom realističnom primjeru i rješavaju kratak kviz ili odgovarajuću aktivnost vrednovanja. Jedinica treba pomoći polaznicima povezati ovaj modul s Modulom 1: izvor, dokazi, kontekst i uspoređivanje i dalje ostaju ključni.	Polaznici odgovaraju na pitanja: Koji bi me znak naveo da zastanem prije dijeljenja poruke? Koji bih izvor koristio za provjeru? Što bih rekao kada bi netko meni blizak podijelio takvu poruku?

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

12.7 Vrednovanje

Vrednovanjem u ovom modulu treba provjeriti mogu li polaznici prepoznati obmanjujuće ili manipulativne obrasce i odabrati sigurnije načine reagiranja. Ono ne bi trebalo zahtijevati složeno poznavanje teorijskih definicija.

Vrednovanje treba biti usmjereno na:

Fokus vrednovanja	Primjer dokaza
Prepoznavanje pogrešnih informacija i dezinformacija	Polaznik u jednostavnim scenarijima razlikuje nenamjerno podijeljenu netočnu informaciju od namjerne manipulacije.
Prepoznavanje emocionalnog pritiska	Polaznik u poruci prepoznaje strah, hitnost, ljutnju, krivnju, ponos ili šok.
Prepoznavanje znakova manipulacije	Polaznik uočava nedostatak izvora, nejasne dokaze, pretjerano formuliranje, lažni autoritet, pozive poput „podijeli odmah" ili jednostrano pripisivanje krivnje.
Objašnjavanje uvjerljivosti	Polaznik prepoznaje zašto obmanjujuća poruka može djelovati uvjerljivo.
Prepoznavanje motiva	Polaznik prepoznaje moguće motive kao što su privlačenje pozornosti, zarada, utjecaj, prijevara, politička korist ili poticanje društvenih podjela.
Provjeravanje prije dijeljenja	Polaznik odabire sigurniji postupak prije prosljeđivanja sadržaja ili reagiranja na njega.
Uspoređivanje informacija	Polaznik odlučuje provjeriti tvrdnju pomoću drugog pouzdanog izvora.
Uvažavajuće reagiranje	Polaznik u društvenoj situaciji odabire smireno ispravljanje, pitanje ili prijedlog za provjeru.
Snalaženje u neizvjesnosti	Polaznik odabire pričekati, provjeriti ili zatražiti pomoć kada je situacija nejasna.
Prijenos naučenog postupka	Polaznik primjenjuje postupak Zastani–Provjeri–Usporedi na novu vrstu poruke ili platforme.

Preporučene vrste pitanja za MOOC:

Vrsta pitanja	Primjena u ovom modulu
Višestruki izbor	Odabir najsigurnijeg načina reagiranja, prepoznavanje emocionalnog pritiska, odabir najboljeg koraka provjere ili prepoznavanje obrasca manipulacije.
Točno/netočno	Provjera osnovnog razumijevanja pogrešnih informacija, dezinformacija, hitnosti, manipulacije i dokaza.
Zadatak nadopunjavanja	Utvrđivanje ključnih pojmova kao što su pogrešna informacija, dezinformacija, izvor, dokaz, hitnost, emocija ili manipulacija.

Svaki odgovor uključuje povratnu informaciju. Povratna informacija objašnjava zašto je određeni odgovor sigurniji, manje siguran, pouzdaniji ili upitniji.

Primjer obrasca povratne informacije:

Vrsta odgovora	Primjer povratne informacije
Povratna informacija nakon točnog odgovora	„Ovo je sigurniji odgovor jer podrazumijeva zastajanje prije dijeljenja i provjeru tvrdnje u drugom pouzdanom izvoru."
Povratna informacija nakon netočnog odgovora	„Ovaj odgovor podrazumijeva prebrzu reakciju. Emocionalne ili hitne poruke treba provjeriti prije nego što im povjerujete ili ih proslijedite."

12.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak Zastani–Provjeri–Usporedi

Na kraju modula polaznici se upoznaju s kratkim postupkom koji mogu primijeniti kada se susretnu s emocionalnim, hitnim ili iznenađujućim digitalnim sadržajem.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Prije nego što reagiraju na poruku ili je podijele, trebaju se zapitati:

Korak	Pitanje
Zastani	Pokušava li me ova poruka navesti da reagiram brzo?
Emocija	Koji osjećaj ova poruka izaziva u meni?
Izvor	Tko je izradio poruku, a ne samo tko mi ju je poslao?
Dokazi	Koji su dokazi navedeni?
Usporedi	Mogu li ovo provjeriti u drugom pouzdanom izvoru?
Reagiraj	Koji je sada najsigurniji i najodgovorniji postupak?

U materijalima MOOC-a namijenjenima polaznicima može se koristiti i kraća verzija za lakše pamćenje: **Zastani. Primijeti emociju. Provjeri izvor. Potraži dokaze. Usporedi. Reagiraj oprezno.**

12.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini

Ovaj se modul provodi bez okrivljavanja ili izazivanja osjećaja neugode. Polaznici su možda u prošlosti povjerovali obmanjujućem sadržaju ili ga podijelili. Ton treba jasno pokazati da su obmanjujuće poruke često namjerno oblikovane tako da djeluju uvjerljivo te da svatko može biti pod utjecajem emocionalnog pritiska.

Primjeri u početku trebaju biti poznati i niskog rizika. Prikladni primjeri uključuju proslijeđeno zdravstveno upozorenje, dramatičan naslov na društvenoj mreži, lažnu javnu obavijest, obmanjujući opis slike, glasinu o javnim uslugama, pretjerano vremensko upozorenje ili poruku koja poziva ljude da „odmah podijele". Osjetljiviji politički ili društveni primjeri mogu se uvoditi postupno i moraju se pažljivo odabrati u nacionalnim prilagodbama.

Modul izbjegava preopterećivanje polaznika velikim brojem kategorija informacijskog poremećaja. Dovoljno je da polaznici razumiju praktičnu razliku između netočne informacije podijeljene pogreškom i netočne informacije koja se koristi za manipulaciju. Naglasak ostaje na prepoznavanju znakova upozorenja i odabiru sigurnijih postupaka.

Modul se više puta povezuje s Modulom 1. Ista osnovna pitanja za provjeru i dalje ostaju korisna: Tko je ovo izradio? Koji su dokazi navedeni? Koji kontekst nedostaje? Gdje to još mogu provjeriti? Modul 2 dodaje još jednu razinu: Koju emociju ova poruka koristi i što želi da učinim?

Starije se polaznike potiče da svoje iskustvo koriste kao prednost. Mnogi će prepoznati obrasce pretjerivanja, propagande, glasina ili društvenog pritiska iz ranijih medijskih i društvenih konteksta. Modul im pomaže prenijeti takvo prosuđivanje u digitalna okruženja, bez pretpostavke da svaka nova platforma ili format zahtijevaju potpuno nov način razmišljanja.

12.10 Kriteriji završetka

Ovaj je modul uspješno završen kada je polaznik prošao sve obvezne jedinice modula, izvršio sve obvezne provjere znanja ili aktivnosti u kvizu te pokazao sposobnost primjene postupka Zastani–Provjeri–Usporedi na najmanje jednom realističnom primjeru. U službenom SMART AGE MOOC-u uspješan završetak zahtijeva izvršavanje svih obveznih aktivnosti modula i ostvarivanje propisanog praga prolaznosti u vrednovanju modula, uz mogućnost više pokušaja.

Završetak ovog modula pokazuje da je polaznik:

Element uspješnog završetka	Dokaz
Završio jedinice modula	Napredovanje kroz sve jedinice modula ili odgovarajuće aktivnosti učenja.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element uspješnog završetka	Dokaz
Obradio ključne pojmove	Kratki kviz, aktivnost ili refleksija o pogrešnim informacijama, dezinformacijama, emocijama, manipulaciji i dokazima.
Prepoznao emocionalni pritisak	Prepoznavanje straha, hitnosti, ljutnje, krivnje, ponosa ili šoka u primjeru poruke.
Primijenio praktični postupak	Primjena postupka Zastani–Provjeri–Usporedi na jednom realističnom primjeru.
Dovršio vrednovanje	Uspješno završen kviz modula ili odgovarajući zadatak.
Promislio o osobnoj primjeni	Kratka refleksija o jednoj situaciji u kojoj polaznik zastane prije nego što reagira na sadržaj ili ga podijeli.

12.11 Poveznica sa sljedećim modulom

Ovaj modul pomaže polaznicima prepoznati obmanjujuće sadržaje, emocionalni pritisak i manipulaciju. Modul 3 nadovezuje se na to usmjeravanjem na sadržaje generirane umjetnom inteligencijom. Polaznici prelaze s pitanja „Pokušava li me ova poruka obmanuti ili manipulirati mnome?" na pitanje „Je li ovaj tekst, slika, zvučni zapis ili videozapis mogao biti generiran ili izmijenjen umjetnom inteligencijom i kako to mogu provjeriti?"

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

13. MODUL 3: OSVIJEŠTENOST O SADRŽAJIMA GENERIRANIMA UMJETNOM INTELIGENCIJOM

13.1 Sažetak modula

Element	Opis
Naziv modula	Osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom
Okvirno opterećenje	7,5 sati
Glavni fokus	Razumijevanje teksta, slika, zvuka i videozapisa generiranih umjetnom inteligencijom, prepoznavanje njihovih rizika i primjena pažljivih strategija provjere
Glavna kompetencija ostvarena u ovom modulu	Polaznik može prepoznati da digitalni sadržaj može biti generiran ili izmijenjen umjetnom inteligencijom te kritički procijeniti sadržaj generiran ili potpomognut umjetnom inteligencijom prije nego što mu povjeruje, upotrijebi ga ili podijeli.
Odgovarajuća skupina ishoda učenja	Skupina 3: Osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom
Glavni praktični postupak	Postupak pažljive provjere sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element	Opis
Glavni pristup vrednovanju	Kratki kvizovi, primjeri za prepoznavanje sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom, scenariji provjere, poticaji za etičku refleksiju i donošenje sigurnijih odluka o uporabi

13.2 Kontekst modula

Modul 1 pomogao je polaznicima provjeravati izvore i vjerodostojnost. Modul 2 pomogao im je prepoznati obmanjujuće sadržaje i emocionalnu manipulaciju. Modul 3 uvodi noviji i sve važniji izazov: digitalni sadržaj danas može biti generiran ili izmijenjen umjetnom inteligencijom.

Umjetna inteligencija širok je pojam za računalne sustave osmišljene za obavljanje zadataka koji uobičajeno zahtijevaju neki oblik ljudske inteligencije, poput prepoznavanja obrazaca, stvaranja teksta, analize podataka, prevođenja jezika, preporučivanja sadržaja ili generiranja slika. Generativna umjetna inteligencija vrsta je umjetne inteligencije koja može stvarati nove sadržaje, poput teksta, slika, zvučnih zapisa, videozapisa, sažetaka, odgovora chatbotova ili sintetičkih glasova.

Za starije polaznike najvažnije pitanje nije tehnički način rada sustava umjetne inteligencije. Ključno je razumjeti da sadržaji generirani umjetnom inteligencijom mogu djelovati uvjerljivo. Tekst može zvučati samouvjereno. Slika može izgledati realistično. Glas može zvučati poznato. Videozapis može djelovati autentično. Odgovor chatbota može izgledati korisno. Međutim, sadržaj generiran umjetnom inteligencijom može biti netočan, obmanjujući, pristran, zastario, emocionalno manipulativan ili u potpunosti izmišljen.

To ne znači da je umjetna inteligencija samo opasna. Alati umjetne inteligencije mogu podupirati učenje, komunikaciju, prevođenje, pristupačnost, kreativnost, javne usluge i svakodnevne zadatke. Svrha ovog modula nije stvarati strah od umjetne inteligencije. Cilj je pomoći polaznicima razumjeti da sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom treba pristupati uz pažljivo prosuđivanje.

Starije osobe mogu se susresti sa sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom u objavama na društvenim mrežama, oglasima, internetskim člancima, lažnim slikama, sintetičkim glasovima, prijevarnim porukama, automatiziranoj korisničkoj podršci, odgovorima chatbotova, političkoj komunikaciji, zdravstvenim informacijama ili videozapisima koje dijele prijatelji i članovi obitelji. Pritom možda neće uvijek znati je li u izradi sadržaja korištena umjetna inteligencija. Zbog toga je modul usmjeren na praktičnu osviještenost: zastati, razmotriti je li možda korištena umjetna inteligencija, provjeriti izvor, potražiti dokaze i ne vjerovati sadržaju samo zato što izgleda realistično ili zvuči uvjerljivo.

13.3 Ključna pitanja za polaznike

Ovaj modul pomaže polaznicima odgovoriti na sljedeća pitanja:

Pitanje za polaznika	Svrha
Što je umjetna inteligencija, jednostavno objašnjeno?	Pruža polaznicima osnovno, netehničko razumijevanje umjetne inteligencije.
Što je generativna umjetna inteligencija?	Objašnjava da umjetna inteligencija može stvarati tekst, slike, zvučne zapise, videozapise i druge sadržaje.
Je li ovaj sadržaj mogao biti generiran ili izmijenjen umjetnom inteligencijom?	Potiče pažljivo promatranje digitalnih sadržaja koji djeluju neuobičajeno dotjerano, dramatično ili sintetički.
Prikazuje li sadržaj koji izgleda realistično uvijek nešto stvarno?	Pomaže polaznicima razlikovati uvjerljiv izgled od pouzdanosti.
Znači li tekst koji zvuči samouvjereno uvijek da su informacije točne?	Potiče oprez pri čitanju odgovora ili sažetaka generiranih umjetnom inteligencijom.
Tko je izradio, objavio ili podijelio ovaj sadržaj?	Povezuje osviještenost o umjetnoj inteligenciji s provjerom izvora.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Pitanje za polaznika	Svrha
Koji dokazi podupiru ovaj sadržaj?	Učvršćuje naviku provjeravanja umjesto oslanjanja na vizualni dojam ili emocionalnu uvjerljivost.
Koji bi rizik mogao nastati ako povjerujem ovom sadržaju ili ga podijelim?	Povezuje sadržaje generirane umjetnom inteligencijom sa sigurnošću, dezinformacijama i odgovornošću.
Kada trebam zatražiti pomoć ili provjeriti drugi izvor?	Podupire sigurno postupanje u situacijama neizvjesnosti.
Kako umjetna inteligencija može biti korisna, a da joj pritom ne vjerujem bez provjere?	Usklađuje osviještenost o rizicima s praktičnom digitalnom autonomijom.

13.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju

Do završetka ovog modula polaznici bi trebali moći:

Ishod učenja	Formulacija prilagođena polaznicima	Mogući dokaz o učenju
1. Prepoznati primjere teksta ili slika generiranih umjetnom inteligencijom.	Mogu prepoznati da su neki tekstovi i slike možda izrađeni pomoću umjetne inteligencije.	Polaznik prepoznaje primjere koji bi mogli biti generirani ili potpomognuti umjetnom inteligencijom.
2. Jednostavnim riječima opisati kako nastaje sadržaj generiran umjetnom inteligencijom.	Mogu objasniti da alati umjetne inteligencije stvaraju novi sadržaj koristeći obrasce iz velikih količina podataka.	Polaznik odabire jednostavno objašnjenje načina na koji generativna umjetna inteligencija stvara sadržaj.
3. Prepoznati tipična ograničenja medijskih sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom.	Mogu prepoznati da sadržaj generiran umjetnom inteligencijom može biti netočan, nepotpun, pristran, zastario ili izmišljen.	Polaznik prepoznaje moguća ograničenja u odgovoru chatbota, slici generiranoj umjetnom inteligencijom ili generiranom tekstu.
4. U uobičajenim slučajevima razlikovati sadržaj generiran umjetnom inteligencijom od sadržaja koji su izradili ljudi.	Mogu uočiti pokazatelje da je sadržaj možda generiran umjetnom inteligencijom, uz razumijevanje da to nije uvijek moguće pouzdano utvrditi.	Polaznik uspoređuje dva primjera i prepoznaje moguće pokazatelje sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom te povezanu neizvjesnost.
5. Objasniti rizike oslanjanja na informacije generirane umjetnom inteligencijom bez provjere.	Mogu objasniti zašto informacijama generiranima umjetnom inteligencijom ne bih trebao vjerovati bez provjere.	Polaznik prepoznaje rizike kao što su netočne informacije, izmišljeni izvori, uporaba u prijevarama, lažne slike ili obmanjujući zdravstveni savjeti.
6. Analizirati etička pitanja povezana s medijskim sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom.	Mogu prepoznati etička pitanja poput obmane, lažnog identiteta, manipulacije, privatnosti, autorskih prava ili štete za nečiji ugled.	Polaznik prepoznaje etičko pitanje u realističnom scenariju povezanom sa sadržajem generiranim umjetnom inteligencijom.
7. Procijeniti vjerodostojnost izvora informacija potpomognutih umjetnom inteligencijom.	Mogu procijeniti jesu li informacije potpomognute umjetnom inteligencijom potkrijepljene pouzdanim izvorima i jasnim dokazima.	Polaznik provjerava sadrži li odgovor potpomognut umjetnom inteligencijom izvore, kontekst, datum i potvrdu iz pouzdanih izvora informacija.
8. Procijeniti društveni utjecaj medijskih sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom na javni diskurs.	Mogu razumjeti da medijski sadržaji generirani umjetnom inteligencijom mogu utjecati na javnu raspravu, povjerenje, izbore, zdravstvene odluke i društvene odnose.	Polaznik odabire moguće posljedice dezinformacija generiranih umjetnom inteligencijom ili sintetičkih medijskih sadržaja.
9. Uputiti druge u odgovorno tumačenje sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom.	Mogu pomoći drugoj osobi da pažljivo razmotri sadržaj generiran umjetnom inteligencijom, bez panike ili okrivljavanja.	Polaznik odabire uvažavajući savjet za osobu koja želi podijeliti sumnjivu sliku ili tekst koji izgleda kao da je generiran umjetnom inteligencijom.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Ishod učenja	Formulacija prilagođena polaznicima	Mogući dokaz o učenju
10. Prilagoditi kritičke strategije novim razvojima u području medijskih sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom.	Mogu primjenjivati pažljive postupke provjere i kada se pojave novi alati umjetne inteligencije ili nove vrste sadržaja.	Polaznik primjenjuje Postupak pažljive provjere sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom na nepoznatom primjeru povezanom s umjetnom inteligencijom.

13.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Jedinica 1	Što su umjetna inteligencija i generativna umjetna inteligencija?	1 sat
Jedinica 2	Tekst, slike, zvuk i videozapisi generirani umjetnom inteligencijom	1,25 sati
Jedinica 3	Zašto sadržaj generiran umjetnom inteligencijom može djelovati uvjerljivo, a ipak biti nepouzdan	1,25 sati
Jedinica 4	Rizici, prijevare i manipulacija uz uporabu sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom	1,5 sati
Jedinica 5	Etička pitanja i odgovorno tumačenje	1,25 sati
Jedinica 6	Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	1,25 sati
Ukupno		**7,5 sati**

13.6 Smjernice za jedinice

Jedinica	Smjernice	Predložena aktivnost za polaznike
Jedinica 1: Što su umjetna inteligencija i generativna umjetna inteligencija?	Ova jedinica uvodi umjetnu inteligenciju jednostavnim jezikom. Umjetna inteligencija može se objasniti kao računalni sustavi koji obavljaju zadatke poput prepoznavanja obrazaca, preporučivanja sadržaja, prevođenja teksta, odgovaranja na pitanja ili stvaranja novih sadržaja. Generativnu umjetnu inteligenciju treba predstaviti kao vrstu umjetne inteligencije koja može stvarati tekst, slike, zvučne zapise, videozapise i sažetke. U jedinici treba izbjegavati tehničke pojedinosti i usredotočiti se na primjere iz svakodnevnog života: chatbotove, automatsko prevođenje, glasovne asistente, sustave preporuka i generatore slika.	Polaznici povezuju primjere iz svakodnevnog života s jednostavnim primjenama umjetne inteligencije, poput prevođenja, preporučivanja sadržaja, odgovora chatbota ili generirane slike.
Jedinica 2: Tekst, slike, zvučni zapisi i videozapisi generirani umjetnom inteligencijom	Ova jedinica pomaže polaznicima razumjeti da umjetna inteligencija može generirati različite vrste sadržaja. Tekst može uključivati odgovore chatbotova, lažne članke, recenzije proizvoda ili objave na društvenim mrežama. Slike mogu prikazivati osobe, događaje ili situacije koji nikada nisu postojali. Zvučni zapisi mogu oponašati glasove. Videozapisi mogu biti izmijenjeni ili generirani kako bi stvorili lažan dojam. U jedinici treba naglasiti da sadržaje generirane umjetnom inteligencijom može biti teško prepoznati te da je neizvjesnost u takvim situacijama normalna.	Polaznici promatraju kratke primjere i odlučuju je li možda korištena umjetna inteligencija, koje pokazatelje uočavaju i što još treba provjeriti.
Jedinica 3: Zašto sadržaj generiran umjetnom inteligencijom može djelovati uvjerljivo, a ipak biti nepouzdan.	Ova jedinica objašnjava jedan od ključnih rizika: sadržaj generiran umjetnom inteligencijom može biti tečan, samouvjeren i realističan, a da pritom nije točan. Sustavi umjetne inteligencije mogu izmišljati pojedinosti, prikazivati zastarjele informacije, ponavljati pristranosti ili izostavljati važan kontekst. Jedinicu treba povezati s prethodnim modulima: izvor, dokazi, kontekst i usporedba i dalje su ključni.	Polaznici čitaju odgovor oblikovan u stilu umjetne inteligencije koji zvuči samouvjereno te prepoznaju koje bi informacije trebalo provjeriti prije nego što mu povjeruju.
Jedinica 4: Rizici, prijevare i	Ova jedinica uvodi praktične rizike. Umjetna inteligencija može se koristiti za izradu lažnih slika,	Polaznici odabiru najsigurniji odgovor u scenariju

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Jedinica	Smjernice	Predložena aktivnost za polaznike
manipulacija uz uporabu sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom	lažnih glasova, obmanjujućih objava, personaliziranih prijevarnih poruka, lažnih svjedočanstava, lažnih oglasa ili za emocionalnu manipulaciju. U jedinici treba izbjegavati senzacionalizam, ali jasno pokazati da umjetna inteligencija može učiniti obmanjujući sadržaj realističnijim i težim za prepoznavanje.	povezanom s umjetnom inteligencijom, primjerice u slučaju lažne glasovne poruke, nerealističnog oglasa, sumnjive slike ili zdravstvene tvrdnje.
Jedinica 5: Etička pitanja i odgovorno tumačenje	Ova jedinica pomaže polaznicima razmišljati o etičkim pitanjima. Sadržaji generirani umjetnom inteligencijom mogu otvoriti pitanja obmane, pristanka, privatnosti, autorstva, manipulacije, diskriminacije, ugleda i odgovornosti. U jedinici treba koristiti jednostavne scenarije: lažnu sliku javne osobe, glas člana obitelji generiran umjetnom inteligencijom, sintetičko svjedočanstvo ili objavu izrađenu umjetnom inteligencijom koja se dijeli kao da je stvarna.	Polaznici prepoznaju što je u scenariju etički problematično i odabiru odgovoran postupak.
Jedinica 6: Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	Završna jedinica učvršćuje Postupak pažljive provjere sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom. Polaznici ga primjenjuju na jednom realističnom primjeru i rješavaju kratki kviz ili odgovarajuću aktivnost vrednovanja. U jedinici treba dodatno naglasiti da polaznici ne trebaju postati stručnjaci za umjetnu inteligenciju. Potrebna su im praktična pitanja koja im pomažu odlučiti kada nečemu vjerovati, kada provjeriti, pričekati ili zatražiti pomoć.	Polaznici primjenjuju postupak na jednom primjeru i odgovaraju na pitanja: Što ovaj sadržaj čini upitnim? Što trebam provjeriti? Koji je najsigurniji sljedeći korak?

13.7 Vrednovanje

Vrednovanjem u ovom modulu treba provjeriti razumiju li polaznici da umjetna inteligencija može generirati ili mijenjati digitalni sadržaj te mogu li primijeniti pažljivo prosuđivanje prije nego što takvom sadržaju povjeruju ili ga podijele. Vrednovanje ne bi trebalo zahtijevati tehnička objašnjenja sustava umjetne inteligencije.

Vrednovanje treba biti usmjereno na:

Fokus vrednovanja	Primjer dokaza
Osnovno razumijevanje umjetne inteligencije i generativne umjetne inteligencije	Polaznik odabire jednostavno objašnjenje umjetne inteligencije i generativne umjetne inteligencije.
Prepoznavanje vrsta sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom	Polaznik prepoznaje da tekst, slike, zvučni zapisi ili videozapisi mogu biti generirani ili potpomognuti umjetnom inteligencijom.
Razumijevanje ograničenja	Polaznik prepoznaje da sadržaj generiran umjetnom inteligencijom može biti netočan, pristran, zastario, nepotpun ili izmišljen.
Uočavanje neizvjesnosti	Polaznik razumije da nije uvijek moguće utvrditi je li korištena umjetna inteligencija.
Provjeravanje prije povjerenja	Polaznik odlučuje provjeriti informacije generirane umjetnom inteligencijom u pouzdanim izvorima.
Prepoznavanje rizika od prijevara i manipulacije	Polaznik prepoznaje moguću uporabu umjetne inteligencije u lažnim porukama, lažnim glasovima, lažnim slikama ili sumnjivim oglasima.
Etička osviještenost	Polaznik prepoznaje pitanja poput obmane, privatnosti, lažnog identiteta ili štete za ugled.
Osviještenost o utjecaju na javni diskurs	Polaznik prepoznaje da medijski sadržaji generirani umjetnom inteligencijom mogu utjecati na povjerenje, građansku raspravu, zdravstvene odluke ili društvene odnose.
Odgovorna podrška drugima	Polaznik odabire uvažavajući savjet za osobu koja želi podijeliti sumnjiv sadržaj generiran umjetnom inteligencijom.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Fokus vrednovanja	Primjer dokaza
Prijenos praktičnog postupka	Polaznik primjenjuje postupak provjere na novom primjeru povezanom s umjetnom inteligencijom.

Preporučene vrste pitanja za MOOC:

Vrsta pitanja	Primjena u ovom modulu
Višestruki izbor	Odabir najsigurnijeg postupka, prepoznavanje rizika povezanih sa sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom, određivanje što je potrebno provjeriti ili prepoznavanje mogućih etičkih pitanja.
Točno/netočno	Provjera osnovnog razumijevanja umjetne inteligencije, generativne umjetne inteligencije, realističnosti sadržaja, točnosti informacija i postupaka provjere.
Zadatak nadopunjavanja	Učvršćivanje ključnih pojmova poput umjetne inteligencije, generativne umjetne inteligencije, provjere, izvora, dokaza, sintetičkog glasa ili slike generirane umjetnom inteligencijom.

Svaki odgovor treba uključivati povratnu informaciju. Povratne informacije trebaju izbjegavati izazivanje straha i posramljivanje te učvršćivati praktično prosuđivanje.

Primjer obrasca povratne informacije:

Vrsta odgovora	Primjer povratne informacije
Povratna informacija nakon točnog odgovora	„Ovo je sigurniji odgovor jer sadržaj generiran umjetnom inteligencijom koji izgleda realistično ipak treba provjeriti u pouzdanom izvoru.”
Povratna informacija nakon netočnog odgovora	„Ovaj odgovor prebrzo vjeruje sadržaju. Tekstovi, slike ili glasovi generirani umjetnom inteligencijom mogu djelovati uvjerljivo čak i kada su netočni ili obmanjujući.”

13.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak pažljive provjere sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom

Na kraju modula polaznike treba upoznati s jednostavnim postupkom za sadržaje generirane ili potpomognute umjetnom inteligencijom.

Prije nego što povjeruju sadržaju koji može uključivati umjetnu inteligenciju ili ga podijele, trebaju se zapitati:

Korak	Pitanje
Uoči	Je li ovaj tekst, slika, zvučni zapis ili videozapis mogao biti generiran ili izmijenjen umjetnom inteligencijom?
Izvor	Tko ga je objavio i gdje se prvi put pojavio?
Dokazi	Koji dokazi podupiru ovu tvrdnju ili sliku?
Kontekst	Jesu li datum, mjesto, događaj ili osoba jasno objašnjeni?
Usporedi	Mogu li ovo potvrditi u drugom pouzdanom izvoru?
Rizik	Što bi se moglo dogoditi ako ovome povjerujem ili to podijelim, a sadržaj je netočan?
Postupi	Trebam li povjerovati, provjeriti, pričekati, zanemariti, prijaviti ili zatražiti pomoć?

U materijalima MOOC-a namijenjenima polaznicima može se koristiti i kraća verzija za lakše pamćenje: **Uoči umjetnu inteligenciju. Provjeri izvor. Potraži dokaze. Usporedi. Postupi oprezno.**

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

13.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini

Ovaj modul treba provoditi mirnim i praktičnim jezikom. Polaznici ne trebaju razumjeti strojno učenje, podatke za treniranje, neuronske mreže ni tehničku arhitekturu umjetne inteligencije. Trebaju razumjeti da se digitalni sadržaji danas mogu generirati ili mijenjati na vrlo realističan način te da sam izgled sadržaja nije dokaz njegove vjerodostojnosti.

Primjere treba pažljivo odabrati. Trebaju prikazivati realistične situacije bez izazivanja nepotrebnog straha. Prikladni primjeri uključuju sliku generiranu umjetnom inteligencijom, odgovor chatbota bez navedenih izvora, lažnu recenziju proizvoda, sintetički glas, sumnjivu zdravstvenu tvrdnju, nerealan oglas ili objavu na društvenim mrežama sa slikom koja možda ne prikazuje stvaran događaj.

Modul treba uravnoteženo prikazati rizike i koristi. Umjetna inteligencija može biti korisna za prevođenje, pristupačnost, sažimanje informacija, pomoć pri pisanju, navigaciju i učenje. Međutim, polaznici trebaju razumjeti da korisnost ne znači automatski i pouzdanost. Rezultate koje generira umjetna inteligencija treba provjeriti kada je riječ o važnim odlukama, osobito u području zdravlja, financija, pravnih pitanja, javnih usluga, sigurnosti, izbora ili osobnih odnosa.

U modulu također treba naglasiti da prepoznavanje sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom postaje sve teže. Od polaznika se ne treba očekivati da takve sadržaje uvijek mogu sa sigurnošću prepoznati. Cilj nije potpuna sigurnost u prepoznavanju, nego bolje prosuđivanje u uvjetima neizvjesnosti. Polaznik može postupiti sigurno čak i kada ne zna sa sigurnošću je li korištena umjetna inteligencija.

Ton treba izbjegavati posramljivanje. Stariji polaznici mogu osjećati da je umjetna inteligencija previše nova ili složena. U modulu treba više puta naglasiti da ne trebaju postati stručnjaci. Potreban im je mali skup praktičnih pitanja koja će im pomoći zastati, provjeriti i donositi sigurnije odluke.

13.10 Kriteriji završetka

Ovaj je modul uspješno završen kada je polaznik prošao sve obvezne jedinice modula, dovršio potrebne provjere znanja ili aktivnosti u obliku kviza te pokazao sposobnost primjene Postupka pažljive provjere sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom na najmanje jednom realističnom primjeru. U službenom SMART AGE MOOC-u uspješan završetak zahtijeva dovršavanje svih obveznih aktivnosti modula i ostvarivanje potrebnog praga prolaznosti na vrednovanju modula, uz mogućnost više pokušaja.

Završetak ovog modula pokazuje da je polaznik:

Element uspješnog završetka	Dokaz
Završio jedinice modula	Napredak kroz sve jedinice modula ili odgovarajuće aktivnosti učenja.
Obradio ključne pojmove	Kratki kviz, aktivnost ili refleksija o umjetnoj inteligenciji, generativnoj umjetnoj inteligenciji, sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom, provjeri i rizicima.
Prepoznao mogući sadržaj generiran umjetnom inteligencijom	Prepoznavanje teksta, slike, zvučnog zapisa ili videozapisa koji mogu uključivati umjetnu inteligenciju.
Razumio ograničenja	Prepoznavanje da sadržaj generiran umjetnom inteligencijom može djelovati realistično, a ipak biti netočan, pristran, nepotpun ili izmišljen.
Primijenio praktični postupak	Primjena Postupka pažljive provjere sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom na jednom realističnom primjeru.
Dovršio vrednovanje	Uspješan završetak kviza modula ili odgovarajućeg zadatka.
Promislio o osobnoj primjeni	Kratka refleksija o jednoj situaciji u kojoj bi polaznik trebao provjeriti sadržaj generiran ili potpomognut umjetnom inteligencijom prije nego što mu povjeruje ili ga podijeli.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

13.11 Poveznica sa sljedećim modulom

Ovaj modul pomaže polaznicima razumjeti da digitalni sadržaj može biti generiran ili izmijenjen umjetnom inteligencijom te da ga treba pažljivo provjeravati. Modul 4 nadovezuje se na to usmjeravanjem na algoritme i izloženost informacijama. Polaznici prelaze s pitanja „Je li ovaj sadržaj mogao biti generiran ili izmijenjen umjetnom inteligencijom?" na pitanje „Zašto vidim upravo ovaj sadržaj i kako platforme utječu na ono što mi se prikazuje?"

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

14. MODUL 4: OSVIJEŠTENOST O ALGORITMIMA I IZLOŽENOSTI INFORMACIJAMA

14.1 Sažetak modula

Element	Opis
Naziv modula	Osviještenost o algoritmima i izloženosti informacijama
Okvirno opterećenje	7,5 sati
Glavni fokus	Prepoznavanje utjecaja platformi, tokova sadržaja i sustava preporuka na sadržaje koje korisnici opetovano vide na internetu
Glavna kompetencija ostvarena u ovom modulu	Polaznik može prepoznati da internetske platforme personaliziraju i preporučuju sadržaje, razumjeti kako ponavljana izloženost može oblikovati percepciju te primijeniti jednostavne strategije za proširivanje izloženosti različitim informacijama.
Odgovarajuća skupina ishoda učenja	Skupina 4: Osviještenost o algoritmima i izloženosti informacijama
Glavni praktični postupak	Postupak za raznolikost izvora informacija

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element	Opis
Glavni pristup vrednovanju	Kratki kvizovi, scenariji personalizacije tokova sadržaja, zadaci prepoznavanja ponavljane izloženosti, aktivnosti uspoređivanja i donošenje odluka usmjerenih na raznolikost izvora informacija

14.2 Kontekst modula

Starije osobe često koriste digitalne platforme za čitanje vijesti, gledanje videozapisa, traženje informacija, praćenje novosti iz zajednice, komunikaciju s drugima ili pristup javno dostupnim sadržajima. Te platforme ne prikazuju informacije uvijek neutralno, potpuno ili kronološkim redoslijedom. Mogu odabirati, rangirati ili preporučivati sadržaj na temelju prethodnih klikova, pretraživanja, pregleda, oznaka sviđanja, lokacije, kontakata, podataka iz profila, sustava oglašavanja ili pravila platforme.

To znači da dvije osobe mogu pretraživati istu temu ili koristiti istu platformu, a ipak vidjeti različite sadržaje. Polaznik može opetovano viđati slične objave, videozapise, oglase ili mišljenja, a da pritom ne primijeti kako platforma oblikuje informacijsko okruženje oko njega. Ponavljanje može učiniti da neka tema djeluje važnijom, raširenijom ili vjerodostojnijom nego što doista jest.

Ovaj modul uvodi osviještenost o algoritmima jednostavnim jezikom. Polaznici ne trebaju razumjeti kako su algoritmi tehnički izrađeni. Trebaju razumjeti da digitalne platforme mogu utjecati na to što vide, što često vide i što možda uopće ne vide.

Modul 4 nadovezuje se na module 1–3. Polaznici su već vježbali provjeravanje vjerodostojnosti, prepoznavanje manipulacije i tumačenje sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom. Ovaj modul dodaje još jedno pitanje: ne samo „Mogu li ovome vjerovati?" nego i „Zašto vidim upravo ovaj sadržaj i što možda ne vidim?"

Cilj nije potaknuti polaznike da odbace sve digitalne platforme. Platforme mogu pomoći ljudima pronaći korisne informacije, ostati povezani, primati novosti i pristupati uslugama. Cilj je pomoći polaznicima razumjeti da tok sadržaja, rezultat pretraživanja ili popis preporuka ne predstavlja cijeli digitalni svijet. To je odabrani prikaz. Važne teme stoga treba provjeravati i izvan jedne platforme, jednog toka sadržaja ili jedne preporuke.

14.3 Ključna pitanja za polaznike

Ovaj modul pomaže polaznicima odgovoriti na sljedeća pitanja:

Pitanje za polaznika	Svrha
Zašto stalno viđam slične objave, videozapise ili oglase?	Uvodi pojam personalizacije i ponavljane izloženosti.
Tko odlučuje što se prvo prikazuje u mojem toku sadržaja, rezultatima pretraživanja ili preporukama?	Razvija svijest o tome da se digitalni sadržaji često rangiraju, odabiru ili preporučuju.
Prikazuje li mi platforma sve sadržaje ili samo njihov odabrani dio?	Pomaže razumjeti filtriranu izloženost informacijama.
Zašto dvije osobe vide različite rezultate za istu temu?	Pomaže polaznicima razumjeti personalizaciju i utjecaj platformi.
Može li ponavljanje nekog sadržaja stvoriti dojam da je nešto raširenije ili istinitije nego što doista jest?	Povezuje ponavljanje s percepcijom i povjerenjem.
Vidim li različita stajališta ili uglavnom slična?	Potiče raznolikost izvora informacija.
Što je informacijski mjehur?	Uvodi ideju da ponavljana izloženost sličnim sadržajima može ograničiti perspektivu.
Kada trebam potražiti informacije izvan jednog toka sadržaja, aplikacije ili rezultata pretraživanja?	Potiče sigurnije navike provjeravanja važnih tema.
Kako mogu proširiti raspon sadržaja koje vidim na internetu?	Povezuje osviještenost s praktičnim djelovanjem.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Pitanje za polaznika	Svrha
Kako ovo mogu mirno objasniti drugoj osobi?	Podupire komunikaciju s drugima i prijenos naučenoga.

14.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju

Do završetka ovog modula polaznici bi trebali moći:

Ishod učenja	Formulacija prilagođena polaznicima	Mogući dokaz o učenju
1. Prepoznati da platforme personaliziraju tokove sadržaja.	Mogu razumjeti da mi platforme mogu prikazivati sadržaje na temelju mojih prethodnih aktivnosti, profila ili postavki platforme.	Polaznik prepoznaje primjere personaliziranog sadržaja u toku sadržaja, popisu videozapisa, rezultatima pretraživanja ili oglasima.
2. Opisati kako algoritmi utječu na sadržaj koji se prikazuje.	Mogu jednostavno objasniti da digitalni sustavi pomažu odlučiti što će se prikazati prvo, što će biti preporučeno i što će se ponavljati.	Polaznik dovršava jednostavno objašnjenje ili zadatak povezivanja koji se odnosi na tokove sadržaja, preporuke i rangiranje.
3. Prepoznati znakove ponavljane ili filtrirane izloženosti informacijama.	Mogu primijetiti kada stalno viđam slične teme, mišljenja, videozapise ili oglase.	Polaznik prepoznaje ponavljanu izloženost u kratkom scenariju.
4. Objasniti kako algoritmi mogu učvrstiti postojeća stajališta.	Mogu razumjeti da često viđanje sličnih sadržaja može dodatno učvrstiti ono što već mislim ili osjećam.	Polaznik odabire točno objašnjenje u primjeru u kojem tok sadržaja ponavlja slična stajališta.
5. Usporediti personalizirane i nepersonalizirane izvore informacija.	Mogu usporediti tok sadržaja na platformi s drugim izvorom, poput službene mrežne stranice, stranice javne službe ili pouzdanog medija.	Polaznik odabire drugi izvor za usporedbu kada je tema važna.
6. Analizirati učinke algoritamskog odabira sadržaja na javno mnijenje.	Mogu prepoznati da ponavljane preporuke i odabrani sadržaji mogu utjecati na to kako ljudi razumiju javna pitanja.	Polaznik objašnjava kako ponavljane objave ili videozapisi mogu utjecati na stajališta o društvenoj ili građanskoj temi.
7. Procijeniti rizike informacijskih mjehura za razumijevanje građanskih pitanja.	Mogu razumjeti da izloženost samo jednoj vrsti informacija može ograničiti moje razumijevanje javnih pitanja.	Polaznik promišlja zašto jedan tok sadržaja ili jedan izvor nisu dovoljni za važna građanska pitanja.
8. Primijeniti strategije za povećanje raznolikosti informacija kojima je izložen.	Mogu primijeniti jednostavne korake za provjeru različitih izvora, stajališta i konteksta.	Polaznik primjenjuje Postupak za raznolikost izvora informacija na jednoj temi.
9. Pomoći drugima u prepoznavanju utjecaja algoritama.	Mogu drugoj osobi mirno objasniti zašto tokovi sadržaja i preporuke možda ne prikazuju cjelovitu sliku.	Polaznik odabire ili oblikuje uvažavajuće objašnjenje za drugu osobu.
10. Razviti prilagodljive pristupe medijskom okruženju oblikovanom algoritmima.	Mogu primjenjivati strategije za raznolikost izvora informacija i kada se platforme, tokovi sadržaja ili sustavi preporuka promijene.	Polaznik primjenjuje postupak u novoj ili nepoznatoj situaciji povezanoj s digitalnom platformom.

14.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Jedinica 1	Što su tokovi sadržaja, rezultati pretraživanja i preporuke?	1 sat
Jedinica 2	Personalizacija: zašto različite osobe vide različite sadržaje	1,25 sati
Jedinica 3	Ponavljanje, rangiranje i informacijski mjehuri	1,5 sati
Jedinica 4	Algoritmi, javno mnijenje i razumijevanje građanskih pitanja	1,25 sati
Jedinica 5	Proširivanje izloženosti različitim informacijama	1,5 sati
Jedinica 6	Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	1 sat

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Ukupno		**7,5 sati**

14.6 Smjernice za jedinice

Jedinica	Smjernice	Predložena aktivnost za polaznike
Jedinica 1: Što su tokovi sadržaja, rezultati pretraživanja i preporuke?	Ova jedinica uvodi osnovna digitalna okruženja u kojima se pojavljuje algoritamski odabir sadržaja. Tok sadržaja niz je objava, novosti ili videozapisa. Rezultati pretraživanja uređeni su popisi informacija. Preporuke predlažu što gledati, čitati, kupiti ili pratiti sljedeće. U jedinici treba koristiti poznate primjere: tok sadržaja na društvenim mrežama, preporuke videozapisa, preporuke za kupnju, prijedloge vijesti, rezultate pretraživanja ili oglase.	Polaznici povezuju primjere s pojmovima poput toka sadržaja, rezultata pretraživanja, preporuke, oglasa ili preporučenog videozapisa.
Jedinica 2: Personalizacija – zašto različite osobe vide različite sadržaje	Ova jedinica jednostavnim jezikom objašnjava personalizaciju. Platforme mogu koristiti prethodne klikove, pogledane videozapise, povijest pretraživanja, lokaciju, kontakte, dobnu skupinu, jezik, način korištenja uređaja ili oglašivačke kategorije kako bi odlučile što će prikazati. Polaznici trebaju razumjeti da različite osobe mogu vidjeti različite informacije čak i kada koriste istu platformu.	Polaznici uspoređuju dva zamišljena korisnika i odabiru zašto bi se svakome od njih mogle prikazivati različite objave, oglasi ili preporuke videozapisa.
Jedinica 3: Ponavljanje, rangiranje i informacijski mjehuri	Ova jedinica pomaže polaznicima uočiti ponavljanu izloženost sadržajima. Ako polaznik klikne na određeni sadržaj, pogleda ga ili na njega reagira, platforma mu može prikazivati više sličnih sadržaja. Tako može nastati informacijski mjehur u kojem se slične ideje, emocije ili teme pojavljuju iznova. U jedinici treba izbjegavati tehničke pojedinosti i usredotočiti se na praktično prepoznavanje: „Viđam li prečesto istu vrstu sadržaja?"	Polaznici čitaju scenarij u kojem osoba stalno viđa slične objave i prepoznaju znakove ponavljane ili filtrirane izloženosti informacijama.
Jedinica 4: Algoritmi, javno mnijenje i razumijevanje građanskih pitanja	Ova jedinica povezuje osviještenost o algoritmima s razumijevanjem građanskih i društvenih pitanja. Ponavljani sadržaji mogu utjecati na to što ljudi smatraju važnim, uobičajenim, opasnim, popularnim ili istinitim. Algoritamski odabir sadržaja može utjecati na razumijevanje javnih pitanja, zdravstvenih tema, lokalnih problema, izbora, društvenih sukoba ili rasprava u zajednici. Cilj nije detaljno objašnjavati upravljanje platformama, nego pokazati zašto je raznolikost izvora informacija važna.	Polaznici procjenjuju kako bi ponavljane objave o nekom javnom pitanju mogle utjecati na mišljenje osobe i što bi ona trebala dodatno provjeriti.
Jedinica 5: Proširivanje izloženosti različitim informacijama	Ova jedinica polaznicima nudi praktične strategije. Informacije mogu usporediti sa službenim mrežnim stranicama, izvorima javnih institucija, pouzdanim medijima, organizacijama za provjeru činjenica, izvorima iz lokalne zajednice ili rezultatima druge tražilice. Mogu izbjegavati oslanjanje na samo jedan tok sadržaja, provjeravati datume i izvore, otvarati različite vrste izvora, ciljano pretraživati umjesto samo pregledavati sadržaj te, kada nisu sigurni, zatražiti pomoć pouzdane osobe ili organizacije.	Polaznici primjenjuju Postupak za raznolikost izvora informacija na jednoj temi i odabiru najmanje dva različita izvora za usporedbu.
Jedinica 6: Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	Završna jedinica objedinjuje sadržaje modula. Polaznici primjenjuju Postupak za raznolikost izvora informacija na realističnom primjeru i rješavaju kratki kviz ili odgovarajuću aktivnost vrednovanja. U jedinici treba naglasiti da cilj nije izbjegavati platforme, nego ne prihvaćati jedan odabrani prikaz kao cjelovitu sliku.	Polaznici odgovaraju na pitanja: Zašto mi se možda prikazuje ovaj sadržaj? Što bih još trebao provjeriti? Koji bi mi drugi izvor mogao pružiti širu sliku?

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

14.7 Vrednovanje

Vrednovanjem u ovom modulu treba provjeriti razumiju li polaznici da platforme utječu na njihovu izloženost informacijama te mogu li proširiti raspon sadržaja koje prate kada je tema važna. Vrednovanje ne bi trebalo zahtijevati tehničko znanje o načinu oblikovanja algoritama.

Vrednovanje treba biti usmjereno na:

Fokus vrednovanja	Primjer dokaza
Prepoznavanje personalizacije	Polaznik prepoznaje da tok sadržaja, preporuka ili oglas mogu biti personalizirani.
Razumijevanje odabira sadržaja na platformama	Polaznik objašnjava da platforme mogu rangirati, preporučivati ili ponavljati sadržaje.
Prepoznavanje ponavljane izloženosti	Polaznik uočava da osoba stalno viđa slične teme, mišljenja, videozapise ili oglase.
Razumijevanje učvršćivanja postojećih stajališta	Polaznik prepoznaje da ponavljana izloženost sličnim sadržajima može učvrstiti postojeća uvjerenja ili osjećaje.
Uspoređivanje izvora	Polaznik odabire pouzdan dodatni izvor izvan jednog toka sadržaja ili popisa preporuka.
Razumijevanje utjecaja na građansko razumijevanje	Polaznik prepoznaje da odabrana izloženost sadržajima može utjecati na javno mnijenje ili razumijevanje građanskih pitanja.
Prepoznavanje informacijskih mjehura	Polaznik prepoznaje rizike izloženosti samo jednoj vrsti sadržaja.
Proširivanje izloženosti informacijama	Polaznik primjenjuje jednostavne strategije za povećanje raznolikosti izvora informacija.
Podrška drugima	Polaznik odabire mirno i uvažavajuće objašnjenje za osobu koja smatra da njezin tok sadržaja prikazuje cjelovitu sliku.
Prijenos praktičnog postupka	Polaznik primjenjuje strategije za raznolikost izvora informacija na novoj platformi ili nepoznatom sustavu preporuka.

Preporučene vrste pitanja za MOOC:

Vrsta pitanja	Primjena u ovom modulu
Višestruki izbor	Odabir najboljeg dodatnog izvora, prepoznavanje znakova personalizacije, odabir sigurnijih strategija za povećanje raznolikosti izvora informacija ili prepoznavanje ponavljane izloženosti.
Točno/netočno	Provjera osnovnog razumijevanja tokova sadržaja, preporuka, personalizacije, ponavljanja i informacijskih mjehura.
Zadatak nadopunjavanja	Učvršćivanje ključnih pojmova poput toka sadržaja, preporuke, personalizacije, algoritma, ponavljane izloženosti, informacijskog mjehura ili usporedbe.

Svaki odgovor treba uključivati povratnu informaciju. Povratne informacije trebaju učvrstiti razumijevanje da je sadržaj koji platforme prikazuju odabran te da je važne teme potrebno usporediti s drugim izvorima.

Primjer obrasca povratne informacije:

Vrsta odgovora	Primjer povratne informacije
Povratna informacija nakon točnog odgovora	„Ovo je sigurniji odgovor jer se ne oslanja samo na jedan tok sadržaja. Prije oblikovanja mišljenja provjerava se i drugi izvor.”
Povratna informacija nakon netočnog odgovora	„Ovaj odgovor pretpostavlja da tok sadržaja prikazuje cjelovitu sliku. Platforma može prikazivati odabrane ili ponavljane sadržaje, pa važne teme treba provjeriti i u drugim izvorima.”

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

14.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak za raznolikost izvora informacija

Na kraju modula polaznike treba upoznati s jednostavnim postupkom za proširivanje izloženosti različitim informacijama.

Kada je neka tema važna ili se određeni sadržaj opetovano pojavljuje, trebaju se zapitati:

Korak	Pitanje
Uoči	Viđam li ovu temu, mišljenje, videozapis ili oglas iznova i iznova?
Izvor	Dolazi li ovaj sadržaj iz jednog toka sadržaja, s jedne platforme ili iz samo jedne vrste izvora?
Razlog	Zašto mi platforma možda prikazuje upravo ovaj sadržaj?
Usporedi	Što o tome kaže drugi pouzdani izvor?
Proširi	Mogu li provjeriti drugi izvor, drukčije stajalište, drugi format ili službenu mrežnu stranicu?
Odluči	Imam li dovoljno informacija da bih ovome vjerovao, podijelio sadržaj ili oblikovao mišljenje?

U materijalima MOOC-a namijenjenima polaznicima može se koristiti i kraća verzija za lakše pamćenje: **Uoči ponavljanje. Provjeri izvor. Usporedi. Proširi. Odluči pažljivo.**

14.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini

Ovaj modul izbjegava tehnička objašnjenja algoritamskih sustava. Polaznici ne trebaju razumjeti programiranje, modeliranje podataka ni tehničku arhitekturu platformi. Potrebno im je praktično razumijevanje da digitalne platforme odabiru, rangiraju i ponavljaju sadržaje.

Primjeri trebaju biti poznati i bliski svakodnevnom iskustvu: ponavljani oglasi za određeni proizvod, preporuke videozapisa nakon gledanja jednog videozapisa, objave na društvenim mrežama koje stalno prikazuju slična mišljenja, prijedlozi vijesti, rezultati pretraživanja koji se razlikuju među korisnicima ili objave iz lokalne zajednice koje opetovano predstavljaju isto stajalište.

Ton treba izbjegavati stvaranje dojma da platforme uvijek djeluju namjerno štetno. Glavna poruka treba biti uravnoteženija: platforme organiziraju informacije iz različitih razloga, uključujući relevantnost, angažman korisnika, oglašavanje i praktičnost, ali rezultat ipak može suziti raspon sadržaja koje polaznici vide. Osviještenost im pomaže koristiti platforme sigurnije i kritičnije.

Modul treba jačati samopouzdanje, a ne nepovjerenje. Polaznici trebaju razumjeti da mogu poduzeti jednostavne korake: provjeriti drugi izvor, ciljano pretraživati, posjetiti službenu mrežnu stranicu, usporediti informacije s pouzdanim medijima, ne oslanjati se samo na preporuke te zatražiti pomoć kada je tema važna.

Modul također treba uvažiti prethodno iskustvo starijih polaznika s medijima. Mnogi se sjećaju novina, televizijskih programa, urednika, oglasa i političkih poruka. To iskustvo može im pomoći razumjeti da informacije nikada nisu bile potpuno neutralne. Novi je element u tome što digitalne platforme mogu sadržaje personalizirati i opetovano ih prikazivati svakom korisniku pojedinačno, često bez njegova svjesnog uvida u taj proces.

14.10 Kriteriji završetka

Ovaj je modul uspješno završen kada je polaznik prošao sve obvezne jedinice modula, dovršio potrebne provjere znanja ili aktivnosti u obliku kviza te pokazao sposobnost primjene Postupka za raznolikost izvora informacija na najmanje jednom realističnom primjeru. U službenom SMART AGE MOOC-u uspješan završetak zahtijeva dovršavanje svih obveznih aktivnosti modula i ostvarivanje potrebnog praga prolaznosti na vrednovanju modula, uz mogućnost više pokušaja.

Završetak ovog modula pokazuje da je polaznik:

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element uspješnog završetka	Dokaz
Završio jedinice modula	Napredak kroz sve jedinice modula ili odgovarajuće aktivnosti učenja.
Obradio ključne pojmove	Kratki kviz, aktivnost ili refleksija o tokovima sadržaja, preporukama, personalizaciji, ponavljanoj izloženosti i informacijskim mjehurima.
Prepoznao utjecaj platformi	Prepoznavanje primjera u kojima platforme odabiru, rangiraju, preporučuju ili ponavljaju sadržaje.
Usporedio izloženost informacijama	Odabir drugog izvora ili drukčijeg stajališta izvan jednog toka sadržaja ili popisa preporuka.
Primijenio praktični postupak	Primjena Postupka za raznolikost izvora informacija na jednom realističnom primjeru.
Dovršio vrednovanje	Uspješan završetak kviza modula ili odgovarajućeg zadatka.
Promislio o osobnoj primjeni	Kratka refleksija o jednoj situaciji u kojoj bi polaznik trebao proširiti raspon izvora informacija prije nego što nekoj informaciji povjeruje ili je podijeli.

14.11 Poveznica sa sljedećim modulom

Ovaj modul pomaže polaznicima razumjeti da platforme utječu na ono što vide, ali i na ono što možda ne vide. Modul 5 nadovezuje se na to usmjeravanjem na digitalnu sigurnost i prepoznavanje internetskih prijevara. Polaznici prelaze s pitanja „Zašto vidim upravo ovaj sadržaj?" na pitanje „Je li ova digitalna situacija sigurna i što trebam učiniti prije nego što kliknem, odgovorim, platim ili podijelim osobne podatke?"

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

15. MODUL 5: DIGITALNA SIGURNOST I PREPOZNAVANJE INTERNETSKIH PRIJEVARA

15.1 Sažetak modula

Element	Opis
Naziv modula	Digitalna sigurnost i prepoznavanje internetskih prijevara
Okvirno opterećenje	7,5 sati
Glavni fokus	Prepoznavanje rizičnih digitalnih situacija, prijevara, sumnjivih poveznica, lažnog predstavljanja i taktika pritiska
Glavna kompetencija ostvarena u ovom modulu	Polaznik može prepoznati uobičajene znakove upozorenja na digitalne prijevare i primijeniti sigurnije postupke prije nego što klikne, odgovori, plati ili podijeli osobne podatke.
Odgovarajuća skupina ishoda učenja	Skupina 5: Digitalna sigurnost i prepoznavanje internetskih prijevara
Glavni praktični postupak	Postupak Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element	Opis
Glavni pristup vrednovanju	Kratki kvizovi, scenariji za prepoznavanje prijevara, zadaci prepoznavanja nesigurnih zahtjeva, donošenje odluka o sigurnosti poveznica i aktivnosti odabira sigurnijeg odgovora

15.2 Kontekst modula

Digitalne prijevare čest su rizik u svakodnevnom korištenju interneta. Mogu se pojaviti u e-porukama, tekstualnim porukama, telefonskim pozivima, aplikacijama za razmjenu poruka, objavama na društvenim mrežama, oglasima, lažnim mrežnim stranicama ili internetskim obrascima. Neke je prijevare lako prepoznati. Druge djeluju profesionalno, koriste poznate logotipe, oponašaju pouzdane institucije ili stvaraju emocionalni pritisak.

Starije osobe mogu biti meta prijevara jer prevaranti pretpostavljaju da će biti sklonije povjerovati službenim porukama, snažnije reagirati na hitne situacije povezane s članovima obitelji ili biti manje upoznate s novim oblicima digitalnih prijevara. Međutim, prijevara može pogoditi bilo koga. Problem nije u nedostatku inteligencije. Problem je u tome što su prijevare osmišljene tako da stvore osjećaj hitnosti, zbunjenost, strah, krivnju ili nadu prije nego što osoba stigne nešto provjeriti.

Ovaj modul pomaže polaznicima prepoznati znakove upozorenja i uvježbati sigurnije načine reagiranja. Cilj nije potaknuti strah od digitalnih usluga, nego pomoći polaznicima da mirnije i sigurnije postupaju kada se susretnu sa sumnjivim porukama, poveznicama, pozivima ili zahtjevima.

Modul 5 nadovezuje se na prethodne module. Polaznici su već vježbali provjeravanje informacija, prepoznavanje manipulacije, razumijevanje sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom i uočavanje načina na koji platforme oblikuju ono što vide. U ovom modulu te navike primjenjuju na digitalnu sigurnost: „Je li ova poruka, poveznica, poziv ili zahtjev siguran?”

Modul naglašava praktičnu sigurnost. Polaznici ne trebaju detaljno tehničko znanje o zlonamjernom softveru, infrastrukturi za krađu identiteta ili metodama kibernetičkog kriminala. Potreban im je jasan postupak: zastati prije djelovanja, provjeriti znakove upozorenja, potvrditi informacije službenim putem i zatražiti pomoć kada situacija uključuje novac, lozinke, kodove, identifikacijske dokumente, zdravlje, javne usluge ili osobne podatke.

15.3 Ključna pitanja za polaznike

Ovaj modul pomaže polaznicima odgovoriti na sljedeća pitanja:

Pitanje za polaznika	Svrha
Je li ova poruka, poveznica, poziv ili zahtjev siguran?	Pomaže razviti osnovnu svijest o rizicima.
Traži li netko od mene osobne podatke, novac, lozinke ili kodove za potvrdu?	Pomaže prepoznati zahtjeve visokog rizika.
Stvara li poruka osjećaj hitnosti, straha, krivnje ili nade?	Pomaže prepoznati taktike pritiska koje se koriste u prijevarama.
Je li pošiljatelj doista osoba ili organizacija za koju se predstavlja?	Razvija svijest o lažnom predstavljanju i lažnom pozivanju na autoritet.
Trebam li kliknuti na ovu poveznicu ili otvoriti ovaj privitak?	Potiče sigurnije ponašanje u digitalnom okruženju.
Traži li ova mrežna stranica ili obrazac previše informacija?	Pomaže prepoznati lažne stranice i nesigurno prikupljanje podataka.
Kako mogu provjeriti zahtjev putem službenog kanala?	Povezuje sigurnost s praktičnom provjerom.
Kada trebam odmah prekinuti daljnje postupanje?	Pomaže prepoznati situacije visokog rizika.
Koga mogu zatražiti za pomoć bez osjećaja srama?	Podupire samostalnost uz dostupnu podršku.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Pitanje za polaznika	Svrha
Kako mogu pomoći drugoj osobi da sigurno reagira na moguću prijevaru?	Podupire sigurnost drugih i davanje savjeta na uvažavajući način.

15.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju

Do završetka ovog modula polaznici bi trebali moći:

Ishod učenja	Formulacija prilagođena polaznicima	Mogući dokaz o učenju
1. Prepoznati uobičajene internetske prijevare i pokušaje prijevare.	Mogu prepoznati tipične situacije prijevare u porukama, e-porukama, na mrežnim stranicama, u oglasima, telefonskim pozivima ili na društvenim mrežama.	Polaznik prepoznaje znakove prijevare u kratkim primjerima.
2. Prepoznati nesigurne zahtjeve za osobnim podacima.	Mogu uočiti kada netko na nesiguran način traži osobne podatke, lozinke, kodove za potvrdu, bankovne podatke ili identifikacijske dokumente.	Polaznik označava rizične zahtjeve u primjerima poruka.
3. Primijeniti osnovne zaštitne postupke pri susretu sa sumnjivim sadržajem.	Mogu zastati, ne kliknuti, provjeriti pošiljatelja i potvrditi zahtjev službenim putem.	Polaznik odabire najsigurniji odgovor u zadanom scenariju.
4. Objasniti tipične strategije prijevara usmjerene na starije osobe.	Mogu razumjeti da prijevare često koriste strah, osjećaj hitnosti, lažni autoritet, emocionalne priče, hitne situacije povezane s obitelji ili obećanja.	Polaznik prepoznaje strategiju prijevare korištenu u primjeru.
5. Razlikovati legitimnu komunikaciju od prijevarnih poruka.	Mogu usporediti sumnjivu poruku sa službenom komunikacijom i uočiti znakove upozorenja.	Polaznik uspoređuje dva primjera i odabire koji od njih zahtijeva dodatnu provjeru.
6. Analizirati psihološke tehnike koje se koriste u scenarijima prijevare.	Mogu uočiti kada me prijevara pokušava navesti da se osjećam uplašeno, požurivano, krivo, zabrinuto, uzbuđeno ili ispunjeno nadom.	Polaznik prepoznaje emocionalni pritisak u poruci prijevare.
7. Procijeniti razinu rizika u složenijim digitalnim interakcijama.	Mogu prepoznati je li neka situacija niskog rizika, neizvjesna ili visokog rizika.	Polaznik razvrstava primjere prema razini rizika.
8. Primijeniti preventivne strategije na različitim platformama i uređajima.	Mogu primjenjivati sigurnosne navike u e-pošti, SMS porukama, aplikacijama za razmjenu poruka, na mrežnim stranicama, društvenim mrežama i u telefonskim pozivima.	Polaznik primjenjuje Postupak Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj na jednom primjeru.
9. Uputiti druge na sigurno postupanje u slučaju sumnje na prijevaru.	Mogu mirno predložiti sigurniji sljedeći korak osobi koja primi sumnjivu poruku ili poziv.	Polaznik odabire ili oblikuje uvažavajući sigurnosni odgovor.
10. Prilagoditi sigurnosne strategije novim obrascima digitalnih prijetnji.	Mogu primijeniti isti sigurnosni postupak kada se prijevare pojave u novim formatima, na novim platformama ili uz uporabu novih tehnologija.	Polaznik primjenjuje postupak na nepoznatom primjeru koji pokazuje obilježja moguće prijevare.

15.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Jedinica 1	Što je digitalna prijevara?	1 sat
Jedinica 2	Znakovi upozorenja: pritisak, hitnost i nesigurni zahtjevi	1,25 sati
Jedinica 3	Sumnjive poveznice, privitci i lažne mrežne stranice	1,5 sati
Jedinica 4	Lažno predstavljanje i lažni autoritet	1,25 sati
Jedinica 5	Sigurniji načini reagiranja i službeni kanali za provjeru	1,5 sati
Jedinica 6	Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	1 sat

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Ukupno		**7,5 sati**

15.6 Smjernice za jedinice

Jedinica	Smjernice	Predložena aktivnost za polaznike
Jedinica 1: Što je digitalna prijevara?	Ova jedinica uvodi digitalne prijevare kao nepoštene pokušaje kojima se ljude nastoji navesti da predaju novac, osobne podatke, lozinke, kodove za potvrdu, identifikacijske dokumente ili pristup svojim korisničkim računima. Prijevare se mogu pojaviti različitim kanalima: e-poštom, SMS porukama, telefonskim pozivima, aplikacijama za razmjenu poruka, društvenim mrežama, oglasima, mrežnim stranicama ili internetskim obrascima. Polaznici trebaju razumjeti da prijevare nisu uvijek očite. Mogu izgledati službeno i koristiti poznate logotipe, nazive, teme ili osobne podatke. Oprez je opravdan, osobito kada poruka zahtijeva brzo djelovanje.	Polaznici pregledavaju nekoliko kratkih primjera i procjenjuju djeluju li sigurno, neizvjesno ili sumnjivo.
Jedinica 2: Znakovi upozorenja – pritisak, hitnost i nesigurni zahtjevi	Ova jedinica usmjerena je na uobičajene znakove upozorenja. Oni uključuju kratke rokove, prijetnje, obećanja novca ili nagrada, zahtjeve za osobnim podacima, lozinkama ili kodovima, neuobičajene zahtjeve za plaćanjem, emocionalne priče, tvrdnje o hitnim situacijama u obitelji i upute da se nikome ništa ne govori. Polaznici trebaju uvježbavati prepoznavanje pritiska. Poruke poput „učinite to odmah”, „vaš će račun biti blokiran”, „platite odmah”, „pošaljite ovaj kod” ili „nemojte ovo ignorirati” treba tretirati s oprezom.	Polaznici podcrtavaju ili odabiru riječi i izraze koji stvaraju pritisak u primjerima poruka.
Jedinica 3: Sumnjive poveznice, privitci i lažne mrežne stranice	Ova jedinica uvodi rizične poveznice, privitke i lažne mrežne stranice. Polaznici trebaju razumjeti da ih klik na poveznicu može odvesti na lažnu stranicu, dovesti do krađe podataka, zlonamjernog softvera ili prijevare povezane s plaćanjem. Privitci također mogu biti nesigurni, osobito kada stignu neočekivano. U jedinici treba izbjegavati preopterećivanje tehničkim pojedinostima. Polaznicima su potrebna praktična pravila: ne klikati pod pritiskom, provjeriti pošiljatelja, ne unositi osobne podatke putem sumnjivih poveznica te važnim uslugama pristupati putem službenih mrežnih stranica ili poznatih aplikacija.	Polaznici u različitim scenarijima povezanima s poveznicama odlučuju trebaju li kliknuti, zanemariti, provjeriti ili zatražiti pomoć.
Jedinica 4: Lažno predstavljanje i lažni autoritet	Ova jedinica objašnjava lažno predstavljanje. Prevaranti se mogu predstavljati kao banke, dostavne službe, javne institucije, policija, porezna tijela, zdravstvene službe, tehnička podrška, članovi obitelji, prijatelji ili poznate tvrtke. Ključna je poruka da poznato ime, logotip ili telefonski broj ne dokazuju da je poruka autentična. Polaznici trebaju provjeru obaviti putem službenog kanala, a ne putem poveznice, privitka ili telefonskog broja navedenog u sumnjivoj poruci.	Polaznici uspoređuju sumnjivu poruku s onime što bi službena poruka uobičajeno sadržavala i prepoznaju što treba provjeriti.
Jedinica 5: Sigurniji načini reagiranja i službeni kanali za provjeru	Ova jedinica poučava sigurnijim načinima postupanja. Polaznici trebaju zastati, ne klikati, ne odgovarati slanjem osobnih podataka, ne dijeliti kodove, provjeriti službene kontaktne podatke, usporediti poruku s prethodnom legitimnom komunikacijom te zatražiti podršku pouzdane osobe ili organizacije. U jedinici treba naglasiti da je traženje pomoći odgovorna sigurnosna strategija, a ne znak neuspjeha. Situacije visokog rizika koje uključuju novac, identifikacijske dokumente, lozinke, bankarstvo, zdravlje ili javne usluge zahtijevaju dodatni oprez.	Polaznici odabiru najsigurniji odgovor na sumnjivu poruku banke, poruku dostavne službe, lažnu obavijest javne službe, poruku o hitnoj situaciji u obitelji ili sumnjivi telefonski poziv.
Jedinica 6: Refleksija o modulu, praktični	Završna jedinica učvršćuje Postupak Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj. Polaznici primjenjuju postupak na jednom realističnom primjeru i rješavaju kratki kviz ili odgovarajuću aktivnost vrednovanja. U jedinici treba dodatno naglasiti smireno postupanje:	

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Jedinica	Smjernice	Predložena aktivnost za polaznike
postupak i vrednovanje	ne paničariti, ne klikati, ne plaćati, ne dijeliti osobne podatke, sigurno provjeriti informacije i zatražiti pomoć kada je potrebna.	

15.7 Vrednovanje

Vrednovanjem u ovom modulu treba provjeriti mogu li polaznici prepoznati uobičajene znakove prijevare i odabrati sigurnije načine reagiranja. Treba biti usmjereno na praktično sigurno ponašanje, a ne na tehničko znanje o kibernetičkoj sigurnosti.

Vrednovanje treba biti usmjereno na:

Fokus vrednovanja	Primjer dokaza
Prepoznavanje znakova prijevare	Polaznik prepoznaje osjećaj hitnosti, prijetnje, lažne nagrade, sumnjive poveznice, nesigurne zahtjeve ili emocionalni pritisak.
Prepoznavanje zahtjeva za podacima visokog rizika	Polaznik prepoznaje zahtjeve za lozinkama, kodovima za potvrdu, bankovnim podacima, identifikacijskim dokumentima ili osjetljivim osobnim podacima.
Izbjegavanje nesigurnog postupanja	Polaznik odlučuje da pod pritiskom neće kliknuti, platiti, odgovoriti niti podijeliti podatke.
Prepoznavanje sumnjivih poveznica i privitaka	Polaznik prepoznaje kada poveznicu ili privitak treba provjeriti prije otvaranja.
Prepoznavanje lažnih mrežnih stranica ili obrazaca	Polaznik uočava da stranica traži previše podataka ili da ne odgovara jasno službenoj usluzi.
Prepoznavanje lažnog predstavljanja	Polaznik prepoznaje lažno pozivanje na autoritet, lažnu hitnu situaciju u obitelji, lažnu banku, lažnu dostavnu službu ili lažnu javnu instituciju.
Provjeravanje putem službenih kanala	Polaznik odabire službenu mrežnu stranicu, poznatu aplikaciju, prethodni službeni kontakt ili pouzdanu osobu za podršku.
Procjenjivanje razine rizika	Polaznik razvrstava situacije u sigurne, neizvjesne i visokorizične.
Podrška drugima	Polaznik odabire smiren savjet za drugu osobu koja primi sumnjivu poruku.
Prijenos praktičnog postupka	Polaznik primjenjuje Postupak Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj na novi oblik prijevare ili novu platformu.

Preporučene vrste pitanja za MOOC:

Vrsta pitanja	Primjena u ovom modulu
Višestruki izbor	Odabir najsigurnijeg odgovora, prepoznavanje znakova prijevare, odabir službenog kanala za provjeru ili prepoznavanje zahtjeva visokog rizika.
Točno/netočno	Provjera osnovnog razumijevanja poveznica, privitaka, kodova, osobnih podataka, osjećaja hitnosti i lažnog predstavljanja.
Zadatak nadopunjavanja	Učvršćivanje ključnih pojmova poput prijevare, koda za potvrdu, lozinke, službenog kanala, sumnjive poveznice, lažnog predstavljanja ili pritiska.

Svaki odgovor treba uključivati povratnu informaciju. Povratne informacije trebaju biti jasne i ne smiju posramljivati polaznika.

Primjer obrasca povratne informacije:

Vrsta odgovora	Primjer povratne informacije
Povratna informacija nakon točnog odgovora	„Ovo je sigurniji odgovor jer se ne koristi sumnjiva poveznica. Poruka se provjerava putem službenog kanala.”

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Vrsta odgovora	Primjer povratne informacije
Povratna informacija nakon netočnog odgovora	„Ovaj je odgovor rizičan jer se reagira pod pritiskom. Sigurniji je korak zastati, ne kliknuti i provjeriti zahtjev putem službenog kontakta.”

15.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj

Na kraju modula polaznike treba upoznati s kratkim postupkom za sumnjive poruke, poveznice, pozive ili zahtjeve.

Prije nego što kliknu, odgovore, plate ili podijele osobne podatke, trebaju se zapitati:

Korak	Pitanje
Zastani	Traži li ova poruka od mene da brzo reagiram?
Provjeri	Traži li se od mene novac, lozinke, kodovi, dokumenti ili osobni podaci?
Pošiljatelj	Je li pošiljatelj doista osoba ili organizacija za koju se predstavlja?
Poveznica	Trebam li izbjeći ovu poveznicu i samostalno otvoriti službenu mrežnu stranicu ili aplikaciju?
Potvrdi	Mogu li ovo potvrditi putem službenog kanala koji već poznajem?
Pitaj	Trebam li prije bilo kakvog postupanja zatražiti pomoć pouzdane osobe ili organizacije?

U materijalima MOOC-a namijenjenima polaznicima može se koristiti i kraća verzija za lakše pamćenje: **Zastani. Provjeri. Potvrdi. Pitaj.**

15.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini

Ovaj se modul provodi smirenim, praktičnim jezikom koji ne posramljuje polaznike. Polaznici se ne bi trebali osjećati nepromišljeno ili nesposobno ako su prethodno kliknuli na sumnjivu poveznicu, odgovorili na prijevarni poziv ili povjerovali poruci za koju se poslije pokazalo da je lažna. Prijevare su osmišljene tako da stvaraju pritisak i zbunjenost. Cilj učenja jest razviti sigurnije navike za buduće situacije.

Primjeri trebaju biti poznati polaznicima i prilagodljivi lokalnom kontekstu. Prikladni primjeri uključuju lažne poruke banaka, obavijesti dostavnih službi, poruke javnih službi, lažnu tehničku podršku, nagradne prijevare, lažne zdravstvene proizvode, poruke o hitnim situacijama u obitelji, lažne zahtjeve za donacijama, prijevare povezane s mirovinama, porezne poruke ili sumnjiva upozorenja o prijavi na korisnički račun. Nacionalne prilagodbe trebaju koristiti realistične primjere iz odgovarajuće zemlje, ali bez uporabe stvarnih osobnih podataka.

Modul izbjegava preopterećivanje tehničkim pojmovima. Pojmovi poput krađe identiteta putem lažnih poruka (*phishing*), zlonamjernog softvera (*malware*) ili dvofaktorske autentifikacije mogu se spomenuti, ali ih treba objasniti kroz njihovo praktično značenje. Polaznici trebaju znati što učiniti: ne *klikati* pod pritiskom, ne dijeliti kodove, ne unositi podatke putem sumnjivih poveznica, provjeriti zahtjev službenim putem i zatražiti pomoć kada je potrebna.

Modul dodatno naglašava da je traženje pomoći dio digitalne autonomije. Autonomija ne znači samostalno rješavanje svakog sigurnosnog problema. Ona znači znati kada zastati, kada provjeriti i kada uključiti pouzdanu osobu, banku, javnu instituciju, člana obitelji, edukatora odraslih, službu za podršku ili službeni kontakt.

Modul također povezuje digitalnu sigurnost s emocionalnom sigurnošću. Prijevarne poruke često se koriste strahom, sramom, osjećajem hitnosti, usamljenošću, nadom ili brigom za članove obitelji. Polaznike treba potaknuti da emocionalni pritisak prepoznaju kao znak upozorenja na mogući sigurnosni rizik.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

15.10 Kriteriji završetka

Ovaj je modul uspješno završen kada je polaznik prošao sve obvezne jedinice modula, dovršio potrebne provjere znanja ili aktivnosti u obliku kviza te pokazao sposobnost primjene Postupka Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj na najmanje jednom realističnom primjeru. U službenom SMART AGE MOOC-u uspješan završetak zahtijeva dovršavanje svih obveznih aktivnosti modula i ostvarivanje potrebnog praga prolaznosti na vrednovanju modula, uz mogućnost više pokušaja.

Završetak ovog modula pokazuje da je polaznik:

Element uspješnog završetka	Dokaz
Završio jedinice modula	Napredak kroz sve jedinice modula ili odgovarajuće aktivnosti učenja.
Obradio ključne pojmove	Kratki kviz, aktivnost ili refleksija o prijevarama, nesigurnim zahtjevima, sumnjivim poveznicama, lažnim mrežnim stranicama, lažnom predstavljanju i provjeri.
Prepoznao znakove upozorenja na prijevaru	Prepoznavanje osjećaja hitnosti, prijetnji, lažnog autoriteta, sumnjivih poveznica ili nesigurnih zahtjeva u primjerima poruka.
Procijenio razinu rizika	Razvrstavanje situacija u sigurne, neizvjesne i visokorizične.
Primijenio praktični postupak	Primjena Postupka Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj na jednom realističnom primjeru.
Dovršio vrednovanje	Uspješan završetak kviza modula ili odgovarajućeg zadatka.
Promislio o vlastitom sigurnom postupanju	Kratka refleksija o jednoj situaciji u kojoj bi polaznik trebao zastati prije nego što klikne, odgovori, plati ili podijeli osobne podatke.

15.11 Poveznica sa sljedećim modulom

Ovaj modul pomaže polaznicima prepoznati digitalne prijevare i odabrati sigurnije načine reagiranja prije nego što kliknu, odgovore, plate ili podijele osobne podatke. Modul 6 nadovezuje se na to usmjeravanjem na privatnost i zaštitu podataka. Polaznici prelaze s pitanja „Je li ova poruka, poveznica ili zahtjev siguran?" na pitanje „Koje osobne podatke dijelim, tko ih može vidjeti i koje mogućnosti izbora imam?"

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

16. MODUL 6: PRIVATNOST I ZAŠTITA PODATAKA

16.1 Sažetak modula

Element	Opis
Naziv modula	Privatnost i zaštita podataka
Okvirno opterećenje	7,5 sati
Glavni fokus	Razumijevanje osobnih podataka, pažljivo dijeljenje, digitalni tragovi i osnovna zaštita privatnosti
Glavna kompetencija ostvarena u ovom modulu	Polaznik može prepoznati osobne podatke, donositi informirane odluke o privatnosti i primjenjivati osnovne strategije zaštite podataka u svakodnevnim digitalnim situacijama.
Odgovarajuća skupina ishoda učenja	Skupina 6: Privatnost i zaštita podataka
Glavni praktični postupak	Postupak zaštite osobnih podataka

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element	Opis
Glavni pristup vrednovanju	Kratki kvizovi, scenariji donošenja odluka o privatnosti, zadaci prepoznavanja osobnih podataka, provjere vidljivosti i odluke o sigurnijem dijeljenju

16.2 Kontekst modula

Starije osobe često koriste digitalne usluge koje traže osobne podatke: portale javnih usluga, zdravstvene platforme, bankarske usluge, internetske trgovine, društvene mreže, aplikacije za razmjenu poruka, biltene, programe vjernosti, internetske obrasce i mobilne aplikacije. Dijeljenje nekih podataka potrebno je i korisno. Neki su podaci neobvezni. Dijeljenje nekih može biti rizično.

Privatnost i zaštita podataka mogu zvučati tehnički ili pravno složeno, ali u svakodnevnom životu često počinju jednostavnim pitanjima: Koje podatke se od mene traži da podijelim? Zašto su potrebni? Tko će ih moći vidjeti? Što bi se moglo dogoditi ako budu zloupotrijebljeni? Osjećam li se ugodno dijeleći ih?

Ovaj modul pomaže polaznicima razumjeti osobne podatke i donositi informiranije odluke o privatnosti. Cilj nije od polaznika stvoriti stručnjake za zaštitu podataka. Modul podupire praktično prosuđivanje: prepoznavanje osjetljivih podataka, izbjegavanje nepotrebnog dijeljenja, provjeravanje postavki privatnosti kada je to moguće te traženje pomoći prije dijeljenja visokorizičnih podataka.

Modul 6 nadovezuje se na Modul 5. Polaznici su već vježbali prepoznavanje nesigurnih zahtjeva u prijevarama. Ovaj modul proširuje fokus sa sumnjivih poruka na svakodnevne odluke o privatnosti pri uobičajenom korištenju digitalnih usluga. Usluga može biti legitimna, a ipak tražiti više podataka nego što polaznik želi podijeliti. Platforma može biti korisna, a ipak neke informacije učiniti vidljivima drugima. Obrazac može biti potreban, a ipak zahtijevati pažljivo čitanje i razmatranje prije unosa podataka.

Cilj nije poručiti polaznicima da nikada ne dijele podatke. Mnoge digitalne usluge zahtijevaju određene podatke kako bi mogle funkcionirati. Cilj je informiran izbor: dijeliti samo ono što je potrebno, s pouzdanim uslugama, putem sigurnih kanala te uz svijest o tome tko podatke može vidjeti, u koju se svrhu koriste i koji su mogući rizici.

16.3 Ključna pitanja za polaznike

Ovaj modul pomaže polaznicima odgovoriti na sljedeća pitanja:

Pitanje za polaznika	Svrha
Što se smatra osobnim podatkom?	Pomaže polaznicima prepoznati informacije koje ih mogu identificirati ili otkriti nešto o njima.
Koje su informacije osjetljivije ili nose veći rizik?	Potiče oprez pri postupanju s lozinkama, kodovima, bankovnim podacima, zdravstvenim informacijama, identifikacijskim dokumentima i podacima o lokaciji.
Je li ovu informaciju potrebno podijeliti?	Potiče promišljeno odlučivanje prije ispunjavanja obrazaca, korištenja usluga ili objavljivanja sadržaja na internetu.
Tko može vidjeti ono što dijelim?	Razvija svijest o publici, vidljivosti i postavkama privatnosti.
Zašto ova usluga traži moje podatke?	Potiče razmišljanje o svrsi prikupljanja podataka i o tome je li količina traženih podataka primjerena toj svrsi.
Što je moj digitalni trag?	Razvija svijest o tome da aktivnosti na internetu mogu ostavljati tragove.
Mogu li promijeniti postavke privatnosti?	Uvodi osnovne mogućnosti upravljanja privatnošću.
Mogu li podijeliti manje podataka?	Potiče naviku dijeljenja samo onih podataka koji su doista potrebni.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Pitanje za polaznika	Svrha
Kakav je odnos između praktičnosti i privatnosti?	Pomaže polaznicima razumjeti da neke usluge mogu biti korisne, ali i dalje zahtijevati pažljive odluke o privatnosti.
Kada trebam zatražiti pomoć prije dijeljenja podataka?	Podupire samostalnost uz dostupnu podršku u situacijama visokog rizika.

16.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju

Do završetka ovog modula polaznici bi trebali moći:

Ishod učenja	Formulacija prilagođena polaznicima	Mogući dokaz o učenju
1. Prepoznati osobne podatke koji se uobičajeno dijele na internetu.	Mogu prepoznati podatke poput svojeg imena, adrese, telefonskog broja, fotografije, lokacije, zdravstvenih podataka, bankovnih podataka ili identifikacijskog broja kao osobne podatke.	Polaznik prepoznaje osobne podatke u kratkim primjerima, obrascima, objavama ili porukama.
2. Prepoznati postavke privatnosti na uobičajenim platformama.	Mogu razumjeti da neke digitalne usluge imaju postavke kojima se određuje tko može vidjeti moje podatke.	Polaznik prepoznaje primjere postavki privatnosti ili mogućnosti upravljanja vidljivošću.
3. Uz upute prilagoditi osnovne postavke privatnosti.	Mogu promijeniti jednostavne postavke privatnosti kada su mi dostupne upute ili podrška.	Polaznik provodi ili opisuje osnovni vođeni postupak zaštite privatnosti, poput promjene vidljivosti ili pregleda dopuštenja.
4. Objasniti posljedice prekomjernog dijeljenja osobnih podataka.	Mogu razumjeti da dijeljenje prevelike količine podataka može stvoriti rizike za privatnost i sigurnost te dovesti do zloupotrebe identiteta ili neželjenih kontakata.	Polaznik objašnjava jednu moguću posljedicu prekomjernog dijeljenja podataka u realističnom scenariju.
5. Donositi odluke o privatnosti u skladu s vlastitom razinom ugode.	Mogu odlučiti koje podatke želim podijeliti, a koje radije želim zadržati za sebe.	Polaznik u zadanom scenariju odabire sigurniju mogućnost dijeljenja ili onu koja mu više odgovara.
6. Analizirati načine na koje digitalne usluge koriste podatke.	Mogu razmisliti o tome zašto neka usluga traži određene podatke i je li takav zahtjev opravdan.	Polaznik prepoznaje je li zahtjev za podacima potreban, neobvezan, nejasan ili pretjeran.
7. Procijeniti odnos između praktičnosti i zaštite podataka.	Mogu prepoznati da su neke digitalne usluge korisne, ali ipak zahtijevaju donošenje odluka o privatnosti.	Polaznik uspoređuje praktičnost i privatnost na primjerima poput dijeljenja lokacije, internetske kupnje ili dopuštenja aplikacijama.
8. Primijeniti strategije zaštite privatnosti u različitim digitalnim okruženjima.	Mogu primjenjivati navike zaštite privatnosti u obrascima, aplikacijama, porukama, na mrežnim stranicama, društvenim mrežama i u internetskim uslugama.	Polaznik primjenjuje Postupak zaštite osobnih podataka na jednoj digitalnoj situaciji.
9. Pomoći drugima u donošenju informiranih odluka o privatnosti.	Mogu drugoj osobi mirno i uvažavajuće objasniti jednostavnu odluku povezanu s privatnošću.	Polaznik odabire ili oblikuje uvažavajući savjet za osobu koja nije sigurna treba li podijeliti osobne podatke.
10. Prilagoditi strategije zaštite podataka novim digitalnim uslugama.	Mogu primijeniti ista pitanja o privatnosti kada se pojave nove usluge, aplikacije ili platforme.	Polaznik primjenjuje postupak na nepoznatu aplikaciju, uslugu, obrazac ili digitalni zahtjev.

16.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Jedinica 1	Što su osobni podaci?	1 sat

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Jedinica 2	Osjetljivi podaci, prekomjerno dijeljenje i digitalni tragovi	1,25 sati
Jedinica 3	Vidljivost, postavke privatnosti i publika	1,25 sati
Jedinica 4	Obrasci, aplikacije, dopuštenja i zahtjevi za podacima	1,5 sati
Jedinica 5	Praktičnost, odluke o privatnosti i sigurnije dijeljenje	1,5 sati
Jedinica 6	Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	1 sat
Ukupno		**7,5 sati**

16.6 Smjernice za jedinice

Jedinica	Smjernice	Predložena aktivnost za polaznike
Jedinica 1: Što su osobni podaci?	Ova jedinica uvodi pojam osobnih podataka jednostavnim jezikom. Osobni podaci su informacije koje mogu identificirati neku osobu ili otkriti nešto o njoj. Primjeri uključuju ime, adresu, telefonski broj, adresu e-pošte, fotografiju, lokaciju, datum rođenja, identifikacijski broj, bankovne podatke, zdravstvene podatke, podatke o obitelji i podatke s internetskih profila. U jedinici treba koristiti konkretne primjere i izbjegavati pravnu složenost.	Polaznici pregledavaju popis informacija i označavaju koje od njih predstavljaju osobne podatke.
Jedinica 2: Osjetljivi podaci, prekomjerno dijeljenje i digitalni tragovi	Ova jedinica objašnjava da su neki osobni podaci osjetljiviji ili nose veći rizik. Lozinke, kodovi za potvrdu, bankovni podaci, zdravstveni podaci, identifikacijski dokumenti i točna lokacija zahtijevaju dodatni oprez. Jedinica također uvodi pojam digitalnog traga: aktivnosti na internetu, objave, komentari, fotografije, pretraživanja, profili ili aktivnosti na korisničkim računima mogu ostavljati tragove. Polaznici trebaju razumjeti da prekomjerno dijeljenje može stvoriti rizike čak i kada nema očitih znakova prijevare.	Polaznici prepoznaju koje informacije nikada ne bi trebalo dijeliti putem nepoznate poruke ili poveznice te koje informacije zahtijevaju pažljivu provjeru prije dijeljenja.
Jedinica 3: Vidljivost, postavke privatnosti i publika	Ova jedinica pomaže polaznicima razumjeti tko može vidjeti ono što dijele. Objava, fotografija, podatak s profila ili komentar mogu biti vidljivi svima, samo kontaktima, odabranoj skupini ili samo korisniku. Postavke privatnosti mogu pomoći u upravljanju vidljivošću, iako se razlikuju među platformama i mogu se mijenjati. Od polaznika se ne treba očekivati da ovladaju svim postavkama svake platforme, ali trebaju razumjeti da je vidljivost važna i da se često može prilagoditi.	Polaznici odabiru odgovarajuću razinu vidljivosti za različite primjere: javnu objavu, obiteljsku fotografiju, osobni podatak na profilu ili poruku u grupi.
Jedinica 4: Obrasci, aplikacije, dopuštenja i zahtjevi za podacima	Ova jedinica usmjerena je na svakodnevne zahtjeve za podacima. Internetski obrasci, aplikacije i digitalne usluge mogu tražiti podatke ili pristup lokaciji, kameri, mikrofonu, kontaktima, fotografijama ili obavijestima. Neki su zahtjevi potrebni kako bi usluga mogla funkcionirati. Drugi mogu biti neobvezni ili pretjerani. Polaznici se trebaju zapitati: Zašto je ovo potrebno? Mogu li nastaviti bez dijeljenja tih podataka? Je li riječ o pouzdanoj usluzi? Što će se dogoditi ako odbijem?	Polaznici uspoređuju nekoliko zahtjeva iz aplikacija ili obrazaca i procjenjuju jesu li potrebni, neobvezni, nejasni ili rizični.
Jedinica 5: Praktičnost, odluke o privatnosti i sigurnije dijeljenje	Ova jedinica objašnjava odnos između praktičnosti i privatnosti. Neke su usluge praktične jer pamte podatke, personaliziraju sadržaj, pohranjuju adrese, koriste lokaciju ili povezuju korisničke račune. Te mogućnosti mogu biti korisne, ali istodobno zahtijevaju donošenje odluka o osobnim podacima. Polaznicima ne treba govoriti da nikada ne dijele podatke. Umjesto toga, trebaju naučiti procijeniti je li zahtjev potreban, razmjeran svrsi i dolazi li od pouzdane usluge.	Polaznici uspoređuju dvije situacije: jednu u kojoj je dijeljenje podataka potrebno za korištenje usluge i drugu u kojoj je dijeljenje podataka neobvezno ili rizično.
Jedinica 6: Refleksija o modulu,	Završna jedinica učvršćuje Postupak zaštite osobnih podataka. Polaznici primjenjuju postupak na jednom realističnom primjeru i rješavaju kratki kviz ili odgovarajuću aktivnost	Polaznici odgovaraju na pitanja: Koju vrstu osobnih podataka

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Jedinica	Smjernice	Predložena aktivnost za polaznike
praktični postupak i vrednovanje	vrednovanja. U jedinici treba dodatno naglasiti da privatnost nije samo pitanje pravila. Riječ je o informiranom upravljanju vlastitim osobnim podacima.	nikada ne bih podijelio putem poruke ili nepoznate poveznice? Koje bih podatke provjerio prije nego što ih podijelim?

16.7 Vrednovanje

Vrednovanjem u ovom modulu treba provjeriti mogu li polaznici prepoznati osobne podatke, razumjeti osnovne rizike povezane s privatnošću i donositi sigurnije odluke o dijeljenju podataka. Vrednovanjem se ne bi trebalo provjeravati poznavanje pravnih propisa o zaštiti podataka.

Vrednovanje treba biti usmjereno na:

Fokus vrednovanja	Primjer dokaza
Prepoznavanje osobnih podataka	Polaznik prepoznaje primjere osobnih podataka u obrascima, objavama, profilima ili porukama.
Prepoznavanje osjetljivih podataka	Polaznik prepoznaje podatke višeg rizika poput lozinki, kodova, bankovnih podataka, identifikacijskih dokumenata, lokacije ili zdravstvenih podataka.
Izbjegavanje prekomjernog dijeljenja	Polaznik odlučuje da neće dijeliti nepotrebne osobne podatke.
Razumijevanje digitalnih tragova	Polaznik prepoznaje da objave, komentari, fotografije, pretraživanja ili aktivnosti na korisničkom računu mogu ostavljati tragove.
Razumijevanje vidljivosti	Polaznik prepoznaje tko može vidjeti objavu, podatak s profila, podijeljenu fotografiju ili poruku u grupi.
Korištenje postavki privatnosti	Polaznik uz upute prepoznaje odgovarajuću postavku, mogućnost vidljivosti ili kontrolu privatnosti.
Procjenjivanje zahtjeva za podacima	Polaznik razlikuje nužno dijeljenje podataka od neobveznog, nejasnog ili pretjeranog dijeljenja podataka.
Procjenjivanje odnosa između praktičnosti i privatnosti	Polaznik prepoznaje potrebu za uravnoteženjem praktičnosti i zaštite podataka.
Podrška drugima	Polaznik odabire uvažavajući savjet za osobu koja nije sigurna treba li podijeliti podatke ili promijeniti postavke privatnosti.
Prijenos praktičnog postupka	Polaznik primjenjuje Postupak zaštite osobnih podataka na novu aplikaciju, platformu, obrazac ili uslugu.

Preporučene vrste pitanja za MOOC:

Vrsta pitanja	Primjena u ovom modulu
Višestruki izbor	Odabir najsigurnije odluke o dijeljenju podataka, prepoznavanje osjetljivih podataka, odabir odgovarajuće razine vidljivosti ili donošenje odluke treba li nastaviti s unosom traženih podataka.
Točno/netočno	Provjera osnovnog razumijevanja osobnih podataka, postavki privatnosti, prekomjernog dijeljenja, vidljivosti i digitalnih tragova.
Zadatak nadopunjavanja	Učvršćivanje ključnih pojmova poput osobnih podataka, privatnosti, digitalnog traga, postavki, pristanka, vidljivosti, dopuštenja ili osjetljivih podataka.

Svaki odgovor treba uključivati povratnu informaciju. Povratne informacije trebaju objasniti zašto je neka odluka o dijeljenju podataka sigurnija ili zašto određeni podaci zahtijevaju veći oprez.

Primjer obrasca povratne informacije:

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Vrsta odgovora	Primjer povratne informacije
Povratna informacija nakon točnog odgovora	„Ovo je sigurniji odgovor jer se izbjegava dijeljenje osjetljivih osobnih podataka putem nepouzdanog ili neprovjerenog kanala.”
Povratna informacija nakon netočnog odgovora	„Ovim se odgovorom dijeli previše podataka. Sigurniji je korak provjeriti jesu li ti podaci doista potrebni i tko će ih moći vidjeti.”

16.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak zaštite osobnih podataka

Na kraju modula polaznike treba upoznati s kratkim postupkom koji mogu primijeniti prije dijeljenja osobnih podataka.

Prije dijeljenja osobnih podataka trebaju se zapitati:

Korak	Pitanje
Što	Koje se informacije od mene traži da podijelim?
Zašto	Zašto su te informacije potrebne?
Tko	Tko će ih primiti ili ih moći vidjeti?
Rizik	Mogu li mi te informacije naštetiti ako budu zloupotrijebljene?
Izbor	Mogu li podijeliti manje podataka, promijeniti postavke, odbiti dijeljenje ili najprije zatražiti pomoć?

U materijalima MOOC-a namijenjenima polaznicima može se koristiti i kraća verzija za lakše pamćenje: **Što. Zašto. Tko. Rizik. Izbor.**

16.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini

U ovom modulu treba koristiti praktične primjere umjesto pravnih objašnjenja. Privatnost treba predstaviti kao svakodnevno upravljanje osobnim podacima, a ne kao apstraktan skup propisa. Polaznici trebaju razumjeti da privatnost podrazumijeva donošenje informiranih odluka: što dijeliti, s kim, u koju svrhu i pod kojim uvjetima.

Prikladni primjeri uključuju internetske obrasce, profile na društvenim mrežama, obiteljske fotografije, dijeljenje lokacije, zdravstvene portale, korisničke račune za javne usluge, internetsku kupnju, bankarske aplikacije, grupe u aplikacijama za razmjenu poruka, dopuštenja aplikacijama, kartice vjernosti, biltene i postavke profila.

Modul treba izbjegavati stvaranje dojma da je svako dijeljenje podataka opasno. Mnoge digitalne usluge zahtijevaju određene podatke kako bi mogle funkcionirati. Ključna je obrazovna poruka informiran izbor: dijeliti samo ono što je potrebno, s pouzdanim uslugama, putem sigurnih kanala i uz svijest o tome tko podatke može vidjeti.

Modul također treba uvažiti činjenicu da se starije osobe pri korištenju digitalnih usluga mogu oslanjati na članove obitelji ili druge pouzdane osobe. Takva pomoć može biti korisna, ali bi polaznici, kad god je to moguće, ipak trebali razumjeti koji se podaci dijele u njihovo ime. Podrška treba povećavati autonomiju, a ne zamjenjivati je.

Postavke privatnosti treba uvoditi pažljivo. Sučelja se često mijenjaju, a polaznici mogu koristiti različite uređaje i platforme. Modul bi se stoga trebao usredotočiti na trajna pitanja i načela, a ne samo na snimke zaslona ili detaljne upute korak po korak koje mogu brzo zastarjeti.

Polaznike treba potaknuti da odrede vlastitu razinu ugode pri dijeljenju podataka. Nekim je osobama prihvatljivo dijeliti fotografije ili koristiti usluge koje se oslanjaju na lokaciju, dok drugima nije. Cilj nije propisati jedno jednako pravilo za sve, nego poduprijeti informirano i sigurnije donošenje odluka.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

16.10 Kriteriji završetka

Ovaj je modul uspješno završen kada je polaznik prošao sve obvezne jedinice modula, dovršio potrebne provjere znanja ili aktivnosti u obliku kviza te pokazao sposobnost primjene Postupka zaštite osobnih podataka na najmanje jednom realističnom primjeru. U službenom SMART AGE MOOC-u uspješan završetak zahtijeva dovršavanje svih obveznih aktivnosti modula i ostvarivanje potrebnog praga prolaznosti na vrednovanju modula, uz mogućnost više pokušaja.

Završetak ovog modula pokazuje da je polaznik:

Element uspješnog završetka	Dokaz
Završio jedinice modula	Napredak kroz sve jedinice modula ili odgovarajuće aktivnosti učenja.
Obradio ključne pojmove	Kratki kviz, aktivnost ili refleksija o osobnim podacima, osjetljivim podacima, digitalnim tragovima, vidljivosti i postavkama privatnosti.
Prepoznao rizike povezane s privatnošću	Prepoznavanje prekomjernog dijeljenja, neprimjerene vidljivosti, nepotrebnih zahtjeva za podacima ili osjetljivih podataka na najmanje jednom primjeru.
Procijenio odluku o dijeljenju podataka	Odabir sigurnije ili primjerenije mogućnosti dijeljenja podataka u scenariju koji uključuje obrazac, aplikaciju, platformu ili poruku.
Primijenio praktični postupak	Primjena Postupka zaštite osobnih podataka na jednom obrascu, objavi, poruci, aplikaciji ili drugom scenariju.
Dovršio vrednovanje	Uspješan završetak kviza modula ili odgovarajućeg zadatka.
Promislio o vlastitim navikama zaštite privatnosti	Kratka refleksija o jednoj postavci privatnosti ili navici dijeljenja podataka koju bi polaznik mogao preispitati.

16.11 Poveznica sa sljedećim modulom

Ovaj modul pomaže polaznicima donositi sigurnije odluke o osobnim podacima i privatnosti. Modul 7 nadovezuje se na to usmjeravanjem na digitalnu dobrobit i emocionalnu otpornost. Polaznici prelaze s pitanja „Koje osobne podatke trebam zaštititi?" na pitanje „Kako digitalni život utječe na moje raspoloženje, stres, samopouzdanje i osjećaj kontrole?"

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

17. MODUL 7: DIGITALNA DOBROBIT I EMOCIONALNA OTPORNOST

17.1 Sažetak modula

Element	Opis
Naziv modula	Digitalna dobrobit i emocionalna otpornost
Okvirno opterećenje	7,5 sati
Glavni fokus	Upravljanje digitalnim preopterećenjem, emocionalnim reakcijama, neizvjesnošću, stresom i strahom u internetskim okruženjima
Glavna kompetencija ostvarena u ovom modulu	Polaznik može prepoznati kako digitalni sadržaji i internetske interakcije utječu na raspoloženje, stres i samopouzdanje te primijeniti jednostavne strategije samoregulacije radi održavanja zdravijih digitalnih navika.
Odgovarajuća skupina ishoda učenja	Skupina 7: Digitalna dobrobit i emocionalna otpornost
Glavni praktični postupak	Postupak za digitalnu dobrobit

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element	Opis
Glavni pristup vrednovanju	Kratki kvizovi, scenariji za prepoznavanje emocionalnih reakcija, zadaci prepoznavanja digitalnog preopterećenja, odluke o samoregulaciji i poticaji za refleksiju

17.2 Kontekst modula

Digitalni život može biti koristan, informativan i društveno značajan. Starijim osobama može pomoći u komunikaciji s obitelji i prijateljima, praćenju vijesti, pristupu uslugama, učenju novih stvari i sudjelovanju u životu zajednice. Istodobno, digitalna okruženja mogu stvarati stres, zbunjenost, umor, strah ili pritisak.

Stariji polaznici mogu se osjećati preopterećeno zbog prevelikog broja poruka, obavijesti, upozorenja, vijesti, prijevara, oglasa ili proturječnih tvrdnji. Emocionalno obojeni sadržaji mogu utjecati na način na koji ljudi razmišljaju i postupaju. Zastrašujući naslov, hitno upozorenje, dramatična slika, prijevarna poruka ili ljutita internetska rasprava mogu potaknuti osobu da brzo reagira prije nego što pažljivo provjeri informacije.

Ovaj modul pomaže polaznicima prepoznati kako digitalni mediji mogu utjecati na njihovu dobrobit. Digitalni život ne prikazuje se samo kao problem. Umjesto toga, modul promiče uravnotežen pristup: polaznici bi trebali moći koristiti digitalne alate na način koji je koristan, siguran i kojim mogu upravljati.

Modul 7 nadovezuje se na prethodne module. Polaznici su već vježbali provjeravanje informacija, prepoznavanje manipulacije, razumijevanje sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom, uočavanje algoritamski oblikovane izloženosti, izbjegavanje prijevara i zaštitu osobnih podataka. Ovaj modul dodaje osobno pitanje: Kako digitalni život utječe na moje raspoloženje, stres, samopouzdanje i osjećaj kontrole?

Modul se ne bi trebao predstavljati kao psihološka terapija ili zdravstveno savjetovanje. Riječ je o praktičnom modulu digitalne otpornosti. Pomaže polaznicima uočiti emocionalne reakcije, smanjiti digitalno preopterećenje, izbjeći ishitrene reakcije i razviti male navike koje podupiru smirenije i promišljenije sudjelovanje u digitalnom okruženju.

17.3 Ključna pitanja za polaznike

Ovaj modul pomaže polaznicima odgovoriti na sljedeća pitanja:

Pitanje za polaznika	Svrha
Kako se osjećam nakon čitanja, gledanja ili dijeljenja digitalnog sadržaja?	Potiče osviještenost o vlastitim emocionalnim reakcijama.
Izaziva li ovaj sadržaj u meni strah, ljutnju, osjećaj hitnosti ili bespomoćnosti?	Pomaže prepoznati emocionalni pritisak i manipulaciju.
Primam li previše poruka, upozorenja ili obavijesti?	Pomaže osvijestiti digitalno preopterećenje.
Osjećam li se nakon korištenja digitalne usluge bolje informirano ili još zbunjenije?	Potiče promišljanje o korisnosti i jasnoći digitalnog iskustva.
Reagiram li zato što sam provjerio sadržaj ili zato što osjećam pritisak?	Povezuje emocionalnu osviještenost sa sigurnijim donošenjem odluka.
Pomaže li mi aktivnost na internetu da se osjećam povezano ili me čini umornim ili tjeskobnim?	Podupire uravnotežene digitalne navike.
Kada bih trebao napraviti stanku od digitalnih sadržaja?	Podupire samoregulaciju.
Koje digitalne navike podupiru moju dobrobit?	Potiče pozitivno i svjesno korištenje digitalnih tehnologija.
Što mogu učiniti kada mi digitalni sadržaji postanu previše opterećujući?	Podupire praktične strategije suočavanja s digitalnim opterećenjem.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Pitanje za polaznika	Svrha
Koga mogu zatražiti za pomoć kada su mi digitalne situacije stresne?	Podupire samostalnost uz dostupnu podršku.

17.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju

Do završetka ovog modula polaznici bi trebali moći:

Ishod učenja	Formulacija prilagođena polaznicima	Mogući dokaz o učenju
1. Prepoznati emocionalne reakcije potaknute digitalnim medijima.	Mogu primijetiti kada internetski sadržaj u meni izaziva strah, ljutnju, stres, nadu, pritisak ili zbunjenost.	Polaznik prepoznaje emocije povezane s kratkim digitalnim primjerima.
2. Prepoznati znakove digitalnog preopterećenja ili stresa.	Mogu prepoznati kada istodobno primam previše poruka, obavijesti, upozorenja ili informacija.	Polaznik prepoznaje znakove preopterećenja u zadanom scenariju.
3. Primijeniti jednostavne strategije za upravljanje aktivnostima na internetu.	Mogu zastati, napraviti stanku, smanjiti broj obavijesti, nešto provjeriti kasnije ili zatražiti pomoć kada digitalni sadržaj postane stresan.	Polaznik odabire odgovarajuću strategiju za očuvanje dobrobiti u zadanom primjeru.
4. Objasniti kako korištenje medija utječe na raspoloženje i samopouzdanje.	Mogu razumjeti da ono što čitam, gledam ili pratim na internetu može utjecati na moje osjećaje i samopouzdanje.	Polaznik odgovara na kratak poticaj za refleksiju.
5. Svjesno uravnotežiti aktivnosti na internetu i izvan njega.	Mogu odlučiti kada su digitalni alati korisni, a kada je bolje odmoriti se, razgovarati s nekim ili učiniti nešto izvan digitalnog okruženja.	Polaznik odabire uravnotežen način postupanja u zadanom scenariju.
6. Analizirati dugoročne učinke navika povezanih s digitalnim medijima.	Mogu prepoznati da ponavljana izloženost uznemirujućim, negativnim ili stresnim sadržajima može utjecati na moje navike, očekivanja i osjećaj kontrole.	Polaznik prepoznaje ponavljajuću naviku koja može povećavati stres ili zbunjenost.
7. Procijeniti emocionalnu manipulaciju u digitalnim okruženjima.	Mogu primijetiti kada sadržaj koristi emocije kako bi me potaknuo na brzu reakciju.	Polaznik prepoznaje emocionalnu manipulaciju u kratkoj poruci.
8. Primijeniti strategije samoregulacije na različitim platformama.	Mogu primjenjivati jednostavne strategije za očuvanje dobrobiti u aplikacijama za razmjenu poruka, na društvenim mrežama, mrežnim stranicama s vijestima, videoplatformama i u digitalnim uslugama.	Polaznik primjenjuje Postupak za digitalnu dobrobit na jednom primjeru.
9. Pomoći drugima u održavanju zdravih digitalnih navika.	Mogu mirno predložiti stanku, dodatnu provjeru ili podršku kada se netko osjeća preopterećeno digitalnim sadržajima.	Polaznik odabire ili oblikuje uvažavajući odgovor kojim pruža podršku drugoj osobi.
10. Prilagoditi strategije za očuvanje dobrobiti promjenama u medijskom okruženju.	Mogu primijeniti isti postupak za digitalnu dobrobit kada se pojave nove platforme, vrste poruka ili stresne digitalne situacije.	Polaznik primjenjuje postupak na nepoznatu ili novu digitalnu situaciju.

17.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Jedinica 1	Digitalni život, korisnost i pritisak	1 sat
Jedinica 2	Emocionalne reakcije na digitalne sadržaje	1,25 sati
Jedinica 3	Digitalno preopterećenje, obavijesti i stres	1,5 sati
Jedinica 4	Emocionalna manipulacija i ishitrene reakcije	1,25 sati
Jedinica 5	Zdrave digitalne navike i samoregulacija	1,5 sati
Jedinica 6	Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	1 sat
Ukupno		**7,5 sati**

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

17.6 Smjernice za jedinice

Jedinica	Smjernice	Predložena aktivnost za polaznike
Jedinica 1: Digitalni život, korisnost i pritisak	Ova jedinica uvodi digitalnu dobrobit kao uravnotežen odnos prema digitalnim alatima i medijima. Digitalni alati mogu podupirati komunikaciju, pristup uslugama, učenje i sudjelovanje. Međutim, mogu stvarati i pritisak kada polaznici osjećaju da moraju brzo odgovoriti, pratiti sve, razumjeti svaku novu uslugu ili upravljati prevelikim brojem poruka. U jedinici treba izbjegavati prikazivanje digitalnog života kao isključivo štetnog. Cilj je pomoći polaznicima razlikovati korisno sudjelovanje od stresnog ili pretjeranog korištenja digitalnih sadržaja i usluga.	Polaznici razvrstavaju primjere u kategorije „korisna digitalna aktivnost", „stresna digitalna aktivnost" i „neizvjesno ili ovisi o situaciji".
Jedinica 2: Emocionalne reakcije na digitalne sadržaje	Ova jedinica pomaže polaznicima uočiti vlastite emocionalne reakcije. Digitalni sadržaji mogu izazvati strah, ljutnju, tugu, nadu, krivnju, osjećaj hitnosti, zbunjenost ili uzbuđenje. Te emocije nisu pogrešne. One su signali koji mogu pomoći polaznicima zastati i pažljivije odlučiti kako postupiti. Jedinicu treba povezati s prethodnim modulima o manipulaciji, prijevarama i sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom. Snažna emocionalna reakcija često je razlog da se uspori prije nego što se klikne, odgovori ili nešto podijeli.	Polaznici prepoznaju glavnu emociju koju izazivaju kratki primjeri poput dramatičnog naslova, hitne poruke, ljutite rasprave u komentarima ili uznemirujuće najave videozapisa.
Jedinica 3: Digitalno preopterećenje, obavijesti i stres	Ova jedinica usmjerena je na digitalno preopterećenje. Prevelik broj obavijesti, otvorenih kartica, poruka, upozorenja, oglasa, vijesti ili proturječnih tvrdnji može izazvati umor ili zbunjenost. U jedinici treba predstaviti jednostavne strategije: isključiti nevažne obavijesti, provjeravati poruke u odabrano vrijeme, napraviti stanku, spremiti važne informacije za kasnije, izbjegavati beskonačno pregledavanje sadržaja i zatražiti pomoć kada digitalni zadaci postanu previše zahtjevni.	Polaznici odabiru praktičnu strategiju za različite situacije preopterećenja, poput prevelikog broja poruka, ponavljanih obavijesti ili zbunjujućih informacija.
Jedinica 4: Emocionalna manipulacija i ishitrene reakcije	Ova jedinica povezuje digitalnu dobrobit s kritičkim prosuđivanjem. Emocionalna manipulacija može navesti ljude da reagiraju prije nego što nešto provjere. Sadržaji mogu koristiti strah, ljutnju, krivnju, osjećaj hitnosti ili bespomoćnosti kako bi polaznike potaknuli na dijeljenje, klikanje, doniranje, odgovaranje ili ulazak u raspravu. U jedinici treba naglasiti da zastajanje nije znak slabosti. Ono je strategija digitalne otpornosti.	Polaznici analiziraju kratku emocionalno obojenu poruku i odlučuju trebaju li odmah reagirati, zastati, provjeriti, usporediti, zatražiti pomoć ili napraviti stanku.
Jedinica 5: Zdrave digitalne navike i samoregulacija	Ova jedinica podupire svjesno i namjerno korištenje digitalnih tehnologija. Zdrave digitalne navike mogu uključivati planirane stanke, provjeravanje pouzdanih izvora umjesto neprekidnog pregledavanja sadržaja, ograničavanje stresnih obavijesti, uravnoteživanje aktivnosti na internetu i izvan njega, izbjegavanje uznemirujućih sadržaja kasno navečer, razgovor s drugom osobom kada nešto izaziva zabrinutost te korištenje digitalnih alata za povezivanje i učenje. Jedinica treba potaknuti polaznike da odrede navike koje odgovaraju njihovu životu.	Polaznici odabiru dvije digitalne navike koje žele zadržati, smanjiti ili promijeniti te objašnjavaju zašto.
Jedinica 6: Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	Završna jedinica učvršćuje Postupak za digitalnu dobrobit. Polaznici primjenjuju postupak na jednom realističnom primjeru i rješavaju kratki kviz ili odgovarajuću aktivnost vrednovanja. U jedinici treba naglasiti da je digitalna dobrobit dio digitalne autonomije: polaznici mogu odlučiti kada će se uključiti, kada zastati, kada nešto provjeriti i kada zatražiti podršku.	Polaznici odgovaraju na pitanja: Koja me situacija na internetu navodi da se osjećam požurivano ili preopterećeno? Što ću sljedeći put učiniti prije nego što reagiram?

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

17.7 Vrednovanje

Vrednovanjem u ovom modulu treba provjeriti mogu li polaznici prepoznati emocionalni pritisak, digitalno preopterećenje i odgovarajuće strategije samoregulacije. Vrednovanjem se ne bi trebalo provjeravati medicinsko, psihološko ili terapijsko znanje.

Vrednovanje treba biti usmjereno na:

Fokus vrednovanja	Primjer dokaza
Prepoznavanje emocionalnih reakcija	Polaznik prepoznaje emocije poput straha, ljutnje, stresa, nade, krivnje, osjećaja hitnosti ili zbunjenosti u digitalnim primjerima.
Prepoznavanje digitalnog preopterećenja	Polaznik prepoznaje znakove prevelikog broja poruka, obavijesti, upozorenja, proturječnih tvrdnji ili digitalnih zadataka.
Odabir strategija samoregulacije	Polaznik odabire odgovarajuće postupke poput zastajanja, uzimanja stanke, odgađanja provjere za kasnije, smanjivanja broja obavijesti ili traženja pomoći.
Razumijevanje utjecaja medija na raspoloženje	Polaznik prepoznaje da ponavljana izloženost internetskim sadržajima može utjecati na samopouzdanje, stres ili osjećaj kontrole.
Uravnoteživanje aktivnosti na internetu i izvan njega	Polaznik odabire uravnotežen način postupanja kada korištenje digitalnih sadržaja postane pretjerano ili stresno.
Prepoznavanje dugoročnih učinaka navika	Polaznik prepoznaje ponavljajuće navike koje mogu povećavati stres, zbunjenost ili strah.
Prepoznavanje emocionalne manipulacije	Polaznik uočava kada sadržaj koristi emocije kako bi ga potaknuo na brzu reakciju.
Primjena praktičnog postupka na različitim platformama	Polaznik primjenjuje Postupak za digitalnu dobrobit u scenariju povezanom s aplikacijama za razmjenu poruka, društvenim mrežama, vijestima, videoplatformama ili digitalnim uslugama.
Podrška drugima	Polaznik odabire uvažavajući savjet za osobu koja se osjeća preopterećeno digitalnim sadržajima.
Prijenos praktičnog postupka	Polaznik primjenjuje strategije za očuvanje digitalne dobrobiti na novoj platformi ili u stresnoj digitalnoj situaciji.

Preporučene vrste pitanja za MOOC:

Vrsta pitanja	Primjena u ovom modulu
Višestruki izbor	Odabir odgovarajuće strategije samoregulacije, prepoznavanje emocionalnog pritiska ili odabir smirenijeg načina reagiranja.
Točno/netočno	Provjera osnovnog razumijevanja digitalnog preopterećenja, emocionalnih okidača, zastajanja, uzimanja stanke i zdravih digitalnih navika.
Zadatak nadopunjavanja	Učvršćivanje ključnih pojmova poput digitalne dobrobiti, preopterećenja, obavijesti, stanke, emocije, stresa, samoregulacije ili podrške.

Svaki odgovor treba uključivati povratnu informaciju. Povratne informacije trebaju poticati smireno postupanje bez posramljivanja polaznika.

Primjer obrasca povratne informacije:

Vrsta odgovora	Primjer povratne informacije
Povratna informacija nakon točnog odgovora	„Ovo je sigurniji odgovor jer uključuje zastajanje prije reakcije i daje polazniku vrijeme da provjeri informacije ili napravi stanku.”
Povratna informacija nakon netočnog odgovora	„Ovaj odgovor nastaje pod emocionalnim pritiskom. Smireniji je korak zastati, uočiti vlastitu reakciju i odlučiti treba li nešto provjeriti, pričekati ili napraviti stanku.”

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

17.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak za digitalnu dobrobit

Na kraju modula polaznike treba upoznati s kratkim postupkom za stresne, zbunjujuće ili emocionalno intenzivne digitalne situacije.

Kada digitalni sadržaj djeluje preopterećujuće, trebaju se zapitati:

Korak	Pitanje
Zastani	Moram li reagirati odmah ili mogu pričekati?
Osjećaj	Kakav osjećaj ovaj sadržaj izaziva u meni?
Pritisak	Pokušava li me navesti da se osjećam uplašeno, ljutito, krivo, požurivano ili bespomoćno?
Korisnost	Pomaže li mi ovo bolje razumjeti situaciju ili me čini još zbunjenijim ili pod većim stresom?
Izbor	Trebam li provjeriti, spremiti za kasnije, utišati obavijesti, zatvoriti sadržaj, napraviti stanku ili zatražiti pomoć?
Ravnoteža	Koja bi mi aktivnost izvan digitalnog okruženja ili kakva podrška mogla pomoći da se osjećam smirenije?

U materijalima MOOC-a namijenjenima polaznicima može se koristiti i kraća verzija za lakše pamćenje: **Zastani. Uoči osjećaj. Smanji pritisak. Odluči smireno.**

17.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini

Ovaj modul treba predstaviti kao dio digitalne otpornosti, a ne kao terapiju. Treba pomoći polaznicima prepoznati stres, preopterećenje i emocionalni pritisak u digitalnim okruženjima, ali ne bi trebao postavljati dijagnoze mentalnog zdravlja niti zamjenjivati stručnu podršku.

Primjeri trebaju biti poznati i konkretni: prevelik broj obavijesti, poruke u obiteljskim grupama, uznemirujuće objave o zdravlju, upozorenja na prijevare, dramatični naslovi vijesti, ljutite rasprave u komentarima, ponavljani negativni videozapisi, zbunjujuće mrežne stranice javnih usluga ili pritisak da se odmah odgovori.

Ton treba biti smiren i nepatronizirajući. Polaznicima ne treba poručivati da su previše emocionalni ili da se ne mogu nositi s digitalnim životom. Emocionalne su reakcije normalne. Cilj je uočiti ih i izbjeći donošenje ishitrenih odluka pod njihovim utjecajem.

Modul treba uravnotežiti rizike i pozitivno sudjelovanje. Digitalni alati mogu smanjiti osjećaj usamljenosti, poduprijeti komunikaciju, omogućiti pristup korisnim uslugama i učenju. Digitalna dobrobit ne znači izbjegavanje interneta. Ona podrazumijeva korištenje digitalnih alata na način koji podupire autonomiju, povezanost i samopouzdanje.

Modul također treba uvažavati individualne razlike. Neki polaznici uživaju u aktivnoj internetskoj komunikaciji, dok drugi preferiraju ograničenije korištenje. Neke vijesti mogu uznemiravati, dok se drugi osjećaju sigurnije kada su dobro informirani. Cilj nije propisati jednu ispravnu razinu korištenja digitalnih tehnologija, nego poduprijeti svjesne i održive navike kojima polaznik može upravljati.

17.10 Kriteriji završetka

Ovaj je modul uspješno završen kada je polaznik prošao sve obvezne jedinice modula, dovršio potrebne provjere znanja ili aktivnosti u obliku kviza te pokazao sposobnost primjene Postupka za digitalnu dobrobit na najmanje jednom realističnom primjeru. U službenom SMART AGE MOOC-u uspješan završetak zahtijeva dovršavanje svih obveznih aktivnosti modula i ostvarivanje potrebnog praga prolaznosti na vrednovanju modula, uz mogućnost više pokušaja.

Završetak ovog modula pokazuje da je polaznik:

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element uspješnog završetka	Dokaz
Završio jedinice modula	Napredak kroz sve jedinice modula ili odgovarajuće aktivnosti učenja.
Obradio ključne pojmove	Kratki kviz, aktivnost ili refleksija o emocionalnim reakcijama, preopterećenju, stresu, samoregulaciji i digitalnoj dobrobiti.
Prepoznao emocionalni pritisak	Prepoznavanje straha, ljutnje, krivnje, osjećaja hitnosti, bespomoćnosti ili zbunjenosti na najmanje jednom digitalnom primjeru.
Prepoznao digitalno preopterećenje	Prepoznavanje prevelikog broja poruka, obavijesti, proturječnih tvrdnji ili stresnih digitalnih zahtjeva.
Primijenio praktični postupak	Primjena Postupka za digitalnu dobrobit na jednom realističnom primjeru.
Dovršio vrednovanje	Uspješan završetak kviza modula ili odgovarajućeg zadatka.
Promislio o vlastitim digitalnim navikama	Kratka refleksija o jednoj digitalnoj navici koju bi polaznik mogao zadržati, smanjiti ili promijeniti.

17.11 Poveznica sa sljedećim modulom

Ovaj modul pomaže polaznicima prepoznati kako digitalni sadržaji utječu na raspoloženje, stres, samopouzdanje i osjećaj kontrole. Modul 8 nadovezuje se na to usmjeravanjem na odgovorno dijeljenje sadržaja i komunikaciju. Polaznici prelaze s pitanja „Kako digitalni život utječe na mene?" na pitanje „Kakav učinak moje vlastito dijeljenje sadržaja, komentari i poruke mogu imati na druge?"

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

18. MODUL 8: ODGOVORNO DIJELJENJE SADRŽAJA I KOMUNIKACIJA

18.1 Sažetak modula

Element	Opis
Naziv modula	Odgovorno dijeljenje sadržaja i komunikacija
Okvirno opterećenje	7,5 sati
Glavni fokus	Komuniciranje na uvažavajući način, provjeravanje prije dijeljenja sadržaja i razumijevanje posljedica vlastitih postupaka na internetu
Glavna kompetencija ostvarena u ovom modulu	Polaznik može donositi odgovorne odluke prije dijeljenja, prosljeđivanja, komentiranja ili odgovaranja na internetu, uz svijest o točnosti, privatnosti, emocionalnom učinku i mogućim društvenim posljedicama.
Odgovarajuća skupina ishoda učenja	Skupina 8: Odgovorno dijeljenje sadržaja i komunikacija
Glavni praktični postupak	Postupak Razmisli prije dijeljenja

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element	Opis
Glavni pristup vrednovanju	Kratki kvizovi, scenariji donošenja odluka o dijeljenju sadržaja, zadaci s komunikacijskim dvojbama, aktivnosti oblikovanja uvažavajućih odgovora i poticaji za refleksiju

18.2 Kontekst modula

Digitalno sudjelovanje ne odnosi se samo na primanje informacija. Starije osobe također šalju poruke, prosljeđuju objave, komentiraju sadržaje, dijele fotografije, reagiraju na vijesti, sudjeluju u grupama i komuniciraju s obitelji, prijateljima, institucijama i zajednicama. Svaka digitalna aktivnost može imati posljedice. Proslijeđena poruka može širiti netočne informacije. Komentar može smiriti ili zaoštriti raspravu. Podijeljena fotografija može utjecati na nečiju privatnost. Brza reakcija može nenamjerno pridonijeti manipulaciji.

Ovaj modul pomaže polaznicima pažljivo razmisliti prije dijeljenja sadržaja ili odgovaranja na internetu. Nadovezuje se na sve prethodne module. Polaznici su već vježbali provjeravanje izvora, prepoznavanje manipulacije, razumijevanje sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom, uočavanje algoritamski oblikovane izloženosti, izbjegavanje prijevara, zaštitu osobnih podataka i upravljanje emocionalnim pritiskom. Modul 8 povezuje te vještine u odgovornoj digitalnoj komunikaciji.

Cilj nije obeshrabriti polaznike od sudjelovanja na internetu. Odgovorno dijeljenje ne znači šutnju. Ono znači donositi pažljivije odluke: provjeriti sadržaj prije prosljeđivanja, poštovati privatnost, izbjegavati emocionalno zaoštravanje komunikacije, jasno komunicirati i razumjeti da postupci na internetu mogu utjecati na druge ljude.

Modul treba biti praktičan i neosuđujući. Mnogi ljudi prosljeđuju poruke zato što žele pomoći, upozoriti, informirati ili ostati povezani s drugima. Problem nije samo u namjeri. Čak i dobronamjerno dijeljenje može prouzročiti štetu ako je informacija netočna, privatna, manipulativna ili emocionalno zapaljiva. Modul stoga razvija jednostavnu naviku: zastati i razmisliti prije dijeljenja.

18.3 Ključna pitanja za polaznike

Ovaj modul pomaže polaznicima odgovoriti na sljedeća pitanja:

Pitanje za polaznika	Svrha
Trebam li podijeliti ovu informaciju?	Podupire odgovorno donošenje odluka prije prosljeđivanja ili objavljivanja sadržaja.
Jesam li provjerio je li informacija točna?	Povezuje dijeljenje sadržaja s provjeravanjem izvora i vjerodostojnosti.
Može li ovo nekome naštetiti ako je informacija netočna ili nepotpuna?	Razvija svijest o društvenim posljedicama dijeljenja sadržaja.
Sadrži li ova poruka nečije osobne podatke ili fotografiju?	Povezuje dijeljenje sadržaja s privatnošću i pristankom.
Reagiram li smireno ili pod utjecajem emocija?	Povezuje komunikaciju s digitalnom dobrobiti.
Je li ovaj komentar uvažavajući i potreban?	Podupire zdraviju komunikaciju na internetu.
Može li moja poruka biti pogrešno shvaćena?	Potiče jasnije i pažljivije izražavanje.
Je li ovaj privatni razgovor prikladan za šire dijeljenje?	Razvija svijest o kontekstu i publici.
Kako mogu izraziti neslaganje bez vrijeđanja ili zaoštravanja rasprave?	Podupire uvažavajuće sudjelovanje.
Što trebam učiniti ako nisam siguran?	Potiče provjeravanje, čekanje ili traženje pomoći.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

18.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju

Do završetka ovog modula polaznici bi trebali moći:

Ishod učenja	Formulacija prilagođena polaznicima	Mogući dokaz o učenju
1. Prepoznati kada informacije ne treba dijeliti na internetu.	Mogu prepoznati situacije u kojima je sigurnije ne podijeliti, ne proslijediti ili ponovno ne objaviti sadržaj.	Polaznik odlučuje da neće dijeliti sadržaj u primjerima koji uključuju neizvjesnost, rizik za privatnost, emocionalni pritisak ili nedostatak dokaza.
2. Prepoznati društvene posljedice dijeljenja sadržaja na internetu.	Mogu razumjeti da ono što dijelim može utjecati na druge ljude, odnose, zajednice ili javnu raspravu.	Polaznik prepoznaje moguće posljedice dijeljenja obmanjujuće objave, privatne fotografije ili emocionalno zapaljive poruke.
3. Primijeniti osnovni postupak odlučivanja prije dijeljenja sadržaja.	Mogu zastati, provjeriti izvor, razmotriti privatnost i odlučiti je li dijeljenje odgovorno.	Polaznik primjenjuje kratak postupak provjere prije dijeljenja na jednom realističnom primjeru.
4. Objasniti odgovornost povezanu s digitalnom komunikacijom.	Mogu objasniti da komunikacija na internetu podrazumijeva odgovornost, čak i kada samo prosljeđujem nešto što je poslala druga osoba.	Polaznik odabire ili oblikuje kratko objašnjenje odgovornosti u scenariju prosljeđivanja sadržaja.
5. Procijeniti mogući učinak podijeljenih informacija.	Mogu razmisliti o tome na koga bi informacije koje dijelim mogle utjecati i što bi se nakon toga moglo dogoditi.	Polaznik prepoznaje mogući učinak na osobu, skupinu, instituciju ili javnu raspravu.
6. Analizirati etičke aspekte sudjelovanja na internetu.	Mogu prepoznati etička pitanja poput privatnosti, pristanka, točnosti, poštovanja, dostojanstva i moguće štete.	Polaznik prepoznaje etička pitanja u scenariju digitalne komunikacije.
7. Primijeniti strategije uvažavajuće komunikacije u digitalnim okruženjima.	Mogu komunicirati na internetu na uvažavajući način, uključujući situacije u kojima se ne slažem s drugima.	Polaznik odabire uvažavajući odgovor umjesto uvredljivog, omalovažavajućeg ili onoga koji bi dodatno zaoštrio raspravu.
8. Procijeniti složene komunikacijske dvojbe na internetu.	Mogu donositi promišljene odluke u situacijama u kojima ne postoji jednostavan odgovor.	Polaznik odabire uravnotežen odgovor u dvojbi povezanoj s privatnošću, javnim interesom, obiteljskom komunikacijom ili građanskom raspravom.
9. Pomoći drugima u odgovornom digitalnom komuniciranju.	Mogu pomoći drugoj osobi da razmisli prije dijeljenja sadržaja ili odgovaranja, bez okrivljavanja ili posramljivanja.	Polaznik odabire ili oblikuje uvažavajući savjet za osobu koja želi proslijediti upitan sadržaj.
10. Prilagoditi način komunikacije različitim digitalnim kontekstima.	Mogu prilagoditi način komunikacije ovisno o tome koristim li privatne poruke, grupne razgovore, društvene mreže, komentare, e-poštu ili javne platforme.	Polaznik primjenjuje Postupak Razmisli prije dijeljenja u različitim digitalnim kontekstima.

18.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Jedinica 1	Dijeljenje, prosljeđivanje i komentiranje kao digitalne aktivnosti	1 sat
Jedinica 2	Kada ne treba dijeliti sadržaj	1,25 sati
Jedinica 3	Privatnost, pristanak i publika	1,25 sati
Jedinica 4	Uvažavajuća komunikacija i neslaganje	1,5 sati
Jedinica 5	Etičke dvojbe i društvene posljedice	1,5 sati
Jedinica 6	Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	1 sat
Ukupno		**7,5 sati**

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

18.6 Smjernice za jedinice

Jedinica	Smjernice	Predložena aktivnost za polaznike
Jedinica 1: Dijeljenje, prosljeđivanje i komentiranje kao digitalne aktivnosti	Ova jedinica uvodi ideju da je digitalna komunikacija oblik djelovanja. Prosljeđivanje poruke, dijeljenje objave, komentiranje, reagiranje emotikonom, označavanje druge osobe ili objavljivanje fotografije može utjecati na ono što drugi vide, u što vjeruju ili kako se osjećaju. Polaznici trebaju razumjeti da i „samo sam to podijelio" može imati posljedice. U jedinici treba koristiti svakodnevne primjere iz aplikacija za razmjenu poruka, društvenih mreža, e-pošte i internetskih grupa.	Polaznici prepoznaju različite aktivnosti na internetu i raspravljaju o tome što svaka od njih može učiniti: informirati, upozoriti, pružiti podršku, stvoriti pritisak, proširiti sadržaj, izložiti nekoga, zaoštriti situaciju ili povezati ljude.
Jedinica 2: Kada ne treba dijeliti sadržaj	Ova jedinica pomaže polaznicima prepoznati situacije u kojima je sigurnije ne dijeliti sadržaj. Sadržaj ne treba dijeliti ako izvor nije jasan, tvrdnja nije provjerena, poruka stvara snažan pritisak, informacije mogu biti privatne, slika može biti obmanjujuća, sadržaj može nekoga poniziti ili polaznik nije siguran. Odluka da se nešto ne podijeli može biti aktivan i odgovoran izbor.	Polaznici pregledavaju kratke primjere i odlučuju trebaju li sadržaj podijeliti, najprije provjeriti, zatražiti dopuštenje, pričekati ili ga uopće ne podijeliti.
Jedinica 3: Privatnost, pristanak i publika	Ova jedinica povezuje dijeljenje sadržaja s privatnošću. Polaznici trebaju razmotriti jesu li poruka, fotografija, snimka zaslona, zdravstveni podatak, obiteljska priča ili grupni razgovor prikladni za šire dijeljenje. Poruka poslana privatno nije automatski prikladna za dijeljenje u javnoj grupi. Fotografiju druge osobe ne treba dijeliti bez razmatranja njezina pristanka i dostojanstva. Jedinicu treba povezati s Modulom 6 o osobnim podacima i privatnosti.	Polaznici odabiru odgovarajuću publiku za različite primjere: privatna poruka, obiteljska grupa, javna objava, bez dijeljenja ili najprije zatražiti dopuštenje.
Jedinica 4: Uvažavajuća komunikacija i neslaganje	Ova jedinica usmjerena je na ton, jasnoću i neslaganje. Komunikacija na internetu lako može postati grublja od komunikacije licem u lice. Polaznici trebaju vježbati uvažavajuće odgovore, pažljiv odabir riječi, postavljanje pitanja, izbjegavanje uvreda i javnog posramljivanja te donošenje odluke da ne nastave raspravu koja se zaoštrava. Uvažavajuća komunikacija ne znači slagati se sa svime. Ona znači izraziti neslaganje bez nepotrebnog nanošenja štete.	Polaznici preoblikuju agresivan ili nejasan odgovor u smireniju i uvažavajuću poruku.
Jedinica 5: Etičke dvojbe i društvene posljedice	Ova jedinica uvodi složenije slučajeve. Polaznici se mogu susresti sa situacijama u kojima je informacija djelomično točna, ali privatna; emocionalno važna, ali neprovjerena; relevantna za javnost, ali potencijalno štetna; ili ju je podijelila osoba kojoj vjeruju, ali je sadržaj i dalje upitan. Jedinica treba pomoći polaznicima odvagnuti točnost, privatnost, dostojanstvo, javni interes, moguću štetu i odgovornost.	Polaznici analiziraju kratku dvojbu i odabiru najodgovorniji postupak, objašnjavajući što su pritom uzeli u obzir.
Jedinica 6: Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	Završna jedinica učvršćuje Postupak Razmisli prije dijeljenja. Polaznici primjenjuju postupak na jednom realističnom primjeru i rješavaju kratki kviz ili odgovarajuću aktivnost vrednovanja. U jedinici treba naglasiti da odgovorno dijeljenje štiti i polaznika i druge osobe.	Polaznici odgovaraju na pitanja: Koju vrstu sadržaja trebam provjeriti prije dijeljenja? Koju vrstu sadržaja uopće ne bih trebao dijeliti? Kako mogu odgovoriti na uvažavajući način kada se s nekim ne slažem?

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

18.7 Vrednovanje

Vrednovanjem u ovom modulu treba provjeriti mogu li polaznici donositi odgovorne odluke o dijeljenju sadržaja i digitalnoj komunikaciji. Treba biti usmjereno na praktično prosuđivanje, privatnost, točnost, uvažavanje drugih i moguće posljedice.

Vrednovanje treba biti usmjereno na:

Fokus vrednovanja	Primjer dokaza
Prepoznavanje situacija u kojima sadržaj ne treba dijeliti	Polaznik prepoznaje primjere u kojima je dijeljenje nesigurno, štetno, preuranjeno ili nepotrebno.
Razumijevanje društvenih posljedica	Polaznik prepoznaje kako dijeljenje sadržaja može utjecati na pojedince, skupine, odnose ili javnu raspravu.
Primjena postupka odlučivanja prije dijeljenja	Polaznik prije dijeljenja provjerava izvor, privatnost, vlastitu emocionalnu reakciju, publiku i moguću štetu.
Razumijevanje odgovornosti u komunikaciji	Polaznik objašnjava da prosljeđivanje ili ponovno objavljivanje sadržaja također podrazumijeva odgovornost.
Procjenjivanje mogućeg učinka	Polaznik prepoznaje moguće posljedice dijeljenja netočnog, privatnog ili emocionalno zapaljivog sadržaja.
Prepoznavanje etičkih pitanja	Polaznik uočava pitanja privatnosti, pristanka, dostojanstva, točnosti, uvažavanja drugih i moguće štete.
Uvažavajuće komuniciranje	Polaznik odabire ili oblikuje uvažavajući odgovor u internetskoj raspravi.
Rješavanje komunikacijskih dvojbi	Polaznik odabire uravnotežen odgovor kada postoji napetost između točnosti, privatnosti, emocija i javnog interesa.
Podrška drugima	Polaznik odabire uvažavajući savjet za osobu koja želi podijeliti upitan sadržaj.
Prilagođavanje komunikacije kontekstu	Polaznik odabire različite načine komunikacije za privatne poruke, grupne razgovore, javne objave, komentare ili e-poštu.

Preporučene vrste pitanja za MOOC:

Vrsta pitanja	Primjena u ovom modulu
Višestruki izbor	Odabir hoće li se sadržaj podijeliti, provjeriti, zatražiti dopuštenje, pričekati, ne podijeliti ili odgovoriti na uvažavajući način.
Točno/netočno	Provjera osnovnog razumijevanja privatnosti, odgovornosti, pristanka, uvažavajućeg neslaganja i posljedica dijeljenja sadržaja.
Zadatak nadopunjavanja	Učvršćivanje ključnih pojmova poput dijeljenja sadržaja, pristanka, publike, privatnosti, poštovanja, učinka, odgovornosti ili javne objave.

Svaki odgovor treba uključivati povratnu informaciju. Povratne informacije trebaju pomoći polaznicima razumjeti zašto je jedan postupak odgovorniji od drugoga.

Primjer obrasca povratne informacije:

Vrsta odgovora	Primjer povratne informacije
Povratna informacija nakon točnog odgovora	„Ovo je odgovorniji odgovor jer se prije dijeljenja provjerava informacija i poštuje privatnost uključenih osoba.”
Povratna informacija nakon netočnog odgovora	„Ovim se odgovorom sadržaj dijeli prebrzo. Sigurniji je korak provjeriti izvor, razmisliti na koga sadržaj može utjecati i procijeniti treba li ga uopće dijeliti.”

18.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak Razmisli prije dijeljenja

Na kraju modula polaznike treba upoznati s kratkim postupkom za dijeljenje, prosljeđivanje, odgovaranje ili komentiranje.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Prije dijeljenja sadržaja ili odgovaranja na internetu trebaju se zapitati:

Korak	Pitanje
Točnost	Jesam li provjerio je li ova informacija točna?
Izvor	Znam li odakle ova informacija dolazi?
Privatnost	Sadrži li tuđe osobne podatke, fotografiju ili privatnu situaciju?
Emocija	Dijelim li sadržaj zato što se osjećam požurivano, ljutito, uplašeno ili pod pritiskom?
Publika	Tko će ovo vidjeti i je li ovo pravo mjesto za dijeljenje?
Učinak	Može li ovo nekome naštetiti, zbuniti ga, izložiti ili ga nepravedno prikazati kao metu?
Izbor	Trebam li podijeliti, provjeriti, zatražiti dopuštenje, odgovoriti smireno, pričekati ili uopće ne dijeliti?

U materijalima MOOC-a namijenjenima polaznicima može se koristiti i kraća verzija za lakše pamćenje: **Točnost. Privatnost. Emocija. Publika. Učinak. Izbor**.

18.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini

Ovaj modul treba provoditi bez okrivljavanja polaznika zbog njihovih prethodnih odluka o dijeljenju sadržaja. Mnogi ljudi dijele sadržaje zato što žele pomoći drugima, upozoriti prijatelje, podržati neku inicijativu, izraziti zabrinutost ili ostati povezani s drugima. Modul treba uvažiti te namjere, ali istodobno objasniti da dobre namjere ne uklanjaju potrebu za provjerom i odgovornim postupanjem.

Primjeri trebaju biti poznati polaznicima: poruke u obiteljskim grupama, objave u lokalnim zajednicama, zdravstvena upozorenja, informacije povezane s mirovinama, fotografije s događanja, političke objave, glasine o javnim uslugama, emocionalni apeli, snimke zaslona, komentari ispod vijesti ili poruke koje su proslijedile osobe od povjerenja.

Modul treba izbjegavati prikazivanje odgovorne komunikacije kao cenzure. Cilj nije ušutkati polaznike, nego im pomoći da sudjeluju pažljivije i sigurnije. Odgovorna komunikacija štiti vjerodostojnost, međuljudske odnose, privatnost i povjerenje u zajednici.

Modul također treba uvažiti važnu ulogu koju starije osobe mogu imati u obiteljima i zajednicama. Često prosljeđuju informacije članovima obitelji, prijateljima ili lokalnim grupama. To može biti pozitivno kada su informacije korisne i provjerene. Modul bi stoga trebao osnažiti njihovu ulogu odgovornih i pažljivih komunikatora, a ne obeshrabriti ih od sudjelovanja.

Uvažavajuće neslaganje treba uvježbavati na jednostavnim primjerima. Polaznici trebaju vidjeti da mogu postaviti pitanje, zatražiti izvor, izraziti sumnju, ispraviti netočnu informaciju ili prestati sudjelovati u zaoštrenoj raspravi bez vrijeđanja drugih.

18.10 Kriteriji završetka

Ovaj je modul uspješno završen kada je polaznik prošao sve obvezne jedinice modula, dovršio potrebne provjere znanja ili aktivnosti u obliku kviza te pokazao sposobnost primjene Postupka Razmisli prije dijeljenja na najmanje jednom realističnom primjeru. U službenom SMART AGE MOOC-u uspješan završetak zahtijeva dovršavanje svih obveznih aktivnosti modula i ostvarivanje potrebnog praga prolaznosti na vrednovanju modula, uz mogućnost više pokušaja.

Završetak ovog modula pokazuje da je polaznik:

Element uspješnog završetka	Dokaz
Završio jedinice modula	Napredak kroz sve jedinice modula ili odgovarajuće aktivnosti učenja.
Obradio ključne pojmove	Kratki kviz, aktivnost ili refleksija o dijeljenju, prosljeđivanju, privatnosti, pristanku, uvažavanju drugih i posljedicama.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element uspješnog završetka	Dokaz
Prepoznao kada sadržaj ne treba dijeliti	Prepoznavanje najmanje jednog primjera u kojem je odluka da se sadržaj ne podijeli sigurniji ili odgovorniji izbor.
Procijenio učinak komunikacije	Prepoznavanje načina na koji objava, poruka, fotografija ili komentar mogu utjecati na drugu osobu ili skupinu.
Primijenio praktični postupak	Primjena Postupka Razmisli prije dijeljenja na jednom realističnom primjeru.
Dovršio vrednovanje	Uspješan završetak kviza modula ili odgovarajućeg zadatka.
Promislio o vlastitim komunikacijskim navikama	Kratka refleksija o jednoj vrsti sadržaja koju će polaznik ubuduće pažljivije provjeravati prije dijeljenja.

18.11 Poveznica sa sljedećim modulom

Ovaj modul pomaže polaznicima razumjeti odgovornost povezanu s dijeljenjem, prosljeđivanjem, komentiranjem i odgovaranjem na internetu. Modul 9 nadovezuje se na to usmjeravajući se na građansko i demokratsko sudjelovanje na internetu. Polaznici prelaze s pitanja „Kako moje dijeljenje sadržaja i komunikacija mogu utjecati na druge?" na pitanje „Kako mogu sudjelovati u digitalnom javnom životu na informiran, odgovoran i otporan način?"

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

19. MODUL 9: GRAĐANSKO I DEMOKRATSKO SUDJELOVANJE NA INTERNETU

19.1 Sažetak modula

Element	Opis
Naziv modula	Građansko i demokratsko sudjelovanje na internetu
Okvirno opterećenje	7,5 sati
Glavni fokus	Sudjelovanje u digitalnom javnom životu uz svijest o vjerodostojnosti, manipulaciji, polarizaciji i odgovornosti
Glavna kompetencija ostvarena u ovom modulu	Polaznik može prepoznati vjerodostojne građanske informacije, uočiti manipulaciju u javnoj digitalnoj komunikaciji te sudjelovati u građanskim prostorima na internetu na informiran, uvažavajući i odgovoran način.
Odgovarajuća skupina ishoda učenja	Skupina 9: Građansko i demokratsko sudjelovanje na internetu
Glavni praktični postupak	Postupak odgovornog građanskog sudjelovanja
Glavni pristup vrednovanju	Kratki kvizovi, zadaci provjere građanskih informacija, scenariji procjene kampanja, aktivnosti uvažavajuće rasprave i zadaci prepoznavanja manipulacije

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

19.2 Kontekst modula

Digitalni mediji imaju sve važniju ulogu u javnom životu i životu zajednice. Starije osobe mogu koristiti digitalne alate za čitanje javnih informacija, praćenje lokalnih vijesti, pristup javnim uslugama, sudjelovanje u grupama zajednice, potpisivanje peticija, praćenje građanskih kampanja, kontaktiranje institucija, sudjelovanje u savjetovanjima ili raspravljanje o javnim pitanjima s drugima.

Takvo korištenje digitalnih prostora može ojačati sudjelovanje. Digitalna okruženja mogu pomoći starijim osobama da ostanu informirane, izraze svoja mišljenja, pristupe uslugama i ostanu povezane sa svojim zajednicama. Međutim, građanske informacije na internetu mogu biti zbunjujuće, emocionalno nabijene, polarizirajuće ili manipulativne. Javna pitanja mogu se prikazivati putem obmanjujućih naslova, selektivno odabranih informacija, lažnih kampanja, neprijateljskih komentara, umjetnog pojačavanja dosega, lažnog osjećaja hitnosti ili sadržaja osmišljenih kako bi izazvali ljutnju i podjele.

Ovaj modul pomaže polaznicima da u digitalnom javnom životu sudjeluju s većim samopouzdanjem i oprezom. Cilj nije govoriti polaznicima kakva politička stajališta trebaju imati. Cilj je pomoći im da provjeravaju građanske informacije, prepoznaju manipulaciju, štite privatnost, komuniciraju na uvažavajući način i donose informirane odluke prije reagiranja ili dijeljenja sadržaja.

Modul 9 nadovezuje se na sve prethodne module. Polaznici su već vježbali provjeru vjerodostojnosti, prepoznavanje manipulacije, provjeru sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom, osviještenost o algoritmima, sprječavanje prijevara, zaštitu privatnosti, digitalnu dobrobit i odgovorno dijeljenje sadržaja. Ovaj modul povezuje te kompetencije u građanskim i demokratskim kontekstima.

Modul treba pristupiti starijim osobama kao građanima s iskustvom, pamćenjem, lokalnim znanjem i razvijenim građanskim prosuđivanjem. Mnogi stariji polaznici imaju dugogodišnje iskustvo života u zajednici, javnih institucija, izbora, medijskih narativa i političke komunikacije. Modul im treba pomoći prenijeti to iskustvo u digitalne javne prostore, u kojima se informacije mogu širiti brže, emocionalni pritisak može biti snažniji, a izvore je ponekad teže provjeriti.

19.3 Ključna pitanja za polaznike

Ovaj modul pomaže polaznicima odgovoriti na sljedeća pitanja:

Pitanje za polaznika	Svrha
Dolazi li ova građanska informacija iz vjerodostojnog izvora?	Podupire provjeru pouzdanosti javnih informacija.
Informira li me ova objava ili me pokušava isprovocirati?	Pomaže prepoznati emocionalno nabijene i polarizirajuće sadržaje.
Tko stoji iza ove kampanje, peticije ili javne poruke?	Razvija svijest o organizatorima, motivima i transparentnosti.
Nedostaje li važan kontekst?	Podupire pažljivo tumačenje tvrdnji o javnim pitanjima.
Može li ovaj sadržaj dijeliti ljude, okrivljavati određene skupine ili njima manipulirati?	Pomaže prepoznati polarizaciju, traženje žrtvenih jaraca i manipulaciju u građanskom kontekstu.
Kako mogu na internetu sudjelovati na uvažavajući način?	Podupire odgovornu javnu komunikaciju.
Koje osobne podatke trebam izbjegavati dijeliti u građanskim prostorima na internetu?	Povezuje građansko sudjelovanje sa zaštitom privatnosti.
Kako digitalni mediji mogu utjecati na javno mnijenje i demokratske procese?	Razvija svijest o digitalnom utjecaju bez potrebe za tehničkim znanjem.
Što trebam učiniti prije nego što potpišem, podijelim, komentiram ili reagiram?	Podupire sigurnije donošenje odluka u građanskom sudjelovanju.
Kako mogu pomoći drugima u provjeri građanskih informacija?	Potiče uzajamnu podršku i otpornost zajednice.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

19.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju

Do završetka ovog modula polaznici bi trebali moći:

Ishod učenja	Formulacija prilagođena polaznicima	Mogući dokaz o učenju
1. Prepoznati mogućnosti za građansko sudjelovanje na internetu.	Mogu prepoznati načine sudjelovanja u javnom životu ili životu zajednice na internetu, primjerice putem javnih usluga, savjetovanja, peticija, lokalnih grupa ili građanskih kampanja.	Polaznik prepoznaje primjere građanskog sudjelovanja na internetu.
2. Prepoznati vjerodostojne izvore građanskih informacija.	Pri provjeri javnih informacija mogu potražiti službene, transparentne ili pouzdane izvore.	Polaznik odabire odgovarajuće izvore za provjeru tvrdnje povezane s javnim pitanjima.
3. Odgovorno sudjelovati u raspravama na internetu.	Mogu sudjelovati u raspravama na internetu bez vrijeđanja, pritiska ili nepromišljenog dijeljenja sadržaja.	Polaznik odabire ili oblikuje uvažavajući odgovor u raspravi.
4. Objasniti kako digitalni mediji utječu na demokratske procese.	Mogu razumjeti da informacije na internetu, platforme, kampanje, komentari i dijeljenje sadržaja mogu utjecati na javno mnijenje i sudjelovanje.	Polaznik objašnjava jedan način na koji digitalni mediji mogu utjecati na građanske odluke ili javnu raspravu.
5. Procijeniti vjerodostojnost građanskih kampanja na internetu.	Mogu provjeriti tko stoji iza kampanje, što se njome traži i pruža li pouzdane informacije.	Polaznik primjenjuje postupak provjere na primjer kampanje, peticije ili javne poruke.
6. Analizirati rizike manipulacije u građanskom diskursu.	Mogu prepoznati strah, ljutnju, okrivljavanje, polarizaciju, izostavljanje konteksta ili lažno pozivanje na autoritet u javnim digitalnim porukama.	Polaznik prepoznaje znakove manipulacije u građanskoj objavi ili poruci kampanje.
7. Primijeniti informirano prosuđivanje u građanskom sudjelovanju na internetu.	Mogu odlučiti trebam li prije građanskog djelovanja na internetu podijeliti sadržaj, potpisati, komentirati, pričekati, dodatno provjeriti ili zatražiti pomoć.	Polaznik odabire sigurniji i informiraniji odgovor u scenariju građanskog sudjelovanja.
8. Procijeniti etičke odgovornosti digitalnog građanstva.	Mogu razumjeti da građansko sudjelovanje na internetu uključuje odgovornost za točnost, uvažavanje drugih, privatnost i moguću štetu.	Polaznik prepoznaje etičke odgovornosti u primjeru javne rasprave ili kampanje.
9. Pružiti podršku drugima u informiranom građanskom sudjelovanju.	Mogu pomoći drugoj osobi provjeriti građanske informacije ili odgovorno sudjelovati bez okrivljavanja ili ponižavanja.	Polaznik odabire ili oblikuje uvažavajući savjet drugoj osobi.
10. Prilagoditi strategije građanskog sudjelovanja promjenjivim digitalnim kontekstima.	Mogu primijeniti postupke odgovornog građanskog sudjelovanja kada se pojave nove platforme, formati kampanja ili alati za javnu komunikaciju.	Polaznik primjenjuje Postupak odgovornog građanskog sudjelovanja u novoj ili nepoznatoj digitalnoj situaciji povezanoj s građanskim sudjelovanjem.

19.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Jedinica 1	Digitalni javni život i građansko sudjelovanje	1 sat
Jedinica 2	Vjerodostojne građanske informacije i službeni izvori	1,25 sati
Jedinica 3	Kampanje, peticije i javne poruke	1,25 sati
Jedinica 4	Polarizacija, manipulacija i javni diskurs	1,5 sati
Jedinica 5	Uvažavajuća rasprava i etičko digitalno građanstvo	1,5 sati
Jedinica 6	Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	1 sat
Ukupno		**7,5 sati**

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

19.6 Smjernice za jedinice

Jedinica	Smjernice	Predložena aktivnost za polaznike
Jedinica 1: Digitalni javni život i građansko sudjelovanje	Ova jedinica uvodi digitalno građansko sudjelovanje kroz primjere iz svakodnevnog života. Građansko sudjelovanje može uključivati čitanje javnih informacija, praćenje lokalnih novosti, korištenje portala javnih usluga, sudjelovanje u lokalnim grupama, potpisivanje peticija, sudjelovanje u savjetovanjima, kontaktiranje institucija, praćenje građanskih kampanja ili raspravljanje o javnim pitanjima. U jedinici treba naglasiti da sudjelovanje na internetu može biti korisno i smisleno, ali zahtijeva pažljivo prosuđivanje.	Polaznici prepoznaju primjere građanskog sudjelovanja i razlikuju ih od zabavnih sadržaja, privatne komunikacije ili komercijalnih aktivnosti.
Jedinica 2: Vjerodostojne građanske informacije i službeni izvori	Ova jedinica usmjerena je na provjeravanje javnih informacija. Polaznici trebaju razumjeti vrijednost službenih mrežnih stranica, transparentnih institucija, pouzdanih medija, jasno navedenih organizacija, kontaktnih podataka, datuma objave, dokaza i usporedne provjere iz više izvora. Također trebaju razumjeti da objava na društvenim mrežama o nekom javnom pitanju nije automatski pouzdan izvor građanskih informacija.	Polaznici odabiru najbolji izvor za provjeru tvrdnje o javnom pitanju, primjerice promjeni lokalne usluge, zdravstvenoj mjeri, informacijama o izborima, informacijama povezanima s mirovinama ili obavijesti zajednice.
Jedinica 3: Kampanje, peticije i javne poruke	Ova jedinica pomaže polaznicima procijeniti građanske kampanje, peticije, pozive na donacije i javne poruke. Polaznici se trebaju pitati tko je organizirao kampanju, što se od ljudi traži, koje dokaze kampanja pruža, koristi li emocionalni pritisak, traži li osobne podatke i je li njezin cilj jasno naveden. Jedinica ne treba obeshrabrivati sudjelovanje; cilj je informirano sudjelovanje.	Polaznici analiziraju primjer kampanje ili peticije i prepoznaju organizatora, svrhu, dokaze, traženu radnju i moguće rizike za privatnost.
Jedinica 4: Polarizacija, manipulacija i javni diskurs	Ova jedinica usmjerena je na polarizaciju i manipulaciju u građanskoj komunikaciji. Javne digitalne poruke mogu koristiti strah, ljutnju, okrivljavanje, jezik „mi protiv njih", pojednostavljene prikaze neprijatelja, selektivno odabrane dokaze, lažno pozivanje na autoritet, manipulirane slike ili izostavljanje konteksta. Polaznici trebaju prepoznati da ih polarizirajući sadržaji mogu potaknuti na reagiranje prije provjere. Jedinicu treba povezati s modulima 2, 3, 4 i 7.	Polaznici analiziraju javnu objavu i prepoznaju znakove emocionalnog pritiska, izostavljanja konteksta, polarizacije ili manipulacije.
Jedinica 5: Uvažavajuća rasprava i etičko digitalno građanstvo	Ova jedinica podupire odgovornu građansku komunikaciju. Polaznici trebaju vježbati uvažavajuće neslaganje, traženje izvora, izbjegavanje uvreda, zaštitu osobnih podataka, izbjegavanje javnog posramljivanja i donošenje odluke da ne sudjeluju u neprijateljskim raspravama. Etičko digitalno građanstvo uključuje točnost, uvažavanje drugih, privatnost, dostojanstvo i svijest o mogućoj šteti.	Polaznici preoblikuju agresivan komentar o javnom pitanju u smireniji i uvažavajući odgovor ili odlučuju kada je bolje ne nastaviti raspravu.
Jedinica 6: Refleksija o modulu, praktični postupak i vrednovanje	Završna jedinica učvršćuje Postupak odgovornog građanskog sudjelovanja. Polaznici primjenjuju postupak na jednom realističnom primjeru građanskog sudjelovanja te rješavaju kratki kviz ili odgovarajuću aktivnost vrednovanja. U jedinici treba naglasiti da demokratsko sudjelovanje na internetu zahtijeva i samopouzdanje i oprez.	Polaznici odgovaraju na pitanje: Što trebam provjeriti prije nego što potpišem, podijelim, komentiram ili reagiram na neko javno pitanje na internetu?

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

19.7 Vrednovanje

Vrednovanjem u ovom modulu treba provjeriti mogu li polaznici prepoznati vjerodostojne građanske informacije, uočiti manipulaciju u javnoj komunikaciji i odabrati odgovorne oblike sudjelovanja. Njime se ne trebaju vrednovati politička stajališta polaznika.

Vrednovanje treba biti usmjereno na:

Fokus vrednovanja	Primjer dokaza
Prepoznavanje mogućnosti za građansko sudjelovanje	Polaznik prepoznaje primjere poput javnih usluga, savjetovanja, lokalnih grupa, peticija ili kampanja u zajednici.
Prepoznavanje vjerodostojnih izvora građanskih informacija	Polaznik odabire službene, transparentne ili pouzdane izvore za provjeru javnih informacija.
Odgovorno sudjelovanje u raspravi	Polaznik odabire uvažavajući odgovor u javnoj raspravi na internetu.
Razumijevanje digitalnog utjecaja na demokratske procese	Polaznik prepoznaje da informacije na internetu, platforme, kampanje i komentari mogu utjecati na javno mnijenje ili sudjelovanje.
Procjenjivanje građanskih kampanja	Polaznik provjerava organizatora, svrhu, dokaze, traženu radnju i transparentnost.
Prepoznavanje manipulacije u građanskom kontekstu	Polaznik prepoznaje strah, ljutnju, okrivljavanje, polarizaciju, lažno pozivanje na autoritet ili izostavljanje konteksta.
Primjena informiranog prosuđivanja	Polaznik odlučuje treba li potpisati, podijeliti, komentirati, dodatno provjeriti, pričekati ili zatražiti pomoć.
Etičko digitalno građanstvo	Polaznik prepoznaje odgovornosti povezane s točnošću, uvažavanjem drugih, privatnošću, dostojanstvom i mogućom štetom.
Podrška drugima	Polaznik odabire uvažavajući savjet za osobu koja nije sigurna u vjerodostojnost građanske poruke ili kampanje.
Prijenos praktičnog postupka	Polaznik primjenjuje Postupak odgovornog građanskog sudjelovanja na novu građansku platformu, javnu poruku ili novi format kampanje.

Preporučene vrste pitanja za MOOC:

Vrsta pitanja	Primjena u ovom modulu
Višestruki izbor	Odabir vjerodostojnog izvora, najsigurnijeg oblika građanskog djelovanja, prepoznavanje znakova manipulacije ili odabir uvažavajućeg odgovora.
Točno/netočno	Provjera osnovnog razumijevanja građanskog sudjelovanja, javnih izvora, kampanja, polarizacije i odgovornog sudjelovanja u raspravama.
Zadatak nadopunjavanja	Učvršćivanje ključnih pojmova poput građanskog sudjelovanja, javnih informacija, kampanje, peticije, izvora, polarizacije, odgovornosti ili digitalnog građanstva.

Svaki odgovor treba uključivati povratnu informaciju. Povratne informacije trebaju izbjegavati političko prosuđivanje i biti usmjerene na postupak: provjeru izvora, prepoznavanje manipulacije, poštovanje privatnosti i odgovornu komunikaciju.

Primjer obrasca povratne informacije:

Vrsta odgovora	Primjer povratne informacije
Povratna informacija nakon točnog odgovora	„Ovo je odgovorniji odgovor jer se prije građanskog djelovanja na internetu provjeravaju izvor i organizator.”
Povratna informacija nakon netočnog odgovora	„Ovim se odgovorom reagira prebrzo. Kod građanskih tema sigurnije je provjeriti tko stoji iza poruke, koji su dokazi navedeni i koristi li sadržaj emocionalni pritisak.”

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

19.8 Praktični postupak za polaznike: Postupak odgovornog građanskog sudjelovanja

Na kraju modula polaznike treba upoznati s kratkim postupkom za procjenu javnih informacija, građanskih kampanja, peticija, javnih rasprava i pitanja važnih za zajednicu.

Prije potpisivanja, dijeljenja, komentiranja ili reagiranja na građanske sadržaje trebaju se zapitati:

Korak	Pitanje
Izvor	Tko je objavio ovu informaciju o građanskim pitanjima ili kampanju?
Svrha	Što se ovom porukom želi postići? Na kakvo me razmišljanje, osjećaje ili postupanje želi potaknuti?
Dokazi	Koje činjenice, izvori ili poveznice potkrepljuju tvrdnju?
Transparentnost	Je li jasno navedeno tko je organizator, institucija ili skupina koja stoji iza poruke?
Emocije	Koristi li se strah, ljutnja, okrivljavanje ili osjećaj hitnosti kako bi me se potaknulo na djelovanje?
Privatnost	Traži li se od mene da podijelim osobne podatke ili otkrijem tuđe privatne informacije?
Postupanje	Trebam li nešto potpisati, podijeliti sadržaj, komentirati, dodatno provjeriti informacije, pričekati, zatražiti pomoć ili se suzdržati od sudjelovanja?

U materijalima MOOC-a namijenjenima polaznicima može se koristiti i kraća verzija za lakše pamćenje: **Izvor. Svrha. Dokazi. Emocija. Privatnost. Djeluj odgovorno.**

19.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini

Ovaj modul ne usmjerava polaznike prema određenim političkim stavovima. Naglasak treba biti na provjeri informacija o građanskim pitanjima i odgovornom sudjelovanju. Kurikulum treba podupirati demokratsku autonomiju, a ne politički usmjeravati polaznike.

Primjeri trebaju biti poznati polaznicima i prilagodljivi lokalnom kontekstu: obavijesti lokalnih javnih službi, javnozdravstvene informacije, informacije o mirovinama, obavijesti gradova i općina, izborne informacije, lokalne grupe na Facebooku, peticije, pozivi na donacije, kampanje za zaštitu okoliša, pitanja važna za lokalnu zajednicu, javna savjetovanja ili poruke o javnoj sigurnosti.

Politički osjetljive primjere potrebno je pažljivo odabrati. U nacionalnim prilagodbama primjeri ne smiju nepotrebno poticati polarizaciju među polaznicima niti stvarati osjećaj nesigurnosti u okruženju za učenje. Kada se koriste politički osjetljivi primjeri, naglasak ostaje na izvorima, dokazima, transparentnosti, manipulaciji i odgovornoj komunikaciji.

Modul uvažava građansko iskustvo starijih polaznika. Mnogi od njih imaju dugogodišnje iskustvo sudjelovanja na izborima, djelovanja u lokalnoj zajednici, korištenja javnih usluga, sindikalnog djelovanja, volontiranja, sudjelovanja u životu susjedstva ili komunikacije s institucijama. Takvo iskustvo može pridonijeti kritičkom prosuđivanju. Modul pomaže polaznicima da postojeće sposobnosti prosuđivanja primijene i u digitalnom prostoru građanskog sudjelovanja.

Modul također uvažava činjenicu da neki stariji polaznici izbjegavaju javne rasprave na internetu jer ih doživljavaju kao neprijateljske ili zbunjujuće. Polaznici trebaju razumjeti da građansko sudjelovanje ne podrazumijeva uvijek javno komentiranje. Ono može uključivati i provjeru javno dostupnih informacija, korištenje službenih digitalnih usluga, čitanje pouzdanih izvora, obraćanje institucijama, sudjelovanje u javnim savjetovanjima, potpisivanje provjerenih peticija ili raspravljanje o važnim pitanjima uz međusobno uvažavanje unutar skupine u koju imaju povjerenja.

19.10 Kriteriji završetka

Ovaj je modul uspješno završen kada je polaznik prošao sve obvezne jedinice modula, dovršio potrebne provjere znanja ili aktivnosti u obliku kviza te pokazao sposobnost primjene Postupka odgovornog

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

građanskog sudjelovanja na najmanje jednom realističnom primjeru. U službenom SMART AGE MOOC-u uspješan završetak zahtijeva dovršavanje svih obveznih aktivnosti modula i ostvarivanje potrebnog praga prolaznosti na vrednovanju modula, uz mogućnost više pokušaja.

Završetak ovog modula pokazuje da je polaznik:

Element uspješnog završetka	Dokaz
Završio jedinice modula	Napredak kroz sve jedinice modula ili odgovarajuće aktivnosti učenja.
Obradio ključne pojmove	Kratki kviz, aktivnost ili refleksija o građanskom sudjelovanju, javnim informacijama, kampanjama, polarizaciji, odgovornom sudjelovanju u raspravama i digitalnom građanstvu.
Prepoznao vjerodostojne izvore građanskih informacija	Odabir odgovarajućih izvora za provjeru javne tvrdnje ili građanske poruke.
Prepoznao manipulaciju u građanskom kontekstu	Prepoznavanje emocionalnog pritiska, okrivljavanja, polarizacije, izostavljanja konteksta ili lažnog pozivanja na autoritet u primjeru građanske komunikacije.
Procijenio građansko djelovanje	Odluka o tome treba li potpisati, podijeliti, komentirati, dodatno provjeriti, pričekati ili zatražiti pomoć.
Primijenio praktični postupak	Primjena Postupka odgovornog građanskog sudjelovanja na jednom realističnom primjeru građanskog sudjelovanja.
Dovršio vrednovanje	Uspješan završetak kviza modula ili odgovarajućeg zadatka.
Promislio o vlastitom građanskom sudjelovanju	Kratka refleksija o jednom načinu na koji polaznik može pažljivije i sigurnije sudjelovati u digitalnom javnom životu.

19.11 Poveznica sa sljedećim modulom

Ovaj modul pomaže polaznicima sudjelovati u digitalnom javnom životu uz svijest o vjerodostojnosti, manipulaciji, polarizaciji i odgovornosti. Modul 10 zaokružuje kurikulum usmjeravajući se na refleksivnu digitalnu autonomiju i prijenos naučenoga. Polaznici prelaze s pitanja „Kako mogu odgovorno sudjelovati u digitalnom javnom životu?" na pitanje „Kako mogu nastaviti samostalno primjenjivati ove postupke u novim digitalnim situacijama?"

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

20. MODUL 10: REFLEKSIVNA DIGITALNA AUTONOMIJA I PRIJENOS NAUČENOGA

20.1 Sažetak modula

Element	Opis
Naziv modula	Refleksivna digitalna autonomija i prijenos naučenoga
Okvirno opterećenje	7,5 sati
Glavni fokus	Primjena naučenih strategija u novim digitalnim situacijama i oblikovanje osobnih postupaka za sigurnije digitalno sudjelovanje
Glavna kompetencija ostvarena u ovom modulu	Polaznik može promišljati o vlastitom digitalnom učenju, odabrati odgovarajuće postupke prosuđivanja te ih samouvjereno primijeniti u nepoznatim ili promjenjivim digitalnim situacijama, uz odgovarajuću podršku kada je potrebna.
Odgovarajuća skupina ishoda učenja	Skupina 10: Refleksivna digitalna autonomija i prijenos naučenoga
Glavni praktični postupak	Osobni plan digitalne autonomije

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element	Opis
Glavni pristup vrednovanju	Kratki kvizovi, poticaji za refleksiju, scenariji prijenosa naučenoga, zadaci odabira odgovarajućeg postupka i aktivnosti osobnog planiranja

20.2 Kontekst modula

Digitalni život nastavit će se mijenjati. Pojavljivat će se nove platforme, prijevare, alati umjetne inteligencije, postavke privatnosti, javne usluge, medijski formati i načini komunikacije. Zbog toga SMART AGE kurikulum ne može pripremiti polaznike samo za konkretne primjere obrađene tijekom tečaja. Cilj je pomoći im razviti postupke prosuđivanja koje mogu ponovno primjenjivati u novim situacijama.

Ovaj završni modul pomaže polaznicima osvrnuti se na cijeli put učenja. Prepoznaju što su naučili, koji su im postupci najkorisniji, u kojim se područjima osjećaju sigurnije i gdje im je možda još potrebna podrška. Modul im također pomaže uvježbati primjenu tih postupaka na nepoznatim digitalnim primjerima.

Digitalna autonomija ne znači samostalno rješavati svaki digitalni problem. Ona znači biti sposoban zastati, provjeriti, usporediti, potvrditi, zaštititi osobne podatke, odgovorno komunicirati i zatražiti pomoć kada je to potrebno. Također znači prepoznati vlastiti napredak i znati kako nastaviti učiti nakon završetka tečaja.

Modul 10 povezuje kompetencije razvijene u modulima 1–9: provjeru vjerodostojnosti, prepoznavanje manipulacije, provjeru sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom, osviještenost o algoritmima, sprječavanje prijevara, zaštitu privatnosti, digitalnu dobrobit, odgovorno dijeljenje sadržaja i građansko sudjelovanje. Njegova je svrha pomoći polaznicima prijeći od sudjelovanja u tečaju prema svakodnevnoj digitalnoj autonomiji.

Ovaj modul ne treba djelovati kao završni ispit. Njegova je uloga učvrstiti naučeno, potaknuti refleksiju i pripremiti polaznike za daljnju primjenu stečenih znanja i vještina. Polaznici završavaju put učenja s praktičnim osobnim planom: koje će postupke zapamtiti, kada će ih primjenjivati, koje situacije zahtijevaju dodatni oprez i kome se mogu obratiti za podršku.

20.3 Ključna pitanja za polaznike

Ovaj modul pomaže polaznicima odgovoriti na sljedeća pitanja:

Pitanje za polaznika	Svrha
Što sam naučio o vlastitim digitalnim navikama?	Podupire refleksiju o vlastitom napretku.
U kojim se područjima sada osjećam sigurnije?	Pomaže polaznicima prepoznati vlastiti napredak.
Koji su mi postupci provjere najkorisniji?	Pomaže polaznicima učvrstiti praktične strategije.
Što mogu učiniti kada se susretnem s novom ili nepoznatom digitalnom situacijom?	Podupire prijenos naučenoga.
Kada trebam zastati, provjeriti, usporediti, potvrditi ili zatražiti pomoć?	Učvršćuje sigurnije rješavanje problema.
Kako mogu zadržati samopouzdanje kada se digitalno okruženje mijenja?	Podupire dugoročnu autonomiju.
U kojim mi je digitalnim situacijama još potrebna podrška?	Pomaže razumjeti da autonomija može uključivati i traženje pomoći.
Kako mogu drugoj osobi objasniti sigurniji postupak?	Potiče uzajamnu podršku.
Kako mogu nastaviti učiti nakon završetka tečaja?	Podupire održivost učenja.
Što će sadržavati moj Osobni plan digitalne autonomije?	Povezuje refleksiju s praktičnim djelovanjem.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

20.4 Ishodi učenja i dokazi o učenju

Do završetka ovog modula polaznici bi trebali moći:

Ishod učenja	Formulacija prilagođena polaznicima	Mogući dokaz o učenju
1. Promisliti o vlastitim iskustvima digitalnog učenja.	Mogu promisliti o tome što sam naučio tijekom tečaja i kako je to povezano s mojim svakodnevnim digitalnim životom.	Polaznik dovršava kratku refleksiju o vlastitom napretku u učenju.
2. Prepoznati razvoj vlastitog digitalnog prosuđivanja tijekom vremena.	Mogu prepoznati u kojim sam područjima sada pažljiviji, sigurniji ili samostalniji nego prije.	Polaznik prepoznaje najmanje jedno područje povećanog samopouzdanja ili poboljšanog prosuđivanja.
3. Primijeniti naučene strategije u novim digitalnim situacijama.	Mogu primijeniti postupke naučene tijekom tečaja kada se susretnem s novom porukom, platformom, uslugom, prijevarom, objavom ili digitalnim problemom.	Polaznik primjenjuje odgovarajući postupak na nepoznatom scenariju.
4. Objasniti vlastite kriterije za vjerodostojno korištenje medijskih sadržaja.	Mogu objasniti što utječe na moju odluku da digitalnom sadržaju vjerujem, dodatno ga provjerim, pričekam ili ga odbacim.	Polaznik navodi vlastite kriterije povjerenja, poput izvora, dokaza, konteksta, privatnosti, emocija i usporedbe.
5. Prenijeti vještine kritičkog prosuđivanja na različite platforme i teme.	Mogu primjenjivati slična pitanja za provjeru u različitim okruženjima: na društvenim mrežama, u porukama, na mrežnim stranicama, javnim uslugama, videoplatformama ili u aplikacijama.	Polaznik povezuje odgovarajuće postupke s različitim platformama i temama.
6. Analizirati vlastite obrasce donošenja odluka na internetu.	Mogu prepoznati kako obično reagiram na internetu i u kojim bih situacijama trebao usporiti ili dodatno provjeriti informacije.	Polaznik promišlja o jednom vlastitom obrascu reagiranja, primjerice brzom dijeljenju sadržaja, povjerenju poznatim pošiljateljima ili izbjegavanju zahtjevnih zadataka.
7. Prilagoditi strategije pri susretu s nepoznatim tehnologijama.	Mogu primijeniti poznate postupke čak i kada nova tehnologija izgleda drukčije.	Polaznik odabire odgovarajuću strategiju za nepoznati alat, platformu ili situaciju povezanu s umjetnom inteligencijom.
8. Uključiti prosuđivanje temeljeno na iskustvu u svakodnevni digitalni život.	Mogu povezati vlastito životno iskustvo s postupcima digitalne provjere pri donošenju svakodnevnih odluka.	Polaznik objašnjava kako se osobno iskustvo i postupci naučeni tijekom tečaja mogu međusobno nadopunjavati.
9. Pomoći drugima u razvijanju digitalne autonomije.	Mogu pomoći drugoj osobi postavljanjem korisnih pitanja i predlaganjem odgovarajućih postupaka, bez preuzimanja odluke umjesto nje.	Polaznik odabire ili oblikuje uvažavajući savjet kojim pruža podršku drugoj osobi.
10. Osmisliti rješenja prilagođena kontekstu za nove digitalne izazove.	Mogu osmisliti praktičan odgovor na novi digitalni izazov prilagođavajući ono što već znam.	Polaznik izrađuje jednostavan plan djelovanja za novu ili nadolazeću digitalnu situaciju.

20.5 Predložena struktura jedinica i opterećenje

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Jedinica 1	Osvrt: što se promijenilo u mojem digitalnom prosuđivanju?	1 sat
Jedinica 2	Odabir odgovarajućeg postupka za odgovarajuću situaciju	1,5 sati
Jedinica 3	Prijenos naučenoga na nepoznate platforme, poruke i tehnologije	1,5 sati
Jedinica 4	Vlastiti obrasci donošenja odluka i samopouzdanje	1,25 sati
Jedinica 5	Podrška drugima i autonomija uz pomoć	1,25 sati
Jedinica 6	Osobni plan digitalne autonomije i vrednovanje	1 sat

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Jedinica	Predloženi fokus	Okvirno opterećenje
Ukupno		**7,5 sati**

20.6 Smjernice za jedinice

Jedinica	Smjernice	Predložena aktivnost za polaznike
Jedinica 1: Osvrt: što se promijenilo u mojem digitalnom prosuđivanju?	Ova jedinica poziva polaznike da promisle o vlastitom napretku tijekom cijelog tečaja. Trebaju se osvrnuti na ključna područja: provjeravanje informacija, prepoznavanje manipulacije, razumijevanje sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom, uočavanje algoritamski oblikovane izloženosti, izbjegavanje prijevara, zaštitu privatnosti, upravljanje stresom, odgovorno dijeljenje sadržaja i sudjelovanje u građanskim prostorima. Naglasak treba biti na prepoznavanju napretka, a ne na nabrajanju pogrešaka.	Polaznici dovršavaju kratku samorefleksiju: „Prije ovog tečaja obično sam..., a sada je vjerojatnije da ću...”
Jedinica 2: Odabir odgovarajućeg postupka za odgovarajuću situaciju	Ova jedinica pomaže polaznicima povezati različite situacije s odgovarajućim postupcima. Sumnjiva poruka može zahtijevati Postupak Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj. Dramatična objava može zahtijevati Postupak Zastani–Provjeri–Usporedi. Odluka povezana s privatnošću može zahtijevati Postupak zaštite osobnih podataka. Građanska kampanja može zahtijevati Postupak odgovornog građanskog sudjelovanja. Polaznici trebaju razumjeti da su postupci alati te da različite situacije mogu zahtijevati različite alate.	Polaznici povezuju nekoliko scenarija s najprikladnijim postupkom i objašnjavaju svoj odabir.
Jedinica 3: Prijenos naučenoga na nepoznate platforme, poruke i tehnologije	Ova jedinica podupire prijenos naučenoga. Polaznici uvježbavaju primjenu poznatih pitanja na nepoznate primjere: novu aplikaciju, novi alat umjetne inteligencije, novi oblik prijevare, novi portal javnih usluga, novu funkciju društvene mreže ili novu vrstu preporuke sadržaja. Jedinica treba naglasiti da se sučelja mogu mijenjati, ali pitanja koja podupiru prosuđivanje ostaju korisna.	Polaznici primjenjuju jedan postupak na nepoznatu situaciju i odlučuju što bi najprije provjerili.
Jedinica 4: Vlastiti obrasci donošenja odluka i samopouzdanje	Ova jedinica pomaže polaznicima uočiti vlastite navike. Neki polaznici mogu prebrzo dijeliti sadržaj kada dolazi od osobe kojoj vjeruju. Drugi mogu izbjegavati korisne usluge zbog straha od pogreške. Neki mogu snažno reagirati na uznemirujuće vijesti, dok drugima postavke privatnosti mogu biti zbunjujuće. Cilj nije samokritika, nego razvoj samosvijesti.	Polaznici odabiru jednu vlastitu digitalnu naviku koju žele zadržati, jednu koju žele poboljšati i jednu situaciju u kojoj će zatražiti podršku.
Jedinica 5: Podrška drugima i autonomija uz pomoć	Ova jedinica usmjerena je na uvažavajuće pružanje podrške drugima. Stariji polaznici mogu pomagati prijateljima, partnerima, članovima obitelji ili vršnjacima. Dobra podrška ne znači preuzeti uređaj ili donijeti odluku umjesto druge osobe. Ona znači postavljati korisna pitanja, pokazati odgovarajući postupak, zajednički provjeravati informacije i poštovati autonomiju druge osobe. Jedinica treba povezati uzajamnu podršku s dostojanstvom i samopouzdanjem.	Polaznici odabiru ili oblikuju podržavajući odgovor osobi koja pita može li se vjerovati poruci, poveznici, slici ili građanskoj objavi.
Jedinica 6: Osobni plan digitalne autonomije i vrednovanje	Završna jedinica povezuje cijeli modul i kurikulum. Polaznici izrađuju kratak Osobni plan digitalne autonomije i dovršavaju vrednovanje modula. Plan treba biti jednostavan i praktičan, a ne birokratski. Treba sadržavati korisne postupke, situacije povećanog rizika, pouzdane izvore podrške te jednu ili dvije navike koje polaznik želi nastaviti primjenjivati.	Polaznici izrađuju Osobni plan digitalne autonomije koji uključuje odabrane postupke, znakove upozorenja, osobe ili izvore podrške te vlastite sljedeće korake.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

20.7 Vrednovanje

Vrednovanjem u ovom modulu treba provjeriti mogu li polaznici promisliti o vlastitom učenju, odabrati odgovarajuće postupke i prenijeti naučene strategije na nove situacije. Ono ne treba imati obilježja zahtjevnog završnog ispita pod pritiskom. Treba podupirati učvršćivanje naučenoga i razvoj samopouzdanja.

Vrednovanje treba biti usmjereno na:

Fokus vrednovanja	Primjer dokaza
Refleksija o učenju	Polaznik prepoznaje što je naučio i u kojim se područjima sada osjeća sigurnije.
Prepoznavanje napretka	Polaznik prepoznaje poboljšanje u digitalnom prosuđivanju, oprezu ili samopouzdanju.
Primjena strategija u novim situacijama	Polaznik odabire i primjenjuje odgovarajući postupak u nepoznatom scenariju.
Objašnjavanje kriterija povjerenja	Polaznik prepoznaje izvor, dokaze, kontekst, usporedbu, privatnost i emocionalni pritisak kao kriterije za prosuđivanje.
Prijenos naučenoga na različite platforme	Polaznik primjenjuje slična pitanja u porukama, na mrežnim stranicama, platformama, u aplikacijama ili pri korištenju javnih usluga.
Prepoznavanje vlastitih obrazaca	Polaznik prepoznaje vlastitu naviku koja podupire ili otežava sigurnije digitalno sudjelovanje.
Prilagodba nepoznatim tehnologijama	Polaznik odabire pažljive prve korake pri susretu s novim alatom ili platformom.
Povezivanje iskustva i naučenih postupaka	Polaznik objašnjava kako se osobno iskustvo i postupci naučeni tijekom tečaja mogu međusobno nadopunjavati.
Podrška drugima	Polaznik odabire uvažavajući savjet koji podupire autonomiju druge osobe umjesto preuzimanja odluke.
Oblikovanje odgovora na nove izazove	Polaznik izrađuje jednostavan plan djelovanja za novi digitalni rizik ili nepoznatu situaciju.

Preporučene vrste pitanja za MOOC:

Vrsta pitanja	Primjena u ovom modulu
Višestruki izbor	Odabir najprikladnijeg postupka, sigurnijih strategija prijenosa naučenoga, mogućnosti podrške ili odgovora na nepoznate situacije.
Točno/netočno	Provjera osnovnog razumijevanja autonomije, prijenosa naučenoga, podrške, samopouzdanja i nastavka učenja.
Zadatak nadopunjavanja	Učvršćivanje ključnih pojmova poput autonomije, prijenosa naučenoga, postupka, prosuđivanja, podrške, samopouzdanja, refleksije ili prilagodbe.

Svaki odgovor treba uključivati povratnu informaciju. Povratne informacije trebaju jačati samopouzdanje polaznika i poticati prijenos naučenoga u nove situacije.

Primjer obrasca povratne informacije:

Vrsta odgovora	Primjer povratne informacije
Povratna informacija nakon točnog odgovora	„Ovo je dobar primjer prijenosa naučenoga jer se poznati postupak provjere primjenjuje u novoj digitalnoj situaciji.”
Povratna informacija nakon netočnog odgovora	„Ovim se odgovorom reagira prije provjere. Sigurniji je pristup odabrati odgovarajući postupak, provjeriti izvor ili mogući rizik te zatražiti pomoć ako je situacija važna ili nejasna.”

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

20.8 Praktični postupak za polaznike: Osobni plan digitalne autonomije

Na kraju modula polaznici trebaju izraditi kratak Osobni plan digitalne autonomije. Plan se u MOOC-u može ponuditi kao jednostavan predložak za preuzimanje ili ispis.

Plan treba sadržavati:

Element plana	Usmjeravajuće pitanje
Moji korisni postupci	Koje ću postupke iz tečaja najčešće koristiti?
Moji znakovi upozorenja	Koji mi znakovi govore da trebam zastati i provjeriti?
Moje visokorizične situacije	U kojim situacijama trebam biti posebno oprezan?
Moji pouzdani izvori	Gdje mogu provjeriti pouzdane informacije?
Moj krug podrške	Kome se mogu obratiti za pomoć kada mi je potrebna?
Moji izbori vezani uz privatnost	Koje informacije želim pažljivije štititi?
Moja navika za digitalnu dobrobit	Koja mi digitalna navika može pomoći da se osjećam smirenije i imam veći osjećaj kontrole?
Moja navika sudjelovanja	Kako mogu odgovorno i samouvjereno sudjelovati na internetu?
Moj sljedeći korak u učenju	Što želim sljedeće naučiti ili dodatno uvježbati?

U materijalima MOOC-a namijenjenima polaznicima, gdje je to prikladno, može se koristiti i kraća verzija za lakše pamćenje: **Moji postupci. Moji znakovi upozorenja. Moji pouzdani izvori. Moja podrška. Moj sljedeći korak.**

20.9 Prilagođeni pristup ciljnoj skupini

Ovaj modul ohrabruje polaznike, ali pritom ne postaje pretjerano sentimentalan. Polaznici završavaju put učenja svjesni da su razvili praktično prosuđivanje, a ne da su ovladali svakim digitalnim alatom. Digitalni se život mijenja prebrzo da bi bilo koji tečaj mogao ponuditi konačne odgovore za svaku moguću situaciju.

Modul naglašava da je nesigurnost normalna. Digitalna autonomija ne znači uvijek odmah znati točan odgovor. Ona znači znati zastati, odabrati odgovarajući postupak, provjeriti izvor, usporediti informacije, zaštititi osobne podatke, odgovorno komunicirati i zatražiti pomoć kada je potrebna.

Osobni plan digitalne autonomije treba biti kratak i koristan. Ne treba djelovati kao administrativni obrazac. Njegova je svrha biti praktičan podsjetnik koji polaznici mogu držati uz svoj uređaj, spremiti kao datoteku ili ispisati ako im to više odgovara.

Primjeri trebaju obuhvatiti sadržaje iz svih prethodnih modula: sumnjive poruke, obmanjujuće naslove, slike generirane umjetnom inteligencijom, ponavljane preporuke sadržaja, postavke privatnosti, zahtjeve povezane s prijevarama, stresne sadržaje, dvojbe oko dijeljenja sadržaja i građanske kampanje. Time se polaznicima pomaže uvidjeti da kurikulum čini jedan povezan put učenja.

Podršku drugima treba prikazati pažljivo. Polaznici mogu pomagati drugima, ali od njih se ne očekuje da postanu neplaćeni tehnički stručnjaci za sve osobe u svojoj okolini. Naglasak je na uvažavajućoj podršci: postavljanju pitanja, zajedničkom provjeravanju, predlaganju odgovarajućeg postupka i poticanju drugih da donose informirane odluke.

Modul također uvažava različite razine samopouzdanja. Neki polaznici mogu završiti tečaj spremni istraživati nove usluge. Drugi se mogu jednostavno osjećati spremnijima zastati, provjeriti i pitati prije nego što nešto učine. Oba su ishoda vrijedna.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

20.10 Kriteriji završetka

Ovaj je modul uspješno završen kada je polaznik prošao sve obvezne jedinice modula, dovršio potrebne provjere znanja ili aktivnosti u obliku kviza te izradio Osobni plan digitalne autonomije ili dovršio odgovarajući refleksivni zadatak. U službenom SMART AGE MOOC-u uspješan završetak zahtijeva dovršavanje svih obveznih aktivnosti modula i ostvarivanje potrebnog praga prolaznosti na vrednovanju modula, uz mogućnost više pokušaja.

Završetak ovog modula pokazuje da je polaznik:

Element uspješnog završetka	Dokaz
Završio jedinice modula	Napredak kroz sve jedinice modula ili odgovarajuće aktivnosti učenja.
Promislio o napretku u učenju	Kratka refleksija o tome što se promijenilo u polaznikovu digitalnom prosuđivanju, samopouzdanju ili navikama.
Odabrao korisne postupke	Prepoznavanje postupaka koje polaznik očekuje da će najčešće primjenjivati.
Primijenio prijenos naučenoga	Primjena jednog postupka iz tečaja u novoj ili nepoznatoj digitalnoj situaciji.
Prepoznao potrebu za podrškom	Prepoznavanje najmanje jedne situacije u kojoj polaznik treba zatražiti pomoć.
Izradio Osobni plan digitalne autonomije	Dovršen plan, kontrolni popis ili odgovarajući refleksivni zadatak.
Dovršio vrednovanje	Uspješan završetak kviza modula ili odgovarajućeg zadatka.
Prepoznao sljedeće korake	Kratka refleksija o jednoj navici, vještini ili temi koju polaznik želi nastaviti razvijati.

20.11 Povezanost sa završetkom puta učenja

Ovaj modul završava SMART AGE kurikulum koji se sastoji od deset modula. Pomaže polaznicima povezati cijeli put učenja sa svakodnevnom digitalnom autonomijom. Nakon završetka ovog modula polaznici prelaze na završni dio MOOC-a, u kojem će pregledati uvjete za završetak, dobiti priznanje ili se pripremiti za njegovo stjecanje te biti potaknuti da nastave primjenjivati SMART AGE postupke u svakodnevnom digitalnom životu.

21. ZAVRŠETAK PUTA UČENJA ZA STJECANJE MIKROKVALIFIKACIJE

21.1 Svrha završnog dijela

Završni dio zaokružuje SMART AGE kurikulum za stjecanje mikrokvalifikacije. Slijedi nakon deset vrednovanih modula i pomaže polaznicima povezati cijeli put učenja u smislenu cjelinu.

Svrha ovog dijela nije uvođenje novog područja kompetencija. Njegova je svrha poduprijeti završnu refleksiju, potvrditi uvjete za završetak, učiniti postignuto učenje vidljivim te usmjeriti polaznike prema nastavku digitalnog sudjelovanja nakon završetka tečaja.

Završni dio treba biti kratak, jasan i podržavajući. Pomaže polaznicima prepoznati što su postigli i kako mogu nastaviti primjenjivati naučene postupke u svakodnevnom digitalnom životu.

Završni dio važan je i za logiku mikrokvalifikacije unutar kurikuluma. Pomaže povezati završene module, provedena vrednovanja, primijenjene postupke i refleksiju polaznika s transparentnim priznavanjem uspješnog završetka.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

21.2 Pozicija na putu učenja

SMART AGE put učenja sastoji se od tri dijela: uvodnog dijela, deset vrednovanih modula i završnog dijela.

Element kurikuluma	Funkcija
Uvodni dio	Orijentacija, tehnička priprema, motivacija i objašnjenje puta učenja.
Deset modula	Glavni sadržaj učenja, aktivnosti polaznika, vrednovanje i dokazi o učenju.
Završni dio	Refleksija, potvrda završetka, priznavanje i smjernice za nastavak učenja.

Deset modula pruža glavne dokaze o učenju. Oni čine 75-satni put učenja za stjecanje mikrokvalifikacije. Uvodni i završni dio podupiru sudjelovanje i učvršćivanje naučenoga, ali se ne računaju kao dodatni moduli kurikuluma.

Uvodni dio bit će osobito važan pri provedbi MOOC-a. Pomoći će svim polaznicima da započnu s jednakom osnovnom razinom tehničke pripremljenosti. To uključuje objašnjenje načina kretanja kroz tečaj, prelaska iz jedne jedinice u drugu, načina funkcioniranja kvizova, prikazivanja automatskih povratnih informacija, praćenja napretka, pronalaženja materijala za preuzimanje te uvjeta koje je potrebno ispuniti za završetak.

Završni dio ne funkcionira kao dodatni puni modul niti kao završni ispit visokog pritiska. Pomaže polaznicima potvrditi završetak, osvrnuti se na ono što su naučili te se pripremiti za nastavak primjene SMART AGE postupaka nakon završetka tečaja.

21.3 Predložene aktivnosti završnog dijela

Završni dio uključuje sljedeće aktivnosti namijenjene polaznicima:

Aktivnost	Svrha
Pregled završenih modula	Pomaže polaznicima sagledati cijeli put učenja koji su završili.
Ponovni pregled ključnih postupaka	Učvršćuje praktične alate za svakodnevno digitalno prosuđivanje.
Refleksija o vlastitom napretku	Podupire samopouzdanje i svijest o postignutom učenju.
Potvrda uvjeta za završetak	Čini postupak priznavanja transparentnim.
Prepoznavanje budućih izvora podrške	Potiče nastavak autonomnog djelovanja uz dostupnu podršku.
Spremanje ili ispis ključnih zaključaka	Podupire prijenos naučenoga u svakodnevni život.

Ove aktivnosti trebaju ostati jednostavne i lako izvedive. Završni dio ne treba stvarati pritisak povezan s ispitivanjem.

U SMART AGE MOOC-u ove će se aktivnosti provoditi putem kratkih stranica, kontrolnih popisa, sažetaka za preuzimanje, jednostavnih poticaja za refleksiju, pitanja s automatskom provjerom odgovora, zaslona za potvrdu napretka ili drugih odgovarajućih pristupačnih elemenata.

21.4 Pregled ključnih postupaka za polaznike

Završni dio podsjeća polaznike na glavne praktične postupke razvijene kroz kurikulum.

Modul	Postupak za polaznike
Modul 1: Informacijska i medijska pismenost	Osobni postupak provjere vjerodostojnosti
Modul 2: Osviještenost o dezinformacijama i manipulaciji	Postupak Zastani–Provjeri–Usporedi
Modul 3: Osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom	Postupak pažljive provjere sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Modul	Postupak za polaznike
Modul 4: Osviještenost o algoritmima i izloženosti informacijama	Postupak za raznolikost izvora informacija
Modul 5: Digitalna sigurnost i prepoznavanje internetskih prijevara	Postupak Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj
Modul 6: Privatnost i zaštita podataka	Postupak zaštite osobnih podataka
Modul 7: Digitalna dobrobit i emocionalna otpornost	Postupak za digitalnu dobrobit
Modul 8: Odgovorno dijeljenje sadržaja i komunikacija	Postupak Razmisli prije dijeljenja
Modul 9: Građansko i demokratsko sudjelovanje na internetu	Postupak odgovornog građanskog sudjelovanja
Modul 10: Refleksivna digitalna autonomija i prijenos naučenoga	Osobni plan digitalne autonomije

Ovi postupci predstavljaju glavne prenosive alate kurikuluma. Pomažu polaznicima nastaviti primjenjivati sadržaje tečaja i nakon njegova završetka.

Završni dio ne treba samo navesti postupke. Treba pomoći polaznicima prepoznati kada je pojedini postupak koristan. Primjerice, sumnjiva poruka može zahtijevati Postupak Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj; dramatičan naslov može zahtijevati Postupak Zastani–Provjeri–Usporedi; javna kampanja može zahtijevati Postupak odgovornog građanskog sudjelovanja; a nova digitalna situacija može zahtijevati primjenu Osobnog plana digitalne autonomije.

21.5 Završna refleksija

Završna refleksija pomaže polaznicima prepoznati vlastiti napredak. Ne zahtijeva duge pisane odgovore. Polaznici mogu odgovoriti na kratke poticaje, odabrati ponuđene tvrdnje, ispuniti jednostavan obrazac ili razgovarati o svojem napretku u vođenom okruženju ako se kurikulum prilagođava za provedbu izvan MOOC-a.

Predloženi poticaji za refleksiju:

Poticaj za refleksiju	Svrha
Što sada provjeravam pažljivije nego prije?	Pomaže prepoznati napredak u digitalnom prosuđivanju.
Koji mi je postupak najkorisniji?	Podupire prijenos naučenoga u svakodnevni život.
Koja mi je digitalna situacija još uvijek zahtjevna?	Pomaže prepoznati potrebu za daljnjom podrškom.
Kada trebam zatražiti pomoć?	Učvršćuje autonomiju uz dostupnu podršku.
Koju digitalnu naviku želim nastaviti primjenjivati?	Potiče održivost učenja.

U asinkronom MOOC-u završna refleksija mora biti oblikovana tako da ne zahtijeva pojedinačni pregled od strane nastavnika ili druge osobe. Primjerice, polaznici mogu odabrati ponuđene tvrdnje, ispuniti kratku samoprocjenu, odabrati postupak koji očekuju da će primjenjivati ili odgovoriti na scenarij odabirom najprikladnijeg postupka. Svrha je poduprijeti učvršćivanje naučenoga i samosvijest, a ne oblikovati pisani zadatak koji zahtijeva ručno vrednovanje.

Refleksija treba biti podržavajuća i usmjerena na jačanje samopouzdanja. Pomaže polaznicima uvidjeti da i male promjene u ponašanju mogu biti značajne. Završna refleksija obvezna je aktivnost za završetak puta učenja, ali se ne vrednuje kao zahtjevan pisani zadatak s visokim ulozima.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

21.6 Uvjeti za završetak

Završetak cjelovitog SMART AGE puta učenja za stjecanje mikrokvalifikacije temelji se na transparentnim i unaprijed definiranim uvjetima. Polaznici od samog početka znaju što trebaju završiti i na koji će se način njihov napredak priznati.

U provedbi SMART AGE MOOC-a uspješan završetak zahtijevat će završetak uvodnog dijela, svih deset modula kurikuluma, svih kvizova modula ili odgovarajućih zadataka vrednovanja, završne refleksije te ostvarivanje propisanog praga uspješnosti na vrednovanju.

Preporučeni minimalni prag iznosi 60 % na vrednovanju svakog modula. Polaznicima je omogućeno više pokušaja, uz jasne povratne informacije nakon svakog pokušaja. Svrha ovog praga jest potvrditi ostvarenost ishoda učenja, a ne stvarati pritisak završnog ispitivanja s visokim ulozima. Polaznik mora ostvariti propisani prag na vrednovanju svakog od deset modula; ukupni prosjek ne može nadoknaditi nezavršen modul.

Općenito, završetak pokazuje da je polaznik:

Uvjet za završetak	Dokaz
Završio uvodni dio	Dovršena orijentacija ili zabilježeno odgovarajuće sudjelovanje.
Završio svih deset modula	Dovršen napredak kroz module u MOOC-u ili odgovarajućem obliku provedbe.
Dovršio vrednovanja u modulima	Dovršeni kvizovi ili odgovarajući zadaci vrednovanja u svim modulima koji se vrednuju.
Primijenio postupke za polaznike	Postupci primijenjeni kroz automatski podržane aktivnosti u modulima, odabire u scenarijima, zadatke s kontrolnim popisima ili poticaje za refleksiju.
Dovršio završnu refleksiju	Dovršena kratka završna refleksija, samoprocjena ili Osobni plan digitalne autonomije.
Ostvario definirani prag za završetak	Uvjet za završetak ostvaren u skladu sa službenim pravilima provedbe.

U asinkronom MOOC-u primjenu postupaka za polaznike nije potrebno dokazivati putem pisanih zadataka koji zahtijevaju ručni pregled. Ona se može pokazati kroz praktične aktivnosti koje se mogu automatski podržati. Primjerice, od polaznika se može tražiti da odaberu koji postupak odgovara određenoj situaciji, izaberu najsigurniji sljedeći korak u scenariju, ispune kontrolni popis ili prepoznaju preporučeni postupak u realističnom primjeru. Time se ovaj uvjet čini izvedivim bez potrebe da nastavnik čita i vrednuje svaku refleksiju.

Ako se kurikulum provodi u kombiniranom, neposrednom ili lokalno vođenom obliku, odgovarajući dokazi mogu uključivati vođenu raspravu, kratke radne listove, usmenu refleksiju, grupne aktivnosti ili sudjelovanje koje potvrđuje voditelj. U svim oblicima provedbe dokazi trebaju ostati razmjerni ciljnoj skupini polaznika i svrsi kurikuluma.

Uvjeti za završetak moraju biti priopćeni jasnim jezikom prilagođenim polaznicima. Polaznici trebaju moći razumjeti što su već završili, što im još preostaje i što je potrebno za stjecanje priznanja.

21.7 Priznavanje završetka

Polaznici koji završe cjeloviti SMART AGE put učenja dobivaju priznanje o završetku u skladu s pravilima službene provedbe.

Priznavanje mora biti transparentno. U njemu se navodi što je polaznik završio, tko je izdao priznanje, koliki je opseg učenja bio uključen, koji su ishodi učenja ili kompetencije obuhvaćeni te na koji je način učenje vrednovano.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Digitalna potvrda ili odgovarajući zapis o priznavanju uključuje sljedeće elemente:

Element priznavanja	Obvezne informacije za SMART AGE
Identifikacija polaznika	Ime ili drugi dogovoreni identifikator polaznika, ovisno o platformi i pravilima zaštite podataka.
Naziv mikrokvalifikacije	Službeni naziv SMART AGE MOOC-a ili SMART AGE puta učenja za stjecanje mikrokvalifikacije.
Država ili regija izdavatelja	Država ili regija u kojoj je smještena organizacija koja izdaje priznanje.
Tijelo koje dodjeljuje priznanje	Organizacija odgovorna za izdavanje priznanja.
Datum izdavanja	Datum izdavanja priznanja ili datum kada je polaznik završio put učenja.
Ishodi učenja ili kompetencije	Upućivanje na deset kompetencija modula i detaljne ishode učenja pojedinih modula.
Okvirno opterećenje	75 sati, približno 3 ECTS boda gdje je primjenjivo, bez podrazumijevanja formalnog priznavanja ECTS bodova osim ako ih dodjeljuje ovlašteni pružatelj.
Razina iskustva učenja, ako je primjenjivo	Razina prema EQF-u, QF-EHEA-u ili nacionalnom kvalifikacijskom okviru samo ako ju je formalno odredio ovlašteni pružatelj. Ako razina nije formalno određena, to treba transparentno navesti.
Vrsta vrednovanja	Završetak deset vrednovanih modula, kvizova ili odgovarajućih zadataka, aktivnosti temeljenih na scenarijima, primjena praktičnih postupaka i završna refleksija.
Oblik sudjelovanja	Asinkroni MOOC na internetu ili drugi jasno navedeni oblik provedbe ako je kurikulum prilagođen.
Vrsta osiguravanja kvalitete	Usklađenost s DigComp 3.0 i načelima medijske i informacijske pismenosti, vanjska recenzija, partnerska recenzija, pilotiranje sa starijim polaznicima i dorada na temelju povratnih informacija.
Kontakt ili referenca organizacije izdavatelja	Mrežna stranica, platforma, institucionalna referenca ili drugi način provjere, gdje je primjenjivo.
Povezanost sa SMART AGE projektom	Jasna naznaka radi li se o službenoj SMART AGE provedbi ili prilagođenoj uporabi kurikuluma od strane druge organizacije.

Priznavanje ne smije preuveličavati postignuti rezultat. Završetak pokazuje da je polaznik završio strukturirani put učenja iz područja medijske pismenosti, digitalne otpornosti i refleksivne digitalne autonomije. Time se ne potvrđuje stručna osposobljenost u područjima kibernetičke sigurnosti, umjetne inteligencije, novinarstva, provjere činjenica, digitalnog prava ili zaštite podataka.

Ako druga organizacija prilagodi i provede cjeloviti put učenja, može izdati vlastitu potvrdu, značku ili drugi oblik priznavanja. Takvo priznanje mora jasno navesti izdavatelja, opseg, opterećenje, ishode učenja, osnovu vrednovanja i povezanost sa SMART AGE projektom. Aktivnost se ne smije predstavljati kao službena SMART AGE mikrokvalifikacija osim ako su ispunjeni službeni uvjeti za završetak i uvjeti odobrenja.

21.8 Napredak po modulima bez djelomičnog priznavanja mikrokvalifikacije

SMART AGE mikrokvalifikacija dodjeljuje se tek nakon uspješnog završetka cjelovitog MOOC-a koji obuhvaća deset modula i ispunjavanja svih definiranih uvjeta za završetak. Pojedinačni moduli važni su dijelovi puta učenja, ali ne predstavljaju zasebne mikrokvalifikacije.

MOOC platforma može prikazivati napredak po modulima kako bi polaznicima olakšala snalaženje i održala motivaciju. Primjerice, polaznici mogu vidjeti koje su module otvorili, završili ili ih još trebaju dovršiti. Takvo praćenje napretka korisno je za navigaciju, osobito u asinkronom tečaju, ali se ne predstavlja kao formalno priznanje.

Element platforme	Značenje
Značka modula	Pokazuje da je polaznik završio modul unutar MOOC-a.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element platforme	Značenje
Rezultat kviza	Pokazuje uspješnost polaznika na vrednovanju određenog modula.
Kontrolni popis za završetak	Pomaže polazniku vidjeti što još treba dovršiti.
Potvrda o završetku cjelovitog programa ili odgovarajuće priznanje	Izdaje se tek nakon završetka svih deset modula i svih obveznih vrednovanja.

Djelomičan završetak može imati pedagošku vrijednost, ali ne dovodi do stjecanja SMART AGE mikrokvalifikacije. Polaznik koji završi samo jedan modul, nekoliko odabranih modula ili samo dio MOOC-a sudjelovao je u aktivnostima učenja, ali nije završio cjeloviti SMART AGE put učenja za stjecanje mikrokvalifikacije.

Ta se razlika mora jasno komunicirati u MOOC-u. Polaznici trebaju razumjeti da svaki modul doprinosi konačnom profilu učenja, ali je priznavanje povezano isključivo sa završetkom cjelovitog puta učenja. Time se štite vjerodostojnost, transparentnost i dosljednost SMART AGE mikrokvalifikacije.

Ako druga organizacija koristi jedan modul, nekoliko modula ili skraćenu prilagodbu kurikuluma, tu aktivnost može opisati kao radionicu, aktivnost učenja, edukaciju ili prilagođeni tečaj temeljen na SMART AGE materijalima. Međutim, takva se djelomična uporaba ne smije predstavljati kao završetak SMART AGE mikrokvalifikacije.

21.9 Nastavak učenja i podrška

Završni dio potiče polaznike da nastave primjenjivati naučene postupke i nakon završetka tečaja. Digitalni život nastavit će se mijenjati, a polaznici će se susretati s novim alatima, rizicima, platformama, uslugama i oblicima medija. Cilj stoga nije zapamtiti svaki pojedini primjer, nego nastaviti primjenjivati pažljivo prosuđivanje.

Polaznike se potiče da:

Nastavak primjene	Svrha
Nastaviti primjenjivati postupke provjere	Podupire prijenos naučenoga.
Spremiti ili ispisati ključne kontrolne popise	Omogućuje korištenje postupaka i izvan MOOC-a.
Koristiti pouzdane lokalne izvore informacija	Podupire sigurnije građansko sudjelovanje i korištenje javnih usluga.
Zatražiti pomoć u visokorizičnim situacijama	Učvršćuje autonomiju uz dostupnu podršku.
Pažljivo dijeliti naučeno s drugima	Podupire otpornost na razini zajednice.
Nastaviti učiti uz podršku pouzdanih organizacija	Podupire dugoročnu digitalnu uključenost.

Lokalne verzije kurikuluma mogu uključivati relevantne poveznice za podršku, poput portala javnih usluga, knjižnica, ustanova za obrazovanje odraslih, tijela za zaštitu potrošača, službi za prijavu kibernetičkog kriminala, udruga starijih osoba, lokalnih inicijativa za medijsku pismenost ili organizacija zajednice.

Nastavak učenja ne treba prikazivati kao neuspjeh u svladavanju tečaja. Treba ga predstaviti kao uobičajen dio digitalnog života. Tehnologije, prijevare, platforme i prakse javne komunikacije mijenjaju se, pa digitalna otpornost ovisi o kontinuiranom prosuđivanju, prilagodbi i dostupnoj podršci.

21.10 Završna poruka polaznicima

Završna poruka namijenjena polaznicima treba biti pozitivna i praktična. Treba izbjegavati pretjerane tvrdnje i ne smije sugerirati da su polaznici sada zaštićeni od svih digitalnih rizika.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Primjer prikladne završne poruke:

> *Završili ste SMART AGE put učenja. Vježbali ste kako provjeravati informacije, prepoznavati manipulaciju, razumjeti sadržaje generirane umjetnom inteligencijom, uočavati ponavljanu izloženost sadržajima, sigurno reagirati na prijevare, štititi osobne podatke, upravljati digitalnim pritiskom, odgovorno dijeliti sadržaje, sudjelovati u građanskom životu i primjenjivati naučene postupke u novim situacijama.*
>
> *Digitalni život nastavit će se mijenjati. Ne morate znati sve. Možete zastati, provjeriti, usporediti, potvrditi, zaštititi svoje podatke, zatražiti pomoć i donositi pažljive odluke. Ove navike podupiru sigurnije, kritičnije i samouvjerenije sudjelovanje u digitalnom životu.*

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Dio C – Smjernice za provedbu, prilagodbu i MOOC

22. PROVEDBA SMART AGE MOOC-A

22.1 Svrha ovog poglavlja

Ovo poglavlje definira glavne zahtjeve za provedbu SMART AGE MOOC-a. Kurikulum pruža obrazovnu strukturu puta učenja, a MOOC će tu strukturu prenijeti u internetski tečaj namijenjen starijim polaznicima.

Svrha ovog poglavlja nije ponavljati cjelokupni dizajn kurikuluma. Ono definira praktične uvjete koje MOOC mora ispuniti: asinkroni pristup, jasnu navigaciju, pristupačan dizajn, automatske povratne informacije, praćenje napretka, logiku završetka i podršku polaznicima.

Detaljnije smjernice za pretvaranje modula kurikuluma u jedinice MOOC-a, aktivnosti, videozapise i kvizove navedene su u Poglavlju 23. Lokalizacija je obrađena u Poglavlju 24. Šira ponovna uporaba od strane drugih organizacija obrađena je u Poglavlju 25. Kriteriji kvalitete sažeti su u Poglavlju 26.

22.2 MOOC struktura

SMART AGE MOOC mora provoditi cjeloviti put učenja. Mora uključivati:

Element MOOC-a	Funkcija
Uvodni dio	Objašnjava svrhu tečaja, navigaciju, opterećenje, vrednovanje, uvjete za završetak i priznavanje.
Deset vrednovanih modula	Pružaju glavni sadržaj učenja, aktivnosti, kvizove, postupke za polaznike i dokaze o učenju.
Završni dio	Podupire završnu refleksiju, potvrdu završetka, priznavanje i nastavak primjene postupaka za polaznike.

Priznato opterećenje SMART AGE mikrokvalifikacije iznosi 75 sati, što odgovara približno 3 ECTS boda gdje je to primjenjivo. To se opterećenje odnosi na deset vrednovanih modula kurikuluma. Uvodni i završni dio podupiru orijentaciju polaznika i završetak puta učenja, ali se ne računaju kao dodatni moduli kurikuluma.

MOOC će se stoga razvijati na temelju kurikuluma, a ne odvojeno od njega. Svaki modul MOOC-a odgovarat će jednom modulu kurikuluma. Svaka jedinica MOOC-a podupirat će ishode učenja, postupke za polaznike, logiku vrednovanja i pristup prilagođen starijim polaznicima definiran u Dijelu B.

U ovom kurikulumu pojam „jedinica" odnosi se na kratak dio modula MOOC-a namijenjen polaznicima. Ovisno o korištenoj tehničkoj platformi, jedinice se mogu provoditi kao lekcije, teme, stranice ili odgovarajući elementi LMS-a.

Istodobno će MOOC pojednostaviti iskustvo polaznika. Od starijih se polaznika neće očekivati da tumače kurikulumsku dokumentaciju. Umjesto toga vidjet će jasne uvode u module, kratka objašnjenja, primjere, aktivnosti, kvizove, povratne informacije, podatke o napretku i sažetke za preuzimanje.

Vanjska recenzija kurikuluma pruža praktične smjernice za oblikovanje MOOC-a. Svi partneri projekta SMART AGE zajednički će koristiti nalaze recenzije pri strukturiranju tečaja, izradi sadržaja namijenjenih polaznicima, tehničkoj provedbi platforme, lokalizaciji nacionalnih verzija i pripremi beta-

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

testiranja. Zajednički prioriteti oblikovanja uključuju jednostavan i uvažavajući jezik prilagođen polaznicima, vidljivu podršku u razumijevanju terminologije gdje je korisna, autentične i lokalno prepoznatljive primjere, fleksibilno napredovanje vlastitim tempom, predvidivu navigaciju, pristupačne medijske sadržaje te jasno dostupne načine za dobivanje pomoći ili podrške. Beta-testiranjem provjerit će se funkcioniraju li ta dizajnerska rješenja u praksi za starije polaznike. Ove provedbene dorade ne mijenjaju strukturu kurikuluma od deset modula, ishode učenja ni logiku priznavanja; one određuju način na koji će polaznici doživjeti kurikulum u mrežnom okruženju za učenje.

22.3 Asinkroni model učenja vlastitim tempom

MOOC će biti oblikovan kao asinkrono okruženje za učenje vlastitim tempom. Polaznici će moći samostalno pristupati tečaju u vrijeme i tempom koji im odgovaraju.

Ovaj je model važan za starije polaznike jer se mogu razlikovati u razini samopouzdanja, brzini čitanja, raspoloživom vremenu, dostupnosti tehničke podrške i prethodnom iskustvu s učenjem na internetu. MOOC će stoga smanjiti nepotreban pritisak i pružiti orijentaciju izravno unutar tečaja.

Asinkroni model zahtijeva:

Zahtjev	Značenje za provedbu MOOC-a
Jasne upute	Polaznici uvijek znaju što trebaju učiniti sljedeće.
Kratki koraci učenja	Sadržaj je podijeljen u pregledne i lako savladive jedinice.
Predvidiva struktura	Moduli slijede prepoznatljiv obrazac.
Vidljiv napredak	Polaznici mogu vidjeti što su završili i što im još preostaje.
Automatske povratne informacije	Polaznici dobivaju povratne informacije bez čekanja na nastavnika.
Više pokušaja	Polaznicima je omogućeno ponovno pokušati kada je to prikladno.
Sažeci za preuzimanje	Polaznici mogu spremiti ili ispisati ključne postupke i kontrolne popise.
Informacije o podršci	Polaznici znaju gdje mogu potražiti pomoć ako nisu sigurni.

MOOC neće ovisiti o stalnoj prisutnosti nastavnika. Ključna objašnjenja, smjernice, primjeri, povratne informacije i informacije o uvjetima završetka bit će ugrađeni izravno u tečaj.

22.4 Automatizacija i neposredne povratne informacije

Automatizacija će biti jedan od ključnih zahtjeva za MOOC. Omogućit će polaznicima samostalno učenje i dobivanje neposrednih povratnih informacija na njihove aktivnosti.

Platforma mora podržavati:

Automatizirana funkcija	Svrha
Praćenje napretka	Bilježi koje su lekcije, jedinice ili moduli završeni.
Automatska provjera kvizova	Automatski provjerava odgovore gdje god je to moguće.
Neposredne povratne informacije o odgovorima	Odmah objašnjava točne i netočne odgovore.
Automatsko generiranje značke modula	Pruža vidljivu potvrdu kada su ispunjeni uvjeti za završetak modula.
Automatsko generiranje potvrde ili zapisa o završetku	Podupire priznavanje nakon što su ispunjeni svi uvjeti za završetak.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Automatska povratna informacija ne treba samo navesti je li odgovor točan ili netočan. Treba jasnim i praktičnim jezikom objasniti razlog.

Dobra povratna informacija:

Obilježje povratne informacije	Značenje
Neposredna	Polaznik vidi povratnu informaciju čim pošalje odgovor.
Objašnjavajuća	Povratna informacija objašnjava zašto je odgovor prikladan ili rizičan.
Podržavajuća	Formulacija izbjegava okrivljavanje, posramljivanje ili ismijavanje.
Praktična	Objašnjenje povezuje odgovor sa svakodnevnim digitalnim ponašanjem.
Usmjerena na prijenos naučenoga	Polaznik razumije kako istu ideju može primijeniti u budućim situacijama.

To je osobito važno zato što će MOOC biti asinkron. Polaznici neće morati čekati nastavnika kako bi razumjeli zašto je odgovor bio točan, nepotpun ili nesiguran.

22.5 Dizajn platforme prilagođen starijim polaznicima

MOOC će biti oblikovan za starije polaznike s različitim razinama digitalnog samopouzdanja. Neće se pretpostavljati da svi polaznici imaju prethodno iskustvo s učenjem na internetu.

Platforma i dizajn tečaja moraju podržavati:

Zahtjev dizajna	Primjena
Jednostavna navigacija	Izbjegavati nepotrebne izbornike, skrivene korake i složenu strukturu stranica.
Jasna vizualna hijerarhija	Naslovi, gumbi, zadaci i pokazatelji napretka trebaju biti lako uočljivi i prepoznatljivi.
Čitljiv tekst	Koristiti jasnu tipografiju, dovoljno razmaka i odgovarajuću veličinu fonta.
Dobar kontrast	Osigurati da tekst, gumbi i interaktivni elementi budu lako uočljivi.
Dosljedan raspored	Koristiti sličnu strukturu u svim modulima i jedinicama.
Kratke stranice	Izbjegavati duge, zbijene stranice s previše elemenata.
Jednostavan jezik	Koristiti formulacije prilagođene polaznicima i objasniti tehničke pojmove.
Podnaslovi i transkripti	Osigurati podnaslove i transkripte za videosadržaje i audiosadržaje.
Materijali za ispis	Omogućiti polaznicima preuzimanje ili ispis praktičnih postupaka i kontrolnih popisa.
Pristupačna interakcija	Izbjegavati zadatke koji zahtijevaju složeno povlačenje elemenata, brze reakcije ili napredne tehničke vještine.

Pristupačnost mora biti sastavni dio osnovnog dizajna MOOC-a, a ne dodatna opcija. Gdje god je to tehnički moguće, platforma treba omogućiti opcije pristupačnosti poput prilagodbe veličine fonta, mogućnosti promjene kontrasta, načina prikaza prilagođenih lakšem čitanju, navigacije prilagođene korištenju tipkovnice i drugih uobičajenih prilagodbi u skladu s načelima mrežne pristupačnosti.

22.6 Minimalni elementi modula MOOC-a

Svaki modul MOOC-a mora sadržavati sljedeće minimalne elemente:

Element modula	Funkcija
Uvod u modul	Objašnjava temu i njezinu važnost u svakodnevnom digitalnom životu.
Ciljevi učenja	Predstavlja što će polaznik vježbati ili što će nakon modula moći bolje učiniti.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element modula	Funkcija
Kratke jedinice učenja	Dijele modul na pregledne i lako savladive korake.
Realistični primjeri	Povezuju temu s poznatim digitalnim situacijama.
Aktivnosti za polaznike	Pomažu polaznicima primijeniti naučeno, a ne samo čitati ili gledati sadržaj.
Provjere znanja ili kvizovi	Omogućuju uvježbavanje i pružaju dokaze o učenju.
Povratne informacije o odgovorima	Objašnjavaju točne i netočne odgovore.
Postupak za polaznike	Sažima praktični postupak razvijen u modulu.
Sažetak za preuzimanje	Pruža kontrolni popis, podsjetnik ili kratak sažetak za kasniju uporabu.
Završni sažetak modula	Ponavlja glavnu poruku i priprema polaznika za sljedeći modul.

Detaljan dizajn jedinica učenja, aktivnosti i povratnih informacija obrađen je u Poglavlju 23. Poglavlje 22 definira samo minimalna očekivanja za provedbu MOOC-a.

22.7 Uloga videozapisa u MOOC-u

Videozapisi trebaju podupirati razumijevanje, prepoznavanje i samopouzdanje, ali ne smiju zamijeniti pisana objašnjenja, interaktivne aktivnosti, primjere, kvizove, poticaje za refleksiju ili zadatke vrednovanja. U SMART AGE MOOC-u videozapisi se stoga trebaju koristiti selektivno i svrhovito.

Videozapisi su osobito korisni kada apstraktne rizike čine vidljivima putem jednostavnih objašnjenja, praktičnih postupaka za polaznike ili prepoznatljivih svakodnevnih situacija. Oni pomažu starijim polaznicima razumjeti što se događa, zašto je to važno i što mogu učiniti sljedeće.

Korisna minimalna struktura videozapisa za MOOC je:

Vrsta videozapisa	Svrha
Uvodni videozapis modula	Uvodi temu, povezuje je sa svakodnevnim digitalnim životom i motivira polaznike za nastavak učenja.
Videozapis o ključnom pojmu	Jednostavnim jezikom objašnjava jedan važan pojam, primjerice generativnu umjetnu inteligenciju, algoritamske preporuke, phishing ili osobne podatke.
Videozapis s objašnjenjem rizika	Objašnjava uobičajen digitalni ili medijski rizik, primjerice kako prijevarne poruke stvaraju osjećaj hitnosti ili kako emocionalne objave potiču brzo dijeljenje sadržaja.
Videozapis o praktičnom postupku	Prikazuje praktični postupak, primjerice Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj, provjeru izvora, uspoređivanje informacija ili odluku da se ne klikne na poveznicu.
Ilustrativni videozapis s primjerom iz stvarnog života	Prikazuje kratku, izmišljenu, ali realističnu situaciju koju starije osobe mogu prepoznati, poput primanja sumnjive poruke, nailaska na emocionalnu objavu na društvenim mrežama, susreta sa sadržajem generiranim umjetnom inteligencijom ili donošenja odluke o dijeljenju informacija.
Završni videozapis modula	Sažima glavnu poruku, ponavlja praktični postupak za polaznike i priprema prijelaz na sljedeći modul.

Ilustrativni videozapisi s primjerima iz stvarnog života osobito su važni za ciljnu skupinu projekta SMART AGE. Mnogi stariji polaznici lakše razumiju digitalne i medijske rizike kada su prikazani kroz prepoznatljive situacije, a ne samo kroz apstraktna objašnjenja. Ti videozapisi ne moraju prikazivati stvarne slučajeve. Mogu prikazivati moguće svakodnevne događaje, kratke izmišljene situacije ili tipične trenutke donošenja odluka koji odražavaju ono s čime se starije osobe mogu susresti na internetu.

SMART AGE MOOC planiran je u četiri jezične verzije: engleskoj, njemačkoj, hrvatskoj i slovenskoj. U svim četirima jezičnim verzijama MOOC će ukupno sadržavati najmanje 100 videozapisa. Ukupno planirano trajanje gledanja u svim jezičnim verzijama iznosit će približno 300–500 minuta. To se odnosi na cjelokupnu višejezičnu produkciju MOOC-a, a ne na 100 zasebnih konceptualnih videozapisa u svakom jeziku.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

U praksi se pedagoška jezgra može sastojati od istih ili odgovarajućih vrsta videozapisa prilagođenih četirima jezičnim verzijama. Primjerice, uvodni videozapis modula, završni videozapis modula te odabrani videozapisi temeljeni na scenarijima ili ključnim pojmovima mogu se prevesti, titlovati, ponovno snimiti ili lokalno prilagoditi. Takav pristup podupire dosljednost MOOC-a, a istodobno omogućuje prilagodbu primjera, imena, snimaka zaslona, javnih usluga, medijskih referenci ili scenarija prijevara nacionalnim i jezičnim kontekstima.

Videozapisi trebaju biti kratki, jasni i dovoljno sporog tempa za starije polaznike. Trebaju koristiti čitljive vizualne elemente, mirnu naraciju i jednostavne primjere. Treba izbjegavati brze prijelaze, prenatrpane zaslone, sitan tekst i nepotrebne animacije. Svaki videozapis u pravilu treba biti usmjeren na jednu glavnu ideju, jedan rizik, jedan postupak ili jednu realističnu situaciju.

Za svaki videozapis moraju biti osigurani podnaslovi i transkript. Scenarije videozapisa treba pripremiti prije snimanja jer podupiru kontrolu kvalitete, prevođenje, izradu podnaslova, pristupačnost i lokalizaciju. Scenariji također pomažu osigurati dosljednu uporabu terminologije u svim modulima i jezicima.

Videozapisi ne trebaju uvoditi previše novih pojmova odjednom. Njihova je glavna funkcija učiniti put učenja konkretnijim, pristupačnijim i lakšim za pamćenje, osobito u modulima koji se bave prijevarama, manipulacijom, sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom, algoritmima, privatnošću, emocionalnim reakcijama, odgovornim dijeljenjem sadržaja i građanskim sudjelovanjem.

22.8 Praćenje napretka i logika završetka

MOOC će učiniti napredak polaznika vidljivim. To je važno jer polaznici mogu učiti samostalno i vraćati se tečaju nakon stanki.

Platforma mora prikazivati:

Informacija o napretku	Svrha
Završene jedinice	Pomaže polaznicima pratiti napredak unutar modula.
Završeni moduli	Prikazuje napredak kroz put učenja koji se sastoji od deset modula.
Završeni kvizovi ili obvezne aktivnosti	Pomaže polaznicima razumjeti napredak u vrednovanju.
Preostali zadaci	Smanjuje mogućnost zabune i podupire učenje vlastitim tempom.
Završni status	Pokazuje jesu li ispunjeni svi uvjeti za priznavanje završetka.

Praćenje napretka podupirat će orijentaciju i motivaciju polaznika. Ne smije se poistovjećivati s priznavanjem. Polaznik može završiti jedan ili više modula, ali SMART AGE mikrokvalifikacija povezana je isključivo sa završetkom cjelovitog MOOC-a i svih obveznih aktivnosti vrednovanja.

Platforma stoga mora jasno razlikovati:

Status na platformi	Značenje
Jedinica završena	Završen je jedan korak učenja.
Modul završen	Završen je jedan modul kurikuluma.
Kviz uspješno položen	Obvezna aktivnost vrednovanja uspješno je završena.
Cijeli MOOC završen	Završeno je svih deset modula i sve obvezne aktivnosti.
Priznanje izdano	Polaznik je ispunio uvjete za SMART AGE mikrokvalifikaciju ili odgovarajući zapis o završetku.

Ova razlika pomaže očuvati transparentnost i spriječiti nesporazume.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

22.9 Transparentnost priznavanja u MOOC-u

SMART AGE mikrokvalifikacija dodjeljuje se tek nakon uspješnog završetka cjelovitog MOOC-a, uključujući svih deset vrednovanih modula i sve obvezne aktivnosti vrednovanja.

Zapis o priznavanju mora jasno navesti:

Element priznavanja	Obvezne informacije
Identifikacija polaznika	Identificira polaznika u skladu s pravilima platforme i zaštite podataka.
Naziv	Navodi naziv mikrokvalifikacije ili zapisa o završetku.
Organizacija izdavatelj	Identificira tijelo koje dodjeljuje priznanje.
Datum izdavanja	Navodi datum izdavanja priznanja.
Opterećenje	Navodi 75 sati, odnosno približno 3 ECTS boda gdje je to primjenjivo.
Ishodi učenja ili kompetencije	Upućuje na deset kompetencija na razini programa i ishode učenja pojedinih modula.
Vrsta vrednovanja	Navodi način na koji je učenje provjereno.
Oblik sudjelovanja	Navodi da je učenje završeno putem interneta i asinkrono, osim ako je provedeno u drukčijem obliku.
Referenca na osiguravanje kvalitete	Navodi osnovu osiguravanja kvalitete kurikuluma i MOOC-a.

Zapis o priznavanju ne smije preuveličavati postignuti rezultat. Završetak SMART AGE MOOC-a potvrđuje završetak strukturiranog puta učenja iz područja medijske pismenosti, digitalne otpornosti i refleksivne digitalne autonomije. Ne potvrđuje profesionalnu stručnost u područjima novinarstva, kibernetičke sigurnosti, umjetne inteligencije, digitalnog prava, zaštite podataka ili provjere činjenica.

22.10 Beta-testiranje sa starijim polaznicima

Prije konačne objave MOOC će biti testiran sa starijim polaznicima. Beta-testiranjem provjeravat će se i tehnička funkcionalnost i iskustvo polaznika. U fazi beta-testiranja sudjelovat će ukupno najmanje 20 starijih polaznika, uz najmanje 5 polaznika u svakoj aktivnoj partnerskoj državi. Ako se tijekom provedbe promijeni broj ili sastav aktivnih partnerskih država, zadržat će se ukupni minimum od 20 starijih polaznika, pri čemu će svaka aktivna partnerska država u testiranje uključiti najmanje 5 starijih polaznika.

Beta-testiranje neće biti ograničeno samo na provjeru tehničkog funkcioniranja platforme. Provjeravat će se i mogu li stariji polaznici razumjeti tečaj, samostalno se njime kretati, dovršiti obvezne korake učenja, smisleno koristiti povratne informacije i razumjeti što je potrebno za stjecanje priznanja.

Beta-testiranjem se provjerava:

Fokus testiranja	Usmjeravajuće pitanje
Navigacija	Mogu li polaznici pronaći ono što im je potrebno i prijeći na sljedeći korak?
Upute	Razumiju li polaznici što se od njih očekuje?
Jezik	Jesu li formulacije jasne i razumljive?
Opterećenje	Djeluju li jedinice dovoljno pregledno i izvedivo?
Pristupačnost	Mogu li polaznici bez poteškoća koristiti tekst, videozapise, kvizove i materijale za preuzimanje?
Povratne informacije	Pomažu li povratne informacije polaznicima razumjeti njihove odgovore?
Primjeri	Prepoznaju li polaznici prikazane situacije?
Samopouzdanje	Podupire li tečaj polaznike umjesto da ih obeshrabruje?
Praćenje napretka	Razumiju li polaznici što su završili i što im još preostaje?
Logika završetka	Razumiju li polaznici što je potrebno za stjecanje priznanja?

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Povratne informacije prikupljene tijekom beta-testiranja sustavno će se prikupljati i koristiti za doradu MOOC-a prije njegove konačne objave. Dorade će biti usmjerene na jednostavnost korištenja, jasnoću, pristupačnost, tempo učenja, primjere, povratne informacije i transparentnost uvjeta za završetak.

Gdje god je to moguće, tijekom beta-testiranja pratit će se i obrasci završavanja tečaja, uključujući mogu li polaznici završiti predviđene dijelove tečaja te na kojim mjestima najčešće prekidaju učenje, usporavaju ili trebaju dodatnu podršku. Ti će se podaci koristiti za poboljšanje konačnog iskustva korištenja MOOC-a.

Beta-testiranje ne smatra se samo tehničkom provjerom. Za projekt SMART AGE jednostavnost korištenja, samopouzdanje polaznika, pristupačnost i transparentnost uvjeta za završetak predstavljaju temeljne zahtjeve kvalitete.

22.11 Minimalni kontrolni popis za provedbu

Prije objave MOOC-a potrebno je provjeriti sljedeći kontrolni popis provedbenih zahtjeva.

Pitanje za provjeru provedbe	Da / Potrebna dorada
Uključuje li MOOC uvodni dio, svih deset vrednovanih modula i završni dio?	
Je li opterećenje od 75 sati jasno navedeno?	
Jesu li zastupljene sve deset kompetencija na razini programa?	
Jesu li svi ishodi učenja pojedinih modula obuhvaćeni sadržajem, aktivnostima ili vrednovanjem?	
Je li struktura tečaja predvidiva polaznicima?	
Jesu li jedinice kratke i lako savladive?	
Je li navigacija jasna i jednostavna?	
Provjeravaju li se kvizovi ili obvezne aktivnosti automatski gdje god je to moguće?	
Sadrži li svako pitanje korisnu povratnu informaciju o odgovoru?	
Je li praćenje napretka vidljivo?	
Jesu li uvjeti za završetak jasno navedeni?	
Jesu li osigurani podnaslovi, transkripti i sažeci za preuzimanje gdje je to potrebno?	
Jesu li uzete u obzir mogućnosti prilagodbe pristupačnosti?	
Izdaje li se priznanje tek nakon završetka cjelovitog MOOC-a?	
Je li MOOC testiran sa starijim polaznicima?	

Ovaj kontrolni popis ne zamjenjuje šire kriterije kvalitete navedene u Poglavlju 26. On služi kao minimalna provjera provedbenih zahtjeva za MOOC.

22.12 Sažetak

SMART AGE MOOC provodit će kurikulum kao jasan, pristupačan i asinkroni put učenja na internetu namijenjen starijim osobama. Zadržat će strukturu od deset modula, kompetencije na razini programa, ishode učenja, opterećenje od 75 sati, logiku vrednovanja, praktične postupke za polaznike i uvjete za priznavanje završetka.

MOOC neće samo prenijeti tekst kurikuluma u digitalni oblik. Pružit će funkcionalno okruženje za učenje s jasnom navigacijom, kratkim jedinicama, realističnim primjerima, aktivnostima za polaznike, kvizovima, neposrednim povratnim informacijama, praćenjem napretka, sažecima za preuzimanje, pristupačnim dizajnom i iskustvom učenja provjerenim beta-testiranjem.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Kvaliteta MOOC-a ovisit će o tome mogu li stariji polaznici razumjeti sadržaj tečaja, samostalno ga završiti, dobiti korisne povratne informacije i primjenjivati SMART AGE postupke u svakodnevnom digitalnom životu.

23. PRETVARANJE KURIKULUMA U SADRŽAJ MOOC-A

23.1 Svrha ovog poglavlja

SMART AGE kurikulum definira obrazovnu strukturu puta učenja. Sadržaj MOOC-a mora tu strukturu pretvoriti u jasne, pristupačne mrežne materijale prilagođene polaznicima.

Ovo poglavlje pruža praktične smjernice za pretvaranje modula kurikuluma u module i jedinice MOOC-a, aktivnosti za polaznike, kvizove, videozapise, povratne informacije i materijale za preuzimanje. Ne uvodi nove ishode učenja ni nove sadržaje kurikuluma. Njegova je svrha pomoći autorima sadržaja očuvati logiku kurikuluma, a istodobno učiniti tečaj razumljivim i jednostavnim za korištenje starijim polaznicima.

Središnje pitanje pri razvoju sadržaja MOOC-a glasi:

> *Kako će stariji polaznik doživjeti ovaj sadržaj na zaslonu, samostalno, bez nastavnika pokraj sebe?*

Kurikulum se ne smije jednostavno prenijeti u MOOC u obliku dugih tekstualnih stranica. Jezik kurikuluma namijenjen je partnerima, edukatorima, autorima sadržaja i organizacijama koje ga prilagođavaju. Jezik MOOC-a mora se izravno obraćati polaznicima.

Vanjska recenzija kurikuluma također je temelj za pravila izrade sadržaja predstavljena u ovom poglavlju. U svim modulima autori sadržaja trebaju pristupati jeziku prilagođenom polaznicima, tempu učenja, podršci u razumijevanju terminologije, autentičnim primjerima i podršci polaznicima kao zahtjevima koji se primjenjuju kroz cijeli tečaj. Ti se zahtjevi zajednički provode među projektnim partnerima kako bi engleska izvorna verzija sadržaja i lokalizirane verzije ostale obrazovno usklađene, a istodobno bile razumljive i prepoznatljive starijim polaznicima u Austriji, Hrvatskoj i Sloveniji.

23.2 Od modula kurikuluma do modula MOOC-a

Svaki modul kurikuluma iz Dijela B mora postati jedan modul MOOC-a. Naziv, glavna kompetencija, ishodi učenja, okvirno opterećenje, praktični postupak za polaznike i fokus vrednovanja moraju ostati usklađeni s kurikulumom. Međutim, modul MOOC-a treba biti sažetiji, jasniji i interaktivniji od odgovarajućeg poglavlja kurikuluma. Treba polaznike korak po korak voditi kroz temu.

Element kurikuluma	Prilagodba za MOOC
Naziv modula	Naziv modula u MOOC-u.
Sažetak modula	Kratak uvod u modul prilagođen polaznicima.
Kontekst modula	Jednostavno objašnjenje važnosti teme u svakodnevnom životu.
Ključna pitanja polaznika	„Pitanja na koja vam ovaj modul pomaže odgovoriti.”
Ishodi učenja	Ciljevi učenja i aktivnosti formulirani jezikom prilagođenim polaznicima.
Predložena struktura jedinica	Slijed lekcija ili jedinica MOOC-a.
Smjernice za jedinice	Objašnjenja, primjeri i zadaci prilagođeni polaznicima.
Fokus vrednovanja	Kvizovi, scenariji i aktivnosti s automatskom provjerom odgovora.
Praktični postupak za polaznike	Kartica s praktičnim postupkom za preuzimanje ili ispis.
Pristup prilagođen ciljnoj skupini	Jezik, tempo učenja, primjeri i podrška prilagođeni starijim polaznicima.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element kurikuluma	Prilagodba za MOOC
Kriteriji završetka	Jasna pravila za završetak modula unutar platforme.

Ova prilagodba zadržava obrazovni smisao modula, a istodobno pojednostavljuje iskustvo učenja za polaznike.

23.3 Preporučena struktura modula MOOC-a

Svaki modul MOOC-a trebao bi slijediti predvidivu strukturu. Predvidivost smanjuje mogućnost zabune i pruža podršku polaznicima koji možda nemaju prethodnog iskustva s internetskim tečajevima.

Preporučena struktura modula MOOC-a je:

Element MOOC-a	Funkcija
Uvod u modul	Objašnjava temu i njezinu važnost u svakodnevnom digitalnom životu.
Ciljevi učenja	Navodi što će polaznici vježbati ili što će nakon modula moći bolje učiniti.
Kratke jedinice	Dijele modul na pregledne i lako savladive korake učenja.
Realistični primjeri	Povezuju učenje s poznatim digitalnim situacijama.
Videozapisi	Objašnjavaju odabrane pojmove, scenarije ili praktične postupke.
Aktivnosti	Pomažu polaznicima primijeniti naučeno, a ne samo čitati ili gledati sadržaj.
Provjere znanja	Provjeravaju razumijevanje i pružaju povratne informacije.
Praktični postupak za polaznike	Sažima praktični postupak razvijen u modulu.
Sažetak za preuzimanje	Pruža kontrolni popis, podsjetnik ili kratak sažetak za kasniju uporabu.
Završni sažetak modula	Ponavlja glavnu poruku i priprema prijelaz na sljedeći modul.

Struktura ostaje dosljedna u svim modulima, ali ne smije biti mehanička. Svaki modul može zahtijevati drukčije primjere, aktivnosti ili naglaske, ovisno o svojoj temi.

23.4 Preporučena struktura jedinice MOOC-a

Svaka jedinica MOOC-a treba biti usmjerena na jednu jasnu ideju, rizik, odluku ili korak praktičnog postupka. Jedinica ne treba uvoditi previše pojmova odjednom.

Jednostavna struktura jedinice u pravilu uključuje:

Element jedinice	Preporučena primjena
Naziv jedinice	Jasan, praktičan i povezan s prepoznatljivom situacijom.
Kratak uvod	Jedan ili dva kratka odlomka koji objašnjavaju svrhu jedinice.
Primjer iz svakodnevnog života	Poruka, objava, naslov, slika, videozapis, obrazac, komentar ili scenarij.
Objašnjenje	Objašnjenje ključne ideje jednostavnim jezikom.
Kratka aktivnost	Zadatak donošenja odluke, uspoređivanja, ispunjavanja kontrolnog popisa, refleksije ili povezivanja.
Provjera znanja	U pravilu 3–5 kratkih pitanja.
Povratne informacije	Objašnjenje za točne i netočne odgovore.
Ključna poruka za pamćenje	Jedna praktična poruka koju treba zapamtiti.

Polaznik nakon završetka jedne jedinice treba razumjeti jednu praktičnu ideju. Cilj nije obuhvatiti sve informacije o određenoj temi na jednom mjestu.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

23.5 Jezik prilagođen polaznicima

Sadržaj MOOC-a treba biti napisan jasnim, izravnim i uvažavajućim jezikom. Treba izbjegavati stručni žargon kurikuluma i nepotrebne tehničke pojmove.

Koristiti	Izbjegavati
Kratke rečenice.	Duge odlomke pisane stilom kurikuluma.
Primjere iz svakodnevnog života.	Apstraktna objašnjenja bez konteksta.
„Možete naići na ovakvu poruku...”	„Polaznik će biti izložen...”
„Prije dijeljenja zapitajte se...”	„Sudionik treba operacionalizirati...”
Ponavljanje ključnih pojmova.	Uvođenje velikog broja novih pojmova odjednom.
Praktične postupke.	Pretjerano teorijske opise.

Tehničke pojmove treba uvoditi samo kada su potrebni i objašnjavati ih na primjerima.

Primjerice, „algoritam” se može objasniti kao sustav koji pomaže platformi odlučiti koji će sadržaj prikazati prvi ili što će sljedeće preporučiti. „Generativna umjetna inteligencija” može se objasniti kao umjetna inteligencija koja može stvarati tekstove, slike, zvučne zapise ili videozapise. „Digitalni trag” može se objasniti kao tragovi koje ostavljamo svojim aktivnostima na internetu.

MOOC ne treba pretpostavljati da polaznici razumiju obrazovne pojmove poput ishoda učenja, kompetencija, dokaza o vrednovanju ili načina stjecanja mikrokvalifikacije. Ti su pojmovi važni za oblikovanje tečaja, ali ne trebaju prevladavati u sadržajima namijenjenima polaznicima.

23.6 Pretvaranje ishoda učenja u ciljeve prilagođene polaznicima

Svaki modul sadrži deset operacionaliziranih ishoda učenja. U MOOC-u ih treba pretvoriti u jasne ciljeve učenja i praktične zadatke. Nije potrebno prikazivati svaki ishod u formalnoj formulaciji iz kurikuluma. Međutim, svaki ishod mora biti obuhvaćen objašnjenjem, primjerom, aktivnošću, kvizom, scenarijem, praktičnim postupkom ili povratnom informacijom.

Ishod učenja iz kurikuluma	Formulacija prilagođena polaznicima
Procijeniti vjerodostojnost izvora informacija na temelju kontekstualnih pokazatelja.	Vježbat ćete provjeravati tko je objavio informaciju, kada je objavljena i koji su dokazi navedeni.
Prepoznati ponavljajuće obrasce manipulacije u političkim sadržajima ili sadržajima na društvenim mrežama.	Naučit ćete uočavati znakove upozorenja poput straha, okrivljavanja, osjećaja hitnosti i izostavljanja konteksta.
Primijeniti preventivne strategije na različitim platformama i uređajima.	Vježbat ćete što učiniti prije nego što kliknete, odgovorite, izvršite plaćanje ili podijelite osobne podatke.
Procijeniti etičke odgovornosti digitalnog građanstva.	Promišljat ćete o tome kako vaši postupci na internetu mogu utjecati na druge ljude i javnu raspravu.

Formulacija prilagođena polaznicima jednostavnija je, ali pritom ne umanjuje obrazovni smisao ishoda učenja.

23.7 Pretvaranje konteksta modula u motivaciju za učenje

Odjeljak „Kontekst modula” pretvara se u kratko objašnjenje prilagođeno polaznicima koje pokazuje zašto je tema važna.

Dobar uvod u modul odgovara na četiri pitanja:

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Pitanje	Primjer
Na koju se svakodnevnu situaciju ovaj modul odnosi?	„Možete primiti poruku koja izgleda hitno i službeno.”
Zašto je to važno?	„Neke su poruke osmišljene kako bi potaknule ljude da reagiraju prije nego što provjere informacije.”
Što će polaznik vježbati?	„U ovom ćete modulu vježbati kako zastati, provjeriti i usporediti informacije prije dijeljenja.”
Kako to podupire autonomiju?	„Ovaj vam postupak može pomoći da smirenije odlučite što ćete sljedeće učiniti.”

Uvod u modul ne treba započinjati predstavljanjem projekta, povijesti razvoja kurikuluma ili institucionalnim objašnjenjima. Takve informacije pripadaju dokumentu kurikuluma, a ne sadržaju MOOC-a namijenjenom polaznicima.

23.8 Realistični primjeri i scenariji

Sadržaj SMART AGE MOOC-a treba temeljiti na realističnim digitalnim situacijama. Stariji polaznici lakše će razumjeti i zapamtiti određeni pojam kada je prikazan u poznatom kontekstu.

Korisne vrste primjera uključuju:

Vrsta primjera	Moguća primjena
Proslijeđena poruka	Dezinformacije, prijevare, emocionalni pritisak, odgovorno dijeljenje sadržaja.
Objava na društvenim mrežama	Provjera izvora, način oblikovanja sadržaja, manipulacija, građanska rasprava.
Naslov	Klikolovni naslovi, emocionalno obojene formulacije, izostavljanje konteksta.
Mrežna stranica ili internetski obrazac	Privatnost, dijeljenje podataka, korištenje javnih usluga.
Sumnjiva poveznica	Prepoznavanje prijevara i provjera vjerodostojnosti.
Slika ili tekst generiran umjetnom inteligencijom	Prepoznavanje i provjera sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom.
Preporuka videozapisa	Algoritamski oblikovana izloženost i ponavljanje sadržaja.
Niz komentara	Uvažavajuća komunikacija i digitalna dobrobit.
Internetska kampanja ili peticija	Građansko sudjelovanje i provjera izvora.
Poruka u obiteljskoj grupi	Dijeljenje sadržaja, povjerenje, privatnost i uzajamna podrška.

Primjeri trebaju biti kratki i usmjereni na određenu temu. Gdje god je to moguće, trebaju biti izmišljeni ili simulirani, osobito kada se odnose na prijevare, osobne podatke, zdravstvene informacije, političke sadržaje ili javne institucije.

23.9 Aktivnosti za polaznike

Aktivnosti trebaju pomoći polaznicima primijeniti ono što su naučili. U asinkronom MOOC-u aktivnosti trebaju biti dovoljno jednostavne da ih polaznici mogu samostalno dovršiti.

Preporučene vrste aktivnosti uključuju:

Vrsta aktivnosti	Primjer
Odabir najsigurnijeg postupka	Polaznik odlučuje treba li kliknuti, provjeriti, pričekati, zanemariti, prijaviti ili zatražiti pomoć.
Prepoznavanje znakova upozorenja	Polaznik označava osjećaj hitnosti, emocionalni pritisak, nejasan izvor ili nesiguran zahtjev za podacima.
Usporedba dvaju primjera	Polaznik uspoređuje dva naslova, izvora, poruke ili odgovora.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Vrsta aktivnosti	Primjer
Povezivanje pojma i primjera	Polaznik povezuje pojam poput izvora, dokaza, privatnosti ili hitnosti s odgovarajućim primjerom.
Primjena praktičnog postupka	Polaznik odabire koji je korak praktičnog postupka primjenjiv u određenoj situaciji.
Razvrstavanje prema razini rizika	Polaznik razvrstava primjere u kategorije sigurnih, neizvjesnih i visokorizičnih situacija.
Odabir uvažavajućeg odgovora	Polaznik odabire smiren odgovor u zadanom komunikacijskom scenariju.
Kratka refleksija	Polaznik povezuje temu s vlastitim digitalnim navikama.

Aktivnosti trebaju izbjegavati složeno učitavanje datoteka, duge pisane zadatke i zadatke koji zahtijevaju ručni pregled nastavnika. Refleksija može biti uključena, ali treba biti oblikovana tako da polaznici od nje imaju koristi čak i kada nastavnik ne pregledava njihove odgovore.

23.10 Kvizovi i povratne informacije o odgovorima

Kvizovi trebaju biti kratki, praktični i povezani s realističnim situacijama. Trebaju potvrditi razumijevanje i pomoći polaznicima uvježbati prosuđivanje.

Osnovne vrste pitanja su:

Vrsta pitanja	Preporučena primjena
Višestruki izbor	Odabir sigurnijih postupaka, prepoznavanje znakova upozorenja, odabir izvora ili odgovarajućeg praktičnog postupka.
Točno/netočno	Provjera razumijevanja ključnih ideja i čestih pogrešnih shvaćanja.
Zadatak nadopunjavanja	Učvršćivanje ključnih pojmova, koraka praktičnih postupaka ili kratkih definicija.

Većina provjera znanja na razini jedinice trebala bi sadržavati 3–5 pitanja. Kvizovi na razini modula mogu kombinirati nekoliko vrsta pitanja i obuhvatiti glavne ishode učenja modula.

Svako pitanje mora uključivati povratnu informaciju o odgovoru. Povratna informacija treba objasniti zašto je odgovor točan ili zašto je neki drugi odgovor sigurniji, točniji ili odgovorniji.

Vrsta povratne informacije	Primjer
Povratna informacija nakon točnog odgovora	„Ovaj je odgovor sigurniji jer uključuje provjeru izvora prije nego što se poruci povjeruje ili je se podijeli.”
Povratna informacija nakon netočnog odgovora	„Ovim se odgovorom reagira prebrzo. Sigurniji je korak zastati, provjeriti tko je sastavio poruku i usporediti je s drugim pouzdanim izvorom.”

Formulacije pitanja trebaju izbjegavati zamke. Cilj nije zbuniti polaznike, nego im pomoći uvježbati promišljeno donošenje odluka.

23.11 Videozapisi i scenariji

Videozapisi trebaju podupirati učenje, a ne zamijeniti sve pisane ili interaktivne sadržaje. Najkorisniji su kada uvode neki pojam, objašnjavaju rizik, prikazuju praktični postupak ili sažimaju modul.

Preporučena struktura videozapisa je:

Dio videozapisa	Funkcija
Uvodna situacija	Prikazuje poznati problem ili pitanje.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Dio videozapisa	Funkcija
Jednostavno objašnjenje	Objašnjava jedan pojam ili rizik.
Praktični korak	Pokazuje što polaznik može učiniti.
Kratak sažetak	Ponavlja glavnu poruku.

Scenarije videozapisa treba napisati prije snimanja. To olakšava kontrolu kvalitete, prevođenje te izradu podnaslova i transkripata.

Videozapisi trebaju biti kratki, jasni i dovoljno sporog tempa za starije polaznike. Treba izbjegavati brze prijelaze, prenatrpane zaslone, sitan tekst i nepotrebne animacije.

23.12 Materijali za preuzimanje i ispis

Svaki modul mora sadržavati najmanje jedan materijal za preuzimanje ili ispis. Ti materijali pomažu polaznicima primjenjivati praktične postupke iz modula i izvan MOOC-a.

Mogući materijali uključuju:

Vrsta materijala za preuzimanje	Primjena
Kartica s praktičnim postupkom	Sažima glavni praktični postupak za polaznike.
Kontrolni popis	Pomaže polaznicima provjeriti poruku, izvor, poveznicu, postavku privatnosti ili građansku kampanju.
Sažetak na jednoj stranici	Ponavlja glavne sadržaje modula.
Osobni plan	Podupire prijenos naučenoga i njegovu daljnju primjenu.
Vodič „Što učiniti ako...”	Pomaže polaznicima reagirati u sumnjivim ili stresnim situacijama.

Materijali za preuzimanje trebaju biti kratki, čitljivi i vizualno pregledni. Trebaju koristiti dovoljno velik font, dobar kontrast i jednostavnu strukturu.

23.13 Opseg sadržaja i tempo učenja

Jedan od čestih rizika pri razvoju MOOC-a jest pokušaj uključivanja previše sadržaja. Teme projekta SMART AGE opsežne su, ali svaka jedinica treba biti usmjerena na jednu ideju koju polaznici mogu razumjeti i primijeniti.

Autori sadržaja trebaju izbjegavati:

Rizik	Bolji pristup
Previše novih pojmova u jednoj jedinici	Uvesti jedan ili dva ključna pojma i ponavljati ih.
Duga teorijska objašnjenja	Koristiti kratka objašnjenja povezana s primjerima.
Previše primjera odjednom	Koristiti jedan dobro odabran primjer i jednu aktivnost.
Pretjerano tehnički detalji	Usmjeriti se na ono što polaznik može prepoznati i učiniti.
Dugi kvizovi	Koristiti kratke provjere znanja s korisnim povratnim informacijama.
Upute vezane isključivo uz određenu platformu	Poučavati prenosive praktične postupke koji ostaju korisni i kada se korisnička sučelja promijene.

MOOC treba biti jednostavan za praćenje. Stariji polaznici trebaju moći završiti jednu jedinicu bez osjećaja da moraju odjednom svladati cijelu temu.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

23.14 Pristupačnost sadržaja tijekom izrade

O pristupačnosti treba voditi računa već tijekom pisanja sadržaja, a ne tek pri tehničkom razvoju platforme.

Autori sadržaja trebaju provjeriti:

Pitanje o pristupačnosti	Praktična primjena
Je li tekst jednostavan za čitanje?	Koristiti kratke odlomke, jasne naslove i jednostavan jezik.
Je li stranica vizualno pregledna?	Izbjegavati prenatrpane zaslone i nepotrebne ukrasne elemente.
Jesu li videozapisi pristupačni?	Pripremiti podnaslove i transkripte.
Jesu li upute jasne?	Polaznicima jasno objasniti što trebaju učiniti u sljedećem koraku.
Jesu li pitanja u kvizovima lako razumljiva?	Izbjegavati zamke u formulacijama pitanja i preduge ponuđene odgovore.
Mogu li se ključni materijali spremiti ili ispisati?	Osigurati materijale za preuzimanje.

Detaljniji zahtjevi za pristupačnost platforme obrađeni su u poglavlju 22., a širi kriteriji kvalitete u poglavlju 26.

23.15 Lokalizacija tijekom razvoja sadržaja

Sadržaj treba pisati imajući na umu potrebu za lokalizacijom. Neki primjeri možda neće biti jednako primjenjivi u različitim državama ili jezicima. Tijekom razvoja sadržaja autori trebaju označiti elemente koji bi mogli zahtijevati lokalnu prilagodbu, poput javnih usluga, primjera prijevara, izvora informacija o građanskim pitanjima, poveznica na službe podrške, snimki zaslona, pravnih referenci ili terminologije specifične za pojedine platforme. To se odnosi na lokalizaciju na razini MOOC-a i njegovih sadržaja te ne zahtijeva promjene zajedničke strukture kurikuluma.

Detaljne smjernice za lokalizaciju navedene su u poglavlju 24. Poglavlje 23. utvrđuje samo osnovno pravilo za izradu sadržaja: sadržaj MOOC-a treba biti jednostavan za prevođenje i prilagodbu te ne smije ovisiti o primjerima koji su primjenjivi samo u jednoj državi.

23.16 Sažetak

Pretvaranje kurikuluma SMART AGE u sadržaj MOOC-a zahtijeva više od pukog postavljanja teksta kurikuluma na internet. Svaki modul treba oblikovati kao jasan slijed kratkih, praktičnih jedinica prilagođenih polaznicima.

Uspješna jedinica MOOC-a uključuje prepoznatljivu situaciju, jednostavno objašnjenje, izvedivu aktivnost, provjeru znanja, korisne povratne informacije i praktični materijal koji polaznici mogu koristiti i nakon učenja. Jedinica doprinosi ostvarivanju odgovarajućih ishoda učenja, a pritom ostaje razumljiva starijim polaznicima u asinkronom mrežnom okruženju.

Cilj nije uključiti što više informacija. Cilj je pomoći polaznicima da razumiju sadržaj, uvježbaju naučeno, dobiju povratne informacije i primijene stečena znanja i vještine u svakodnevnom digitalnom životu.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

24. SMJERNICE ZA PREVOĐENJE KURIKULUMA I LOKALIZACIJU MOOC-A

24.1 Svrha ovog poglavlja

Projekt SMART AGE razlikuje lokalizaciju na razini kurikuluma od lokalizacije na razini MOOC-a i njegovih sadržaja. Sam kurikulum ostaje zajednički, prenosiv i obrazovni okvir neovisan o pojedinoj državi ili lokalnom kontekstu. Njime se definiraju zajednički put učenja, moduli, ishodi učenja, opterećenje polaznika, način vrednovanja, uvjeti za završetak i načela priznavanja.

Lokalizacija na razini kurikuluma prvenstveno obuhvaća prevođenje, terminologiju, čitljivost, kulturnu razumljivost i pripremu za kasniju prilagodbu nacionalnim kontekstima. Njome se osigurava da svaka jezična inačica kurikuluma bude jasna, razumljiva i primjenjiva, uz očuvanje njegove zajedničke strukture.

Glavna prilagodba konkretnih primjera, scenarija, javnih usluga, poveznica na službe podrške, snimki zaslona, obrazaca prijevara, izvora informacija o građanskim pitanjima i aktivnosti namijenjenih polaznicima provodi se tijekom razvoja sadržaja MOOC-a. Time se osigurava da sve partnerske inačice zadrže istu strukturu kurikuluma, dok se sadržaj MOOC-a prilagođava potrebama polaznika u pojedinim nacionalnim i lokalnim kontekstima.

Ovo poglavlje stoga objašnjava kako pripremiti kurikulum SMART AGE za prevođenje, lokalizaciju na razini kurikuluma i kasniju prilagodbu na razini MOOC-a i njegovih sadržaja. Šira primjena kurikuluma u drugim organizacijama obrađena je u poglavlju 25., a kriteriji kvalitete za prilagodbu i održivost u poglavlju 26.

24.2 Zajednički elementi svih lokaliziranih inačica

Sve lokalizirane inačice zadržavaju prepoznatljivu pripadnost istom kurikulumu SMART AGE. Lokalizacija čini kurikulum razumljivijim polaznicima, ali ne mijenja njegovu temeljnu obrazovnu strukturu.

Sljedeći elementi ostaju zajednički:

Zajednički element	Razlog
Struktura od deset modula	Čuva zajednički put učenja.
Kompetencije na razini programa	Osigurava da sve inačice razvijaju isti ukupni profil kompetencija polaznika.
Deset ishoda učenja po modulu	Održava dosljednost kurikuluma i usklađenost s vrednovanjem.
Opterećenje od 75 sati, približno 3 ECTS boda gdje je primjenjivo	Čuva logiku opterećenja polaznika tijekom cjelokupnog puta učenja.
Praktični postupci za polaznike	Pružaju prenosive strategije u svim inačicama.
Način vrednovanja	Omogućuje usporedive dokaze o učenju.
Uvjeti za završetak	Osiguravaju transparentnost priznavanja.
Oblikovanje učenja prilagođeno starijim polaznicima	Osigurava primjerenost kurikuluma starijim polaznicima.
Načela pristupačnosti	Pružaju podršku polaznicima s različitim potrebama i razinama samopouzdanja.

Lokalizirane inačice mogu se razlikovati prema primjerima, formulacijama, snimkama zaslona i poveznicama na službe podrške. Međutim, sve su usmjerene na ostvarivanje istih ishoda učenja i razvoj istih kompetencija.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

24.3 Elementi za lokalizaciju na razini MOOC-a i njegovih sadržaja

Neki se elementi ne mijenjaju u zajedničkom okviru kurikuluma, nego se prilagođavaju tijekom njegova pretvaranja u sadržaj MOOC-a namijenjen polaznicima. Ti elementi ovise o nacionalnom, regionalnom ili lokalnom kontekstu.

Element koji treba lokalizirati	Primjeri
Svakodnevne situacije	Lokalne navike razmjene poruka, često korištene platforme, javne usluge i komunikacija unutar lokalne zajednice.
Primjeri prijevara	Prijevare povezane s dostavom, lažne bankovne poruke, lažno predstavljanje javnih službi, prijevare povezane s mirovinama ili zdravstvenim uslugama.
Izvori informacija o građanskim pitanjima	Nacionalne i lokalne institucije, javni portali, mrežne stranice jedinica lokalne samouprave i pouzdani javni informacijski kanali.
Poveznice na službe podrške	Zaštita potrošača, prijavljivanje kibernetičkog kriminaliteta, digitalna podrška, ustanove za obrazovanje odraslih, knjižnice ili organizacije za starije osobe.
Snimke zaslona i primjeri korisničkih sučelja	Primjeri na lokalnom jeziku ili simulirani primjeri koji ne otkrivaju stvarne osobne podatke.
Jezik i terminologija	Prirodne i razumljive formulacije prilagođene starijim polaznicima.
Kulturne reference	Primjeri koji su polaznicima poznati, uvažavajući i ne stigmatiziraju ih.
Komunikacijski kanali	Platforme i usluge kojima se stariji polaznici često koriste u pojedinoj državi.

Najbolji lokalizirani primjeri kratki su, realistični i jasno povezani s predviđenim ishodom učenja. Lokalizacija ne smije preopteretiti tečaj suvišnim pojedinostima specifičnima za pojedinu državu.

24.4 Načela prevođenja

Pri prevođenju prednost treba dati jasnoći i razumljivosti. Tehnički točan prijevod nije koristan ako ga stariji polaznici ne mogu razumjeti.

Preporučena načela prevođenja su:

Načelo	Primjena
Koristiti jednostavan jezik	Izbjegavati duge rečenice i nepotrebne stručne izraze.
Dosljedno koristiti ključne pojmove	Koristiti iste prijevode pojmova koji se ponavljaju u različitim modulima.
Objasniti složene pojmove	Prema potrebi dodati kratka objašnjenja.
Izbjegavati nejasne doslovne prijevode	Koristiti prirodne formulacije razumljive polaznicima.
Očuvati ton komunikacije	Zadržati smiren, uvažavajući i podržavajući način izražavanja.
Pažljivo pregledati formulacije pitanja u kvizovima	Osigurati da pitanja i odgovori ostanu jasni i nakon prevođenja.
Očuvati praktične postupke	Osigurati prepoznatljivost praktičnih postupaka za polaznike u svim jezičnim inačicama.
Izbjegavati pretjeranu uporabu stručnog nazivlja	Kada su stručni izrazi previše apstraktni, koristiti jednostavna pitanja prilagođena polaznicima.

Primjerice, pojam iz kurikuluma poput „osviještenosti o algoritmima” može zahtijevati objašnjenje prilagođeno polaznicima, kao što je: „Zašto mi se stalno prikazuju slični sadržaji?” Slično tome, „generativna umjetna inteligencija” objašnjava se praktičnim primjerima tekstova, slika, zvučnih zapisa ili videozapisa koje umjetna inteligencija može stvoriti ili izmijeniti.

Prevođenje se stoga smatra ne samo jezičnim nego i obrazovnim zadatkom.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

24.5 Lokalizacija primjera i scenarija

Primjeri imaju središnju ulogu u pristupu učenju u projektu SMART AGE. Trebaju biti prepoznatljivi i realistični za starije polaznike.

Lokalizacija ne znači da treba zamijeniti svaki primjer. Neki primjeri mogu biti jednako primjenjivi u različitim državama. Druge je potrebno prilagoditi ili izraditi nove u obliku simuliranih situacija.

Pri lokalizaciji primjera autori sadržaja trebaju razmotriti sljedeća pitanja:

Pitanje za lokalizaciju	Svrha
Bi li stariji polaznici u ovoj državi prepoznali opisanu situaciju?	Provjerava relevantnost primjera.
Jesu li platforma, usluga ili komunikacijski kanal poznati polaznicima?	Provjerava korisnost u svakodnevnom životu.
Odražava li primjer uobičajene lokalne rizike?	Provjerava praktičnu vrijednost primjera za sigurnost polaznika.
Uvažava li primjer kulturne posebnosti?	Izbjegava neprimjeren ili zbunjujući sadržaj.
Zadržava li primjer isti ishod učenja?	Štiti usklađenost s kurikulumom.
Je li primjer dovoljno jednostavan za uporabu u MOOC-u?	Sprječava preopterećenje.
Može li se primjer koristiti bez pravnih rizika te rizika za privatnost ili ugled?	Podupire odgovornu izradu sadržaja.

Lokalizirani primjeri mogu se temeljiti na stvarnim obrascima ponašanja i pojavama u digitalnom okruženju pojedine države, ali se za potrebe MOOC-a u pravilu oblikuju kao izmišljeni ili simulirani primjeri. Time se smanjuju pravni rizici i rizici povezani s privatnošću te izbjegava nepotrebno povećavanje vidljivosti štetnih sadržaja.

24.6 Lokalizacija sadržaja o građanskim pitanjima i javnim informacijama

Primjere povezane s građanskim pitanjima i javnim informacijama potrebno je pažljivo prilagoditi jer se institucije, javne usluge i pouzdani informacijski kanali razlikuju među državama.

Lokalizirane inačice mogu uključivati primjere:

Vrsta izvora	Moguća lokalna prilagodba
Portali javnih usluga	Nacionalne ili regionalne usluge e-uprave.
Mrežne stranice jedinica lokalne samouprave	Lokalne javne obavijesti i informacije za zajednicu.
Zdravstvene ustanove	Pouzdani izvori zdravstvenih informacija.
Tijela za zaštitu potrošača	Pomoć u slučajevima prijevara, ostvarivanju potrošačkih prava i podnošenju pritužbi.
Prijavljivanje kibernetičkog kriminaliteta	Nacionalni ili lokalni kanali za prijavljivanje.
Knjižnice i ustanove za obrazovanje odraslih	Lokalna digitalna podrška i mogućnosti učenja.
Organizacije za starije osobe	Podrška u lokalnoj zajednici i vršnjačko učenje.
Tijela koja pružaju informacije o građanskim pitanjima	Pouzdani izvori informacija o građanskom sudjelovanju, javnim savjetovanjima ili izborima, gdje je primjenjivo.

Kurikulum izbjegava prikazivanje jednog izvora kao dovoljnog za provjeru svih informacija. Polaznici trebaju razumjeti da različite situacije zahtijevaju različite postupke provjere.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Primjerice, zdravstvene tvrdnje provjeravaju se u pouzdanim izvorima zdravstvenih informacija. Obavijesti o javnim uslugama provjeravaju se putem službenih kanala nadležnih institucija. Lokalne obavijesti provjeravaju se putem jedinica lokalne samouprave ili odgovarajućih lokalnih ustanova.

24.7 Lokalizacija primjera prijevara i sigurnosnih rizika

Obrasci prijevara razlikuju se među državama, ali mnoge su metode slične. Često uključuju stvaranje osjećaja hitnosti, izazivanje straha, lažno predstavljanje autoriteta, nesigurne poveznice, zahtjeve za novcem ili osobnim podacima te pritisak da se nešto zadrži u tajnosti.

Lokalizacija stoga obuhvaća dvije razine:

Razina	Opis
Zajednički obrazac	Temeljna strategija prijevare, poput stvaranja osjećaja hitnosti, lažnog predstavljanja, zahtjeva za nesigurnim otkrivanjem podataka ili emocionalnog pritiska.
Lokalni primjer	Konkretan oblik koji takva prijevara može poprimiti u određenoj državi ili lokalnoj zajednici.

Primjeri:

Zajednički obrazac	Lokalizirani primjer
Lažna poruka o dostavi	Poruka koja oponaša dostavnu službu koja se često koristi u određenoj državi.
Lažna bankovna obavijest	Poruka koja oponaša poznatu nacionalnu banku ili pružatelja platnih usluga.
Lažna obavijest javne službe	Poruka koja oponaša poreznu, zdravstvenu, mirovinsku ili lokalnu javnu službu.
Lažna obiteljska hitna situacija	Poruka u kojoj se tvrdi da članu obitelji hitno treba novac.
Lažna nagrada ili naknada	Poruka koja obećava pogodnosti, vaučere, povrat novca ili novčanu pomoć.
Lažna tehnička podrška	Poziv ili poruka u kojoj se tvrdi da su uređaj ili korisnički račun polaznika ugroženi.
Lažni zdravstveni proizvod	Oglas ili poruka koja obećava nerealne zdravstvene koristi.

Cilj nije naučiti polaznike prepoznati samo jednu marku, jedan logotip ili jednu poruku. Cilj je pomoći im prepoznati znakove upozorenja koji se pojavljuju u različitim situacijama.

24.8 Lokalizacija primjera sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom

Primjere sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom treba lokalizirati pažljivo i bez senzacionalizma. Polaznici će lakše razumjeti rizike povezane s umjetnom inteligencijom ako su primjeri povezani s poznatim načinima izražavanja, javnim temama, medijskim formatima ili svakodnevnim situacijama.

Prikladni lokalizirani primjeri sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom uključuju:

Vrsta primjera sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom	Pristup lokalizaciji
Slika generirana umjetnom inteligencijom	Koristiti izmišljeni događaj, mjesto ili javnu situaciju koji izgledaju kao da pripadaju lokalnom okruženju.
Poruka napisana uz pomoć umjetne inteligencije	Koristiti poznati stil komunikacije ili lokalnu temu.
Lažna preporuka poznate osobe	Koristiti izmišljenu javnu osobu ili općeniti primjer nalik poznatoj osobi.
Oponašanje glasa	Koristiti scenarij hitne obiteljske situacije bez stvarnih osobnih podataka.
Javna objava generirana umjetnom inteligencijom	Koristiti izmišljeni problem lokalne zajednice ili temu povezanu s građanskim pitanjima.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Vrsta primjera sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom	Pristup lokalizaciji
Prijevarna poruka sastavljena uz pomoć umjetne inteligencije	Koristiti poznate formulacije iz lokalne bankovne komunikacije, obavijesti dostavnih službi ili javnih službi.

U primjerima sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom treba izbjegavati stvarne optužbe, stvarne privatne osobe i obmanjujuću uporabu identiteta stvarnih institucija. Prema potrebi, primjeri trebaju biti jasno označeni kao izmišljeni ili simulirani.

Temeljna poruka učenja ostaje ista: sadržaji generirani ili izrađeni uz pomoć umjetne inteligencije mogu izgledati uvjerljivo, ali polaznici ipak trebaju provjeriti izvor, dokaze, kontekst i moguće rizike prije nego što im povjeruju ili ih podijele.

24.9 Lokalizacija primjera povezanih s privatnošću i zaštitom podataka

Privatnost i zaštita podataka usko su povezane s lokalnim digitalnim navikama, javnim uslugama i pravnim zahtjevima. Međutim, sadržaj namijenjen polaznicima ne treba pretvarati u pravnu lekciju.

Lokalizirani primjeri mogu uključivati:

Tema povezana s privatnošću	Moguća lokalna prilagodba
Mrežni obrasci	Obrasci javnih službi, zdravstvenih ustanova, knjižnica, obrazovnih ustanova ili jedinica lokalne samouprave koji se koriste u lokalnom okruženju.
Identifikacijski dokumenti	Vrste identifikacijskih dokumenata relevantne za pojedinu državu, prikazane pažljivo i bez stvarnih osobnih podataka.
Zdravstvene informacije	Primjeri lokalnih zdravstvenih portala, sustava za naručivanje na preglede ili usluga povezanih s ljekarnama.
Bankovni podaci i podaci za plaćanje	Uobičajeni načini plaćanja u pojedinoj državi i pripadajuća sigurnosna upozorenja.
Vidljivost na društvenim mrežama	Platforme i komunikacijske navike uobičajene među starijim polaznicima.
Dijeljenje lokacije	Lokalne aplikacije za prijevoz, dostavu, zemljovide ili komunikaciju unutar zajednice.
Dopuštenja aplikacija	Često korištene aplikacije koje traže pristup kontaktima, kameri, mikrofonu, fotografijama ili lokaciji.

Kada se spominju pravila o zaštiti podataka, naglasak ostaje na praktičnoj primjeni. Polaznicima su potrebna jasna pitanja: Koji se podaci traže? Zašto su potrebni? Tko će ih vidjeti? Mogu li podijeliti manje podataka? Trebam li zatražiti pomoć?

24.10 Lokalizacija praktičnih postupaka za polaznike i materijala za preuzimanje

Praktični postupci za polaznike među najprenosivijim su elementima kurikuluma SMART AGE. Oni ostaju prepoznatljivi u svim lokaliziranim inačicama, ali se njihove formulacije prilagođavaju prirodnom izražavanju na svakom jeziku.

Pri izradi svake lokalizirane inačice potrebno je provjeriti:

Element praktičnog postupka	Zadatak lokalizacije
Naziv praktičnog postupka	Prevesti jasno i dosljedno.
Koraci praktičnog postupka	Zadržati istu logiku uz uporabu prirodnih formulacija.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Element praktičnog postupka	Zadatak lokalizacije
Skraćena inačica za lakše pamćenje	Oblikovati je tako da bude kratka i lako pamtljiva na lokalnom jeziku.
Primjeri	Koristiti lokalne primjere ili primjere prepoznatljive u lokalnom okruženju.
Izgled materijala za preuzimanje	Osigurati da praktični postupak ostane čitljiv i prikladan za ispis nakon prevođenja.
Pristupačnost	Provjeriti veličinu fonta, kontrast, razmake i uporabu jednostavnog jezika.

Materijali za preuzimanje ne bi trebali postati opsežniji samo zato što su prevedeni. Ako lokalni jezik zahtijeva dulje formulacije, možda će biti potrebno prilagoditi izgled i raspored sadržaja.

Cilj je omogućiti polaznicima da materijal spreme ili ispišu te ga koriste i izvan MOOC-a.

24.11 Lokalizacija vrednovanja i povratnih informacija

Zadatke za vrednovanje potrebno je pažljivo lokalizirati. Pitanje u kvizu koje je prikladno na jednom jeziku može postati nejasno, preteško ili kulturno neprimjereno na drugom.

Lokalizirano vrednovanje zadržava istu svrhu učenja i razinu težine.

Element vrednovanja	Zahtjev za lokalizaciju
Tekst pitanja	Jasan, kratak i razumljiv.
Ponuđeni odgovori	Uvjerljivi, ali ne zbunjujući niti oblikovani kao zamke.
Točan odgovor	I dalje nedvojbeno točan u lokalnom kontekstu.
Netočni odgovori	I dalje korisni za objašnjavanje čestih pogrešaka.
Povratne informacije	Objašnjavaju razloge jednostavnim jezikom.
Scenarij	Poznat polaznicima i kulturno primjeren.
Razina težine	Usporediva u svim jezičnim inačicama.
Ključni pojam	Usklađen s terminologijom koja se koristi u modulu.

Strojni prijevod ne smije se koristiti kao konačna inačica pitanja u kvizovima bez ljudske provjere. Formulacije zadataka za vrednovanje treba pregledati osoba koja razumije ciljni jezik, svrhu učenja i potrebe starijih polaznika.

Automatske povratne informacije također treba pažljivo lokalizirati. One trebaju ostati smirene, objašnjavajuće i bez posramljivanja polaznika.

24.12 Lokalizacija i pristupačnost

Lokalizacija može nenamjerno učiniti materijale duljima ili složenijima. To predstavlja rizik jer neki jezici zahtijevaju dulje formulacije, a pojedini stručni pojmovi nakon prevođenja mogu postati teže razumljivi.

Stoga je potrebno provjeriti pristupačnost svih lokaliziranih inačica:

Provjera pristupačnosti	Pitanje za provjeru
Duljina rečenica	Jesu li rečenice i dalje dovoljno kratke?
Razumljivost pojmova	Jesu li složeni pojmovi objašnjeni?
Količina sadržaja na stranici	Je li stranica zbog prijevoda postala prenatrpana?
Razumljivost pitanja u kvizovima	Mogu li polaznici razumjeti pitanje bez višestrukog ponovnog čitanja?
Podnaslovi videozapisa	Jesu li podnaslovi čitljivi i vremenski usklađeni s videozapisom?

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Provjera pristupačnosti	Pitanje za provjeru
Materijali za preuzimanje	Jesu li kontrolni popisi i dalje jednostavni i prikladni za ispis?
Navigacijske oznake	Jesu li nazivi gumba i odjeljaka jasni?
Veličina fonta i kontrast	Jesu li postavke prikaza i pristupačni formati i dalje upotrebljivi?

Pristupačnost se ponovno provjerava nakon prevođenja, a ne samo u izvornoj inačici.

24.13 Provjera lokalizacije prije objave

Svaku lokaliziranu inačicu potrebno je pregledati prije objave. Provjera je praktično usmjerena i usredotočena na jednostavnost korištenja za polaznike.

Provjera lokalizacije u pravilu uključuje:

Korak provjere	Područje provjere
Provjera prijevoda	Točnost prijevoda i terminološka dosljednost.
Provjera jednostavnosti jezika	Jasnoća i razumljivost sadržaja namijenjenog polaznicima.
Provjera lokalnih primjera	Prepoznatljivost, realističnost i primjerenost primjera.
Provjera usklađenosti s ishodima učenja	Povezanost s predviđenim ishodima učenja.
Provjera vrednovanja	Jasnoća i usporedivost pitanja u kvizovima i povratnih informacija.
Provjera pristupačnosti	Čitljivost, podnaslovi, raspored sadržaja, navigacija i materijali za preuzimanje.
Provjera poveznica na službe podrške	Točnost i relevantnost poveznica na službe podrške i javne izvore informacija.
Testiranje s polaznicima	Prikupljanje povratnih informacija od starijih polaznika, gdje je to moguće.
Završna dorada	Prilagodba formulacija, primjera, poveznica na službe podrške i povratnih informacija prije objave.

Ovaj postupak treba ostati jednostavan i provediv. Njegova je svrha osigurati jasnoću i relevantnost sadržaja, a ne stvarati nepotrebnu složenost.

24.14 Sažetak

Lokalizacija je ključna za projekt SMART AGE jer starijim polaznicima trebaju primjeri, usluge, prikazi rizika i mogućnosti podrške koji su smisleni u njihovu vlastitom okruženju. Samo izravan prijevod nije dovoljan.

Istodobno, lokalizacija ne smije mijenjati zajedničku strukturu kurikuluma. Sve inačice trebaju očuvati put učenja koji obuhvaća deset modula, kompetencije na razini programa, ishode učenja pojedinih modula, opterećenje od 75 sati, način vrednovanja, uvjete za završetak, praktične postupke za polaznike i pristup učenju prilagođen starijim osobama.

Kvalitetna lokalizacija čini kurikulum razumljivijim, praktičnijim i primjerenijim polaznicima. Pomaže im prepoznati digitalne situacije iz vlastitog života, a istodobno im omogućuje sudjelovanje u zajedničkom putu učenja projekta SMART AGE.

Za smjernice o široj primjeni kurikuluma izvan lokalizacije, uključujući njegovu uporabu u drugim organizacijama, prilagođenim radionicama, lokalnim tečajevima, navođenju autorstva otvorenih obrazovnih resursa (OER) i priznavanju izvan MOOC-a projekta SMART AGE, vidjeti poglavlje 25.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

25. SMJERNICE ZA DALJNJU PRIMJENU KURIKULUMA

25.1 Svrha ovog poglavlja

Kurikulum SMART AGE razvijen je kao obrazovna osnova za MOOC projekta SMART AGE. Istodobno je oblikovan kao prenosiv obrazovni resurs koji može poduprijeti šire obrazovanje odraslih, učenje u lokalnoj zajednici i digitalno uključivanje starijih osoba.

Ovo poglavlje objašnjava kako ustanove za obrazovanje odraslih, knjižnice, udruge starijih osoba, nevladine organizacije, centri za aktivnosti u zajednici, tijela lokalne samouprave i drugi dionici mogu ponovno koristiti ili prilagoditi materijale projekta SMART AGE. Također pojašnjava razliku između mikrokvalifikacije SMART AGE i drugih obrazovnih aktivnosti koje se temelje na sadržajima projekta SMART AGE.

Svrha ponovne uporabe jest povećati dugoročnu vrijednost i održivost projektnih rezultata. Korisnost kurikuluma nije ograničena na jednu MOOC platformu. On može poslužiti i za lokalne radionice, vođeno učenje, kombinirane oblike učenja, aktivnosti podizanja svijesti, susrete vršnjačkog učenja i druge aktivnosti neformalnog obrazovanja odraslih.

Ponovna uporaba mora biti transparentna i odgovorna. Organizacije mogu prilagoditi materijale projekta SMART AGE svojim polaznicima, jezicima, primjerima, vremenskim okvirima i načinima provedbe, ali pritom moraju jasno navesti koje su materijale koristile, što su promijenile, tko je odgovoran za prilagođenu aktivnost te kakva se vrsta potvrde ili drugog oblika priznavanja, ako postoji, izdaje.

25.2 Status otvorenih obrazovnih resursa i navođenje izvora

Kurikulum SMART AGE i obrazovni materijali razvijeni u okviru projekta namijenjeni su korištenju kao otvoreni obrazovni resursi (OER). Mogu se koristiti i prilagođavati u skladu s licencijom Creative Commons navedenom u projektnim materijalima.

Svaka organizacija koja koristi ili prilagođava materijale projekta SMART AGE mora navesti izvor. To se odnosi na korištenje cjelovitog kurikuluma, odabranih modula, praktičnih postupaka za polaznike, primjera, kontrolnih popisa, materijala za preuzimanje ili aktivnosti oblikovanih prema modelu MOOC-a.

Pri daljnjoj primjeni ili prilagodbi obrazovne aktivnosti potrebno je jasno navesti:

Obvezni podaci	Svrha
Navod da su korišteni ili prilagođeni materijali projekta SMART AGE	Osigurava navođenje izvora.
Podatak o tome koji su materijali korišteni	Pojašnjava je li korišten cjeloviti kurikulum, odabrani moduli, praktični postupci, primjeri ili kontrolni popisi.
Podatak o tome tko je prilagodio ili proveo aktivnost	Identificira odgovornu organizaciju.
Opis provedenih izmjena	Osigurava transparentnost prilagodbe.
Podatak o tome izdaje li se potvrda ili drugi oblik priznavanja	Sprječava zabunu s mikrokvalifikacijom SMART AGE.

Primjeren način navođenja izvora jest:

> *"Ova se aktivnost temelji na kurikulumu za mikrokvalifikaciju SMART AGE, razvijenom u okviru Erasmus+ projekta Seniors' Media Awareness & Resilience in the Digital Age (Medijska osviještenost i otpornost starijih osoba u digitalnom dobu), odnosno njegovoj prilagođenoj inačici. Za prilagodbu i provedbu ove aktivnosti odgovorna je organizacija [naziv organizacije]."*

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Korištenje materijala projekta SMART AGE ne znači automatski da novi tečaj, platforma, potvrda, digitalna značka ili obrazovna aktivnost postaje službeni rezultat projekta SMART AGE. Prilagođene aktivnosti ne smiju se predstavljati kao službeni proizvodi projekta SMART AGE bez odobrenja projektnog partnerstva.

25.3 Mogući oblici daljnje primjene

Modularna struktura kurikuluma omogućuje različite razine primjene. Organizacije mogu koristiti cjeloviti put učenja, odabrane module, kombinacije modula ili manje cjeline poput praktičnih postupaka i kontrolnih popisa.

Mogući oblici daljnje primjene uključuju:

Oblik daljnje primjene	Opis
Cjeloviti put učenja temeljen na kurikulumu SMART AGE	Provedba cjelovitog kurikuluma od deset modula s definiranim opterećenjem polaznika, ishodima učenja i vrednovanjem.
Odabrani moduli	Korištenje jednog ili više modula za određene potrebe učenja, poput prepoznavanja prijevara, zaštite privatnosti, dezinformacija ili sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom.
Kombinacija modula	Povezivanje nekoliko sadržajno srodnih modula u kraći tematski put učenja.
Kratke radionice	Prilagodba odabranih elemenata modula za jednokratne ili kraće radionice u lokalnoj zajednici.
Vođeno grupno učenje	Učenje uz podršku voditelja, pri čemu polaznici zajedno prolaze materijale oblikovane prema modelu MOOC-a.
Kombinirano učenje	Povezivanje mrežnog učenja, tiskanih materijala i podrške uživo.
Lokalni mrežni tečaj	Prilagodba sadržaja kurikuluma za provedbu u drugom mrežnom okruženju za učenje.
Informativno-edukativne aktivnosti	Korištenje odabranih praktičnih postupaka, primjera ili kontrolnih popisa za informiranje i osvješćivanje šire javnosti.
Aktivnosti vršnjačkog učenja	Korištenje praktičnih postupaka i scenarija u skupinama starijih osoba, knjižnicama ili klubovima u lokalnoj zajednici.

Svi navedeni oblici daljnje primjene mogu biti korisni. Međutim, ne smiju se predstavljati kao jednakovrijedni uspješnom završetku MOOC-a projekta SMART AGE ako nisu ispunjeni službeni uvjeti za završetak i pribavljena potrebna odobrenja.

25.4 Primjena cjelovitog puta učenja

Organizacija može odlučiti provesti cjeloviti kurikulum SMART AGE kao put učenja koji obuhvaća svih deset modula. Takva se provedba može organizirati mrežno, uživo, u kombiniranom obliku ili kroz vođeno grupno učenje.

Cjelovita provedba temeljena na kurikulumu SMART AGE zadržava:

Zahtjev	Opis
Slijed od deset modula	Svih deset modula provodi se smislenim i logičnim redoslijedom.
Okvirno opterećenje polaznika	Zadržava se opterećenje od 75 sati ili se jasno obrazlaže svaka njegova prilagodba.
Kompetencije na razini programa	Deset kompetencija ostaje jasno navedeno i usklađeno s modulima.
Ishodi učenja pojedinih modula	Zadržava se deset ishoda učenja po modulu ili se oni odgovorno prilagođavaju.
Vrednovanje	Dokazi o učenju prikupljaju se putem kvizova, zadataka, scenarija, refleksija ili jednakovrijednih metoda.
Kriteriji za završetak	Polaznici su jasno upoznati s uvjetima koje trebaju ispuniti.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Zahtjev	Opis
Lokalizacija	Primjeri, poveznice na službe podrške i izvori informacija o građanskim pitanjima prilagođavaju se lokalnom kontekstu.
Transparentnost priznavanja	Svaka potvrda ili drugi dokument o završetku sadrži podatke o izdavatelju, opsegu obrazovanja, opterećenju polaznika, ishodima učenja i osnovi za vrednovanje.

Čak i ako druga organizacija provodi cjeloviti put učenja od deset modula, ne smije tu aktivnost predstavljati kao MOOC projekta SMART AGE ili mikrokvalifikaciju SMART AGE bez odobrenja projektnog partnerstva.

Takva se provedba može opisati kao lokalni program, tečaj, obrazovna aktivnost ili put učenja temeljen na kurikulumu SMART AGE. Ako organizacija izdaje vlastitu potvrdu ili mikrokvalifikaciju, sama je odgovorna za osiguravanje kvalitete, uvjete priznavanja i usklađenost s relevantnim nacionalnim ili institucionalnim zahtjevima.

25.5 Primjena odabranih modula ili njihovih kombinacija

Djelomična primjena kurikuluma opravdana je i može biti osobito korisna u obrazovanju unutar lokalne zajednice. Mnoge organizacije možda nemaju dovoljno vremena, osoblja, odgovarajuću platformu ili raspoložive polaznike za provedbu cjelovitog puta učenja od 75 sati. Umjesto toga mogu koristiti jedan modul ili kombinaciju modula koji odgovaraju lokalnim obrazovnim potrebama.

Primjeri primjene odabranih sadržaja uključuju:

Lokalna obrazovna potreba	Moguća primjena modula SMART AGE
Provjera informacija na internetu	Modul 1: Informacijska i medijska pismenost
Razumijevanje obmanjujućih sadržaja	Modul 2: Osviještenost o dezinformacijama i manipulaciji
Razumijevanje medijskih sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom	Modul 3: Osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom
Razumijevanje ponavljajućih preporuka sadržaja	Modul 4: Osviještenost o algoritmima i izloženosti informacijama
Prepoznavanje sumnjivih poruka	Modul 5: Digitalna sigurnost i prepoznavanje internetskih prijevara
Zaštita osobnih podataka	Modul 6: Privatnost i zaštita podataka
Smanjenje digitalnog stresa	Modul 7: Digitalna dobrobit i emocionalna otpornost
Odgovorno dijeljenje sadržaja	Modul 8: Odgovorno dijeljenje sadržaja i komunikacija
Provjera informacija o građanskim pitanjima	Modul 9: Građansko i demokratsko sudjelovanje na internetu
Razvijanje osobnih praktičnih postupaka za digitalno okruženje	Modul 10: Refleksivna digitalna autonomija i prijenos naučenoga

Korisne kombinacije modula mogu uključivati:

Tematska potreba	Moguća kombinacija modula
Sigurnije prosuđivanje u digitalnom okruženju	Moduli 1, 2 i 5
Umjetna inteligencija i dezinformacije	Moduli 2, 3 i 4
Osobna sigurnost i privatnost	Moduli 5 i 6
Digitalno samopouzdanje i dobrobit	Moduli 6, 7 i 10
Odgovorno sudjelovanje na internetu	Moduli 8 i 9
Otpornost lokalne zajednice	Moduli 1, 2, 5, 8 i 9

Pri djelomičnoj primjeni potrebno je jasno navesti da su provedeni samo odabrani dijelovi kurikuluma. Takva se provedba ne smije predstavljati kao stjecanje mikrokvalifikacije SMART AGE.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

25.6 Priznavanje u različitim oblicima daljnje primjene

Priznavanje u različitim oblicima daljnje primjene kurikuluma mora biti transparentno i razmjerno opsegu provedene aktivnosti. Organizacije koje koriste kurikulum mogu izdavati vlastite potvrde o završetku, potvrde o prisustvovanju, evidencije sudjelovanja ili lokalne digitalne značke, ovisno o kontekstu u kojem djeluju.

Svaki oblik priznavanja mora jasno navoditi:

Element priznavanja	Podaci koje je potrebno jasno navesti
Organizacija izdavatelj	Tko izdaje potvrdu, digitalnu značku ili drugi dokument o sudjelovanju ili završetku.
Opseg	Je li aktivnost obuhvaćala cjeloviti put učenja, odabrane module, radionicu ili lokalno prilagođenu inačicu.
Opterećenje polaznika	Broj sati ili okvirno vrijeme potrebno za učenje.
Obuhvaćene teme ili moduli	Koji su moduli, teme ili praktični postupci projekta SMART AGE bili uključeni.
Ishodi učenja ili kompetencije	Što su polaznici trebali naučiti ili uvježbati.
Način vrednovanja	Kako je provjereno učenje, ako je vrednovanje provedeno.
Oblik sudjelovanja	Mrežno, kombinirano, uživo, kroz vođeno grupno učenje ili u nekom drugom obliku.
Povezanost s projektom SMART AGE	Je li kurikulum korišten, prilagođen ili naveden kao referentni izvor.

Oblik priznavanja ne smije stvarati dojam da je polaznik stekao mikrokvalifikaciju SMART AGE ako nisu ispunjeni službeni uvjeti za završetak MOOC-a projekta SMART AGE.

Za kratku radionicu temeljenu na jednom modulu može se izdati potvrda o prisustvovanju. Za aktivnost vođenog grupnog učenja može se izdati potvrda o sudjelovanju. Za cjeloviti lokalni tečaj temeljen na kurikulumu organizacija može izdati vlastitu potvrdu ili drugi oblik priznavanja. Takvi oblici priznavanja mogu biti valjani u svojim kontekstima, ali ne predstavljaju službenu mikrokvalifikaciju SMART AGE ako nisu formalno odobreni i usklađeni sa službenim modelom završetka programa.

25.7 Prilagodba sadržaja lokalnim polaznicima

Organizacije koje primjenjuju kurikulum prilagođavaju primjere svojim polaznicima. To je osobito važno pri radu sa starijim osobama u različitim lokalnim, kulturnim, jezičnim i digitalnim okruženjima.

Prilagodbe mogu uključivati:

Područje prilagodbe	Primjer
Lokalne prijevare	Koristiti primjere prijevarnih poruka koje su česte u lokalnoj zajednici.
Javne usluge	Upućivati na nacionalne ili lokalne portale javnih usluga.
Informacije o građanskim pitanjima	Koristiti relevantne institucije, javne izvore informacija i kanale podrške.
Medijski primjeri	Koristiti poznate medijske formate i lokalne izvore informacija.
Primjeri sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom	Koristiti izmišljene ili simulirane primjere koji su prepoznatljivi u lokalnom okruženju.
Jezik	Koristiti jasne i prirodne formulacije prilagođene polaznicima.
Kontakti za podršku	Uključiti lokalne knjižnice, ustanove za obrazovanje odraslih, tijela za zaštitu potrošača ili pouzdane službe podrške.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Područje prilagodbe	Primjer
Tempo učenja	Prilagoditi trajanje susreta i učestalost ponavljanja potrebama polaznika.
Oblik provedbe	Koristiti tiskane radne listove, grupne rasprave, vođeno mrežno učenje ili lokalne platforme za mrežno učenje.
Pristupačnost	Prema potrebi prilagoditi veličinu fonta, kontrast, raspored sadržaja, podnaslove i materijale za ispis.

Detaljnije smjernice za lokalizaciju navedene su u poglavlju 24. Pri daljnjoj primjeni kurikuluma lokalna prilagodba čini učenje relevantnijim, a da pritom ne mijenja njegovu temeljnu obrazovnu svrhu.

25.8 Korištenje materijala projekta SMART AGE u radionicama i vođenom učenju

Kurikulum se može prilagoditi za kraće radionice ili susrete vođenog grupnog učenja. U takvim oblicima provedbe organizacije odabiru samo najrelevantnije ishode učenja i izbjegavaju pokušaje obrade previše sadržaja u prekratkom vremenu.

Radionica ili susret vođenog učenja temeljen na kurikulumu SMART AGE u pravilu uključuje:

Element	Funkcija
Kratak uvod	Objašnjava zašto je tema važna.
Jedan ili dva realistična primjera	Povezuju učenje sa svakodnevnim životom.
Jednostavno objašnjenje	Uvodi samo nužne pojmove.
Praktična aktivnost	Pomaže polaznicima primijeniti naučeno.
Ključni praktični postupak	Pruža polaznicima konkretan postupak koji mogu koristiti i nakon susreta.
Kratka refleksija	Povezuje temu s osobnim iskustvom.
Informacije o dostupnoj podršci	Pokazuju polaznicima gdje mogu zatražiti pomoć.

Primjerice, dvosatna radionica o prijevarama ne pokušava obuhvatiti sve rizike digitalne sigurnosti. Može se usredotočiti na prepoznavanje pritiska, nesigurnih poveznica i zahtjeva za lozinkama ili kodovima, a zatim omogućiti polaznicima uvježbavanje postupka Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj.

Vođeno grupno učenje može biti osobito korisno starijim polaznicima koji preferiraju učenje u društvu, trebaju tehničku podršku ili se osjećaju sigurnije kada uče s drugima. Voditelj podupire autonomiju polaznika umjesto da rješava svaki problem umjesto njih.

25.9 Lokalni mrežni tečajevi temeljeni na kurikulumu SMART AGE

Neke organizacije mogu prilagoditi kurikulum vlastitom okruženju za mrežno učenje. To može biti korisno ako već imaju platformu za učenje ili žele uključiti odabrane module SMART AGE u postojeće programe obrazovanja odraslih.

Lokalni mrežni tečaj temeljen na kurikulumu SMART AGE:

Zahtjev	Objašnjenje
Jasno navesti povezanost s projektom SMART AGE	Polaznici trebaju znati da se tečaj temelji na materijalima projekta SMART AGE ili njihovoj prilagođenoj inačici.
Očuvati obrazovnu svrhu	Tečaj treba ostati usmjeren na medijsku pismenost, digitalnu otpornost i digitalnu autonomiju.
Koristiti jezik prilagođen polaznicima	Tekst kurikuluma treba pretvoriti u pristupačan i razumljiv sadržaj za mrežno učenje.
Uključiti aktivnosti i povratne informacije	Polaznici ne trebaju samo čitati informacije, nego i uvježbavati prosuđivanje.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Zahtjev	Objašnjenje
Pružiti informacije o uvjetima za završetak	Uvjeti trebaju biti jasni od samog početka.
Izbjegavati obmanjujuće predstavljanje oblika priznavanja	Tečaj se ne smije predstavljati kao službeni MOOC projekta SMART AGE bez odgovarajućeg odobrenja.
Pružiti informacije o dostupnoj podršci	Polaznici trebaju znati gdje mogu dobiti pomoć.
Redovito ažurirati primjere	Primjeri povezani s prijevarama, umjetnom inteligencijom, privatnošću i građanskim pitanjima s vremenom mogu zastarjeti.

Lokalni mrežni tečaj može biti koristan, ali mora biti jasno predstavljen. Polaznici moraju moći razumjeti završavaju li službeni MOOC projekta SMART AGE ili lokalni tečaj temeljen na materijalima projekta SMART AGE.

25.10 Minimalne informacije o prilagođenim aktivnostima

Svaka organizacija koja prilagođava materijale projekta SMART AGE mora polaznicima pružiti osnovne informacije prije početka aktivnosti.

Te informacije uključuju:

Informacija	Svrha
Što će polaznici naučiti	Pojašnjava na što je učenje usmjereno.
Koji su moduli ili teme uključeni	Definira opseg aktivnosti.
Koliko će aktivnost trajati	Definira opterećenje polaznika.
Kako će se provjeravati naučeno	Objašnjava način prikupljanja dokaza o učenju, ako je primjenjivo.
Koji će se oblik priznavanja izdati	Pojašnjava izdaje li se potvrda, digitalna značka ili potvrda o prisustvovanju.
Tko provodi aktivnost	Identificira odgovornu organizaciju.
Kako je aktivnost povezana s projektom SMART AGE	Objašnjava koristi li se kurikulum, prilagođava ili navodi kao referentni izvor.
Gdje polaznici mogu dobiti podršku	Pruža informacije o dostupnim mogućnostima pomoći.
Koje će podatke polaznici možda trebati dati	Osigurava zaštitu privatnosti i transparentnost.

Ovakva transparentnost štiti polaznike i jača povjerenje. Također sprječava zabunu između službenog MOOC-a projekta SMART AGE i drugih obrazovnih aktivnosti temeljenih na materijalima projekta SMART AGE.

25.11 Etična daljnja primjena

Organizacije trebaju primjenjivati kurikulum na etičan način. Starije polaznike ne smije se prikazivati kao nesposobne, pasivne ili osobe kojima nedostaju tehničke vještine. Učenje treba uvažavati njihovo iskustvo, dostojanstvo i autonomiju.

Etična daljnja primjena podrazumijeva:

Etičko načelo	Značenje
Poštovanje	Izbjegavati pokroviteljski jezik i primjere.
Autonomija	Podupirati polaznike u samostalnom donošenju informiranih odluka.
Privatnost	Ne tražiti od polaznika da nepotrebno dijele osobna iskustva ili podatke.
Sigurnost	Koristiti simulirane primjere kada bi stvarni primjeri mogli otkriti identitet ili osobne podatke pojedinaca.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Etičko načelo	Značenje
Uključivost	Prilagoditi materijale različitim razinama samopouzdanja i potrebama polaznika.
Pristupačnost	Osigurati da materijali budu čitljivi, jednostavni za navigaciju i upotrebljivi.
Transparentnost	Jasno navesti opseg aktivnosti, način priznavanja i ograničenja.
Politička nepristranost	Koristiti primjere povezane s građanskim pitanjima za razvijanje sposobnosti prosuđivanja, a ne za političko uvjeravanje.
Navođenje izvora	Navesti projekt SMART AGE kada se njegovi materijali koriste ili prilagođavaju.
Poštovanje uvjeta licencije	Pridržavati se uvjeta licencije Creative Commons navedene u projektnim materijalima.

Kurikulum pomaže starijim osobama da s većim samopouzdanjem sudjeluju u digitalnom životu. Ne smije u njima stvarati osjećaj ovisnosti o drugima, srama ili straha.

25.12 Česte pogreške koje treba izbjegavati

Organizacije koje primjenjuju kurikulum trebaju izbjegavati nekoliko čestih pogrešaka.

Pogreška	Zašto je treba izbjegavati
Predstavljanje djelomične primjene kurikuluma kao stjecanja cjelovite mikrokvalifikacije SMART AGE	Narušava transparentnost priznavanja i dovodi polaznike u zabludu.
Izravno preuzimanje teksta kurikuluma u materijale za polaznike	Jezik kurikuluma može biti previše složen i sadržajno opterećen za izravnu uporabu u učenju.
Potpuno izostavljanje aktivnosti i vrednovanja	Učenje se svodi na prenošenje informacija umjesto na razvoj kompetencija.
Korištenje primjera koji izazivaju strah	Polaznici mogu postati tjeskobni umjesto da razvijaju veće samopouzdanje.
Korištenje previše stručnih izraza	Sadržaj postaje teže razumljiv i primjenjiv.
Korištenje zastarjelih snimki zaslona ili primjera	Polaznici mogu usvajati pojedinosti o korisničkim sučeljima koje više nisu aktualne.
Zanemarivanje lokalnog konteksta	Primjeri polaznicima mogu djelovati nevažno ili zbunjujuće.
Promatranje starijih polaznika kao jedinstvene skupine	Polaznici se razlikuju prema samopouzdanju, iskustvu, potrebama i sklonostima.
Izostavljanje navođenja projekta SMART AGE kao izvora	Time se ne poštuju načela otvorenih obrazovnih resursa (OER) i licencije Creative Commons koja se primjenjuju na projektne materijale.
Predstavljanje prilagođenih materijala ili aktivnosti kao službenih proizvoda projekta SMART AGE bez odobrenja	Stvara zabunu u pogledu odgovornosti i priznavanja.

Odgovorna daljnja primjena zahtijeva jasnoću, razmjernost i poštovanje prema polaznicima i izvornom kurikulumu.

25.13 Sažetak

Kurikulum SMART AGE razvijen je za službeni MOOC projekta SMART AGE, ali je istodobno oblikovan za širu obrazovnu primjenu. Druge organizacije mogu koristiti cjeloviti put učenja, odabrane module, kombinacije modula, radionice, susrete vođenog učenja, kombinirane oblike učenja, lokalne mrežne tečajeve ili aktivnosti podizanja svijesti.

Modularna struktura kurikuluma omogućuje prilagodbu. Organizacije mogu odabrati dijelove koji odgovaraju potrebama njihovih polaznika i lokalnom kontekstu. Međutim, takva fleksibilnost mora biti praćena transparentnošću. Djelomična primjena materijala projekta SMART AGE ne predstavlja stjecanje službene mikrokvalifikacije SMART AGE.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Odgovorna daljnja primjena čuva obrazovnu svrhu kurikuluma, pristup prilagođen starijim polaznicima, praktičnu relevantnost, ishode učenja, praktične postupke za polaznike, usklađenost vrednovanja s ishodima učenja, pristupačnost i transparentnost priznavanja. Lokalni primjeri i oblici provedbe mogu se mijenjati, ali temeljna obrazovna svrha ostaje ista.

Materijali projekta SMART AGE otvoreni su obrazovni resursi dostupni pod licencijom Creative Commons navedenom u projektnim materijalima. Organizacije koje ih koriste ili prilagođavaju moraju navesti projekt SMART AGE kao izvor, jasno opisati provedene prilagodbe i izbjegavati predstavljanje vlastitih sustava, tečajeva ili potvrda kao službenih proizvoda projekta SMART AGE bez odgovarajućeg odobrenja.

Ovakav pristup pridonosi održivosti projekta SMART AGE. Omogućuje da kurikulum podupire učenje starijih osoba i izvan službenog MOOC-a te postane praktičan resurs za obrazovanje odraslih, knjižnice, organizacije za starije osobe i učenje u lokalnoj zajednici.

26. KRITERIJI KVALITETE ZA PRILAGODBU, PRIZNAVANJE I ODRŽIVOST

26.1 Svrha ovog poglavlja

Ovo poglavlje donosi praktične kriterije kvalitete za provedbu, prilagodbu i osiguravanje održivosti materijala projekta SMART AGE. Namijenjeno je provedbi MOOC-a projekta SMART AGE, projektnim partnerima i organizacijama koje mogu koristiti ili prilagođavati materijale projekta SMART AGE u vlastitim obrazovnim okruženjima.

Svrha nije ponavljati strukturu kurikuluma, model provedbe MOOC-a, smjernice za lokalizaciju ili pravila daljnje primjene opisana u prethodnim poglavljima. Umjesto toga, ovo poglavlje služi kao praktičan alat za provjeru kvalitete.

Pomaže odgovoriti na četiri pitanja:

Pitanje za provjeru kvalitete	Svrha
Je li provedba usklađena s kurikulumom SMART AGE?	Osigurava obrazovnu dosljednost.
Je li učenje prilagođeno starijim polaznicima?	Osigurava pristupačnost i relevantnost.
Je li priznavanje transparentno?	Štiti polaznike i vjerodostojnost programa.
Mogu li materijali ostati korisni tijekom vremena?	Pridonosi održivosti.

Osiguravanje kvalitete treba biti razmjerno opsegu aktivnosti. Kratka lokalna radionica ne zahtijeva isti sustav osiguravanja kvalitete kao MOOC projekta SMART AGE. Međutim, svaka primjena materijala projekta SMART AGE mora biti jasna, uvažavajuća, pristupačna i transparentna.

26.2 Temeljno načelo kvalitete

Temeljno načelo kvalitete glasi:

> *Prilagodba je prihvatljiva kada povećava relevantnost, pristupačnost i podršku polaznicima, ali ne i kada narušava obrazovnu logiku kurikuluma SMART AGE.*

Lokalni primjeri, jezik, oblik provedbe, sustavi podrške i aktivnosti učenja mogu se mijenjati. Sljedeće elemente potrebno je očuvati:

Temeljni element	Zahtjev kvalitete
Obrazovna svrha	Aktivnost podupire razvoj medijske pismenosti, digitalne otpornosti i refleksivne digitalne autonomije starijih polaznika.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Temeljni element	Zahtjev kvalitete
Pristup prilagođen starijim polaznicima	Aktivnost uvažava iskustvo, razinu samopouzdanja i potrebe za učenjem starijih polaznika.
Ishodi učenja	Sadržaji i aktivnosti ostaju povezani s relevantnim ishodima učenja kurikuluma SMART AGE.
Praktični postupci za polaznike	Praktični postupci ostaju jasno predstavljeni i primjenjivi.
Vrednovanje ili dokazi o učenju	Priznavanje se temelji na više od samog prisustvovanja ili pasivnog pristupa sadržajima, osim ako je jasno navedeno da se izdaje isključivo potvrda o prisustvovanju.
Transparentnost opterećenja polaznika	Polaznici su upoznati s očekivanim vremenom potrebnim za učenje.
Transparentnost priznavanja	Potvrde, digitalne značke ili evidencije o završetku jasno navode što predstavljaju.
Navođenje izvora	Projekt SMART AGE navodi se kao izvor kada se njegovi materijali koriste ili prilagođavaju.

Kvaliteta ne znači da sve provedbe moraju izgledati jednako. Ona znači da polaznici dobivaju smisleno, korisno i transparentno iskustvo učenja.

26.3 Kontrolni popis za provjeru usklađenosti s kurikulumom

Prije objave ili provedbe obrazovnih aktivnosti temeljenih na kurikulumu SMART AGE potrebno je provjeriti sljedeća pitanja o usklađenosti.

Pitanje za provjeru usklađenosti s kurikulumom	Da / Potrebna dorada
Je li obrazovna svrha jasno povezana s medijskom pismenošću, digitalnom otpornošću ili digitalnom autonomijom?	
Jesu li odabrani moduli, teme ili praktični postupci jasno navedeni?	
Jesu li relevantni ishodi učenja kurikuluma SMART AGE očuvani ili odgovorno prilagođeni?	
Jesu li aktivnosti povezane s navedenim ishodima učenja?	
Jesu li primjeri realistični i povezani sa svakodnevnim digitalnim životom starijih polaznika?	
Jesu li uključeni praktični postupci za polaznike, gdje je to primjenjivo?	
Je li opterećenje polaznika jasno navedeno?	
Je li jasno naveden oblik provedbe: mrežno, kombinirano, uživo, kroz vođeno grupno učenje ili radionicu?	
Jesu li način vrednovanja ili dokazi o učenju jasno opisani ako se izdaje potvrda ili drugi oblik priznavanja?	
Je li povezanost s projektom SMART AGE jasno navedena?	

Ako je za više pitanja odgovor „Potrebna dorada”, aktivnost treba doraditi prije provedbe.

26.4 Kontrolni popis za provjeru kvalitete prilagođenosti starijim polaznicima

Materijali projekta SMART AGE ne trebaju biti samo točni, nego i jednostavni za korištenje starijim polaznicima s različitim razinama samopouzdanja, iskustva i potreba za podrškom.

Pitanje za provjeru kvalitete prilagođenosti starijim polaznicima	Da / Potrebna dorada
Je li jezik jasan i uvažavajući?	
Jesu li stručni pojmovi objašnjeni pomoću primjera?	
Jesu li koraci učenja jednostavni i izvedivi?	
Izbjegava li se u aktivnosti nepotrebno preopterećenje polaznika?	

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Pitanje za provjeru kvalitete prilagođenosti starijim polaznicima	Da / Potrebna dorada
Izbjegava li se u komunikaciji izazivanje straha, srama ili uporaba pokroviteljskog jezika?	
Razvijaju li materijali samopouzdanje polaznika, uz osvješćivanje o rizicima?	
Jesu li primjeri poznati polaznicima ili lako prepoznatljivi?	
Potiče li se polaznike da zastanu, provjere, usporede i prema potrebi zatraže pomoć?	
Jesu li aktivnosti praktične, a ne isključivo teorijske?	
Jesu li osigurani korisni materijali za ispis ili preuzimanje?	

Pristup prilagođen starijim polaznicima ne znači pojednostavljivanje teme do te mjere da ona izgubi smisao. To znači učiniti složene digitalne situacije razumljivima, lakšima za snalaženje i praktično korisnima.

26.5 Kontrolni popis za provjeru pristupačnosti

Pristupačnost je potrebno provjeravati u svakom obliku provedbe. To se odnosi na MOOC, prevedene inačice, lokalne mrežne tečajeve, tiskane materijale i radionice.

Pitanje za provjeru pristupačnosti	Da / Potrebna dorada
Je li tekst čitljiv i jesu li razmaci primjereni?	
Jesu li naslovi jasni i dosljedno oblikovani?	
Je li vizualno oblikovanje pregledno i bez previše elemenata?	
Je li osiguran dovoljan kontrast?	
Jesu li veličine fontova primjerene starijim polaznicima?	
Imaju li videozapisi podnaslove gdje god je to moguće?	
Jesu li osigurani transkripti važnih zvučnih sadržaja i videozapisa?	
Jesu li upute kratke i jasne?	
Jesu li pitanja u kvizovima lako razumljiva?	
Jesu li materijali za preuzimanje čitljivi i prikladni za ispis?	
Jesu li navigacijski elementi i gumbi na platformi lako prepoznatljivi?	
Jesu li, gdje je to tehnički moguće, razmotrene mogućnosti prilagodbe pristupačnosti, poput povećanja veličine fonta ili promjene postavki kontrasta?	

Pristupačnost se provjerava nakon prevođenja i lokalizacije jer prevedeni tekst može postati dulji, sadržajno opterećeniji ili teže čitljiv.

26.6 Kontrolni popis za provjeru kvalitete vrednovanja i povratnih informacija

Vrednovanje podupire učenje. Pomaže polaznicima uvježbavati prosuđivanje, primjenjivati praktične postupke i dobivati korisne povratne informacije.

Pitanje za provjeru kvalitete vrednovanja	Da / Potrebna dorada
Je li vrednovanje povezano s navedenim ishodima učenja?	
Temelje li se pitanja na realističnim digitalnim situacijama?	
Jesu li odabrane vrste pitanja tehnički izvedive u predviđenom obliku provedbe?	
Koriste li se u MOOC-u, gdje je primjereno, pitanja višestrukog izbora, točno/netočno i zadaci nadopunjavanja?	
Jesu li pitanja jasna i oblikovana bez zamki?	
Sadrži li svako pitanje povratne informacije za točne i netočne odgovore?	
Objašnjavaju li povratne informacije razloge zbog kojih je odgovor točan ili netočan?	

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Pitanje za provjeru kvalitete vrednovanja	Da / Potrebna dorada
Izbjegavaju li povratne informacije okrivljavanje ili posramljivanje polaznika?	
Je li polaznicima omogućeno ponovno rješavanje zadataka, gdje je to primjereno?	
Jesu li prag uspješnosti ili uvjeti za završetak jasno navedeni?	

Na radionicama ili tijekom vođenog učenja vrednovanje može biti neformalno, usmeno ili temeljeno na praktičnim aktivnostima. Ako se izdaje potvrda ili drugi oblik priznavanja, potrebno je jasno navesti način vrednovanja ili vrstu dokaza o učenju.

26.7 Kontrolni popis za provjeru transparentnosti priznavanja

Priznavanje mora točno odražavati što je polaznik završio. To je osobito važno jer se materijali projekta SMART AGE mogu koristiti u različitim oblicima provedbe.

Pitanje za provjeru transparentnosti priznavanja	Da / Potrebna dorada
Je li organizacija izdavatelj jasno navedena?	
Je li naziv potvrde ili drugog oblika priznavanja jasan?	
Jesu li podaci za identifikaciju polaznika navedeni u skladu s relevantnim pravilima o zaštiti podataka?	
Je li naveden datum izdavanja?	
Je li jasno naveden opseg učenja?	
Je li opterećenje polaznika izraženo u satima i, gdje je primjenjivo, u ECTS bodovima?	
Jesu li ishodi učenja ili kompetencije navedeni ili je na njih upućeno?	
Je li naveden način vrednovanja?	
Je li naveden oblik sudjelovanja?	
Je li povezanost s projektom SMART AGE jasno opisana?	
Je li jasno razlikuje li se službeno priznavanje u okviru projekta SMART AGE od lokalnog priznavanja temeljenog na materijalima projekta SMART AGE?	
Je li izbjegnuto preuveličavanje značenja i vrijednosti izdanog oblika priznavanja?	

Službena mikrokvalifikacija SMART AGE povezana je s uspješnim završetkom cjelovitog službenog MOOC-a, uključujući svih deset modula s predviđenim vrednovanjem i sve obvezne aktivnosti vrednovanja. Drugi oblici priznavanja mogu biti valjani u vlastitom kontekstu, ali moraju biti točno i jasno označeni.

26.8 Kontrolni popis za provjeru daljnje primjene i navođenja izvora

Organizacije koje koriste ili prilagođavaju materijale projekta SMART AGE moraju poštovati načela otvorenih obrazovnih resursa (OER) i uvjete licencije Creative Commons navedene u projektnim materijalima.

Pitanje za provjeru kvalitete daljnje primjene	Da / Potrebna dorada
Je li projekt SMART AGE naveden kao izvor?	
Je li jasno navedeno koji su materijali korišteni ili prilagođeni?	
Je li jasno navedena organizacija koja je prilagodila materijale ili provodi aktivnost?	
Jesu li provedene izmjene ili prilagodbe opisane, gdje je to primjenjivo?	
Poštuju li se uvjeti licencije Creative Commons?	
Izbjegava li se obmanjujuća uporaba vizualnog identiteta projekta SMART AGE?	
Je li jasno navedeno da prilagođena aktivnost nije službeni MOOC projekta SMART AGE, osim ako je za to dobiveno odobrenje?	

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Pitanje za provjeru kvalitete daljnje primjene	Da / Potrebna dorada
Je li jasno navedeno da potvrdu ili digitalnu značku izdaje organizacija koja je prilagodila materijale, osim ako je formalno odobreno drukčije?	
Jesu li polaznici informirani o opsegu i ograničenjima prilagođene aktivnosti?	

Ovaj kontrolni popis koristi se zajedno s poglavljem 25., koje sadržava detaljnije smjernice za daljnju primjenu kurikuluma u drugim organizacijama.

26.9 Kontrolni popis za provjeru kvalitete lokalizacije

Lokalizacija čini materijale projekta SMART AGE relevantnijima i razumljivijima u određenom kontekstu, uz očuvanje obrazovne logike kurikuluma.

Pitanje za provjeru kvalitete lokalizacije	Da / Potrebna dorada
Je li prijevod jasan i prirodan starijim polaznicima?	
Jesu li ključni pojmovi dosljedno prevedeni?	
Jesu li primjeri relevantni za nacionalni ili lokalni kontekst?	
Jesu li primjeri prijevara realistični, ali prema potrebi sigurno oblikovani kao izmišljeni ili simulirani?	
Jesu li primjeri javnih usluga točni?	
Jesu li izvori informacija o građanskim pitanjima primjereni i politički nepristrani?	
Jesu li poveznice na službe podrške aktualne i relevantne?	
Jesu li pitanja u kvizovima ostala jasna nakon prevođenja?	
Jesu li povratne informacije i dalje podržavajuće i razumljive?	
Je li pristupačnost ponovno provjerena nakon lokalizacije?	

Ovaj kontrolni popis koristi se zajedno s poglavljem 24., koje sadržava detaljnije smjernice za lokalizaciju.

26.10 Kontrolni popis za provjeru održivosti

Održivost znači da materijali projekta SMART AGE ostaju korisni, da se mogu ažurirati i da zadržavaju vjerodostojnost i nakon prve objave.

Pitanje za provjeru održivosti	Da / Potrebna dorada
Jesu li materijali, gdje je primjereno, pohranjeni u formatima koji omogućuju uređivanje?	
Mogu li se primjeri jednostavno ažurirati kada zastare?	
Provjeravaju li se povremeno primjeri povezani s prijevarama, umjetnom inteligencijom, privatnošću i građanskim pitanjima?	
Provjeravaju li se povremeno poveznice na javne usluge i službe podrške?	
Provjeravaju li se snimke zaslona kada dođe do promjena na platformama?	
Jesu li praktični postupci za polaznike dovoljno trajni da ostanu korisni i nakon promjena na platformama?	
Jesu li jasno navedeni datum inačice ili datum posljednje izmjene?	
Jesu li ažuriranja dokumentirana?	
Mogu li lokalne organizacije prilagoditi primjere bez mijenjanja temeljne obrazovne svrhe?	
Jesu li predviđeni načini prikupljanja povratnih informacija od polaznika ili voditelja?	

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Najodrživiji elementi projekta SMART AGE nisu nepromjenjive snimke zaslona ni upute vezane uz određene platforme. Najodrživiji su elementi ishodi učenja, kompetencije, praktični postupci za polaznike, scenariji i strategije prosuđivanja.

26.11 Kontrolni popis za provjeru rizika

Prije provedbe ili daljnje primjene kurikuluma potrebno je razmotriti sljedeće rizike.

Rizik	Mjera za osiguravanje kvalitete
Preopterećenje sadržajem	Skratiti jedinice učenja, smanjiti broj pojmova i koristiti jasnije primjere.
Pretjerano tehnički detalji	Usmjeriti se na praktično prosuđivanje i sigurnije postupanje.
Učenje temeljeno na strahu	Uravnotežiti osvješćivanje o rizicima s razvojem samopouzdanja i pozitivnim sudjelovanjem u digitalnom okruženju.
Pokroviteljski ton	Uvažavati iskustvo i autonomiju polaznika.
Nedostatno vrednovanje	Dodati jednostavne zadatke, scenarije ili kvizove povezane s ishodima učenja.
Nedovoljno kvalitetna lokalizacija	Zamijeniti primjere koji nisu primjereni lokalnom kontekstu.
Nepristupačan dizajn	Poboljšati čitljivost, navigaciju, podnaslove, kontrast i raspored sadržaja.
Zastarjeli primjeri	Provjeriti i ažurirati primjere povezane s prijevarama, umjetnom inteligencijom, digitalnim platformama i građanskim pitanjima.
Preuveličavanje vrijednosti priznavanja	Jasno navesti opseg učenja, opterećenje polaznika, način vrednovanja, izdavatelja i povezanost s projektom SMART AGE.
Predstavljanje djelomične primjene kao završetka cjelovitog programa	Jasno navesti što je polaznik završio, a što nije.
Nejasno navođenje izvora	Dodati odgovarajuću napomenu o projektu SMART AGE kao izvoru.
Nedostatak informacija o dostupnoj podršci	Dodati relevantne mogućnosti pomoći, osobito za teme povezane s visokim rizikom.

Provjera rizika usmjerena je na praktično djelovanje. Njezin je rezultat provedba konkretnih poboljšanja, a ne samo izrada formalne dokumentacije.

26.12 Minimalna provjera kvalitete prije objave ili provedbe

Prije objave ili provedbe bilo koje obrazovne aktivnosti temeljene na kurikulumu SMART AGE, odnosno prije izdavanja potvrde ili drugog oblika priznavanja, potrebno je provesti sljedeću minimalnu provjeru kvalitete.

Područje minimalne provjere kvalitete	Obvezna provjera
Obrazovna dosljednost	Obrazovna svrha, ishodi učenja, aktivnosti i vrednovanje međusobno su usklađeni.
Primjerenost ciljnoj skupini	Sadržaj je prilagođen starijim polaznicima.
Pristupačnost	Materijali su čitljivi, jednostavni za navigaciju i upotrebljivi.
Relevantnost za lokalni kontekst	Primjeri, izvori informacija i poveznice na službe podrške primjereni su lokalnom kontekstu.
Vrednovanje	Naučeno se provjerava na primjeren način kada se izdaje potvrda ili drugi oblik priznavanja.
Priznavanje	Jasno su navedeni opseg učenja, opterećenje polaznika, izdavatelj i povezanost s projektom SMART AGE.
Navođenje izvora	Projekt SMART AGE navodi se kao izvor kada se njegovi materijali koriste ili prilagođavaju.
Održivost	Materijale je moguće ažurirati i doraditi prema potrebi.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Ova provjera može biti jednostavna, ali mora biti jasno definirana. Čak i kod kratke radionice potrebno je provjeriti razumiju li polaznici što rade, zašto je to važno i kakvu će potvrdu ili drugi oblik priznavanja, ako je predviđen, dobiti.

26.13 Sažetak

Kvaliteta u projektu SMART AGE nije samo formalni projektni zahtjev. Ona je temelj očuvanja korisnosti, vjerodostojnosti i održivosti kurikuluma.

Kvalitetna provedba temeljena na kurikulumu SMART AGE usklađena je s kurikulumom, prilagođena starijim polaznicima, pristupačna, praktična i transparentna te uključuje odgovarajuće navođenje izvora. Podupire razvoj medijske pismenosti, digitalne otpornosti i refleksivne digitalne autonomije, bez preopterećivanja polaznika ili preuveličavanja vrijednosti priznavanja.

MOOC projekta SMART AGE ostat će cjeloviti put učenja u trajanju od 75 sati, koji nakon uspješnog završetka svih obveznih aktivnosti vodi do stjecanja mikrokvalifikacije SMART AGE. Druge organizacije mogu koristiti i prilagođavati materijale projekta SMART AGE, ali to moraju činiti transparentno, uz jasno navođenje izvora, točno predstavljanje oblika priznavanja i uvažavanje potreba starijih polaznika.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Literatura

Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (Eds.). (2001). A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. Longman.

Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain. David McKay.

Cedefop. (2022). Microcredentials for labour market education and training: First look at mapping microcredentials in European labour-market-related education, training and learning: Take-up, characteristics and functions (Cedefop research paper No. 87). Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2801/351271

Cosgrove, J., & Cachia, R. (2025). *DigComp 3.0: European Digital Competence Framework* (5th ed.). Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2760/0001149

Council of the European Union. (2022). Council Recommendation of 16 June 2022 on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability (2022/C 243/02). Official Journal of the European Union, C 243, 10–25.

European Commission. (2020). Digital Education Action Plan 2021–2027: Resetting education and training for the digital age. European Commission.

Findsen, B., & Formosa, M. (2011). Lifelong learning in later life: A handbook on older adult learning. Sense Publishers.

Formosa, M. (2012). Education and older adults at the University of the Third Age. *Educational Gerontology, 38*(2), 114–126. https://doi.org/10.1080/03601277.2010.515910

Helsper, E. J., & Reisdorf, B. C. (2017). The emergence of a "digital underclass" in Great Britain and Sweden: Changing reasons for digital exclusion. *New Media & Society, 19*(8), 1253–1270. https://doi.org/10.1177/1461444816634676

Jarvis, P. (2006). Towards a comprehensive theory of human learning. Routledge.

Knowles, M. S., Holton, E. F., III, Swanson, R. A., & Robinson, P. A. (2020). *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development* (9th ed.). Routledge.

Livingstone, S. (2004). Media literacy and the challenge of new information and communication technologies. *The Communication Review, 7*(1), 3–14. https://doi.org/10.1080/10714420490280152

Merriam, S. B., & Bierema, L. L. (2014). *Adult learning: Linking theory and practice*. Jossey-Bass.

Rasi, P., Vuojärvi, H., & Rivinen, S. (2021). Promoting media literacy among older people: A systematic review. *Adult Education Quarterly, 71*(1), 37–54. https://doi.org/10.1177/0741713620923755

UNESCO. (2021). Media and information literate citizens: Think critically, click wisely! Media and information literacy curriculum for educators and learners (2nd ed.). UNESCO.

Withnall, A. (2010). *Improving learning in later life*. Routledge.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Prilozi

PRILOG 1 – POVEZANOST SKUPINA ISHODA UČENJA S OKVIROM DIGCOMP 3.0

A1.1 Svrha priloga

Ovaj prilog sažeto prikazuje povezanost skupina ishoda učenja kurikuluma SMART AGE s okvirom DigComp 3.0. Pokazuje da je kurikulum usklađen s priznatim europskim okvirom digitalnih kompetencija, uz njegovu prilagodbu svakodnevnim digitalnim situacijama i obrazovnim potrebama starijih osoba.

DigComp 3.0 koristi se kao referentni okvir, a ne kao izravan predložak za strukturu tečaja. SMART AGE ne slijedi pojedina područja kompetencija okvira DigComp njihovim izvornim redoslijedom. Umjesto toga, relevantne digitalne kompetencije organizira u deset praktično usmjerenih skupina ishoda učenja. Svaka skupina čini jedan modul kurikuluma za mikrokvalifikaciju SMART AGE.

Ovo mapiranje nadopunjuje dio B kurikuluma. U dijelu B svaka od deset skupina razrađena je u jedan modul, jednu kompetenciju na razini programa i deset operacionaliziranih ishoda učenja modula. To znači da cjeloviti kurikulum sadržava deset modula i ukupno sto operacionaliziranih ishoda učenja. U ovom se prilogu ne ponavlja svih sto ishoda. Njegova je svrha prikazati kako struktura od deset skupina ostaje povezana s okvirom DigComp 3.0 i zašto je takva prilagodba primjerena starijim polaznicima.

Mapiranje također pokazuje da SMART AGE primjenjuje okvir DigComp 3.0 na način koji uvažava dobne posebnosti polaznika i važnost medijske pismenosti. Naglasak nije samo na korištenju digitalnih alata, nego i na tumačenju informacija, prosuđivanju, sigurnosti, otpornosti, odgovornom sudjelovanju i primjeni naučenoga u svakodnevnom digitalnom životu.

A1.2 Povezanost skupina ishoda učenja kurikuluma SMART AGE s okvirom DigComp 3.0

Skupina ishoda učenja / modul SMART AGE	Glavna povezanost s okvirom DigComp 3.0	Naglasak prilagodbe u kurikulumu SMART AGE
1. Informacijska i medijska pismenost	Područje 1: Pretraživanje, vrednovanje i upravljanje informacijama; Područje 5: Prepoznavanje i rješavanje problema	Usmjereno na digitalne informacije, medijske poruke, izvore, vjerodostojnost, dokaze, način predstavljanja informacija i kontekst. Naglasak se pomiče s pronalaženja informacija na njihovo tumačenje i vrednovanje u svakodnevnim medijskim situacijama.
2. Osviještenost o dezinformacijama i manipulaciji	Područje 1: Pretraživanje, vrednovanje i upravljanje informacijama; Područje 2: Komunikacija i suradnja; Područje 5: Prepoznavanje i rješavanje problema	Netočne informacije, dezinformacije, emocionalni pritisak i manipulacija izdvajaju se u posebno područje učenja zbog njihove važnosti za starije polaznike. Naglasak je na promišljenom prosuđivanju prije reagiranja ili dijeljenja sadržaja.
3. Osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom	Područje 3: Stvaranje digitalnog sadržaja; Područje 1: Pretraživanje, vrednovanje i upravljanje informacijama; Područje 5: Prepoznavanje i rješavanje problema	Naglasak se premješta sa stvaranja digitalnog sadržaja na prepoznavanje, tumačenje i provjeru tekstova, slika, zvučnih zapisa i videozapisa generiranih ili izrađenih uz pomoć umjetne inteligencije.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Skupina ishoda učenja / modul SMART AGE	Glavna povezanost s okvirom DigComp 3.0	Naglasak prilagodbe u kurikulumu SMART AGE
4. Osviještenost o algoritmima i izloženosti informacijama	Područje 1: Pretraživanje, vrednovanje i upravljanje informacijama; Područje 2: Komunikacija i suradnja; Područje 5: Prepoznavanje i rješavanje problema	Pomaže polaznicima razumjeti kako tokovi objava, rezultati pretraživanja, preporuke i personalizacija platformi utječu na sadržaje koji im se učestalo prikazuju na internetu.
5. Digitalna sigurnost i prepoznavanje internetskih prijevara	Područje 4: Sigurnost, dobrobit i odgovorno korištenje; Područje 5: Prepoznavanje i rješavanje problema	Usmjereno na prijevare, krađu identifikacijskih podataka (phishing), sumnjive poveznice, lažno predstavljanje, metode pritiska i nesigurne zahtjeve za novcem, lozinkama, kodovima ili osobnim podacima.
6. Privatnost i zaštita podataka	Područje 4: Sigurnost, dobrobit i odgovorno korištenje; Područje 2: Komunikacija i suradnja	Pretvara pitanja privatnosti i zaštite podataka u svakodnevne odluke o osobnim podacima, vidljivosti sadržaja, dijeljenju informacija, postavkama privatnosti, dopuštenjima aplikacija i digitalnim tragovima.
7. Digitalna dobrobit i emocionalna otpornost	Područje 4: Sigurnost, dobrobit i odgovorno korištenje; Područje 5: Prepoznavanje i rješavanje problema	Povezuje digitalne kompetencije s osviještenošću o emocijama, digitalnim preopterećenjem, stresom, pritiskom manipulacije i zdravijim digitalnim navikama.
8. Odgovorno dijeljenje sadržaja i komunikacija	Područje 2: Komunikacija i suradnja; Područje 1: Pretraživanje, vrednovanje i upravljanje informacijama; Područje 4: Sigurnost, dobrobit i odgovorno korištenje	Usmjereno na provjeru prije dijeljenja sadržaja, poštovanje privatnosti, smanjivanje moguće štete i odgovornu komunikaciju u digitalnom okruženju.
9. Građansko i demokratsko sudjelovanje na internetu	Područje 2: Komunikacija i suradnja; Područje 1: Pretraživanje, vrednovanje i upravljanje informacijama; Područje 5: Prepoznavanje i rješavanje problema	Povezuje digitalne kompetencije s javnim informacijama, građanskim sudjelovanjem, provjerom kampanja, raspravom uz međusobno uvažavanje i otpornošću na manipulaciju, polarizaciju i obmanjujuće sadržaje povezane s građanskim pitanjima.
10. Refleksivna digitalna autonomija i prijenos naučenoga	Područje 5: Prepoznavanje i rješavanje problema; sva ostala područja kao dodatni referentni okvir	Objedinjuje cjeloviti put učenja pomažući polaznicima da naučene praktične postupke primjenjuju u novim digitalnim situacijama te nastave učiti samostalno, uz odgovarajuću podršku.

A1.3 Zašto SMART AGE ne preuzima izravno strukturu okvira DigComp

DigComp 3.0 pruža širok europski referentni okvir za digitalne kompetencije. Koristan je za prepoznavanje relevantnih područja kompetencija i osiguravanje povezanosti kurikuluma s europskim politikama razvoja kompetencija. Međutim, SMART AGE nije opći tečaj digitalnih kompetencija namijenjen svim odraslim osobama. Riječ je o kurikulumu medijske pismenosti i digitalne otpornosti prilagođenom starijim polaznicima.

Zbog toga kurikulum prilagođava okvir DigComp 3.0 na tri načina.

Vrsta prilagodbe	Značenje za SMART AGE
Od područja kompetencija prema	Stariji polaznici najčešće se suočavaju s digitalnim izazovima u konkretnim životnim situacijama: sumnjiva poruka, obmanjujući naslov, poveznica koja vodi

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Vrsta prilagodbe	Značenje za SMART AGE
svakodnevnim situacijama	na prijevaru, učestalo ponavljanje sličnih preporuka, slika generirana umjetnom inteligencijom ili zbunjujući obrazac javne službe.
Od tehničkog korištenja prema prosuđivanju	Kurikulum je usmjeren na provjeravanje, uspoređivanje, tumačenje, donošenje odluka, zaštitu podataka, suočavanje s pritiskom i traženje pomoći kada je potrebna.
Od pojedinačnih vještina prema prenosivim praktičnim postupcima	Polaznici usvajaju i ponavljanjem učvršćuju praktične postupke koje mogu primjenjivati i kada se promijene platforme, alati i primjeri.

Ova prilagodba ne umanjuje usklađenost s okvirom DigComp. Ona omogućuje primjenu okvira u skladu s potrebama određene ciljne skupine i obrazovnom svrhom.

A1.4 Međupredmetna uloga rješavanja problema

U kurikulumu SMART AGE rješavanje problema smatra se transverzalnom kompetencijom koja se razvija kroz sve module. Ono nije ograničeno samo na rješavanje tehničkih poteškoća.

Za starije polaznike rješavanje problema često znači prepoznati nesigurnost, zastati prije reagiranja, usporediti izvore, odabrati sigurniji odgovor, zaštititi osobne podatke, izbjegavati nesigurne poveznice, nositi se s emocionalnim pritiskom ili zatražiti pomoć kada je potrebna.

Takav pristup odražava činjenicu da se digitalni izazovi najčešće pojavljuju kao složene situacije. Primjerice, sumnjiva poruka može istodobno uključivati pitanje vjerodostojnosti izvora, emocionalni pritisak, moguću prijevaru, rizik za privatnost i potrebu za odlukom treba li kliknuti, odgovoriti, podijeliti sadržaj, provjeriti informacije ili odustati od daljnjeg postupanja.

Rješavanje problema stoga je prisutno u cijelom kurikulumu. Posebno je vidljivo u praktičnim postupcima za polaznike, kao što su Osobni postupak provjere vjerodostojnosti, Postupak Zastani–Provjeri–Usporedi, Postupak Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj, Postupak zaštite osobnih podataka i Osobni plan digitalne autonomije.

A1.5 Povezanost s medijskom i informacijskom pismenošću

Kurikulum se također oslanja na načela medijske i informacijske pismenosti. Time se struktura utemeljena na okviru DigComp dodatno osnažuje kritičkom, građanskom i interpretativnom perspektivom.

Medijska i informacijska pismenost podupire kurikulum SMART AGE na pet glavnih načina:

Doprinos medijske i informacijske pismenosti (MIL)	Važnost za SMART AGE
Kritičko vrednovanje informacija	Podupire provjeru izvora, procjenu dokaza i konteksta te uspoređivanje informacija.
Razumijevanje medijskih poruka	Razvija svijest o načinu predstavljanja informacija, svrsi poruke, ciljnoj publici, medijskom formatu i mogućem utjecaju.
Odgovorna komunikacija	Podupire etično dijeljenje sadržaja, raspravu uz međusobno uvažavanje, osviještenost o privatnosti i mogućim štetnim posljedicama.
Građansko sudjelovanje	Podupire informirano sudjelovanje u digitalnom javnom životu i odgovorno korištenje informacija o građanskim pitanjima.
Otpornost na dezinformacije	Podupire prepoznavanje obmanjujućih sadržaja, manipulacije, obrazaca dezinformiranja i emocionalnog pritiska.

Ova dimenzija medijske i informacijske pismenosti važna je jer mnoge teme kurikuluma SMART AGE nisu isključivo tehničke prirode. Polaznici ne trebaju samo znati koristiti uređaje ili digitalne platforme.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Trebaju razumjeti kako informacije nastaju, kako se predstavljaju, distribuiraju, promoviraju, tumače i dijele.

A1.6 Od skupina ishoda učenja do modula, kompetencija i ishoda

Kurikulum SMART AGE temelji se na dosljednoj strukturi:

Razina kurikuluma	Funkcija
Skupina ishoda učenja	Definira glavno tematsko područje i područje kompetencija.
Modul kurikuluma	Pretvara skupinu ishoda učenja u strukturirani modul.
Kompetencija na razini programa	Sažima širu kompetenciju koja se razvija kroz modul.
Deset ishoda učenja modula	Konkretiziraju što se od polaznika očekuje da prepozna, razumije, odluči ili primijeni.
Aktivnosti za polaznike i vrednovanje	Pružaju dokaze da su ishodi učenja ostvareni ili da su se polaznici smisleno bavili sadržajima povezanima s njima.
Praktični postupak za polaznike	Podupire prijenos naučenoga u svakodnevni digitalni život.

Ova struktura uspostavlja jasnu poveznicu između okvira DigComp 3.0, okvira kompetencija SMART AGE i provedbe službenog MOOC-a.

Detaljni ishodi učenja pojedinih modula navedeni su u opisima modula u dijelu B. Oni predstavljaju praktičnu osnovu za razvoj sadržaja, aktivnosti za polaznike, zadatke vrednovanja i kriterije za završetak.

A1.7 Sažetak

Kurikulum SMART AGE usklađen je s okvirom DigComp 3.0, ali ga prilagođava specifičnim potrebama starijih polaznika. Deset skupina ishoda učenja pretvara digitalne kompetencije u praktična područja učenja koja uvažavaju važnost medijske pismenosti i potrebe starijih polaznika.

Ovo mapiranje podupire dosljednost, kvalitetu, usklađenost vrednovanja s ishodima učenja i prenosivost kurikuluma. Pokazuje kako put učenja SMART AGE ostaje povezan s europskim politikama razvoja kompetencija, a istodobno se usredotočuje na svakodnevne situacije koje starije osobe mogu prepoznati: provjeravanje informacija, prepoznavanje manipulacije, tumačenje sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom, razumijevanje ponavljajuće izloženosti sličnim sadržajima, izbjegavanje prijevara, zaštitu privatnosti, suočavanje s digitalnim stresom, odgovorno dijeljenje sadržaja, sudjelovanje u građanskom životu i primjenu naučenih praktičnih postupaka u novim okolnostima.

Cjeloviti kurikulum razvija deset kompetencija na razini programa kroz deset modula i sto operacionaliziranih ishoda učenja. Ostvarivanje tih ishoda vrednuje se praktičnim aktivnostima, kvizovima, zadacima temeljenima na scenarijima, primjenom praktičnih postupaka za polaznike i ispunjavanjem završnih uvjeta u službenom MOOC-u projekta SMART AGE.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

PRILOG 2 – IZVRŠNI SAŽETAK VANJSKE RECENZIJE ISHODA UČENJA

A2.1 Svrha priloga

Ovaj prilog sažima rezultate vanjske recenzije okvira ishoda učenja projekta SMART AGE. Recenzija je provedena u sklopu postupka osiguravanja kvalitete razvoja kurikuluma.

Svrha recenzije bila je provjeriti jesu li prilagođeni ishodi učenja relevantni za starije polaznike, usklađeni s ciljevima projekta SMART AGE, primjereni za kasniji razvoj MOOC-a te dovoljno jasno formulirani da mogu poslužiti kao osnova za vrednovanje i priznavanje.

Recenzirani okvir sastojao se od deset skupina ishoda učenja. Svaka skupina sadržavala je deset ishoda, što ukupno čini 100 ishoda učenja. Te su skupine poslije postale osnova za deset modula kurikuluma predstavljenih u dijelu B.

U ovom se prilogu ne ponavlja svih 100 ishoda učenja. Njihova cjelovita operacionalizacija na razini modula prikazana je u dijelu B kurikuluma.

A2.2 Kontekst recenzije

Ishodi učenja projekta SMART AGE razvijeni su prilagodbom okvira DigComp 3.0 obilježjima učenja starijih polaznika, medijskim okruženjima u kojima djeluju i njihovim potrebama za razvojem digitalne otpornosti. Ishodi nisu organizirani kao izravna preslika strukture okvira DigComp. Umjesto toga, raspoređeni su u deset praktično usmjerenih skupina koje odražavaju digitalne i medijske situacije s kojima se starije osobe susreću ili se mogu susresti u svakodnevnom životu.

Recenzija je bila usmjerena na provjeru je li tako prilagođena struktura:

Područje recenzije	Pitanje za provjeru
Relevantnost	Jesu li ishodi učenja smisleni i relevantni za starije polaznike?
Usklađenost sa standardima	Jesu li povezani s okvirom DigComp 3.0 i načelima medijske pismenosti?
Jasnoća	Jesu li razumljivi i primjenjivi pri razvoju kurikuluma?
Praktična primjenjivost	Mogu li se pretvoriti u aktivnosti učenja i sadržaje MOOC-a?
Mogućnost vrednovanja	Mogu li poslužiti kao osnova za kvizove, scenarije, refleksiju i prikupljanje dokaza o učenju?
Primjerenost modelu mikrokvalifikacije	Mogu li poduprijeti transparentno utvrđivanje završetka programa i priznavanje stečenih kompetencija?

Recenzija je bila važna jer ishodi učenja čine temelj kurikuluma. Ako ishodi učenja nisu primjereni, nije moguće osigurati dosljednost kasnije strukture modula, modela vrednovanja i provedbe MOOC-a.

A2.3 Profil recenzenata

U recenziji je sudjelovalo 12 vanjskih stručnjaka i dionika s iskustvom u područjima relevantnima za projekt SMART AGE.

Recenzenti su predstavljali različite stručne perspektive, uključujući:

Područje stručnog iskustva	Važnost za SMART AGE
Obrazovanje odraslih	Primjerenost cjeloživotnom učenju i neformalnom obrazovanju.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Područje stručnog iskustva	Važnost za SMART AGE
Obrazovanje starijih osoba	Razumijevanje potreba starijih polaznika i uvjeta njihova učenja.
Medijska pismenost	Kritičko tumačenje medijskih poruka i dezinformacija.
Digitalno obrazovanje	Usklađenost s razvojem digitalnih kompetencija.
E-učenje	Primjerenost za kasniji razvoj MOOC-a.
Građanski odgoj i obrazovanje te učenje u zajednici	Relevantnost za odgovorno sudjelovanje i društvenu uključenost.
Knjižničarstvo, informacijske djelatnosti i javno dostupni oblici učenja	Vrednovanje izvora, pristup informacijama i podrška polaznicima.
Pristupačnost i uključivost	Prilagođenost polaznicima s različitim razinama samopouzdanja i različitim potrebama.

Ova raznolikost stručnih perspektiva bila je važna jer SMART AGE nije kurikulum usmjeren isključivo na tehničke digitalne vještine. On povezuje medijsku pismenost, digitalnu otpornost, osviještenost o umjetnoj inteligenciji, sigurnost na internetu, građansko sudjelovanje i obrazovanje starijih osoba.

A2.4 Ukupni rezultati recenzije

Vanjska recenzija potvrdila je da okvir ishoda učenja projekta SMART AGE predstavlja kvalitetnu i relevantnu osnovu za razvoj kurikuluma.

Glavni pozitivni nalazi bili su:

Pozitivan nalaz	Značenje za razvoj kurikuluma
Visoka relevantnost za starije polaznike	Ishodi učenja obuhvaćaju realistične digitalne i medijske izazove s kojima se susreću starije osobe.
Jasna tematska struktura	Model od deset skupina ishoda učenja razumljiv je i prikladan za daljnju razradu.
Usklađenost s okvirom DigComp 3.0	Okvir ishoda učenja ostaje povezan s priznatim europskim referentnim okvirom digitalnih kompetencija.
Snažan naglasak na medijskoj pismenosti	Ishodi učenja obuhvaćaju vjerodostojnost, manipulaciju, dezinformacije, način predstavljanja informacija i odgovornu komunikaciju.
Uključivanje sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom	Okvir odgovara na važan digitalni izazov koji sve više dolazi do izražaja.
Primjerenost mrežnom učenju	Ishodi učenja mogu se pretvoriti u module, jedinice učenja, kvizove i aktivnosti MOOC-a.
Mogućnost priznavanja putem mikrokvalifikacije	Ishodi učenja pružaju osnovu za vrednovanje i definiranje kriterija za završetak.
Prenosivost	Okvir može poduprijeti provedbu službenog MOOC-a i širu primjenu u obrazovanju odraslih.

Recenzija je time potvrdila temeljni smjer razvoja kurikuluma.

A2.5 Glavne prepoznate prednosti

Recenzenti su posebno pozitivno ocijenili činjenicu da okvir nadilazi poučavanje osnovnih tehničkih vještina. Prepoznaje da starijim osobama nije potrebna samo podrška pri korištenju digitalnih alata, nego i pri tumačenju i vrednovanju digitalnih i medijskih sadržaja te odgovarajućem reagiranju na njih.

Glavne prepoznate prednosti bile su:

Prednost	Objašnjenje
Prilagodba dobnim posebnostima	Ishodi učenja prilagođeni su starijim polaznicima, umjesto da budu bez izmjena preuzeti iz općeg okvira kompetencija.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Prednost	Objašnjenje
Naglasak na prosuđivanju	Okvir daje prednost tumačenju, provjeravanju, donošenju odluka i odgovornom postupanju.
Praktična relevantnost	Ishodi učenja mogu se povezati sa svakodnevnim situacijama, poput poruka, objava, prijevara, zdravstvenih tvrdnji, javnih informacija i rasprava na internetu.
Otpornost na dezinformacije	Okvir izravno obuhvaća obmanjujuće sadržaje, manipulaciju i emocionalni pritisak.
Osviještenost o umjetnoj inteligenciji	Ishodi učenja uključuju razumijevanje sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom i povezanih rizika.
Građanska i društvena relevantnost	Okvir prepoznaje digitalno sudjelovanje kao sastavni dio javnog života, života lokalne zajednice i demokratskih procesa.
Usmjerenost na prijenos naučenoga	Ishodi učenja podupiru usvajanje praktičnih postupaka i strategija koje polaznici mogu primjenjivati neovisno o pojedinoj platformi ili primjeru.

Ove su prednosti zadržane u strukturi kurikuluma.

A2.6 Glavne preporuke recenzenata

Recenzenti su također dali preporuke za poboljšanje. Te su preporuke pridonijele daljnjoj razradi okvira ishoda učenja u primjenjiviji kurikulum i kvalitetniju osnovu za razvoj MOOC-a.

Preporuka recenzenata	Kako je preporuka uvažena u kurikulumu
Pojednostaviti jezik	Kurikulum koristi jasnija objašnjenja, formulacije prilagođene polaznicima i praktične primjere.
Smanjiti sadržajnu opterećenost	Moduli su podijeljeni u manje, lako savladive jedinice učenja te se izbjegava uvođenje previše pojmova odjednom.
Dodati primjere iz svakodnevnog života	Učenje je povezano s poznatim situacijama, poput sumnjivih poruka, objava na društvenim mrežama, prijevara, zdravstvenih tvrdnji, mrežnih obrazaca i informacija o građanskim pitanjima.
Jasnije definirati vrednovanje	Kurikulum uključuje područja vrednovanja, odgovarajuće vrste pitanja, načela pružanja povratnih informacija i kriterije za završetak.
Povećati primjerenost za MOOC	Kurikulum omogućuje oblikovanje kratkih mrežnih jedinica učenja, videozapisa, kvizova, praktičnih postupaka i sažetaka za preuzimanje.
Izbjegavati pretjeranu usmjerenost na tehničke sadržaje	Kurikulum stavlja naglasak na prosuđivanje i sigurnije postupanje, umjesto na specijalizirana tehnička znanja.
Osigurati pristupačnost	Kurikulum naglašava čitljivost, jednostavan jezik, ponavljanje i pristupačne materijale za polaznike.
Poduprijeti lokalizaciju	Dio C sadržava smjernice za prilagodbu primjera, scenarija, poveznica na službe podrške i izvora informacija o građanskim pitanjima.

Preporuke nisu zahtijevale promjenu temeljne strukture od deset skupina ishoda učenja. Upućivale su na potrebu za jasnijim predstavljanjem sadržaja, snažnijom usmjerenošću na polaznike, većim brojem primjera iz svakodnevnog života i jasnije definiranim načinom vrednovanja.

A2.7 Kako su rezultati recenzije utjecali na kurikulum

Rezultati recenzije izravno su utjecali na konačnu strukturu kurikuluma SMART AGE.

Zaključak recenzije	Odluka pri oblikovanju kurikuluma
Struktura od deset skupina ishoda učenja ocijenjena je relevantnom	Kurikulum je zadržao deset skupina ishoda učenja i razradio ih u deset modula.
Ishodi učenja trebali su ostati jasno istaknuti	Svaki modul sadržava deset operacionaliziranih ishoda učenja.
Polaznicima je potrebna jasna struktura	Svaki modul slijedi zajedničku strukturu koja obuhvaća sažetak, kontekst, ishode učenja, jedinice učenja, vrednovanje i prilagođene smjernice.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Zaključak recenzije	Odluka pri oblikovanju kurikuluma
Jezik je trebalo pojednostaviti	Dodatno su razrađena objašnjenja prilagođena polaznicima i praktični primjeri.
Vrednovanje je trebalo jasnije povezati s ishodima učenja	U svaki modul dodana su područja vrednovanja i odgovarajuće vrste pitanja za MOOC.
Razvoj MOOC-a zahtijevao je izvediva rješenja	Aktivnosti su oblikovane za asinkrono učenje i automatsko pružanje povratnih informacija, gdje je to tehnički moguće.
Bilo je potrebno osigurati podršku za lokalizaciju	Dodane su posebne smjernice za prilagodbu nacionalnom i lokalnom kontekstu.
Priznavanje je zahtijevalo transparentnost	Kurikulum jasno povezuje stjecanje mikrokvalifikacije SMART AGE sa završetkom cjelovitog puta učenja u okviru MOOC-a.

Na taj je način recenzija poslužila i za potvrdu kvalitete okvira i za njegovo daljnje poboljšanje.

A2.8 Prikaz 100 ishoda učenja

Recenzirani okvir sadržavao je deset skupina s po deset ishoda učenja. Ta je struktura očuvana u kurikulumu.

Skupina ishoda učenja	Odgovarajući modul	Broj ishoda učenja modula
1	Informacijska i medijska pismenost	10
2	Osviještenost o dezinformacijama i manipulaciji	10
3	Osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom	10
4	Osviještenost o algoritmima i izloženosti informacijama	10
5	Digitalna sigurnost i prepoznavanje internetskih prijevara	10
6	Privatnost i zaštita podataka	10
7	Digitalna dobrobit i emocionalna otpornost	10
8	Odgovorno dijeljenje sadržaja i komunikacija	10
9	Građansko i demokratsko sudjelovanje na internetu	10
10	Refleksivna digitalna autonomija i prijenos naučenoga	10
Ukupno	**Cjeloviti kurikulum SMART AGE**	**100**

Svih 100 ishoda učenja operacionalizirano je u dijelu B kurikuluma. Oni predstavljaju osnovu za sadržaje modula, aktivnosti za polaznike, vrednovanje i uvjete za završetak.

A2.9 Sažetak dorada provedenih na temelju recenzija

Nakon recenzije provedene su sljedeće dorade:

Područje dorade	Provedena dorada
Struktura	Okvir od deset skupina preveden je u put učenja kroz deset modula.
Vidljivost ishoda	Svaki modul uključuje deset ishoda učenja.
Jasnoća kompetencija	Svaki je modul povezan s jednom kompetencijom na razini programa.
Usmjerenost na polaznike	Jezik modula učinjen je jasnijim i praktičnijim.
Primjeri	Ojačana je uporaba primjera i scenarija iz svakodnevnog života.
Vrednovanje	Jasnije su definirani fokus vrednovanja, vrste pitanja i načela povratnih informacija.
Spremnost za MOOC	Dodane su smjernice za pretvaranje modula u mrežne jedinice namijenjene polaznicima, aktivnosti, kvizove, povratne informacije i materijale za preuzimanje.
Lokalizacija	Dodane su smjernice za prilagodbu sadržaja partnerskim jezicima i kontekstima.
Priznavanje	Jasnije su definirani završetak puta učenja i logika mikrokvalifikacije.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Te su dorade ojačale kurikulum bez promjene njegova temeljnog obrazovnog usmjerenja.

A2.10 Opći zaključak

Vanjsko vrednovanje potvrdilo je da je SMART AGE okvir ishoda učenja relevantan, koherentan i prikladan za razvoj kurikuluma. Recenzenti su podržali njegovu usmjerenost na dezinformacije, sadržaje generirane umjetnom inteligencijom, digitalnu sigurnost, privatnost, dobrobit, odgovornu komunikaciju, građansko sudjelovanje i digitalnu autonomiju starijih polaznika. Vrednovanjem su utvrđena i potrebna poboljšanja: jednostavniji jezik, više primjera iz svakodnevnog života, jasniji kriteriji vrednovanja, bolja prilagođenost MOOC-u i snažnija podrška lokalizaciji.

Kao rezultat toga, vrednovani okvir pretvoren je u strukturirani kurikulum za stjecanje mikrokvalifikacije s deset modula, deset kompetencija na razini programa i 100 operacionaliziranih ishoda učenja pojedinih modula. Vrednovanje je pritom imalo važnu ulogu u osiguravanju kvalitete. Potvrdilo je relevantnost okvira i pripremilo ga za provedbu kurikuluma, razvoj MOOC-a i kasnije priznavanje završetka puta učenja.

Nakon izrade cjelovitog kurikuluma provedeno je drugo vanjsko vrednovanje kako bi se procijenio kurikulum u cjelini. Rezultati tog vrednovanja kurikuluma prikazani su u Prilogu 3.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

PRILOG 3 – IZVRŠNI SAŽETAK VANJSKE RECENZIJE KURIKULUMA

A3.1 Svrha priloga

Ovaj prilog sažima rezultate vanjske recenzije cjelovitog kurikuluma za mikrokvalifikaciju SMART AGE. Recenzija je predstavljala drugu fazu postupka osiguravanja kvalitete. U prvoj fazi vrednovan je prilagođeni okvir ishoda učenja, dok je u drugoj fazi vrednovan cjeloviti kurikulum, nakon što su razvijeni put učenja od deset modula, opterećenje polaznika, način vrednovanja i smjernice za provedbu MOOC-a.

Svrha recenzije kurikuluma bila je utvrditi je li kurikulum dosljedan, relevantan i primjeren starijim polaznicima te pruža li vjerodostojnu obrazovnu osnovu za MOOC projekta SMART AGE. Recenzijom su također obuhvaćeni usklađenost s okvirom DigComp 3.0 i načelima medijske i informacijske pismenosti, jasnoća ishoda učenja, opterećenja polaznika i vrednovanja, povezanost s realističnim digitalnim situacijama, mogućnosti lokalizacije te pripremljenost za asinkrono učenje vlastitim tempom.

A3.2 Profil recenzenata

U vrednovanju kurikuluma sudjelovalo je pet vanjskih recenzenata. Zajedno su obuhvatili stručna iskustva u područjima obrazovanja odraslih, obrazovanja starijih osoba, medijske i informacijske pismenosti, digitalnih kompetencija, razvoja kurikuluma, pristupačnosti, uključivosti i mrežnog učenja.

Recenzent	Organizacija	Relevantno stručno područje
Sabine Wiemann	BUPNET GmbH, Njemačka	Obrazovanje odraslih; obrazovanje starijih osoba; medijska i informacijska pismenost; digitalne kompetencije; razvoj kurikuluma; vrednovanje
Helena Matavž	Andragoški zavod Maribor, Slovenija	Obrazovanje odraslih
Aleksandar Novak	Kultivator, Hrvatska	Medijska i informacijska pismenost; digitalne kompetencije
Dubravka Cilar	Udruga umirovljenika Grada Čakovca, Hrvatska	Obrazovanje starijih osoba; pristupačnost i uključivost; neposredan rad sa starijim osobama
Dorian Penšek-Rader	Bildungshaus Retzhof, Austrija	Medijska i informacijska pismenost; digitalne kompetencije; razvoj kurikuluma; mrežno učenje i oblikovanje nastave

Dorian Penšek-Rader zaposlen je u organizaciji Bildungshaus Retzhof, koja je prijavitelj projekta, ali nije član projektnog tima SMART AGE i nije sudjelovao u razvoju kurikuluma. Njegova je ocjena stoga tretirana kao vanjska stručna recenzija rada na razvoju kurikuluma. Svih pet recenzenata dalo je suglasnost za navođenje svojih imena i organizacija u dokumentaciji recenzije.

A3.3 Ukupni kvantitativni rezultati

Recenzija je rezultirala izrazito pozitivnom ukupnom ocjenom. Obrazac za vrednovanje sadržavao je 13 tvrdnji koje su se ocjenjivale Likertovom ljestvicom, a obuhvaćale su dio A – Projektni okvir i struktura kurikuluma te dio B – Kurikulum za mikrokvalifikaciju SMART AGE. Budući da je zaprimljeno pet ispunjenih recenzentskih obrazaca, skup podataka sadržavao je ukupno 65 pojedinačnih ocjena.

Pokazatelj	Rezultat
Ukupna prosječna ocjena	4,57 / 5
Prosječna ocjena dijela A	4,60 / 5
Prosječna ocjena dijela B	4,55 / 5

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Pokazatelj	Rezultat
Pozitivne ocjene na Likertovoj ljestvici (U potpunosti se slažem + Slažem se)	61 / 65 (93,8 %)
U potpunosti se slažem	42 / 65 (64,6 %)
Slažem se	19 / 65 (29,2 %)
Niti se slažem niti se ne slažem	3 / 65 (4,6 %)
Ne slažem se	1 / 65 (1,5 %)
Uopće se ne slažem	0 / 65 (0 %)
Recenzenti koji su kurikulum ocijenili dobrim	5 / 5 (100 %)
Recenzenti koji su kurikulum ocijenili primjerenim starijim osobama	5 / 5 (100 %)

Četvero recenzenata smatralo je da je kurikulum spreman za primjenu bez značajnijih izmjena. Jedan je recenzent također pozitivno ocijenio kurikulum, ali je preporučio nekoliko ciljanih poboljšanja. Najbolje ocijenjeni elementi bili su jasnoća svrhe i opsega kurikuluma, usklađenost s okvirom DigComp 3.0 i načelima medijske i informacijske pismenosti, dosljednost puta učenja od deset modula, relevantnost tema modula, jasnoća i mogućnost vrednovanja ishoda učenja te doprinos kurikuluma razvoju samopouzdanja, autonomije i odgovornog sudjelovanja u digitalnom okruženju.

A3.4 Glavne prednosti koje su prepoznali recenzenti

Recenzija je potvrdila nekoliko ključnih prednosti kurikuluma SMART AGE:

Prednost
Dosljedan razvojni slijed od okvira kompetencija i ishoda učenja do modula, aktivnosti i vrednovanja
Sveobuhvatnu obradu suvremenih tema relevantnih za starije osobe, uključujući dezinformacije, sadržaje generirane umjetnom inteligencijom, prijevare, privatnost, digitalnu dobrobit i odgovorno sudjelovanje
Pristup koji uvažava starije polaznike i jača njihovo samopouzdanje, izbjegavajući stereotipno prikazivanje ili naglašavanje njihovih navodnih nedostataka
Dosljednu primjenu okvira DigComp 3.0, obogaćenu načelima medijske i informacijske pismenosti
Snažnu usmjerenost na tumačenje, prosuđivanje, prijenos naučenoga i digitalnu autonomiju, umjesto na pamćenje tehničkih pravila
Strukturu kurikuluma koja pruža vjerodostojnu osnovu za razvoj asinkronog MOOC-a koji polaznici mogu pohađati vlastitim tempom

A3.5 Glavne preporuke

Recenzija nije utvrdila potrebu za preoblikovanjem strukture od deset modula niti za dodavanjem novih modula. Preporuke su usmjerene na način provedbe kurikuluma u MOOC-u kako bi ga polaznici s različitim razinama digitalnog iskustva mogli jednostavno i uspješno koristiti.

Preporuka recenzenata	Primjena u MOOC-u SMART AGE
Zadržati fleksibilnost opterećenja i tempa učenja	Predviđenih 75 sati ostaje okvirna vrijednost opterećenja polaznika prema kurikulumu, dok stvarno vrijeme potrebno za učenje može varirati. MOOC će omogućiti napredovanje vlastitim tempom, a tijekom pilot-testiranja ispitat će se stvarno vrijeme koje polaznici provode u aktivnostima učenja.
Koristiti jednostavan jezik prilagođen polaznicima	Tehnički i apstraktni pojmovi uvode se postupno, objašnjavaju na primjerima te, prema potrebi, dopunjuju lako dostupnim objašnjenjima pojmova ili kratkim pojmovnikom.
Koristiti autentične i lokalno prepoznatljive primjere	Nacionalne inačice MOOC-a koristit će poznata medijska okruženja, javne usluge, izvore informacija o građanskim pitanjima, obrasce prijevara, poruke i komunikacijske situacije, uz zadržavanje odabranih primjera iz drugih zemalja.
Osigurati lako dostupne informacije o podršci	MOOC će sadržavati jasne informacije o dostupnoj pomoći, a projektno partnerstvo razmotrit će mogućnosti vršnjačke podrške, učenja uz pomoć voditelja ili kombiniranog oblika provedbe za polaznike kojima je potrebna dodatna podrška.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Preporuka recenzenata	Primjena u MOOC-u SMART AGE
U praksi provjeriti primjerenost oblikovanja MOOC-a starijim polaznicima	Pilot-testiranjem provjeravat će se navigacija, razumljivost sadržaja, opterećenje polaznika, pristupačnost, mogućnosti ponavljanja, samopouzdanje polaznika, obrasci završavanja aktivnosti i potrebna razina podrške.
Promišljeno prikazivati starije osobe	Kada je to pedagoški opravdano, primjeri u MOOC-u mogu uključivati način na koji mediji prikazuju starenje, oblikuju predodžbe o starijim osobama i prenose stereotipe, čime se dodatno osnažuje pristup kurikuluma koji izbjegava stereotipizaciju.

A3.6 Od rezultata recenzije do zajedničkog oblikovanja MOOC-a

Recenzija kurikuluma potvrdila je postojeću obrazovnu strukturu i pružila praktične smjernice za oblikovanje sljedeće faze projekta SMART AGE. Preporuke se ne promatraju kao zaseban popis ispravaka koje treba pridodati kurikulumu. One će se izravno ugraditi u oblikovanje MOOC-a, izradu sadržaja, lokalizaciju i testiranje kroz zajednički rad svih projektnih partnera.

Projektni će partneri stoga koristiti zajednički kurikulum kao stabilnu obrazovnu osnovu, istodobno zajednički razvijajući okruženje za učenje prilagođeno polaznicima. To uključuje odluke o strukturi modula i jedinica učenja, formulacijama i jezičnom izražavanju, podršci za razumijevanje stručnih pojmova, primjerima, videozapisima, interaktivnim aktivnostima, povratnim informacijama pri vrednovanju, navigaciji, pristupačnosti, prilagodbi lokalnom kontekstu i podršci polaznicima. Pilot-testiranje sa starijim polaznicima pružit će završne podatke potrebne za doradu tih rješenja prije objave MOOC-a.

Takav pristup omogućuje očuvanje dosljednosti kurikuluma od deset modula, a istodobno osigurava da konačni MOOC odgovara na praktična pitanja koja su istaknuli recenzenti te uvažava različite potrebe i iskustva starijih polaznika u partnerskim zemljama.

A3.7 Projektni pokazatelji uspješnosti i zaključak

Projekt SMART AGE zahtijeva najmanje četiri vanjske stručne recenzije te postavlja cilj da najmanje 60 % recenzenata ocijeni prilagođeni okvir i konačni kurikulum dobrima ili primjerenima. U recenziji kurikuluma sudjelovalo je pet vanjskih recenzenata. Svih petero ocijenilo je kurikulum dobrim, a svih petero smatralo ga je primjerenim starijim osobama. Time je postavljeni projektni cilj ne samo ostvaren nego i premašen.

Ukupno gledajući, recenzija potvrđuje da kurikulum SMART AGE predstavlja kvalitetnu, dosljednu i relevantnu osnovu za prevođenje, lokalizaciju i razvoj MOOC-a. Potvrđena je primjerenost njegova puta učenja od deset modula, ishoda učenja, usklađenosti s okvirom kompetencija i pristupa usmjerenog na razvoj autonomije polaznika. Preporuke recenzenata dodatno osnažuju sljedeću fazu provedbe, usmjeravajući pozornost na jezik prilagođen polaznicima, fleksibilan tempo učenja, autentične primjere, podršku za razumijevanje stručnih pojmova, pristupačnu navigaciju i odgovarajuću podršku polaznicima.

Vanjska recenzija stoga ima dvojaku ulogu – potvrđuje kvalitetu kurikuluma i pridonosi njegovu daljnjem razvoju. Istodobno pruža zajedničke smjernice koje će svi projektni partneri primjenjivati tijekom oblikovanja, lokalizacije i pilot-testiranja MOOC-a SMART AGE.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

PRILOG 4 – MATRICA INTEGRACIJE PRIMJERA DOBRE PRAKSE

A4.1 Svrha priloga

Ovaj prilog objašnjava kako su odabrani primjeri dobre prakse iz Zbornika primjera dobre prakse projekta SMART AGE pridonijeli razvoju kurikuluma za mikrokvalifikaciju SMART AGE.

Zbornik obuhvaća obrazovne resurse, alate, metode i primjere projekata relevantnih za medijsku pismenost, digitalnu pismenost, sigurnost na internetu, osviještenost o umjetnoj inteligenciji, građansko sudjelovanje i obrazovanje starijih osoba. Ti primjeri dobre prakse nisu izravno preuzeti u kurikulum. Umjesto toga, analizirani su kao praktični izvori koji mogu pridonijeti oblikovanju procesa učenja, strukture modula, praktičnih postupaka za polaznike, pristupa vrednovanju, smjernica za lokalizaciju i modela provedbe MOOC-a.

Svrha je ovog priloga prikazati kako je kurikulum povezan s praktičnim obrazovnim iskustvima drugih inicijativa, uz istodobno očuvanje dosljednog i zaokruženog puta učenja u okviru projekta SMART AGE.

Ovaj se prilog temelji na Zborniku primjera dobre prakse projekta SMART AGE, dostupnom na mrežnoj stranici projekta.

A4.2 Pristup integraciji

Primjeri dobre prakse korišteni su selektivno. Njihova vrijednost za projekt SMART AGE procjenjivala se prema relevantnosti za starije polaznike i usmjerenosti kurikuluma na medijsku pismenost, dezinformacije, sadržaje generirane umjetnom inteligencijom, digitalnu sigurnost, privatnost, digitalnu dobrobit, odgovornu komunikaciju, građansko sudjelovanje i refleksivnu digitalnu autonomiju.

Integracija se temeljila na pet načela:

Načelo	Značenje za SMART AGE
Prilagoditi, a ne preuzimati bez izmjena	Primjeri dobre prakse poslužili su kao podloga za razvoj kurikuluma, ali su prilagođeni ciljevima projekta SMART AGE, ciljnoj skupini, strukturi od deset modula i predviđenom opterećenju od 75 sati, što približno odgovara 3 ECTS boda gdje je takvo vrednovanje primjenjivo.
Dati prednost potrebama starijih polaznika	Metode su odabrane prema njihovoj prikladnosti za učenje starijih osoba: jednostavan jezik, sporiji tempo učenja, ponavljanje, jačanje samopouzdanja, pristupačnost i poznati primjeri.
Usmjeriti se na svakodnevne situacije	Primjeri dobre prakse pridonijeli su oblikovanju scenarija temeljenih na porukama, objavama, prijevarama, odlukama o privatnosti, javno dostupnim informacijama, digitalnom stresu, sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom i komunikaciji na internetu.
Koristiti praktične postupke primjenjive u različitim situacijama	Kurikulum daje prednost ustaljenim praktičnim postupcima i kontrolnim popisima za donošenje odluka koji ostaju korisni i kada se promijene digitalne platforme, korisnička sučelja i konkretni primjeri.
Očuvati dosljednost kurikuluma	Primjeri dobre prakse integrirani su samo ondje gdje podupiru ishode učenja SMART AGE, kompetencije na razini programa, strukturu i povezanost modula, pristup vrednovanju i model priznavanja stečenih kompetencija.

Ovakav selektivan pristup integraciji osigurava da se SMART AGE temelji na postojećim iskustvima, a da pritom ne postane skup međusobno nepovezanih aktivnosti.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

A4.3 Matrica integracije primjera dobre prakse

Skupina primjera dobre prakse	Primjeri izvora	Glavni elementi primjenjivi u drugim kontekstima	Integracija u kurikulum SMART AGE
Resursi za medijsku pismenost i prepoznavanje dezinformacija namijenjeni starijim osobama	FakeNews&Elders; DIGITELD; ETM Fake News; Break the Chain	Pristupačna objašnjenja lažnih vijesti, dezinformacija, manipulacije, krivotvorenih sadržaja (deepfake), provjere izvora i promišljanja prije dijeljenja sadržaja.	Pridonijeli su oblikovanju modula 1, 2, 3 i 8, osobito sadržaja o provjeri vjerodostojnosti, emocionalnom pritisku, opreznom pristupu sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom i odgovornom dijeljenju sadržaja.
Digitalna uključenost starijih osoba i smjernice za edukatore	DIGITALIATORS; ICT4Elders; SIDAL; SAFE; proADAS	Metodologija usmjerena na starije polaznike, sporiji tempo učenja, ponavljanje, vođena podrška, jačanje samopouzdanja i povezivanje učenja sa svakodnevnim životom.	Utjecali su na načela oblikovanja procesa učenja, pristup i način obraćanja polaznicima u svim modulima, strukturu kratkih jedinica učenja, podržavajuće povratne informacije i smjernice za pristupačnost MOOC-a.
Kurikulumi digitalne i medijske pismenosti za odrasle	WOWSA; CUMILA; Information Matters; ML@ Curriculum	Modularna struktura, vođene aktivnosti, kombinirano učenje, refleksija, sadržaji o privatnosti, usmjerenost na javne usluge i praktični digitalni zadaci.	Poduprli su odluku da se SMART AGE oblikuje kao strukturirani put učenja koji obuhvaća module, jedinice učenja, praktične scenarije, kvizove, praktične postupke i sažetke za preuzimanje.
Resursi za digitalnu sigurnost i sprječavanje internetskih prijevara	New Methods and Forms of Cybernetic Security for Seniors; Samen Veilig Online; Digitalni Heroji 30++; Vodič za srebrne surfere	Praktične smjernice o prijevarama, krađi identiteta putem lažnih poruka (phishing), nesigurnim poveznicama, lažnim mrežnim stranicama, lozinkama, privatnosti i sigurnijem ponašanju na internetu.	Pridonijeli su oblikovanju modula 5 i 6, osobito sadržaja o znakovima upozorenja na prijevare, postupcima provjere, odlukama o privatnosti i sigurnijem reagiranju na sumnjive zahtjeve.
Resursi za pismenost u području umjetne inteligencije i umjetnu inteligenciju prilagođenu starijim osobama	AILit Framework; Age-Friendly AI	Osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom, sintetičkim medijima, ograničenjima umjetne inteligencije, povjerenju, uključivosti i odgovornom tumačenju sadržaja.	Pridonijeli su oblikovanju modula 3 i 10, osobito odluci da se naglasak stavi na provjeru informacija i ljudsku prosudbu, umjesto na nerealna očekivanja o mogućnosti prepoznavanja sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom.
Resursi za odgovornu komunikaciju, građansko sudjelovanje i vršnjačko učenje	DIGITOL Toolkit; SUM Toolkit; organizacije i mreže za medijsku pismenost	Odgovorno dijeljenje sadržaja, vršnjačka podrška, građansko sudjelovanje, učenje u	Pridonijeli su oblikovanju modula 8, 9 i 10, kao i praktičnih postupaka za

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Skupina primjera dobre prakse	Primjeri izvora	Glavni elementi primjenjivi u drugim kontekstima	Integracija u kurikulum SMART AGE
		zajednici i alati za polaznike koji se mogu primjenjivati u različitim kontekstima.	preuzimanje, provjere informacija o građanskim pitanjima i primjene naučenoga izvan tečaja.

A4.4 Glavni učinci na oblikovanje kurikuluma

Primjeri dobre prakse utjecali su na oblikovanje kurikuluma na nekoliko razina.

Područje oblikovanja	Doprinos kurikulumu SMART AGE
Oblikovanje procesa učenja	Poduprli su pristup učenju kroz male korake, jasan jezik, ponavljanje, realistične primjere, refleksiju, jačanje samopouzdanja i razvoj autonomije uz odgovarajuću podršku.
Prilagodba ciljnoj skupini	Potvrdili su potrebu da se stariji polaznici promatraju kao raznolika skupina odraslih osoba s bogatim životnim iskustvom, a ne kao homogena skupina početnika.
Odabir sadržaja	Dodatno su potvrdili važnost tema poput netočnih informacija, dezinformacija, sadržaja generiranih umjetnom inteligencijom, algoritama, prijevara, privatnosti, digitalne dobrobiti, odgovorne komunikacije i građanskog sudjelovanja.
Struktura modula	Potvrdili su vrijednost strukturiranog puta učenja od deset modula, pri čemu svaki modul razvija jednu širu kompetenciju na razini programa.
Ishodi učenja	Poduprli su odluku da se deset skupina ishoda učenja operacionalizira kroz 100 ishoda učenja na razini modula.
Vrednovanje	Poduprli su primjenu kratkih kvizova, zadataka temeljenih na scenarijima, praktičnih odluka, pitanja za refleksiju, povratnih informacija i dokaza o postignutim ishodima učenja.
Praktični postupci za polaznike	Poduprli su korištenje kontrolnih popisa i praktičnih postupaka koje polaznici mogu primjenjivati i izvan tečaja.
Provedba MOOC-a	Poduprli su oblikovanje kratkih jedinica učenja, automatsko pružanje povratnih informacija, jasno praćenje napretka, sažetke za preuzimanje i pristupačno korisničko okruženje prilagođeno polaznicima.
Lokalizacija	Potvrdili su potrebu za prilagodbom primjera, javnih usluga, obrazaca prijevara, izvora informacija o građanskim pitanjima i poveznica na službe podrške nacionalnim kontekstima.
Održivost	Poduprli su odgovornu daljnju primjenu kurikuluma u organizacijama za obrazovanje odraslih, knjižnicama, nevladinim organizacijama, udrugama starijih osoba i centrima za aktivnosti u zajednici.

Primjeri dobre prakse stoga su utjecali i na obrazovni sadržaj i na praktični model provedbe. Pridonijeli su tome da kurikulum ne bude samo utemeljen na kompetencijama, nego i primjenjiv u stvarnim uvjetima obrazovanja odraslih.

A4.5 Primjeri konkretnog utjecaja na kurikulum

Sljedeći primjeri pokazuju kako su primjeri dobre prakse utjecali na pojedine module SMART AGE i praktične postupke za polaznike.

Modul	Utjecaj primjera dobre prakse na kurikulum
1. Informacijska i medijska pismenost	Osobni postupak provjere vjerodostojnosti odražava naglasak koji se u više primjera dobre prakse stavlja na provjeru izvora, usporedbu informacija, dokaze i kontekst.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Modul	Utjecaj primjera dobre prakse na kurikulum
2. Osviještenost o dezinformacijama i manipulaciji	Postupak Zastani–Provjeri–Usporedi temelji se na pristupima koji povezuju osviještenost o dezinformacijama s promišljanjem o emocionalnim reakcijama i odgovornim dijeljenjem sadržaja.
3. Osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom	Pristup osvještavanju o umjetnoj inteligenciji nadograđuje postojeće materijale o krivotvorenim sadržajima (deepfake) i manipuliranim medijskim sadržajima, uključujući novije izazove generativne umjetne inteligencije. Ne stvara nerealna očekivanja da polaznici uvijek mogu prepoznati sadržaje generirane umjetnom inteligencijom, nego naglasak stavlja na izvor, kontekst, dokaze i provjeru vjerodostojnosti.
4. Osviještenost o algoritmima i izloženosti informacijama	Postupak za raznolikost izvora informacija odražava potrebu da se polaznicima pomogne prepoznati ponavljajuću izloženost određenim sadržajima, personalizaciju i ograničenu raznolikost informacijskog okruženja, bez pretjeranog opterećivanja tehničkim pojedinostima.
5. Digitalna sigurnost i prepoznavanje internetskih prijevara	Postupak Zastani–Provjeri–Potvrdi–Pitaj temelji se na praktičnim materijalima o kibernetičkoj sigurnosti i sprječavanju prijevara namijenjenima starijim osobama. Usmjeren je na prepoznavanje taktika pritiska, nesigurnih poveznica, lažnog predstavljanja i provjeru putem službenih izvora.
6. Privatnost i zaštita podataka	Postupak zaštite osobnih podataka odražava pozornost koju primjeri dobre prakse posvećuju privatnosti, pretjeranom dijeljenju osobnih informacija, vidljivosti objavljenih podataka, dopuštenjima aplikacija i informiranom odlučivanju o osobnim podacima.
7. Digitalna dobrobit i emocionalna otpornost	Postupak za digitalnu dobrobit odražava važnost emocionalne sigurnosti, digitalnog preopterećenja, jačanja samopouzdanja i pružanja podrške polaznicima bez izazivanja osjećaja srama ili nelagode.
8. Odgovorno dijeljenje sadržaja i komunikacija	Postupak Razmisli prije dijeljenja temelji se na pristupima digitalnom građanstvu i odgovornoj komunikaciji. Povezuje točnost informacija, privatnost, emocije, publiku, moguće posljedice i osobni izbor.
9. Građansko i demokratsko sudjelovanje na internetu	Postupak odgovornog građanskog sudjelovanja odražava naglasak primjera dobre prakse na provjeri informacija o građanskim pitanjima, transparentnosti kampanja, raspravi uz međusobno uvažavanje i otpornosti na polarizaciju.
10. Refleksivna digitalna autonomija i prijenos naučenoga	Osobni plan digitalne autonomije temelji se na primjerima dobre prakse vršnjačkog i cjeloživotnog učenja koji polaznicima pomažu nastaviti primjenjivati naučene strategije i nakon završetka tečaja.

Ovi primjeri pokazuju da primjeri dobre prakse nisu samo pridonijeli proširenju tema obuhvaćenih kurikulumom, nego su utjecali i na način na koji kurikulum razvija sposobnost prosuđivanja, prijenos naučenoga i primjenu znanja u svakodnevnom životu.

A4.6 Doprinos oblikovanju procesa učenja prilagođenog starijim polaznicima

Zbornik primjera dobre prakse potvrdio je nekoliko načela koja su osobito važna za starije polaznike.

Načelo učenja prilagođenog starijim polaznicima	Kako se primjenjuje u kurikulumu SMART AGE
Učenje polazi od poznatih situacija	Moduli koriste primjere poput poruka, objava, poveznica, obrazaca, videozapisa, komentara, obavijesti javnih službi i kampanja povezanih s građanskim pitanjima.
Jezik je jasan i praktičan	Kurikulum izbjegava nepotrebne tehničke pojedinosti i koristi jezik prilagođen polaznicima MOOC-a.
Ponavljanje jača samopouzdanje	Ključni postupci provjere pojavljuju se u različitim modulima te se dodatno učvršćuju kroz aktivnosti i sažetke za preuzimanje.
Polaznicima je potrebno vrijeme za promišljanje	Moduli uključuju pitanja za refleksiju, samovrednovanje i osobno planiranje.
Podrška pridonosi razvoju autonomije	Polaznike se potiče da zatraže pomoć kada im je potrebna, ali i da samostalno donose informirane odluke.
O digitalnim rizicima ne poučava se izazivanjem straha	Moduli uspostavljaju ravnotežu između osvještavanja o rizicima, poticanja aktivnog sudjelovanja u digitalnom okruženju i jačanja samopouzdanja.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Načelo učenja prilagođenog starijim polaznicima	Kako se primjenjuje u kurikulumu SMART AGE
Primjeri se mogu prilagoditi lokalnom kontekstu	Dio C sadržava smjernice za prilagodbu primjera, obrazaca prijevara, izvora informacija o građanskim pitanjima, poveznica na službe podrške i komunikacijskih navika.
Pristupačnost mora biti sastavni dio oblikovanja	Smjernice za MOOC obuhvaćaju čitljiv dizajn, podnaslove, transkripte, materijale za preuzimanje i mogućnosti prilagodbe pristupačnosti.

Ta su načela vidljiva u cijelom kurikulumu, a ne samo u jednom modulu. Pomažu osigurati da kurikulum ostane prikladan za starije polaznike s različitim razinama samopouzdanja u korištenju digitalnih tehnologija.

A4.7 Doprinos oblikovanju MOOC-a

Kompendij je također utjecao na pretvaranje kurikuluma u asinkroni MOOC.

Relevantne pouke za oblikovanje uključivale su:

Pouka za oblikovanje MOOC-a	Primjena u SMART AGE-u
Izbjegavati duge mrežne lekcije opterećene tekstom	Moduli kurikuluma pretvorit će se u kraće jedinice MOOC-a.
Koristiti praktične primjere	Sadržaj MOOC-a uključivat će poruke, objave, obrasce, slike, poveznice, komentare i scenarije.
Osigurati povratne informacije	Kvizovi uključuju automatske povratne informacije za točne i netočne odgovore.
Učiniti napredak vidljivim	MOOC će polaznicima pokazivati što su završili i što im još preostaje.
Poduprijeti samostalno učenje	Upute, povratne informacije i praktični postupci za preuzimanje mogu se koristiti bez stalne prisutnosti nastavnika.
Koristiti pristupačne medijske sadržaje	Videozapisi su kratki, imaju podnaslove i transkripte te su vizualno jasni.
Osigurati materijale za ponijeti	Polaznici mogu spremiti ili ispisati praktične postupke i kontrolne popise.
Lokalizirati primjere	Nacionalne verzije prilagođavaju primjere i poveznice za podršku.

Te su pouke oblikovale Dio C kurikuluma, osobito poglavlja o provedbi MOOC-a, pretvaranju kurikuluma u sadržaj MOOC-a, lokalizaciji i ponovnoj uporabi.

A4.8 Doprinos vrednovanju i dokazima o učenju

Primjeri dobre prakse također su poduprli pristup vrednovanju u kurikulumu. Pokazali su da stariji polaznici imaju koristi od jednostavnih, praktičnih i podržavajućih oblika vrednovanja.

SMART AGE pristup vrednovanju stoga daje prednost:

Obilježje vrednovanja	Povezanost s primjerima dobre prakse
Kratki kvizovi	Podupiru učenje u izvedivim koracima i izbjegavaju preopterećenje.
Pitanja temeljena na scenarijima	Povezuju vrednovanje sa stvarnim digitalnim situacijama.
Višestruki izbor, točno/netočno i zadatak nadopunjavanja	Održavaju MOOC tehnički izvedivim i prilagođenim polaznicima.
Povratna informacija za svaki odgovor	Podupire samostalno asinkrono učenje.
Ton bez posramljivanja	Smanjuje nelagodu i podupire samopouzdanje.
Praktične odluke	Provjeravaju mogu li polaznici odabrati sigurnije postupke, a ne samo zapamtiti pojmove.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Obilježje vrednovanja	Povezanost s primjerima dobre prakse
Praktični postupci za polaznike	Pružaju dokaz da polaznici mogu primijeniti ključne strategije.
Poticaji za refleksiju	Podupiru prijenos naučenoga s primjera iz tečaja na osobne digitalne navike.

Ovaj model vrednovanja usklađen je s logikom mikrokvalifikacije na kojoj se kurikulum temelji. Polaznici dobivaju priznanje za završetak strukturiranog puta učenja i ostvarivanje definiranih ishoda, a ne samo za otvaranje materijala ili vrijeme provedeno na internetu.

A4.9 Doprinos lokalizaciji i ponovnoj uporabi

Kompendij je pokazao da obrazovanje o medijskoj pismenosti i digitalnoj sigurnosti mora biti prilagođeno lokalnim kontekstima. Obrasci prijevara, javne usluge, izvori građanskih informacija, komunikacijske navike i strukture podrške razlikuju se među državama i zajednicama.

Ti su nalazi poslužili kao osnova za smjernice o lokalizaciji i ponovnoj uporabi u Dijelu C.

Pouka za lokalizaciju ili ponovnu uporabu	Primjena u SMART AGE-u
Primjeri trebaju djelovati poznato	Nacionalne verzije koriste lokalno prepoznatljive prijevare, usluge, građanske izvore informacija i komunikacijske kanale.
Materijali trebaju ostati prilagodljivi	Kurikulum koristi prenosive praktične postupke, a ne samo fiksne upute za pojedine platforme.
Lokalne organizacije mogu poduprijeti pristup	Knjižnice, pružatelji obrazovanja odraslih, nevladine organizacije, udruge starijih osoba i centri u zajednici mogu odgovorno ponovno koristiti odabrane materijale.
Ponovna uporaba mora biti transparentna	Organizacije navode koriste li cjeloviti kurikulum, odabrane module ili prilagođene materijale za radionice.
Navođenje izvora je obvezno	SMART AGE materijali navode se kao izvor kada se koriste ili prilagođavaju.
Priznavanje se ne smije preuveličavati	Djelomična uporaba ne smije se predstavljati kao završetak SMART AGE mikrokvalifikacije.

Time se podupire održivost projekta SMART AGE, uz istodobno očuvanje vjerodostojnosti službenog MOOC-a i mikrokvalifikacije.

A4.10 Ograničenja integracije dobrih praksi

Kompendij je korišten kao izvor obrazovne inspiracije i dokaza za oblikovanje, ali nije tretiran kao fiksni model kurikuluma. SMART AGE kurikulum zahtijevao je vlastitu strukturu jer ima specifičnu ciljnu skupinu, opterećenje, logiku mikrokvalifikacije i model provedbe MOOC-a.

Integracija je stoga imala nekoliko ograničenja:

Ograničenje	Značenje
Primjeri dobre prakse nisu izravno preuzimani	Aktivnosti, primjeri i metode prilagođeni su ciljevima SMART AGE-a i potrebama polaznika.
Nisu svi primjeri dobre prakse prikladni za MOOC	Neke metode mogu dobro funkcionirati u vođenim radionicama, ali ne i u asinkronom tečaju.
Neki primjeri mogu zastarjeti	Primjere povezane s prijevarama, umjetnom inteligencijom, platformama i građanskim temama potrebno je periodično pregledavati.
Tehničke aktivnosti su pojednostavljene	Kurikulum je usmjeren na prosuđivanje i donošenje odluka, a ne na napredno tehničko korištenje.
Nacionalni primjeri zahtijevaju lokalizaciju	Primjer dobre prakse iz jedne države možda će biti potrebno prilagoditi prije uporabe u drugom kontekstu.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Ograničenje	Značenje
Djelomična ponovna uporaba razlikuje se od završetka mikrokvalifikacije	Primjeri dobre prakse podupiru modularnu prilagodbu, ali SMART AGE priznavanje ostaje povezano sa završetkom cjelovitog službenog MOOC-a.

Prepoznavanje tih ograničenja pomaže spriječiti mehaničko prenošenje dobrih praksi. Kurikulum ih koristi kritički i selektivno.

A4.11 Sažetak

SMART AGE Kompendij dobrih praksi pomogao je pretvoriti kurikulum iz kompetencijskog okvira u praktičan put učenja za starije osobe. Utjecao je na teme modula, načela učenja usmjerena na starije polaznike, praktične postupke za polaznike, oblike vrednovanja, oblikovanje MOOC-a, smjernice za lokalizaciju i načela ponovne uporabe.

Primjeri dobre prakse potvrdili su vrijednost jasnog jezika, realističnih scenarija, ponavljanja, vođene refleksije, pristupačnosti, jačanja samopouzdanja i praktičnog donošenja odluka. Također su dodatno potvrdili potrebu da se dezinformacije, sadržaji generirani umjetnom inteligencijom, prijevare, privatnost, digitalna dobrobit, odgovorna komunikacija i građansko sudjelovanje obrađuju kao međusobno povezani dijelovi digitalne otpornosti.

SMART AGE kurikulum ne preuzima nijedan pojedinačni primjer dobre prakse. Umjesto toga, integrira pouke iz više izvora u koherentan put učenja za stjecanje mikrokvalifikacije kroz deset modula, s deset kompetencija na razini programa i stotinu operacionaliziranih ishoda učenja pojedinih modula.

Takav pristup podupire i kvalitetu i održivost. Službeni SMART AGE MOOC bit će cjelovit put učenja u trajanju od 75 sati, što odgovara približno 3 ECTS boda, gdje je primjenjivo, dok se SMART AGE materijali mogu odgovorno ponovno koristiti kao otvoreni obrazovni resursi i u drugim organizacijama, pod uvjetom da se izvor jasno navede i da se prilagođene aktivnosti ne predstavljaju kao službena SMART AGE mikrokvalifikacija, osim ako za to postoji odobrenje.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

PRILOG 5 – MATRICA USKLAĐENOSTI S KLJUČNIM POKAZATELJIMA USPJEŠNOSTI (KPI)

A5.1 Svrha priloga

Ovaj prilog prikazuje kako SMART AGE kurikulum podupire glavne projektne obveze definirane u prijavi i izmijenjenom Prilogu. Povezuje kurikulum, provedbu MOOC-a i dokaze koji se prikupljaju za potrebe projektnog izvještavanja.

Matrica nije zasebno izvješće o vrednovanju. Ona je praktičan alat za provjeru usklađenosti namijenjen partnerima, recenzentima i razvojnim timovima MOOC-a. Neki su pokazatelji već obuhvaćeni na razini kurikuluma, dok se drugi dokazuju tijekom izrade MOOC-a, lokalizacije, beta-testiranja i diseminacije.

A5.2 Sažeta matrica usklađenosti s ključnim pokazateljima uspješnosti (KPI)

Područje KPI-ja	Projektni zahtjev	Dokazi o usklađenosti kurikuluma / MOOC-a
Prilagodba okvira DigComp	Prilagoditi DigComp medijskoj pismenosti, dezinformacijama i sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom za starije polaznike.	Kurikulum koristi DigComp 3.0 kao glavni referentni okvir i prilagođava ga u deset SMART AGE skupina ishoda učenja usmjerenih na svakodnevne digitalne i medijske situacije starijih osoba.
Fokus na medijsku pismenost	Ojačati sposobnost starijih osoba za kritičku procjenu digitalnih sadržaja.	Modul 1 izravno se bavi informacijskom i medijskom pismenošću. Ostali moduli dodatno razvijaju provjeru vjerodostojnosti, razumijevanje načina oblikovanja sadržaja, odgovorno dijeljenje i kritičko tumačenje građanskih sadržaja.
Otpornost na pogrešne informacije	Poduprijeti polaznike u prepoznavanju pogrešnih informacija, dezinformacija i manipulacije.	Modul 2 usmjeren je na osviještenost o dezinformacijama i manipulaciji. Postupci provjere ponavljaju se kroz cijeli kurikulum.
Sadržaji generirani umjetnom inteligencijom	Pomoći polaznicima u snalaženju sa sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom.	Modul 3 usmjeren je na osviještenost o sadržajima generiranima umjetnom inteligencijom. Rizici povezani s umjetnom inteligencijom također se povezuju s provjerom, povjerenjem, građanskim diskursom i odgovornim dijeljenjem sadržaja.
Osviještenost o algoritmima	Obraditi personaliziranu izloženost informacijama i utjecaj platformi.	Modul 4 usmjeren je na osviještenost o algoritmima, informacijske mjehuriće, sustave preporuka i raznolikost informacija.
Modularni kurikulum	Razviti modularni kurikulum utemeljen na mikrokvalifikaciji.	Kurikulum sadrži deset modula. Svaki je modul povezan s jednom skupinom ishoda učenja i deset operacionaliziranih ishoda učenja.
Opterećenje	Osigurati koherentan put učenja od 75 sati / približno 3 ECTS boda, gdje je primjenjivo.	Deset vrednovanih modula kurikuluma zajedno čine 75 sati. Uvodne orijentacijske i završne aktivnosti mogu biti dio MOOC-a, ali se ne uračunavaju u opterećenje od 75 sati.
Ishodi učenja	Definirati jasne i mjerljive ishode učenja.	Kurikulum sadrži 100 ishoda učenja na razini modula, organiziranih kao deset ishoda po modulu.
Integracija dobrih praksi	Integrirati primjere dobre prakse, alate i pristupe medijskoj pismenosti za starije osobe.	Prilog 4 objašnjava kako su odabrani primjeri dobre prakse utjecali na kurikulum, oblikovanje učenja, aktivnosti, vrednovanje i načela lokalizacije.
Stručna recenzija	Osigurati kvalitetu, relevantnost i učinkovitost vanjskim	Osiguravanje kvalitete provedeno je u dvije faze. Okvir ishoda učenja vrednovalo je 12

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Područje KPI-ja	Projektni zahtjev	Dokazi o usklađenosti kurikuluma / MOOC-a
	vrednovanjem; najmanje četiri vanjska stručna osvrta i najmanje 60 % ocjena da su prilagođeni okvir i završni kurikulum dobri ili prikladni.	vanjskih stručnjaka i dionika (Prilog 2). Cjeloviti kurikulum potom je vrednovalo pet vanjskih recenzenata (Prilog 3). U vrednovanju kurikuluma svih 5/5 recenzenata (100 %) ocijenilo je kurikulum dobrim, a 5/5 (100 %) prikladnim za starije osobe; 93,8 % svih ocjena na Likertovoj ljestvici bilo je pozitivno. Preporuke iz vrednovanja prenose se u zajedničko oblikovanje MOOC-a, lokalizaciju i beta-testiranje.
Spremnost za MOOC	Pripremiti kurikulum za asinkrono mrežno učenje.	Dio C objašnjava kako se kurikulum pretvara u sadržaj MOOC-a namijenjen polaznicima, uključujući kratke jedinice, videozapise, kvizove, aktivnosti, povratne informacije i praćenje napretka.
Videozapisi	Uključiti videozapise u sadržaj MOOC-a.	Smjernice za MOOC definiraju kratke, jasne i pristupačne videozapise s podnaslovima ili transkriptima kao standard. Produkcija videozapisa dokumentira se inventarom po modulima.
Kvizovi i vrednovanje	Uključiti kvizove, interaktivne vježbe i zadatke vrednovanja.	Svaki modul uključuje logiku vrednovanja. U provedbi MOOC-a koriste se tehnički izvedive vrste pitanja: višestruki izbor, točno/netočno, zadatak nadopunjavanja i povratne informacije nakon odgovora.
Automatske povratne informacije	Poduprijeti samostalno učenje u asinkronom MOOC-u.	Kurikulum zahtijeva povratne informacije nakon odgovora, uključujući povratne informacije i za točne i za netočne odgovore.
Pristupačnost	Osigurati da MOOC bude prikladan starijim polaznicima.	Smjernice za MOOC uključuju čitljiv tekst, jasnu navigaciju, podnaslove, transkripte, jednostavne upute, materijale za preuzimanje i predvidivu strukturu.
Lokalizacija	Prevesti i lokalizirati kurikulum i MOOC na jezike partnera.	Kurikulum uključuje smjernice za lokalizaciju. Partneri prilagođavaju primjere, javne usluge, obrasce prijevara, građanske izvore i poveznice za podršku nacionalnim kontekstima.
Beta-testiranje	Testirati MOOC sa starijim polaznicima.	Smjernice za MOOC zahtijevaju beta-testiranje sa starijim polaznicima, uključujući provjeru navigacije, jezika, opterećenja, pristupačnosti, povratnih informacija i logike završetka.
Uzorak za beta-testiranje	Testirati MOOC sa starijim polaznicima u partnerskim državama.	U fazi provedbe dokumentiraju se broj sudionika beta-testiranja, raspodjela po državama, dobna skupina, status završetka i povratne informacije. Minimalni ciljevi definiraju se prije beta-testiranja.
Logika završetka	Definirati transparentne zahtjeve za završetak.	Kurikulum definira završetak svih deset modula i obveznih aktivnosti vrednovanja kao osnovu za službeno SMART AGE priznavanje.
Stopa završetka / izdavanja potvrda	Pratiti mogu li polaznici završiti MOOC i ostvariti priznanje.	Analitika LMS-a bilježi završetak modula, završetak aktivnosti vrednovanja, završnu refleksiju i izdane potvrde. Izvješće o beta-testiranju uključuje stopu završetka i stopu izdavanja potvrda.
Priznavanje mikrokvalifikacije	Dodijeliti priznanje tek nakon uspješnog završetka cjelovitog puta učenja.	Značke modula koriste se gdje ih platforma podržava, ali ne predstavljaju zasebne SMART AGE mikrokvalifikacije. Službena

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

Područje KPI-ja	Projektni zahtjev	Dokazi o usklađenosti kurikuluma / MOOC-a
		mikrokvalifikacija povezana je s cjelovitim putem kroz svih deset modula.
Ponovna uporaba i održivost	Omogućiti drugim organizacijama odgovornu ponovnu uporabu kurikuluma.	Kurikulum se može ponovno koristiti kao otvoreni obrazovni resurs, ali prilagođeni programi moraju jasno navesti svojeg izdavatelja, opterećenje, način vrednovanja i odnos prema SMART AGE-u.
Podrška diseminaciji	Osigurati jasan projektni rezultat za komunikaciju i širu primjenu.	Kurikulum pruža jasne opise ciljne skupine, modula, kompetencija, opterećenja i koristi koji se mogu koristiti na projektnoj mrežnoj stranici, u biltenima, događanjima i promotivnim materijalima.

A5.3 Dokazi prikupljeni tijekom provedbe

Područje provedbe	Preporučeni dokazi
Odobrenje kurikuluma	Završna verzija kurikuluma, povijest verzija, zapis o odobrenju partnera.
Usklađenost s okvirima	Povezivanje s DigCompom, bilješke o usklađenosti s MIL-om, komentari recenzenata.
Struktura MOOC-a	Mapa tečaja, snimke zaslona, popis modula, struktura jedinica, postavke platforme, postavke praćenja napretka.
Izrada videozapisa	Popis videozapisa, scenariji, podnaslovi, transkripti, evidencija prijenosa.
Kvizovi i povratne informacije	Banka pitanja, primjeri povratnih informacija nakon odgovora, izvoz iz LMS-a ili snimke zaslona.
Interaktivne aktivnosti	Zadaci temeljeni na scenarijima, kontrolni popisi, poticaji za refleksiju, praktični postupci za preuzimanje.
Pristupačnost	Kontrolni popis pristupačnosti, pregled platforme, komentari sudionika beta-testiranja.
Lokalizacija	Prevedene verzije, kontrolni popis lokalizacije, matrica nacionalnih primjera.
Beta-testiranje	Evidencija sudionika, raspodjela po državama, pregled dobnih skupina, rezultati anketa, analitika LMS-a, podaci o završetku, evidencija izmjena.
Završetak i priznavanje	Pravila završetka, predložak potvrde, evidencija izdanih potvrda, analitika završetka.
Diseminacija	Analitika mrežne stranice, izvješća s društvenih mreža, dokazi o događanjima, povratne informacije dionika.

A5.4 Ključni rizici provedbe

Rizik	Mjera ublažavanja
Kurikulum se u MOOC prenosi kao dugačak tekst.	Sadržaj kurikuluma pretvoriti u kratke jedinice namijenjene polaznicima, primjere, aktivnosti i povratne informacije.
Videozapisi postaju predugi ili ih je previše.	Koristiti kratke i usmjerene videozapise s podnaslovima i transkriptima. Svaki videozapis objašnjava jedan pojam, rizik, praktični postupak ili scenarij.
Završetak modula poistovjećuje se sa stjecanjem mikrokvalifikacije.	Koristiti jasne formulacije: „Modul završen” ili „Napredak spremljen”, a ne „Mikrokvalifikacija stečena”.
Kvizovi provjeravaju samo definicije.	Koristiti pitanja temeljena na scenarijima kojima se provjeravaju prosuđivanje, sigurnije odluke i prijenos naučenoga na svakodnevne situacije.
Lokalizacija se svodi samo na prevođenje.	Primjere, prijevare, poveznice za podršku, javne usluge i građanske izvore prilagoditi nacionalnim kontekstima.
Beta-testiranjem se provjerava samo tehnička funkcionalnost.	Provjeravati i jasnoću, samopouzdanje polaznika, navigaciju, opterećenje, pristupačnost, povratne informacije i logiku završetka.
Dokazi potrebni za izvještavanje prikupljaju se prekasno.	Prije početka izrade MOOC-a i beta-testiranja definirati vrste dokaza, odgovorne partnere i mjesta pohrane.

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

A5.5 Minimalni kontrolni popis prije objave MOOC-a

Pitanje za provjeru	Status
Jesu li svih deset modula kurikuluma uključeni u MOOC?	
Je li opterećenje od 75 sati jasno navedeno?	
Jesu li svi ishodi učenja pojedinih modula obuhvaćeni sadržajem, aktivnostima ili vrednovanjem?	
Uključuje li svaki modul videozapise, kvizove, aktivnosti, vrednovanje te materijale za preuzimanje ili ispis u skladu s dogovorenim dizajnom MOOC-a?	
Uključuje li svako pitanje u kvizu povratnu informaciju i za točan i za netočan odgovor?	
Jesu li aktivnosti prikladne za asinkrono učenje bez stalne podrške nastavnika?	
Jesu li praćenje napretka i zahtjevi za završetak jasno definirani?	
Dodjeljuje li se službena SMART AGE mikrokvalifikacija tek nakon završetka cjelovitog puta učenja?	
Jesu li, gdje je potrebno, osigurani podnaslovi, transkripti i materijali za preuzimanje?	
Jesu li lokalizirane verzije provjerene s obzirom na jasnoću i kulturnu primjerenost?	
Je li MOOC beta-testiran sa starijim polaznicima?	
Jesu li povratne informacije iz beta-testiranja dokumentirane i korištene za doradu?	
Mogu li se za potrebe izvještavanja prikupljati podaci o završetku, izdanim potvrdama, sudjelovanju i povratnim informacijama polaznika?	
Pohranjuju li se izdane potvrde ili drugi zapisi o priznavanju na način koji omogućuje projektno izvještavanje?	

A5.6 Završna napomena

Matrica pokazuje da SMART AGE kurikulum obuhvaća glavne obrazovne i metodološke obveze projekta. Pruža jasnu osnovu za prilagodbu okvira DigComp, oblikovanje mikrokvalifikacije, razvoj MOOC-a, vrednovanje, lokalizaciju, priznavanje i ponovnu uporabu. Preostali dokazi prikupljaju se tijekom provedbe. To uključuje dokumentaciju o izradi MOOC-a, provjere pristupačnosti, lokalizirane verzije, rezultate beta-testiranja, podatke o završavanju tečaja, evidenciju izdanih potvrda i analitiku diseminacijskih aktivnosti.

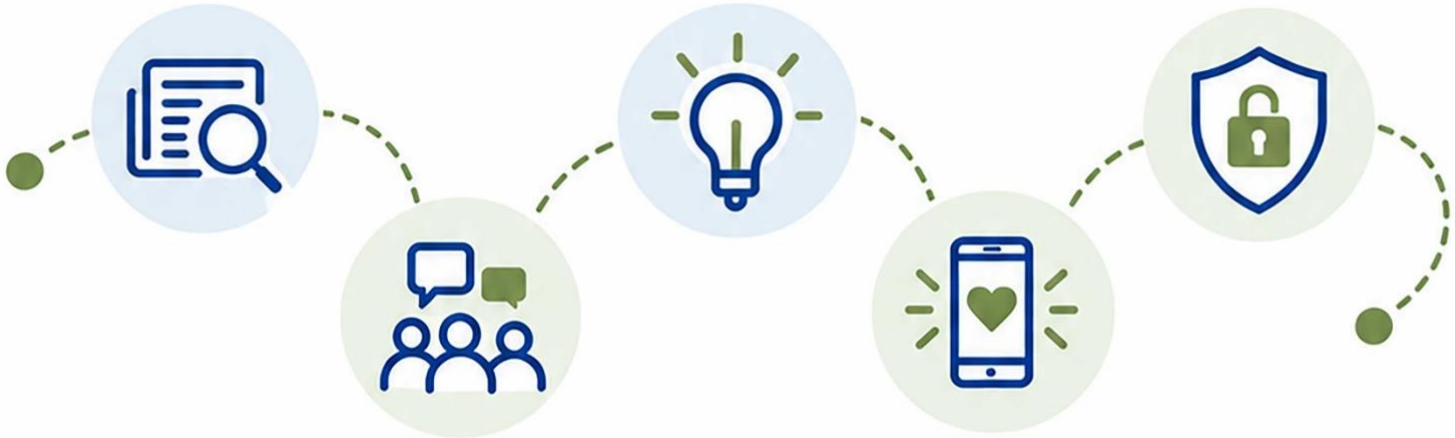
Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

smartage.retzhof.at

SMART AGE

smartage.retzhof.at

SCHLOSS RETZHOF | PUČKO OTVORENO UČILIŠTE ČAKOVEC | LJUDSKA UNIVERZA ORMOŽ

Sufinancira Europska unija

CC BY-NC 4.0

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ni OeAD-GmbH. Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.